

224

G r f r s

DATE DUE

MAY 27 1953

JUN 28

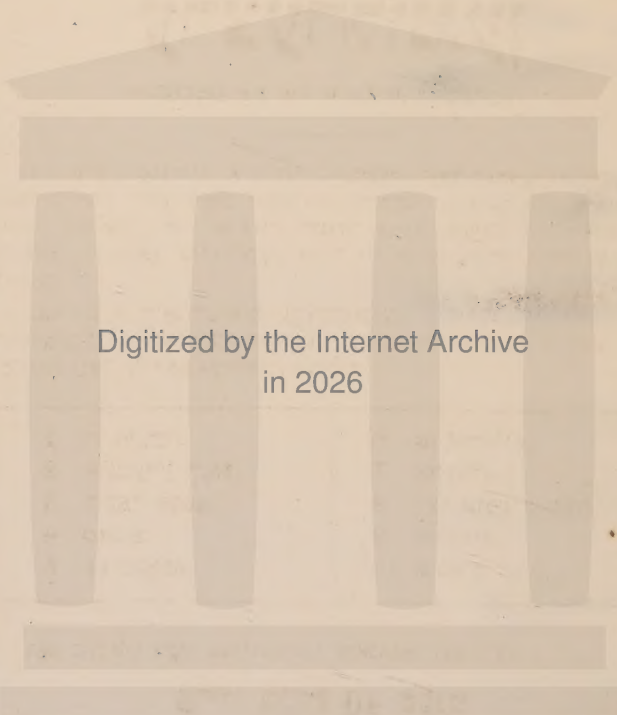
June 13, 57

JAN 28 64

JUL 19 77

Sept 19/83

SEP 21 1984

Digitized by the Internet Archive
in 2026

גאבריעלא ד'אנונציא'ס ערצעהלונגען

איבערזעצט אין אידיש פון מ. זילבערמאן.

גאבריעלא ד'אנונציא איז דער גרעסטער רעאליסטישער שרייבער פון איטאליען און זיינע ווערק זיינען איבערזעצט געווארען אין אלע איירא-פעאישע שפראכען, אין אויניגע לענדער זיינען מאַנכע פון זיינע ווערק פערבאטען געווארען צו דרוקען, ווייל זיי זיינען זעהר רעאליסטיש געשריבען.

„גאבריעלא ד'אנונציא'ס ערצעהלונגען“, וועלכע מיר האָבען יעצט ארויסגעגעבען ענטהאַלט די פאָלגענדע צעהן ערצעהלונגען, וועלכע זיינען די בעסטע וואָס ער האָט געשאַפֿען, נעמליך:

1 די אלמנה.	6 אַן אידיליא.
2 אונטער'ן רעגן.	7 ארסאָלא.
3 סינאָר פעפּאָ.	8 דער איבערשיפּער.
4 טאָטאָ.	9 מונזשיא.
5 עפּיסקאָפּאָ.	10 אַננא'ס לעבען.

דאָס בוך איז שעהן געדרוקט און פּראָכטפֿאַל געבונדען.

פרייז ברויז 40 סענט

(פאָרטא פריי)

HEBREW PUBLISHING COMPANY

59-52 Eldridge St., New York.

א פראכט אויסגאבע פון גראף לעאָ טאָלסטאָי'ס געוועהלטע ווערקע אין צוויי דיקע פראכטפאלע בענדער.

ענטהאלטען פאלגענדע ווערקע:

1. טאָלסטאָי'ס ביאָגראַפיע.	8. אננא קארענינאַ.
2. די קרייצער סאָנאַטא.	9. דער נסיון.
3. איך און מיין מאן.	10. די פערפיהרונג.
4. מיין פריינד'ס פרוי.	11. אינוואן דער נאָר.
5. אינוואן אילאיש'עס טויט.	12. מיין וידוי.
6. צוויי דורות.	13. קריעג אין פריעדען.
7. פאָליקושקא.	

גראף טאָלסטאָי איז געווען דער גרעסטער רוסישער שרייבער און זיינע ווערק זיינען איבערזעצט געוואָרען אין אלע אייראָפעאישע שפראַכען און זיינען איבעראל פערקויפט געוואָרען אין די מיליאָנען; עס איז כמעט נישטאָ איין ציוויליזירטער מענש, וואָס זאָל נישט האָבען געלעזען טאָלסטאָי'ס ווערק.

טאָלסטאָי'ס גרויסקייט ליגענט אין דעם, וואָס ער גיט איבער זיינע הויכע אידעאלען און פילאָזאָפישע געדאנקען אין אינטערעסאנטע און שפאנענדע ראָמאַנען. און אז מען לעזט זיינעם אַ ראָמאַן איז אויסער וואָס מען איז זעהר שטארק פעראינטערעסירט אין די ער-צעהלונג, לערנט מען אויך דערביי פיעלעם וועגען געוויסע פראגען אין לעבען.

טאָלסטאָי'ס געוועהלטע ווערק זיינען געדרוקט אויף טהייערען פאפיער און פראכטפאל געבונדען.

א פראכט-אויסגאבע פון „טאָלסטאָי'ס געוועהלטע ווערק" אין אידיש איז אַ ציערונג צו האָבען אין הויז.

פרייז בלויז 2 דאלאר

(פאָרטא פריי).

HEBREW PUBLISHING COMPANY,

50-52 Eldridge St..

New York.

געקליבענע שריפטען

פון דעם גרויסען רוסישען שרייבער

איוואן טורגעניעוו

איבערזעצט פון לעאן קאפרין

אין 4 פראכטפארע בענדער.

אינהאלט פערצייכנים פון די פיער בענדער:

3 דריי פארטרעטען	1 מער באנד
4 אין א פערוואָרפענעם ווינקעל	1. אסיא
5 דריי מאָל בענגענעט	2. די ערשטע ליעבע
6 טוק... טוק... טוק	3. דער רופא
4 מער באנד	4. א צוזאמענקונפט
1. טשערטאָפכאַנאָוו און נעדאָ פיוסקין.	5. דער טאגע-בוך פון א איבעריגען מענשען
2. טשערטאָפכאַנאָוו'ס סוף.	2 מער באנד
3. דער הונד	1. פאָעזיע און פראָזא 1 מער טהייל
4. א הפקר מענש	2. פאָעזיע און פראָזא 2 מער טהייל
5. א חלום	3. צוויי פריינד
6. א לעבעדיג הייפּעל בינער	4. קלארא מיליטש
7. יאקאב פאסינקאוו	3 מער באנד
8. אנדערי קאלאסאוו	1. מומו
	2. וואָלד און סטעפּע

פרייז בלויז 2 דאלאר

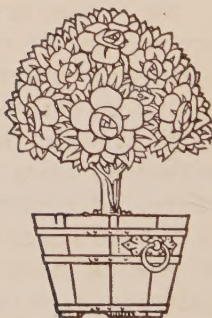
(פארמא פרייז)

HEBREW PUBLISHING COMPANY,

50-52 Eldridge St.,

New York.

מלאך'ל אַ צאָפּעל געטהאָן, גאָר אזוי ווי אָנצוהויבען פליהען, און
איז אַראָבגעפאלען מיט אַ ווייכען קלאַפּ אויף די הייסע קאַכלעס. אַ
נייגעריגער פרייס איז דורכגעלאָפּען, האָט זיך אָבגעברענט, האָט
זיך אַרומגעדורעהט אַרום דעם פּאַרמלאָזען שטיקעל וואַקס, האָט
אַרויפגעקלעטערט אויף דעם זומער-פויגעלנעם פליגעלע און, אַ
צאָפּעל טהאָנדיג מיט זיינע וואָנציקלעך, איז ער אַנטלאָפּען ווייטער.
אין'ם פאַרהאנגענעם פענסטער האָט זיך דורכגעשלאָגען די בלויד-
ליכע ליכטיגקייט פון דעם אָנקומענדען טאָג, און אויף דרויסען האָט
שוין אָנגעהויבען צו קלאָפּען דער פערפרוירענער וואַסער-פיהרער מיט
דעם אייזערנעם שעפּער.

— „האלט די שמאטעס ! .. האלט, האלט, האלט ! . . .“
 צייט געווען צו לייגען זיך שלאָפֿען, נאָר פריהער דארף מען
 איינאַרדנען אַ פלאץ פאר דעם מלאך'ל איבער אַ נאכט. לאָזען איהם
 ליגען אויף דר'ערד איז געווען אונמעגליך ; ער איז אויפגעהאנגען
 געוואָרען אויף אַ פאָרד און צוגעבונדען געוואָרען צו דער לופט-טיהר
 רעל פון אויווען, און ער האָט זיך דייטליך אָבערצייכענט אויף דעם
 ווייסען גרונד פון די קאכלעס. אזוי האָבען זיי ביידע איהם געקענט
 זעהען — אי סאַשקא, אי דער פאָטער. אָנוואַרפענדיג שנעל אין
 ווינקעל אַלערליי שמאטעס, אויף וועלכע ער האָט געשלאָפֿען, האָט
 סאַשקא זיך אויך אזוי שנעל אויסגעטהאָן און האָט זיך אוועקגעלייגט
 אויפ'ן רוקען, כדי גיכער אָנצוהויבען קוקען אויף דעם מלאך'ל.

— פאַרוואָס זשע טהוסט דו זיך ניט אויס אין גאַנצען ? — האָט
 אַ פּרעג געטהאָן דער פאָטער, קנייטשענדיג זיך אַ פערפריירענער
 אונטער דער צוריסענער דעקע און צורעכט מאַכענדיג דעם מאַנטעל,
 וואָס ער האָט אַרויפגעוואָרפען אויף די פיס.

— ניט נויטהייג. איך וועל באַלד אויפשטעהן.

סאַשקא האָט נאָך געוואָלט דערצו זאָגען, אַז איהם ווילט זיך
 גאָר ניט שלאָפֿען, ער האָט אָבער ניט בעוויזען, וואָרים ער איז אזוי
 גיך איינגעשלאָפֿען, ווי ער וואָלט פערזונקען ווערען ביז'ן גרונד אין
 אַ טיעפען און שטראָמיגען טייך. באַלד איז אויך דער פאָטער איינ-
 געשלאָפֿען. אַ ווייכע רוחיגקייט און נייטגעשטערקייט האָט זיך
 פאַרצויגען אויף דעם אויסגעמאַטערטען פנים פון דעם מענשען, וועל-
 כער האָט זיך שוין אויסגעלעבט, און אויף דעם מוטהיגען פנים פון
 דעם מענשען, וועלכער האָט ערשט אָנגעהויבען צו לעבען.

און דער מלאך'ל, וועלכער איז אויפגעהאנגען געוואָרען ביים
 הייסען אויווען האָט אָנגעהויבען צו שמעלצען. דער לאַמפּ וואָס איז
 געבליבען ברענען, לויט סאַשקא'ס פאָדערונג, האָט אָנגעפילט דעם
 צימער מיט דעם ריח פון קעראַסין און דורך דער פעררויכערטער גלאַז
 איז געפאלען אַ טרויעריגע ליכטיגקייט אויף דעם בילד פון לאַנגזאַמען
 חורבן. דער מלאך'ל האָט זיך אזוי ווי בעוועגט. איבער זיינע ראַזי-
 גע פיסלעך האָבען זיך אַראָבגעקייקעלט געדיכטע טריפען און זיינען
 געפאלען אויפ'ן לעזשאַנקע. צו דעם ריח פון קעראַסין איז צוגעקור-
 מען דער שווערער גערויך פון צולאָזענעם וואַקס. אַט האָט זיך דער

עפעס הייזעריגעס האָט זיך דערהערט פון צווייטען צימער, האָט אָנ-
געהויבען צו קנאָקען, איז אויף אַן אויגענבליק אַנטשוויגען געוואָרען,
און דער זייגער האָט מיט אימפעט אָבגעקלונגען: איינס, צוויי, דריי.
— סאַשקא, זעהסט דו ווען חלומות? — האָט פארטראכט גע-
פרעגט דער פאָטער.

— ניין. — האָט זיך מודה געווען סאַשקא — נור, ניין, יאָ,
איין מאָל האָב איך געזעהען אַ חלום: פון דאָך בין איך אַראָבגעפאַ-
לען. מיר האָט זיך גע'חלומ'ט, אז מיר האָבען געקלעמערט נאָך טויז-
בען, און איך בין אַראָבגעפאלען.
— און איך זעה שטענדיג. וואונדערליכע חלומות טרעפּען אַמאָל.
דו זעהסט אלעס, וואָס איז געווען, ליעבסט און ליידעסט, גאָר אזוי
ווי אויפ'ן וואָהר . . .

ער איז ווידער אַנטשוויגען געוואָרען, און סאַשקא האָט דער-
פיהלט, ווי עס האָט אָנגעהויבען צו ציטערן די האַנד, וועלכע איז
געלעגען אויף זיין נאָקען. אלץ שטאַרקער און שטאַרקער האָט זי גע-
ציטערט און געצוקט, און די שפּירזאמע שווייגענהייט פון דער נאכט
איז פּלוצלונג געשטערט געוואָרען פון'ם כליפּען, פון די יאָמערדיגע
קלאַנגען פון פאַרשטיקטען געוויין. סאַשקא האָט ביזלעך אָנגעהויבען
צו פינטלען מיט די ברעמען און פאָרויכטיג, ניט צו שטערען דער
שווערער ציטערנדער האַנד, האָט ער אַראָבגעווישט אַ טרעהרעל פון
אויג. אזוי משונה'דיג איז עס געווען צו זעהען, ווי עס וויינט אַ
גרויסער און אלטער מאַן.

— אַך, סאַשא, סאַשא! — האָט געכליפעט דער פאָטער. —
פאַר וואָס איז דאָס אלעס אזוי?

— נן, וואָס נאָך? — האָט אָנגעבלאָזען אַ מורמעל געטהאָן
סאַשקא — דאָך גאָר, גאָר אזוי ווי אַ קליינינקער . . .
— איך וועל ניט . . . איך וועל ניט, — האָט מיט אַ רחמנות-
פנים זיך ענטשולדיגט דער פאָטער, — וואָס איז דערפון . . . צו-
וואָס?

פּעאַקטיסטאַ פּעטראָווא האָט זיך אָנגעהויבען אַרומצורעהען
אויף איהר בעט. זי האָט אַ זיפּז געטהאָן, האָט זיך אויסגעשפּייט
און האָט אָנגעהויבען הויך צו פלוידערען מיט אַ משונה'דיגען
עקשנות:

מענשען, וועלכער האָט פאַרלאָרען אַלעס : אי ליבער, אי גליק, אי ליבער.

און אין איין רייהע מיט די אויגען פון דעם אָבגעלעכטען מענשען האָבען געפינקעלט די אויגען פון דעם, וואָס הייבט ערשט אָן ליבער, און האָבען געלאַשטשעט דעם מלאך'ס. און פאַר די דאָזיגע אויגען איז פאַרשוואונדען געגענוואָרט און צוקונפט : און עס איז פאַרשוואונדען דער שוואַרצער טרויער פון בעליידיגונגען, זידלערייען, קלעפּ, ערניעדערונגען און בייזען אומעט. סאַשקא'ס חלומות זיינען געווען טומאנע, אָבער דערפאַר האָבען זיי טיעפער ערוועקט זיין לייד דענדע נשמה. דער מלאך'ס האָט אין זיך ענטהאַלטען אַלעס גוטעס, וואָס האָט געליכטען אויף דער וועלט, אַלע טיעפע יסורים און האָפּ נונגען פון אַ נשמה וואָס ביינקט נאָך גאָט, אין דאָרום האָט ער געברענגט מיט אַזאָ ווייכער געטליכער ליכטיגקייט, דאָרום האָבען געציטערט מיט אַ רוישלאָזען ציטער זיינע דורכזיכטיגע פליענעלאך פון אַ זומער-פייגעלע.

פאַטער און זוהן האָבען איינער דעם צווייטען ניט געזעהען ; יעדערער פון זיי האָט אויף אַ בעזונדער אופן געביינקט, געוויינט און געפרעהט זיך מיט זיין בעזונדער אנגעווייטאָגטען האַרצען. אָבער אין זייער געפיהל איז געווען עפעס אזעלכעס, וואָס האָט ציוניפּאָגט גאָסען אין איינעם בעזונדערע הערצער און האָט פערניכטעט יענעם תהום, וועלכער טהיילט אָב אַ מענשען און מאַכט דעם מענשען אזוי עלענד, אונגליקליך און שוואַך. מיט אַן אונבעוואוסטער בעוועגונג האָט דער פאַטער אַרויפגעלייגט זיין האַנד אויף דעם זוהן'ס נאָקען, און דעם לעצטענס קאָפּ האָט זיך אויף אזוי אונווייליג צוגעפרעסט צו דער אויסגעצערטער ברוסט.

— האָט זי דאָס דיר געגעבען ? — האָט געמורמעלט דער פאַטער, ניט אַראָבנעמענדיג די אויגען פון דעם מלאך'ס.

אין אַן אנדער צייט וואָלט סאַשקא גענטפערט גראָב און וואָלט דאָס אָבגעלייקענט, אָבער איצט האָט אין זיין הערצעל אַליין פון זיך אָבגעקלונגען דער ענטפער, און זיינע ליפען האָבען רוחיג אַרויסגעזאָגט אַ זיכערען ליגען :

— ווער דען זשע ? געוויס, זי.

דער פאַטער האָט געשוויגען ; געשוויגען האָט אויך סאַשקא.

אין'ם גרויסען קאָפּ איז אָנגעגאנגען א זאָנדערבארע, מאַטערענדע, אָבער אין דער זעלבער צייט שמחה'דיגע אַרבייט. די אויגען האָבען, ניט פינטלענדיג, געקוקט אויף דעם מלאך'ל און אונטער דעם דורכ־דרינגליכען בליק איז ער געוואָרען גרעסער און ליכטיגער, און די פליעגעלעך זיינע האָבען אָנגעהויבען צו ציטערען מיט אַ רוישלאָזען ציטער, און אלעס ארום, — די הילצערנע וואַנד, וואָס איז געווען פארדעקט מיט שוואַרצקייט פון רויך, דער שמוציגער טיש, סאַשקא דאָס אלעס האָט זיך צונויפגעגאָסען אין איין גלייכע, גרויע מאַססע, אָהן שאַטענס, אָהן ליכט.

און דעם פערלויירענעם מענשען האָט זיך געטרוימט, אז ער האָט דערהערט אַ מיטליד־שטימע פון יענער וואונדערליכער וועלט, וואו ער האָט אַמאָל, אַמאָל געלעבט און פון וואנען ער איז אויף אייביג פערטריבען געוואָרען. דאָרט ווייס מען ניט פון שמוץ און פון בייזע קריגעריי, דאָרט ווייסט מען ניט פון דעם טרויעריגען, אכזריות'ריגען קאמפף פון עגאָאיזמען; דאָרט ווייס מען ניט פון די יסורים פון אַ מענשען, וועלכען מען הייבט אויף מיט אַ געלעכטער אין גאס, און וועלכער ווערט צושלאָגען פון די גראָבע הענד פון אַרד־נונגס־היטער. דאָרט איז ריין, דאָרט איז שמחה און ליכטיגקייט, און דאָס אלעס, דאָס ריינע און ערהאבענע רוהט אין האַרצען פון דער וועלכע ער האָט געליעבט מעהר פון זיין לעבען, און וועלכע ער האָט פאַרלאָרען, אָנהאַלטענדיג זיין ניט־נויטהיגען לעבען.

צו דעם ריח פון וואַקס, וואָס האָט זיך געהערט פון'ם שפיעלכ'ל, איז צוגעקומען אַ וואונדערליכער ריח־ניחות, און עס האָט זיך גע'חלומ'ט דעם פערלאָרענעם מענשען, ווי עס האָבען זיך צוגעריהרט צום מלאך'ל איהרע טהייערע פינגער, וועלכע ער וואָלט געוועלט קושען איינציגווייז און אזוי לאנג, ביז וואנען דער טויט וועט ניט פאַרשליסען אויף אייביג זיינע ליפען. און דערפאר איז דעריין געווען אזוי שעהן דאָס דאָזיגע שפיעלכעל, דערפאר איז דעריין געווען עפעס בעזונדערעס, וואָס האָט געצויגען צו זיך און וואָס מען קאָן מיט ווער־טער ניט איבערגעבען. דער מלאך'ל האָט זיך אַראָבגעלאָזען פון יענעם הימעל, וועלכער איז געווען איהר נשמה, און האָט אַריינגעטראָגען אַ שטראַהל ליכט אין דער פייכטער, רויער, מיט טשאַד דורכגענוי מענע לופט פון'ם צימער און אין דער חשך'דיגער נשמה פון דעם

— איך וועל געהן אהיים, — האָט טויב אַ זאָג געטהאָן סאַשקאַ, אנצייכענענדיג פאר זיך אַ וועג צווישען דער מאַססע. — איך וועל געהן צום טאַטען.

III.

די מוטער האָט געשלאָפּען, אָהן כחות בלייבענדיג פון אַ גאַנצן טאָג אַרבייט און פון בראַנפּען טרינקען. אין דעם קליינעם קאַמערעל, אַהינטערן ווענטעל, האָט געברענט אויפ'ן טיש אַ קיך-לעמפּעל, און דער שוואַכער, געלבליכער פייער האָט קוים געקענט דורכדרינגען דורך דער פּעררויכערטער גלאַז, וואָרפענדיג זאָנדער-באַרע שאַטענס אויף סאַשקאַ'ס פנים און אויף דעם פנים פון זיין פאָטער.

— אַיז אַ גוטער ? — האָט אַ פרעג געטהאָן סעפטשענדיג סאַשקאַ. ער האָט געהאַלטען דעם מלאך'ל פון ווייטען און האָט ניט ערלויבט דעם פאָטער אָנצוריהרען זיך.

— יא, אין איהם איז עפעס פאראן וואָס בעזונדערעס, — האָט געשעפטשעט דער פאָטער, צוקוקענדיג זיך פאַרטראַכטערהייך צום שפּיעלכ'ל. זיין פנים האָט אויסגעדריקט די זעלביגע קאַנצענטרירטע אויפמערקזאַמקייט און פרייד, ווי סאַשקאַ'ס פנים, — גיב נאָר אַ קוק, — האָט פאַרטגעזעצט דער פאטער, — ער וועט באַלד פליהען. — איך האָב שוין געזעהען ! — האָט טריאומפּיהרענדיג געענטפערט סאַשקאַ, — דו מיינסט, איך בין אַ בילנדער ? דו גיב אַקאַרשט אַ קוק אויף די פליעגעלאַך. ששש, רייד ניט !

דער פאטער האָט אוועקגענומען די האַנד און האָט מיט פינסטערע אויגען אויסגעפאַרשט די איינצעלהייטען פון דעם מלאך'ל, ביז וואַנען סאַשקאַ האָט צו איהם געשעפּצעט מוסר-ווערטער :

— עי, ברודער'ל, וואָס איז דאָס ביי דיר פאר אַזאַ פאַסקודנע געוועהנהייט אַלץ אָנצוכאַפּען מיט די הענד. דו קאָנסט נאָך צו-ברעכען !

אויף דער וואַנד האָבען זיך אָבעצייכענט די אונבעוועגליכע און צוקרימטע שאַטענס פון צוויי אָנגעבוינטע קעפּ : איין גרויסער און קורלעוואַטער קאַפּ, דער צווייטער אַ קלייניקער און קיילעכיגער.

גע, אז דער מלאך'ל האָט געקענט האָבען די פאָרשטעלונג אז ער פליהט אין דער לופט.

— אַ-אַך ! — האָט זיך אַרויסגעריסען אַ לאַנגער, פערשטארבענער דער זיפּץ פון סאַשקאַ'ס ברוסט, און אויף זיינע אויגען האָבען אַ פינקעל געטהאָן צוויי קלייניקע טרעהרעלעך און האָבען זיך דאָרט אָבגעשטעלט, וואָרים זיי זיינען ניט געוועהנט געוואָרען צו ליכטיג-קייט. דערנעהענטערנדיג לאַנגזאַם דעם מלאך'ל צו זיין ברוסט, האָט ער ניט אַראָבגענומען זיינע שיינענדע אויגען פון זער בעל-הבית'טע און האָט געשמייכעלט מיט אַ שטילען און וויכען שמייכעל, בלייב-בענדיג ווי פערשטארבען אין דעם געפיהל פון הימעלשער שמחה. עס האָט אויסגעוויזען, אז ווען די צארטע פליעגעלעך פון דעם מלאך'ל וועלען זיך צוריהרען צו סאַשקאַ'ס איינגעפאלענער ברוסט, וועט דאן פאסירען עפעס אַזעלכעס פרעהליכעס, עפעס ליכטיגעס, וואָס עס האָט נאָך קיין מאָל ניט פאסירט אויף דער טרויעריגער, זינדיגער, ליידענדער ערד.

— אַ-אַך ! — האָט זיך דורכגעטראָגען דערזעלביגער אָב-שטארבענדער זיפּץ, ווען די פליעגעלעך פון דעם מלאך'ל האָבען אָנגעריהרט סאַשקאַ'ן. און פאר דעם שיין פון זיין פנים איז אַזוי ווי פאַרלאָשען געוואָרען דער פארפוצטער, פרעך-ברענענדער ווייהנאכטס-בוים — און מיט פרייד האָט אַ שמייכעל געטהאָן די גרויע, וויכטיגע דאמע, און אַ ציטער געטהאָן האָט דער טרוקענער פנים פון'ם פליי-כעוואטען הערר, און אין לעבעדיגער שווייגענהייט זיינען פאַרשטאָר-בען די קינדער, וועלכע זיינען בעריהרט געוואָרען פון'ם הויך פון מענשליכען גליק. און אין דעם דאָזיגען קורצען אויגענבליק האָבען אַלע בעמערקט די רעטזעלעאפטע עהנליכקייט צווישען דעם אומגעלומד פערטען גימנאַזיסט, וועלכער איז אַרויסגעוואקסען פון זיינע קלייד-דער, און דעם פנים'ל פון'ם מלאך'ל, וועלכער איז פערגייסטיגט געוואָרען פון דער האַנד פון אַ אונבעוואוסטען קינסטלער.

אָבער אין אַ מינוט אַרום האָט זיך דאָס בילד שאַרף אַ בייט גע-טהאָן. צונויפקנייטשענדיג זיך, ווי אַ פאַנטער, וועלכער מאכט זיך פאַרטיג אַ שפּרונג צו טהאָן, האָט סאַשקאַ מיט אַ בייז-טרויעריגען בליק בעקוקט די אַרומיגע, זוכענדיג יענעם, וועלכער וועט וואגען אָב-צונעהמען ביי איהם דעם מלאך'ל.

וואָס וועט ארויס פון איהרע ליפען, האָט זיך געזעהען עטוואָס שלעכטעס, און די בעל-הבית'טע האָט זיך געאיילט צו ענטפערען :
— נו, איך וועל געבען, איך וועל געבען. אַך, ווי דום דו ביסט ! פארשטעהט זיך, אז איך וועל געבען. אַך, ווי דו בעסט ; אָבער פאר וואָס ווילסט דו ניט ווארטען ביז ניי-יאָהר ? נו, שטעל זיך שוין דאָך אַנידער ! און קיין מאָל זאָלסטו זיך ווייטער ניט שטעלען אויף די קניע, — האָט איהם בעלע-הרענדר געזאָגט די אלטע דאָמע, — דאָס ערנידריגט אַ מענשען. אויף די קניע דארף מען זיך שטעלען בלויז פאר גאָט.

„פלוידער, פלוידער“ — האָט זיך געטראכט סאַשקא, סטאַרע-ווענדיג זיך צו געהן פאַראויס און אויפטרעטענדיג דערווייץ אויף איהר קלייד.

ווען זי האָט אַראָבגענומען דאָס שפיעלכעל, האָט זיך סאַשקא דעריין איינגעטרונקען מיט זיינע אויגען, זיין נאָז האָט זיך קראנק-האַפט געקנייטשט און ער האָט צושפרייט זיינע פינגער. איהם האָט זיך געדוכט, אז די הויכע דאָמע וועט צוברעכען דעם מלאך'ל.

— אַ שעהנע זאך, — האָט געזאָגט די דאָמע, וועלכע עס האָט פאַרדראָסען שוין איצט פאַר דאָס שעהניקע און, ווי עס שיינט, טהייערעס שפיעלכעל, — ווער האָט עס אויפגעהאַנגען דאָרט ? נו, הער, צו וואָס איז דיר דאָס נויטהיג ? דו ביסט דאָך שוין אזא גרויסער, וואָס וועסטו דערמיט טהאָן ? אט דאָרט זיינען פאַרהאַן ביכער מיט בילדער. און דאָס האָב איך פאַרשפראַכען קאָליאָן צו גע-בען, ער האָט אזוי געבעטען, — האָט זי אַ ליגען געזאָגט.

סאַשקא'ס יסורים זיינען געוואָרען אונערטרעגליך. ער האָט קראמפפּהאַפט פערדריקט זיינע צייהנער אז זיי האָבען אפילו אַ קריץ געטהאָן. די גרויע דאָמע האָט מעהר פון אלעס מורא געהאַט פאר סצענעס און זי האָט דערלאַנגט סאַשקא'ן דעם מלאך'ל.

— נו, נא שוין, נא ! — האָט זי געזאָגט מיט אונצופריעדענהייט,

— וואָס פאר אַן עקשן דו ביסט.

סאַשקא'ס ביידע הענדר, מיט וועלכע ער האָט אָנגענומען דעם מלאך'ל, זיינען געווען, דוכט זיך, צעפעדיגע און אָנגעשטריינגטע, ווי צוויי שטאַלענע פרוזשינעס, אָבער אזעלכע ווייכע און פאַרויכט-

גוט ווירקען אויף די לעהרער, האָט אויף דער גרויער דאָמע ניט גע-
מאַכט קיין איינדרוק.

— און דו וועסט גוט טהאָן, מיין פריינד, — האָט זי געענט-
פערט ווידער גלייכגילטיג.

סאַשקא האָט אַ זאָג געטהאָן גראָב :

— גיב דעם מלאך'ל.

— אָבער מען קאָן דאָך ניט ! — האָט געזאָגט די בעל-הבית'טע.

— ווי פערשטעסט דו דאָס ניט ?

אָבער סאַשקא האָט ניט פערשטאַנען, און ווען די דאָמע האָט
זיך אַ קעהר געטהאָן אַרויסצוגעהן, איז סאַשקא נאָכגעגאנגען נאָך
איהר, קוקענדיג אונזיג אויף איהר שוואַרצע, רוישענדי קלייד.
אין זיין צוהיצטען מאַרדך האָט אַ בליץ געטהאָן אַן עראינערונג, ווי
אַ גימנאַזיסט פון זיין קלאַס האָט געבעטען דעם לעהרער ער זאָל איהם
שטעלען אַ 3, אַלס אַ גוטען צייכען, און ווען דער לעהרער האָט איהם
אָנגעזאָגט, האָט ער זיך אַוועקגעשטעלט פאַר איהם אויף די קניע,
האָט צונויפגעלייגט די הענד, ווי אין אַ געבעט, און האָט זיך צו-
וויינט. דער לעהרער איז דעמאָלט געוואָרען ביז, האָט אָבער פון
דעסטוועגען געשטעלט אַ 3. ווען דאָס האָט געטראָפּען, האָט סאַשקא
פאַראייביגט די פאסירונג אין אַ קאַריקאַטור, אָבער איצט איז פאַר
איהם קיין אַנדער מיטעל ניט געבליבען. ער האָט אַ רים געטהאָן די
טאַנטע פאר'ן קלייד און ווען זי האָט זיך אַ קעהר געטהאָן צו איהם,
איז ער געפאלען מיט אַ קלאַפּ אויף די קניע און האָט צונויפגעלייגט
די הענד אויף דעם אויבענ-דערמאָנטען אופן. אָבער וויינען האָט ער
ניט געקענט.

— ביסטו פון זינען אַראָב ! — האָט אַ געשריי געטהאָן די גרויע

דאָמע און האָט זיך אומגעקוקט ; צום גליק איז אין קאבינעט קיינער
ניט געווען. — וואָס איז מיט דיר ?

שטעהענדיג אויף די קניע, מיט צונויפגעלייגטע הענד, האָט

סאַשקא געקוקט אויף איהר מיט האַס און האָט גראָב געפאָדערט :

— גיב דעם מלאך'ל !

אין סאַשקא'ס אויגען, וועלכע האָבען זיך איינגעטרונקען אין

דער גרויער דאָמע און האָבען געזוכט צו כאַפּען דאָס ערשע וואָרט,

כדי קיינער זאל איהם ניט זעהן. עס וואלט געווען ווילד און אכזריש צורצוריהרען זיך צו זיינע צערטליכע פליגעלעך.

— ליעבער . . . ליעבער ! — האט געמורמעלט סאשקא.

סאשקא'ס קאפ האט געברענט. ער האט פארלייגט די הענט אהינטער און אזוי ווי צוגעגרייט צום טוידטליכען קאמפף פאר דעם מלאך'ל, איז ער ארומגעגאנגען מיט פארויכטיגע און גנב'ישע טריט; ער האט אויף דעם מלאך'ל ניט געקוקט, כדי אנדערע זאלען אויך אויף איהם ניט אויפמערקזאם ווערען; אבער ער האט געפיהלט, אז דער מלאך'ל איז דא, איז ניט אוועקגעפלייגען. אין טיהר האט זיך געווייזען די בעלהבית'טע — א וויכטיגע הויכע דאמע מיט הויך-פערקאמערטע ליכטיג-גרוע האָר. די קינדער האָבען זי ארומגערינגעלט מיט דעם אויסדרוק פון זייער בעגייסטערונג, און א קלייניקע מיידעלע, די זעלביגע וואָס האט געשפרונגען אויף איין פלאץ, האט זיך מיער אנגעהאנגען אויף איהר אָרעם און האט שווער געפינטעלט מיט איהרע שלעפעריגע אויגלעך. אויך סאשקא איז צוגעגאנגען. עפעס האט איהם געשטיק אין האַלז.

— טאנטע, הא טאנטע — האט ער געזאָגט, סטארעווענדיג זיך צו ריידען צערטליך ווייך, אבער ס'איז ארויסגעקומען ביי איהם נאך גרעבער אלס תמיד — טא . . . טאנטעלע . . .

זי האט ניט געהערט, און סאשקא האט מיט אונגעדולד א ריס געטהאן זי פאר'ן קלייד.

— וואָס ווילסטו ? צו וואָס שלעפסטו מיך פאר'ן קלייד ? — האט זיך געוואונדערט די אלטע דאמע, — דאָס איז ניט העפליך.

— טא . . . טאנטעלע. גיב מיר איין זאך בלויז פון'ם ווייז-נאכטס-כויס, — דעם מלאך'ל.

— דאָס קאָן מען ניט, — האט גלייכגילטיג געענטפערט די בעלהבית'טע. — צו נייאָהר וועלען מיר ערשט צונעהמען דעם ווייז-נאכטס-כויס. און דו ביסט דאך שוין ניט קיין קלייניקער און קאנסט מיך רופען מיט'ן נאָמען, מאַריאַ דימיטריעוונאַ.

סאשקא האט געפיהלט, אז ער פאלט אין א תהום, און ער האט זיך אנגעכאפט פאר'ן לעצטען מיטעל.

— איך האב חרטה. איך וועל זיך לערנען, — האט ער גערעדט אַנגעריסענע ווערטער. אבער די דאָזיגע פאַרמולע, וועלכע פלעגט

ווען אזוי פוסט ארום און ארום, פונקט ווי די ארומיגע מענשען וואָל-טען געווען ניט קיין לעבעדיגע. דאָס איז געווען אַ וועקסענער מלאך'ל, וועלכער איז זיך געהאנגען אין דער געדיכטקייט פון די דונקעלע צווייגען און אזוי ווי ער וואָלט שוועבען אין דער לופט. זיינע דורכזיכטיגע פליגעלעך פון אַ זומער-פויגעלע, האָבען געציטערט פון דער ליכטקייט וואָס איז אויף זיי געפאלען; און אין גאנצען איז ער געווען ווי אַ לעבעדיגער און פארטיג אוועקצופליהען. די ראָזיגע הענטלעך מיט די קינסטלעריש געמאַכטע פינגערלעך האָבען זיך גע-צויגען ארויפצו, און אַהינטער זיי האָט זיך געצויגען דאָס קעפעלע מיט אַזעלכע האָר ווי ביי קאָליאָן. אָבער אין דעם קעפעלע איז געווען עפעס אַזוינס, וואָס איז ניט געווען ניט אין קאָליאָס פנים און ניט אין קיין אנדערע פנים'ער און זאָכען. דעם מלאך'לס פנים האָט ניט געשיינט פון פרייד, איז ניט געווען פערשלייערט פון טרויער, אָבער אויף איהם איז געלעגען דער זיגעל פון אַן אנדער געפיהל, וואָס מען קאָן מיט ווערטער ניט איבערגעבען, מיט קיין געדאנק ניט בעשטימען, און וועלכען עס קאָן בלויז בעגרייפן דער, וואָס פיהלט אויך אזוי.

סאָשאָ האָט ניט געוואוסט, וועלכע געהיימע קראפט עס שלעפט איהם צו דעם מלאך'ל, ער האָט אָבער געפיהלט, אַז ער האָט איהם תמיד געקענט און תמיד געליעבט, — געליעבט מעהר, איידער דעם קליינעם מעסערעל, מעהר איידער דעם טאטען און מעהר איידער אלעם אנדערעם אויף דער וועלט. פול מיט איבערראשונג, אונרוהיג-קייט און אונפערשטענדליכע בעגייסטערונג, האָט סאָשאָ צונויפגע-לייגט די הענד אויף דער ברוסט און האָט געמורמעלט:

— לייעבער... לייעבער מלאך'ל!

און וואָס אויפמערקזאמער ער האָט געקוקט, אלץ בעדייטענדער אלץ וויכטיגער איז געוואָרען דער אויסדרוק פון דעם מלאך'ל. ער איז געווען אונענדליך ווייט און ניט עהנליך צו קיין זאך, וואָס איהם האָט דאָ אַרומגערינגעלט. די אנדערע שפיעלצייג זיינען געווען עפעס ווי גרלות'דיג ביי זיך, וואָס זיי הענגען אויסגעפוצטע, שעה-נע, אויף דעם פינקלענדען ווייהנאכטס-בוים, און דער מלאך'ל האָט געביינקט און האָט מורא געהאַט פאר דער העלער, שרייענדר ליכ-טיגקייט און ער האָט זיך מיט כיון בעהאַלטען אין די דונקעלע גרינס,

שטאנדר צו איבערוועלטיגען די בעגייסטערונג, וואָס האָט איהר אָנ-
געכאַפט און זי האָט מיט עקשנות, שווייגענדיג געהאַלטען אין איין
שפּרינגען אויף דעמזעלבען פּלאַץ. און איהר קלייניקער צאָפּ מיט
דער איינגעפלאַכטענער בלויער שטיינגע, האָט איהר געשימסען איי-
בער'ן פלייצקע.

סאַשקא איז געווען אָנגעבלאָזען און טרויעריג, — עפעס ניט גור-
טעס איז פאַרגעקומען אין זיין קליינעם פּערוואונדעטען האַרצען. דער
וויינהאַכטס-בױם האָט איהם געבלענדעט מיט זיין שענהייט און מיט
דעם שרייענדען, פּרעכען גלאנץ פון די אונזעהליגע ליכט. אָבער
ער האָט געפיהלט אז ער איז איהם פּרעמד, פיינדליך, ווי די ריי-
ניקע, שעהניקע קינדער, וועלכע האָבען זיך אָנגעזאַמעלט אַרום
דעם בױם, און איהם האָט זיך געגלױסט אַ שטױס טהאַן דעם בױם
אַזוי, אז ער זאָל פאַלען אויף די ליכטיגע קעפּעלעך. ווי אימיצענס
אייזערנע הענדר וואָלטען אָנגעכאַפט זיין האַרץ און אַרויסדריקען פון
איהם דעם לעצטען טראָפּען בלוט.

ער האָט זיך פּעררוקט הינטער דער פּיאנאַ, האָט זיך דאָרט אין
ווינקעל אַוועקגעזעצט, און האָט אונבעוואוסט צערבראָכען אין קער-
שענע די לעצטע פאַפּיראַסען און האָט געטראכט, אז אָט האָט ער
אַ טאַטען אַ מאמען, אַ היים, און עס קומט אויס אַזוי, ווי דאָס
איז גאָר ניטאָ, און ער האָט ניט וואוהין צו געהן. ער האָט זיך
געפרופט פאַרשטעלען דעם קליינעם מעסערעל, וועלכען ער האָט ניט
לאנג אויסגעביטען אויף עפעס, און וועלכען ער האָט זעהר שטאַרק
געליעבט; אָבער דאָס מעסערעל איז דאָך שוין ניט דאָס וואָס געווען
— אַ דיניקער, אָבגעשאַרפטער קליינגעל, אין גאַנצען בעדעקט פון
איין זייט מיט אַ געלע ביינדעל. מאָרגען וועט ער צוברעכען דאָס
מעסערעל און דעמאָלט וועט שוין ביי איהם גאָר קיין זאך ניט זיין.

און פּלוצלונג האָבען סאַשקא'ס שמאַלע אויגען אַ גלאנץ געטהאָן
פון איבערראַשונג, און דער פנים האָט פּלוצלונג אָנגענומען דעם
געוועהנליכען אויסדרוק פון פּרעכהייט און זעלבסטזיכערהייט. אויף
יענער זייט וויינהאַכטס-בױם, געגען וועלכען ער איז געזעסען און
וועלכע איז געווען בעלויכטען שוואַכער פון די אַנדערע זייטען און איז
געווען די לינקע זייט פון'ם בױם, האָט ער דערזעהן דאָס, וואָס האָט
געפעהלט אין דעם בילד פון זיין לעבען און אָהן וואָס עס איז גע-

ריעוונא האָט דאָס ניט געקאָנט בעמערקען, און דער בעיאָה'ענטע
הערר איז געוואָרען אויפגערעגט פלוצלונג, און זי האָט ניט פארשטאָ-
נען פאר וואָס.

— איך וויל אויך אין רעמעסלענע, — האָט סאָשא געזאָגט בע-
שיידען.

די שעהנע דאָמע האָט זיך דערפרעהט און האָט אַ טראַכט געטהאָן
מיט אַ זיפּץ וועגען יענער קראַפט, וואָס אַלטע לייעבע האָט אויף
מענשען.

— אָבער איך ווייס ניט צו וועט זיך געפינען אַ וואַקאַנסיע, —
האָט טרוקען געענטפערט דער בעיאָהרענטער הערר, אויסמיידענדיג
צו קוקען אויף סאָשא'ן און צוגלעטענדיג זיינע עטליכע הערלעך,
וואָס האָבען זיך אויפגעהויבען אויפ'ן פאַטילניצע. — איבריגענס, מיר
וועלען נאָך זעהן.

די קינדער זיינען געווען אונרוהיג און האָבען געשומעוועט, ער-
וואַרטענדיג מיט אונגעדולד דעם ווייהנאַכטס־בּוים. דעם עקספּעריר-
מענט מיט'ן ביקס, וועלכען עס האָט געמאַכט דער אינגעל, פאר
וועלכען זיי האָבען געהאַט אַכטונג איבער זיין וואוקס און איבער זיין
רעפוטאַציע פון אַ פערדאָרבענעם, האָבען אנדערע אָנגעהויבען נאָכ-
מאַכען, און היבשע עטליכע קיילעכדיגע נעזלעך זיינען שוין רויט
געוואָרען. די מיידלעך האָבען געלאַכט, צודריקענדיג ביידע הענט-
לעך צום ברוסט און איבערבויענדיג זיך, ווען זייערע העלדען האָבען
בעקומען אין נעזעל אַ שנעל פון'ם קאָריק. נאָר אַט האָט זיך געעפענט
די טיהר און אימעצענס שטימע האָט געזאָגט :

— קינדער, געהט ! שטיל, שטיל !

אויסשטעלענדיג זייערע גרויסע אויגעלעך שוין פון פריהער מיט
איינגעהאלטענע אטהעמס, זיינען אַריינגעגאנגען די קינדער פאָאָר-
ווייז מיט דרך ארץ אין דעם העל־בעלויכטענעם זאַל און זיינען שטיל
אָרומגעגאנגען אַרום דעם פינקעלנדען ווייהנאַכטס־בּוים. דער ווייה-
נאַכטס־בּוים האָט געוואָרפען פון זיך אַ שטאַרקע בעליכטונג, אָהן
שאַטענס, אויף זייערע פנים'ער מיט די רונדע אויגען און ליפּען. אַ
מינוט האָט געהערשט די שטילקייט פון אַ טיעפע בעצויבערונג, וועל-
כע האָט זיך מיט אַמאָל פאַרביטען אויף אַ כאָר פון בעגייסטערטע
אויסגעשרייען. איינע פון די מיידלעך איז ניט געווען אים

אין קינדער-צימער איז אריינגעגאנגען א יונגע, שעהנע פרויענ-
צימער מיט גלאט פערקאמטע האָר, וועלכע האָבען פארדעקט א
טהייל פון די אויערען. דאָס איז געווען א שוועסטער פון דער וויר-
טהין, די זעלביגע, וועמעס לעהרער סאַשקא'ס טאטע אין אכאַל
געווען.

— דער דאָזיגער — האָט זי געזאָגט, דעם פליכעוואַטען הערר,
וואָס האָט זי בעגלייט, אָנווייזענדיג אויף סאַשקא'ן. — פארנייג זיך
דאָך, סאַשקא, מען טהאָר ניט זיין אזוי אונעהפליך.
אַבער סאַשקא האָט זיך ניט פארנייגט ניט פאר איהר און ניט
פאר דעם פליכעוואַטען הערר. די שעהנע דאמע האָט ניט חושד גע-
ווען, אז ער ווייס פיעל. ער ווייס אַבער, אז זיין אַרימער פאטער
האָט זי געליעבט, און זי האָט חתונה געהאַט מיט אַן אנדערען, און
הגם דאָס האָט געטראָפּען נאָך דעם ווי ער האָט אַליין חתונה געהאַט,
פון דעסוועגען האָט סאַשקא ניט געקאָנט פערצייהען אזא פער-
ראטה.

— שלעכטעם בלוט — האָט א זיפּז געטהאָן סאַפּיא דימיטרעווא
— צו קאָנט איהר איהם ניט אריינגעהמען וואוהין עס איז, פלאטאָן
מיכאַילאָוויטש? מיין מאן זאָגט, אז פאר איהם וואָלט זיך פאר-
סען בעסער אין רעמעסלענע, איידער אין גימנאַזיע. סאַשקא,
וויילסטו געהן אין רעמעסלענע?

— איך וויל ניט — האָט קורץ געענטפערט סאַשקא, וועלכער
האָט געהערט דאָס וואָרט „מאן“.

— וואָס זשע דען וויילסטו, ברודער'ל, א פאסטוף זיין? —
האָט א פרעג געטהאָן דער הערר.

— ניין, ניט קיין פאסטוף — האָט זיך בעליידיגט סאַשקא.

— וואָס זשע דען?

סאַשקא האָט ניט געוואוסט וואָס ער וויל.

— מיר איז אַלץ איינס — האָט ער געענטפערט נאָך א וויילע

טראכטען — זאָל זיין א פאסטוף.

דער פליכעוואַטער הערר האָט אָנגעקוקט דעם זאָנדערבארען אינ-
געל. און ווען ער האָט פון די פארלאטעטע שייך אויפגעהויבען די אוי-
גען אויף סאַשקא'ס פנים, האָט דער לעצטער אַרויסגערוקט א צונג
און האָט איהם וויעדער בעהאַלטען אזוי שנעל, אז סאַפּיא דימיט-

קינדער־צימער און האָבען געפלאַפּעלט. סאַשקאַ האָט זיך צוגעהערט מיט גרלות צו זייערע נאַאיווע געשפרעכען און האָט אַלץ געטאַפּט אין דער קעשענע פון זיינע הויזען די צובראָכענע פאַפּיראַסען, וועלכע איהם איז געלונגען צו לאַטכענען פון סוועטשניקאָוו'ס קאַבינעט. דאָ איז צו איהם צוגעגאנגען דער גאַנץ קליינינקער סוועטשניקאָוו, קאַליאַ, האָט זיך אָבעשטעלט אונבעוועגליך און מיט אַן איבערראשענדען פנים'על, אויסדרעהענדיג די פיס מיט די שפיצען אינווייניג, מיט דעם פינגער אין ווינקעל פון זיינע פּוילינקע ליפעלעך, האָט ער געקוקט אויף סאַשקאַ'ן. שוין אַ מאָנאַט זעקס, ווי אויף דער פאַרדערונג פון די עלטערען, האָט ער אַוועקגעוואָרפען זיין מיאוסע געוואָנהייט, אַריינצולייגען דעם פינגער אין מויל, אָבער לחלוטין אָבזאָגען זיך דערפון האָט ער נישט געקאָנט. ער האָט געהאַט ווייסע האָאָר, אונטערנעשיירענע אויפ'ן שטערען און מיט געגרייזעלטע לאָקען אַראָבער האַנגענע אויף די פלייצקעס, און בלויע פערוואַנדערטע אויגען. און מיט זיין גאַנצען אויסזעהען האָט ער בעלאַנגט צו די אינגלעך, וועלכע סאַשקאַ האָט בעזאָנדערס פערפאַלט.

— ביסט דו אַן אונדאנקבארער אינגעל? — האָט ער אַ פרעג געטהאָן סאַשקאַ'ן. — מיר האָט עס די מיסס געזאָגט. און איך בין אַ דוטער.

— וואָס דארף מען נאָך בעסער! — האָר געענטפערט יענער, בעקוקענדיג זיינע קורצינקע סאַמעטענע הויזקעס. דעם גרויסען אָבערלייגטען קראַנען.

— ווילסט אַ ביטס? נא! — האָט איהם דערלאַנגט דער אינער געל דאָס ביקסעל מיט דעם צוגעבונדענעם קאַריק. סאַשקאַ האָט אָנגעצויגען די פרוזשינע און ציעלענדיג זיך אין גאָז, פון'ס קיין זאך נישט פערדעכטיגענדען קאַליאַ, האָט ער אויסגעשאַסען. דער קאַריק האָט אַ שנעל געגעבען קאַליאַ'ן אין גאָז און איז אָבעשפרונגען, שאָקט לענדיג זיך אויפ'ן פאָדים. קאַליאַ'ס בלויע אויגען האָבען זיך צורעפּענט נאָך ברייטער, און אין זיי זיינען אָנגעלאָפּען טרעהרען. איבערטראָגענדיג דעם פינגער פון די ליפען צום רויט־געוואָרענעם נעזעל, האָט קאַליאַ געפינטעלט שנעל מיט זיינע לאַנגע ברעמען און האָט געמורמעלט:

— שלעכטער . . . שלעכטער אינגעל.

— און דאָס רופט זיך נאָך אַ טאטע : קאָן אפילו די מוטער ניט בעשיצען פון דעם זוהן'ס בעליידִיגונגען.

— אמת, סאַשקאַ, ווירקליך געה, וואָס ברעכסט דו זיך ? — האָט זיך אָבגערופען דער פאטער פון לעזשאַנקע — זיי וועלען אפשר וויעדער דיר קומען צו הילף. זיי זיינען גוטע מענטשען.

סאַשקאַ האָט בעליידִיגענד אַ לאַך געטהאָן. דער פאטער איז מיט יאָהרען צוריק, נאָך איידער סאַשקאַ איז געבוירען געוואָרען, געווען אַ לעהרער ביי די סוועטשניקאָוו'ס און האָט פון דעמאָלט אָן געדיינקט, אַז זיי זיינען די בעסטע מענטשען. דעמאָלט האָט ער נאָך געדענקט אין סטאַטיסטישען ביורא און האָט ניט געטרונקען. צוגאנגען איז ער זיך מיט זיי נאָך דעם, ווי ער האָט חתונה געהאַט מיט דער טאכטער פון דער בעליהבית'טע פון זיין קווארטיר, וועלכע איז פון איהם מעוברת געוואָרען, און ער האָט אָנגעהויבען טרינקען און איז געזונקען ביז אַזאַ מדרגה, אַז מען האָט איהם אַ שיכור'ן אויפֿ־געהויבען אויף דער גאס און אָבגעפיהרט אין אוטשאַסטאַק. אָבער די סוועטשניקאָוו'ס האָבען איהם נאָך אַלץ געהאַלפֿען מיט געלד, און הגם פֿעאַקטיסטא פֿעטראַוונאַ האָט זיי פֿינד געהאַט, ווי זי האָט פֿינד געהאַט ביכער און אלעס, וואָס האָט אַ שיכות צו איהר מאַן'ס פֿער־גאַנגענהייט, פון דעסמוועגען האָט זי זיך גע'יחסנ'ט מיט אַזאַ בע־קאַנטשאַפט.

— עס קאָן זיין, אַז דו וועסט מיר אויך עפעס קענען בריינגען פון'ם ווייהנאַכטס־בוים — האָט פֿאַרטגעזעצט דער פאטער. ער האָט געביטערעוועט — סאַשקאַ האָט עס פֿאַרשטאַנען און האָט דעם פֿאַטער ניט געקאָנט ליידען פֿאַר דער דאָזיגער שוואַכקייט און פֿאַלשקייט ; אָבער איהם האָט זיך ווירקליך געוועלט בריינגען וואָס דעם קראַנקען פֿאַטער נעבעד. ער האָט שוין לאַנג אכילו קיין ביסעל גוטען טאַבאַק ניט געהאַט.

— נו, גוט ! — האָט ער אַ בורטשע געטהאָן — נו, גיב שוין דאָס רעקעל. האָסטו קנעפלעך איינגענייט ? איך קען דאָך דיר !

II.

מען האָט נאָך די קינדער ניט אַריינגעלאָזען אין זאַל, וואו עס איז געשטאַנען דער ווייהנאַכטס־בוים, און זיי זיינען געזעסען אין

פלעגט פיהרען צו זיך אַ היים אויך אזעלכע מענשען ווי ער, מיט לאַנגע האַאַר, און אויך יחס'דיגע ביי זיך, ווי ער אליין.

אויף איהר האָט דאָס שיכור'ען געווירקט אַקוראט פערקעהרט ווי אויפ'ן מאַן; וואָס מעהר זי האָט געטרונקען אַלץ געזונדער איז זי געוואָרען, אין אַלץ שווערער זיינען געוואָרען איהרע פויסטען. איצט האָט זי שוין גערעדט וואָס זי האָט געוועלט, איצט האָט זי געפיהרט צו זיך מענער און פרויען, וועלכע זי האָט געוועלט, און זי האָט הויך מיט זיי געזונגען פרעהליכע ליעדער. און ער איז געלעגען היינט טערען ווענטעל, אַ שווייגדיגער, אַ צונויפגעדעהטער פון שטענדיג געקעלט און האָט געטראכט, ווי אונגערעכט און שרעקליך עס איז דאָס מענשליכע לעבען. און אייוואן סאָוויטש'עס פרוי פלעגט זיך בעקלאַגען פאַר אַלעמען מיט וועמען נאָר זי האָט גערעדט, אז זי האָט אין דער וועלט ניט נאָך אזעלכע שונאים, ווי איהר מאַן און איהר זוהן: ביידע בעל־גאווה'ס און סטאַטיסטיקער.

אין אַ שטונדע אַרום האָט די מוטער אַ זאָג געטהאָן סאַשקאַ'ן:

— און איך זאָג דיר אז דו וועסט געהן! — און ביי יעדען וואָרט האָט פּעאַקטיסא פּעטראָוונאַ אַ קלאַפּ געטהאָן מיט'ן פויסט איבער'ן טיש, אויף וועלכען עס האָבען אָנגעהויבען שפּרינגען די אויסגעוואַרשענע גלעזער און האָבען אָבגעקלונגען איינע אַן דער אנדערע.

— און איך זאָג דיר, אז איך וועל ניט געהן, — האָט קאַלט־בלומיג געענטפערט סאַשקאַ, און די ווינקלען פון זיינע ליפען האָבן געצוקט, וועלענדיג אויסשטעלען זיינע צייהן. אין גימנאַזיע האָט מען איהם פאַר דער דאָזיגער געוואָנהייט גערופען קליינער וואָלף.

— איך וועל דיר צוקיילען און צוביילען, אַך, וועל איך דיר צוקיילען און צוביילען! — האָט געשריען די מוטער.

— נו, צוקייל, צובייל!

פּעאַקטיסא פּעטראָוונאַ האָט געוואוסט, אז שלאָגען איהר זוהן, וועלכער האָט זי גאָר אָנגעהויבען צו בייסען, קאָן זי שוין ניט, און אז אויב זי וועט איהם אַרויסלאָגען אויף דער גאַס, וועט ער אוועקגעהן אַרומשלעפען זיך און וועט גיכער דערפראָהרען ווערען, איידער ער וועט געהן צו די סוועט'שניקאָוו'ס: דעריבער האָט זי זיך געוועלט בענוצען מיט דעם מאַן'ס אויטאָריטעט.

בען אין גימנאזיע, האָבען אָנגעזאָגט ער זאָל זיך ניט ווײַזען זיי אויף די אויגען, זינט מען האָט איהם פון גימנאזיע אויסגעשלאָסען. דער פאטער האָט זיך נאָך אַמאָל געשוואָרען, און סאַשקא האָט זיך פער-טראכט.

— נורשוי, גיב זיך אַ רוק, האָט זיך צוזעצט! — האָט ער גע-זאָגט צום פאָטער, אַרויפּשפּרינגענדיג אויף דער ניעדריגער לעזשאנ-קע — און צו די דאָזיגע שדים וועל איך ניט געהן. זיי וועלען נאָך ביי זיך יחסנ'דיגער ווערען, אויב איך וועל צו זיי געהן. „פערדאָר-בענער אינגעל“ — האָט סאַשקא געפאָנפּעט דורך דעם נאָז, נאָכ-קרימענדיג זיי — זיינען אַליין טהייערע סחורות, אָבגעפרעסענע צורות אַזעלכע.

— אַך, סאַשקא, סאַשקא! — האָט זיך געקנייטשט פון קעלט דער פאָטער — ניט לאַנג וועט זיך האַלטען דיין קאָפּ אויף דינע פלייצעס.

— און דיין קאָפּ האַלט זיך? — האָט גראָב געענטפּערט סאַשקא. — וואָלטט שוין בעסער שווייגען: האָסט דאָך מורא אפילו פאר אַ פרויענצימער. אויך אַ העלד!

דער פאָטער איז געזעסען שווייגענדיג און האָט זיך געקנייטשט. אַ שוואַכע ליכטיגקייט האָט דורכגעדרונגען דורך דעם ברייטען שפּאַלט אויבען, וואו דאָס ווענטעל האָט אַ פיערטעל אַרשין ניט געגרייכט ביז'ן סופּיט, און ווי אַ העלער פלעק האָט זיך דער ליכטיגער שטרייף אַוועקגעלייגט אויף זיין הויכען שטערען, אין וועלכען עס זיינען גע-ווען שוואַרצע, טיעפע אויגענלעכער.

מיט אַ צייט צוריק האָט איוואַן סאַוויטש זעהר שטאַרק גע-שיכור'ט, און דאן האָט זיין פרוי איהם געהאַסט און פאר איהם מורא געהאַט. נאָר ווען ער האָט אָנגעהויבען צו שפּיען מיט בלוט און האָט שוין מעהר ניט געקאַנט טרינקען, האָט זי אָנגעהויבען טרינקען און איז ביסלעכווייז געוואָהנט געוואָרען צו שיכור'ען. און דאן האָט זי שוין נקמה גענומען פאר אַלץ, וואָס איהר איז אויסגעקומען אויס-צוליידען פון דעם הויכען, ענגברוסטיגען מענשען, וועלכער האָט גערעדט אונפערשטענדליכע ווערטער, וועלכען מען האָט אַרויסגע-יאָגט פון זיין שטעלע פאר זיין חוצפה און שיכרות און וועלכער

בנין, וואָס איז געשטאנען אויפ'ן עק פון גאס, האָט זיך אָנגעצונ-
דען א רויטליכער, ניט קיין אנציהענדער פייער'ל. דער פראָסט איז
געוואָרען שטארקער און ווען ס'אָשקא איז דורכגעגאנגען דעם ליכטי-
גען קרייז, וועלכער האָט זיך געבילדעט פון דער אָנגעצונדענער לאַנ-
טערנע, האָט ער געזעהן ווי עס שוועבען אַרום לאַנגזאָם אין דער
לופט קליינינקע, טרוקענע שנעלעך. עס איז געווען צייט צו געהן
א היים.

— וואו שלעפסט דו זיך עס ארום ביז האַלבע נאכט, הינטעל
איינער ? — האָט אויף איהם א געשריי געטהאָן די מוטער, האָט
זיך פערמאָסטען מיט'ן פויסט, האָט איהם אָבער קיין קלאפ ניט גע-
געבען. איהרע אַרבעל זיינען געווען פאַרקאָמטשעט, עפענענדיג נאָ-
קעט איהרע ווייסע, דיקע הענד, און אויף איהר פלאַטשיגען פנים
האָבען אַרויסגעטראָטען טראָפענס שווייס. ווען ס'אָשקא איז פערביי-
געגאנגען פערביי איהר, האָט ער דערפיהלט דעם בעקאנטען ריח
פון בראַנפּען. די מוטער האָט אַ קראַץ געטהאָן דעם קאָפּ מיט דעם
שמוציגען נאָגעל פון דעם גראָבען צייגע-פינגער, און אזוי ווי עס איז
ניט געווען קיין צייט צו זידלען זיך, האָט זי בלוז אַ שפיי געטהאָן
און אַ געשריי געטהאָן :

— סטאַטיסטיקער, מיט איין וואָרט !

ס'אָשקא האָט פערעכטליך אַ שמאַרע געטהאָן מיט דער נאָז און
איז אַוועק הינטערן ווענטעל, וואו עס האָט זיך געהערט דאָס שווערע
אטהעמען פון זיין פאטער, איוואן סאוויטש. איהם איז תמיד גע-
ווען קאַלט און ער האָט געזוכט צו דערוואַרמען זיך, זיצענדיג אויף
דער צוהייצטער לעזשאַנקע און אונטערלייגענדיג אונטער זיך די הענד
מיט די דאָלאַניעס אַראָב.

— ס'אָשקא ! דיך האָבען די סוועטשניקאוו'ס גערופען צום
ווייהנאַכט'ס-ביום. זייער דינסט איז געקומען און האָט גערופען —
האָט איהם געשעפצט דער פאטער.

— דו לאַיגסט ? האָט ניט גלויבענדיג אַ פרעג געטהאָן ס'אָשקא.

— איך שווער דיר. די מכשפה זאָגט דיר ניט מיט אַ כיון, אָבער

זי האָט שוין אָנגעגרייט דיין רעקעל.

— דו לאַיגסט ? — האָט זיך אַלץ מעהר געוואונדערט ס'אָשקא,

ווארים די רייכע סוועטשניקאוו'ס, וועלכע האָבען איהם אריינגעגע-

אזא קול, אז אלע ארום האָבען געמוזט פארשטאָפּען די אויערען און האָבען געפיהלט אזוי ווי צו אנטלויפּען. ווען ער האָט זיך שוין גענוג אָנגערעוועט פלעגט ער מיט אַמאָל אַנטשווייגען ווערען, פלעגט אַרויסשטעלען אַ צונג און צייכענען אין זיין העכט קאריקאַטור-בילד דער; פלעגט אויסמאָהלען זיך אליין ווי ער רעוועט ווילד און שרייט קולות אויף דעם אויפזעהער פון גימנאַזיע, וועלכער האָט פערשטאָפּט די אויערען, און אויף דעם חבר, וועלכער האָט איהם געשלאָגען און וועלכער ציטערט איצט פאר זיינע קולות.

זיין גאַנצער העפט איז געווען פול מיט קאריקאַטור-בילדער און זעהר אָפט פלעגט זיך וויעדערהאַלען אזא בילד: אַ דיקע, נירדיגע פרוי שלאַגט מיט אַ וואַלגער-האַלץ אַ קליין אינגעלע, וואָס איז דין ווי אַ שוועבעלע. אונטען פלעגט מיט גרויסע, קרומע בוכשטאבען זיך זעהען די אונטערשריפט: „בעט מחילה, הינטעל איינער.“ און דערויף דער ענטפער: „איך וועל ניט בעטען, קאָנסט אפילו צו-פלאצט ווערען“.

פאר ווייהנאַכטען האָט מען אַשקאַן אַרויסגעיאָגט פון גימנאַזיע, און ווען די מוטער האָט איהם אָנגעהויבען צו שלאַגען האָט ער איהר איינגעביסען אַ פינגער. דאָס האָט איהם געגעבען פרויהייט, ווארים זי האָט שוין מורא געהאַט איהם מעהר צו שלאַגען. און סאַשקא האָט אויפגעהערט איינצואוואַשען זיך אין דער-פריה, איז אַ גאַנצען טאָג אַרומגעלאָפּען מיט אינגלעך, האָט זיי געשלאָגען, און האָט געהאַט מורא בלויז פאַר'ן הונגער, ווארים די מוטער האָט אין גאַנצען אויפגעהערט צו געבען איהם עסען, און בלויז דער פאטער פלעגט בעהאַלטען פון זיינטוועגען אַ שטיקעל ברויט מיט אַ זאַרטאָ-פעל. אונטער אזעלכע אומשטענדען האָט סאַשקא אויסגעפונען, אז עס איז נאָך מעגליך צו עקזיסטירען אויף דער וועלט.

איין מאָל אַ פרויטאג, ערב ווייהנאַכט, האָט זיך סאַשקא גע-שפיעלט מיט אַנדערע אינגלעך, ביז וואַנען זיי זיינען זיך ניט צוגאַנגען אלע אַהיים און ביז וואַנען עס האָט ניט אַ סקריפע געטהאָן מיט אַ פערראַסטען פראַסטיגען סקריפ די טיהר נאָך דעם לעצטען פון זיי. עס איז שוין געוואָרען פינסטערליך, און פון פעלד, וואו עס האָט זיך געענדיגט איין עק פון דער פערוואָרפענער געסעל, האָט זיך אָנגערוקט אַ גרויע שנעעאיגע כמאַרע; אין דעם נירדיגען פינסטערן

דער מלאך'ל

I.

צייטענווייז האָט זיך סאַשקאַן געוועלט אויפצוהערען טהאָן דאָס, וואָס מען רופט לעבען : ניט איינוואשען זיך אין דער-פריה מיט קאַלטע וואַסער, אין וועלכע עס שווימען אַרום דינינקע שטיק-לעך אייז, ניט געהן אין גימנאַזיע, ניט הערען דאָרט ווי אַלע זיד-לען איהם, און ניט שפירען קיין וועהטאָג אין רוקען און אין גאנצען קערפער, ווען די מאַמע שטעלט איהם אוועק אויף אַ גאנצען אבענד אין ווינקעל אויף די קניע. אָבער אזוי ווי ער איז אַלט געווען בלויז דרייצעהן יאָהר און האָט ניט געוואוסט אַלע יענע מיטלען, דורך וועלכע מענשען מאַכען אַ סוף צו זייער לעבען, ווען זיי ווילען עס, האָט ער פאָרטגעזעצט צו געהן אין גימנאַזיע, צו הערען זידלערייען און צו שטעהן. אויף די קניע ; און איהם האָט זיך געדוכט, אז דאָס לעבען וועט קיין מאָל ניט אויפהערען. עס וועט אריבער אַ יאָהר און נאָך אַ יאָהר, און ער וועט אַלץ געהן אין גימנאַזיע און וועט אַלץ שטעהן אין דער היים אויף די קניע. און אזוי ווי סאַשקא האָט געהאַט אַן אונבייגזאַמען און דרייסטען כאַראַקטער, האָט ער זיך ניט געקאָנט פּערהאַלטען רוהיג צו די צרות און ער האָט גענומען נקמה פון'ם לעבען.

צוליב דעם דאָזיגען צוועק האָט ער געשלאָגען זיינע קאַמעראַד-דען, איז געווען גראָב צו די לעהרער, האָט געריסען די לעהר-ביכער און האָט אַ גאנצען טאָג געזאָגט ליגען ; אין גימנאַזיע האָט ער גענאָרט די לעהרער, אין דער היים האָט ער גענאָרט די מוטער ; בלויז דעם טאַטען אַליין האָט ער קיין ליגען ניט געזאָגט. ווען מען האָט איהם אין אַ געשלאָגן צוקוואַשעט די נאָז, האָט ער צוריסען די וואונד נאָך מעהר און האָט גערעוועט אָהן טרעהרען, אָבער אויף

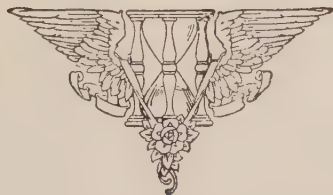
קאזטשיקעס ניט פיהרען קיין שמועס. זייט איהר פריי היינט
אבענד ?

— יא, פריי.

— וועט איהר אזוי גוץ זיין מיר איבערשרייבען אָט דאָ איין
קאָפּיע. און לאָזט אָב די ווירקליכקייט, ניטאָ קיין שום ווירקליכ-
קייט.

טאלפּעניקאוו האָט איבערגעשריעבען די קאפּיע און ניט איין
קאפּיע בלויז, נור גאנצע דריי. און ווען ער האָט, אנבויגענדיג דעם
קאָפּ אויף אַ זייט און פערבייסענדיג אַ ליפּ, ארויסגעפיהרט די לעצטע
שורה, האָט זיין פאטראָן אריינגעקוקט איבער זיין אקסעל אין פא-
פיער און האָט איהם לייכט אַ פאטיש געטהאָן איבער'ן אקסעל.

— ווירקליכקייט ! אָך, איהר זאָנדערבארער מענש ! — און
אויף איין זעקונדע איז פערשוואונדען פון זיין פנים דער מיעדער
אויסדרוק, זיינע אויגען זיינען געוואָרען זאנפטער, גוטהערציגער
און אביסעל טרויעריגלעך, ווי ער וואָלט ווידער דערזעהען עפעס שוין
לאנג פערגעסענעס, יונגעס און גוטעס.

— געפונען פאר אונשולדיג, אָבער . . .

— קיינע „אָבערס“. זיי האָבען געפונען פאר אונשולדיג, הייסט עס אז זיי האָבען געהאַט דערויף גרינדע. וואָס האָט עס מיט אייך צו טהאָן? איהר האָט דאָך נישט פערקריפעלט די בעווייזע? איהר האָט דאָך נישט אונטערגעקויפט דעם פריקאזשטיק אָדער דעם, ווי רופט מען איהם דאָרט? און ווייטער, וואָס עמיצער האָט אייך דארט איך ווייס א זאָג געטהאָן, וועמעס דאגה איז דאָס?

דער פאטראן איז א וויילע אנשוויגען געוואָרען און האָט דער-
נאָך פאָרטגעזעצט מיט זיין מיעדען, גלייכגילטיגען טאָן:

— דאָס געלד אין האַנד האָט איהר נישט געדארפט נעהמען. דאָס טויג נישט; דאָס איז נישט גוט. און ער האָט דאָך עס אייך מיט אַ כיון אריינגערוקט כלאחר יד כדי אָבצו'פטר'ען עס ביליגער. איהר גיט מיר דאָס געלד, און אין אַ טאָג צוויי אַרום וועל איך אומקעהרען וויפיעל עס קומט. איך האָב מיט איהם איינגע חשבונות. און ווע-
נען „גרויען קאָפּ“ האָט איהר נישט געדארפט ריידען; אין די פאפיערען ווערט וועגען דעם נישט דערמאנעט.

טאלפעניקאווי איז דויע געוואָרען און האָט געענטפערט טרויער-
ריג:

— איך ווייס אליין נישט, ווירקליך, עפעס האָט עס מיך גע-
שלעפט פאר'ן צונג. אָבער איך בין טאקע געווען ביי זיך זיכער, אז
זי האָט אַ גרויען קאָפּ.

— נו, דאָס איז נישט אזוי וויכטיג — האָט אַ שמיכעל געטהאָן
דער פאטראן — אָבוואָהל אַ צווייטען מאָהל זייט פאָרזיכטיגער. ביי
אייך זיינען פאראן פאפיערען, פאראן עדות, דערויף דארפט איהר
אַרבייטען. און פון זיך אליין אויסקלעהרען — צו וואָס?
— אָבער אין דער ווירקליכקייט איז זי דאָך שולדיג?

— אין דער ווירקליכקייט! — האָט אונגעדולדיג אַ זאָג געטהאָן
אַלעקסיי סעמיאנאוויטש — פון וואנען קענען מיר וויסען וואָס עס
קומט פאָר אין דער ווירקליכקייט? אפשר איז דאָרט דער טיפיעל
וואָס אין דער דאָזיגער ווירקליכקייט. און וועלכע ווירקליכקייט?
ניטאָ קיינע ווירקליכקייטען, עס איז בלויז פאראן, וואָס עס שיינט
פאר אונזערע אויגען. און אַ צווייטען מאָהל זאָלט איהר נור מיט פריי-

קאטסקען בענדעל — איינפאכער, גוטערציגער און עס פיהלט זיך ווי צו ריידען מיט איהם אָפּען. ארומגעהענדיג אונרוהיג איבער'ן ציר מער, ניט צוועצענדיג זיך, אונטערהויבענדיג אלע ווילע זיינע זאָבנערקטע הויזען, האָט טאלפעניקאוו איבערגעגעבען אלעס וואָס האָט פאסירט, האָט ניט פערשוויגען אפילו וועגען אבראם פעטרא-וויטשען און וועגען דעם „גרויען קאָפּ" פון פאלאהעיא פאָן-ברעזע. דער פאטראָן האָט געהערט שווייגענדיג, ניט אַ הויב טאָהנדיג די אויגען און אונטערוויגענדיג איין פוס מיט'ן אלטמאָדישען הויכען קנאפעל. בלויז ווען דער אסיסטענט האָט דערצעהלט וועגען מאדאם פאָן-ברעזעס „גרויען קאָפּ" האָט ער אַ שמייכל געטהאָן און האָט אַ קוק געטהאָן מיט גוטע און עטוואס שפאסענדע אויגען.

— נו ? — האָט ער אַ פרעג געטהאָן, ווען יענער האָט געענ-דיגט דערצעהלען, און האָט דערווייל אַ זאָג געטהאָן : — גיט שוין, זייט אזוי גוט אַ קלונג ; איהר לויפט דאָך סאיי-וויסאי ארום איבער'ן צימער.

ווען אויפ'ן קלונג איז אריינגעקומען די דיענסט, האָט אלעקסיי סעמינאוויטש ביי איהר אַ פרעג געהאָן, אויב שוין לאנג ווי זיין פרוי איז אוועק, און האָט איהר געהייסען צופענען אַ פענסטער אין עמ-פאנגס-צימער.

— נו ? — האָט ער נאָך אמאָל אַ פרעג געטהאָן דעם יונגען אסיסטענט — ווייטער.

— איך רעכען אויפצוגעבען אדוואָקאטור — האָט טרויעריג גע-ענטפערט טאלפעניקאוו. אין אמת'ן האָט ער דאָס גאָר ניט גערעכענט צו טהאָן, איהם האָט אָבער פערדראָסען פאר וואָס זיין פאטראָן איז אזוי גלייכגילטיג און ער האָט געוועלט מיט עפעס שארפעס ווייזען אין וואָס פאר אַ צושטאנד ער געפינט זיך.

— פוסטע זאכען — האָט געענטפערט אלעקסיי סעמינאוויטש מיט זיין געוועהנליכער מיעדיגקייט — אָבער וואָס פאר אַ סחורה דאָס איז דער פאָן-ברעזע, און אַ קוק טהאָן אויף איהם איז ער, דוכט זיך, אזא באַלואן.

— אָבער דאָס איז דאָך . . .

— וואָס איז דאָס ? די ריכטער האָבען דאָך זי געפונען פאר אינשולדיג.

בילדער, אלע דיזעלביגע אין די עמפפאנגס-צימערן פון דאָקטוירים און אדוואָקאטען, האָבען אין איהם ארויסגערופען דאָס געפיהל פון גערולדיגער לאנגווייליגקייט און עפעס אַ מיין גלייכגילטיגקייט צו זיך אליין און צו זיינע אייגענע אנגעלעגענהייטען, ווי פלוצלונג האָט זיך אַן עפען געטהאָן די טהיר פון קאבינעט און האָט ארויסגעלאָזען אַ פערשפעטיגטען קליענט — אַ גיט-הויכען, דיקען מאנספערזאָן מיט אַ דונקעל-בלאָנדען באָרד און קליינע גרויע אויגלעך. דער ארויס-געקומענער האָט זיך נאָך אַמאָל אַ קעהר געטהאָן צו דער שוין פער-מאכטער טהיר, ווי ער וואָלט וועלען זאָגען נאָך עפעס וואָס ער האָט פארגעסען, האָט זיך אָבער באדיינקט און האָט האַסטיג אַ געה-גע-טהאָן צום פאָדער-צימער, גיט אומקוקענדיג זיך אויף טאלפעניקאווען און שיער גיט אנשטויסענדיג זיך אויף איהם.

נו, וואָס גוטעס וועט איהר דערצעהלען? — האָט אַ פּרעג גע-טהאָן דער פאטראָן. ער איז נור וואָס אויפגעשטאַנען פון זיין טיש, שטעהענדיג אַ מיעדער און צוטראַגענדיג צום מויל אַ גלאָז שטאַרקע טהעע. קענטיג אז דער טהעע איז שוין געווען זעהר קאַלט, ווארום אלעקסיי סעמיאנאוויטש האָט זיך אַ קרים געטהאָן און האָט לאנגזאם אוועקגעשטעלט די גלאָז צוריק אויפ'ן טיש.

— קיין גוטעס, אלעקסיי סעמיאנאוויטש.

— פארלאָרען? — האָט אַ הויב געטהאָן דער פאטראָן זיינע ברעמען.

— ניין, גיט פארלאָרען, נור . . .

ווי גאָר גיט הערענדיג איהם האָט אלעקסיי סעמיאנאוויטש אויף זיין געוועהנליכען אופן אַ נעהם געטהאָן איהם אונטער'ן ארעם, זאָגענדיג:

— לאָמיר אַרײַן אין עס-צימער. מען דארף דאָ אַן עפען טהאָן אַ פענסטער.

— ניין, ערלויבט מיר דאָ אויף צו דערצעהלען — האָט זיך איינגעשפארט טאלפעניקאָוו.

— דאָ? נו, לייגט ארויס — האָט איינגעשטימט דער פאטראָן אָבלאָזענדיג טאלפעניקאָוו ארעם און אראָבלאָזענדיג זיך מיעד אויפ'ן דיװאַן. ער האָט איצט אויסגעזעהען איינפאכער אין טאלפעניקאָוו אויגען, געהענדיג אָנגעטהאָן אין קורצען רעקעל און אָהן דעם אדוואָ-

זיך ארומגעשלעפט ביז שפעט ביינאכט איבער די בולווארען. אהיים האָט ער זיך אומגעקעהרט שפעט, און דאָרט איז נאָך אַלץ געווען אזוי פרעמד, אזוי געשמאַקלאָז, אזוי גראָב און פיינדליך. פריהער פלעגט ער ליעב האָבען זיצען ביים סאמאוואר, טרוימען, אונטער זינגען מיט זיין דינינקע אנגענעהמע טענאָר־שטימע, שפאצירענדיג איבער זיין צימער און קוקענדיג מיט ליעבע אויף דער פאליצע מיט ביכער און אויף די פאטאגראפישע בילדער אויף די ווענד, נור איצט איז דאָס אַלעס איהם אזוי נמאס געוואָרען, אז ער האָט געוועלט אנטלויפען פון דאָס אַלעס : פון סאמאוואר, פון די ביכער, פון די פאטאגראפיעס.

— גורלם ! — האָט ערענטט און אויפריכטיג אויף זיך אַליין א זיפֿז געטהאָן טאַלפּעניקאוו, אוועקלייגענדיג זיך אויפ'ן בעטעל און צונויפֿדרעהענדיג זיך אין אַ קיוקעל, ווי אַ דערפֿראָרען קינד. אָבער עס האָט זיך ניט געשלאָפֿען און עס האָט זיך ניט גערוהט. ווי אין האַלוצינאַציעס, אזוי האָט ער דיטליך געזעהען אבראם פעטראַ-וויטשעס אנשטענדיגען פנים, וואָס בויגט זיך צו איהם חניפה'דיג, און פון אַלע זייטען זיינען צו איהם געקראַכען אַלץ אזעלכע פנים'ער, האָבען איהם צוגעוואונקען און פאָרגעלייגט זייער בעדינונג. און ווי אַ קליינער אינגעל האָט ער געוועלט אָבשלאָגען פון זיך מיט די הענד די געשפענסטער, וויינען און בעטען פון עמיצען בע-שיצונג.

אויף מאָרגען האָט טאַלפּעניקאוו געפונען אַלעקסיי סעמיאנא-וויטשען אין דער היים. ניט קוקענדיג דערויף וואָס עס איז שוין געווען שפעט האָט זיך נאָך די אויפנאָהמע פון קליענטען ניט געענדיגט, און פון אַלעקסיי סעמיאנאוויטשעס קאבינעט האָט זיך דומפ געהערט אן אונבעקאַנטער קול, דערצעהלענדיג עפעס און פרעגענדיג וועגען עפעס. אין דעם גרויסען עמפפאנגנס־צימער האָט זיך געפיהלט, אז דאָ זיי-נען ניט לאנג געווען פיעל מענשען, עס האָט געשמעקט טאַבאַק־רויך, אויף די טישען זיינען געווען צוואוואָרפען אלבאומען און מאַג-כע פון זיי צועפענט ; די פאטעלען ארום טיש זיינען געשטאַנען אָהן אן אָרדנונג.

טאַלפּעניקאוו האָט בעוויזען דורכצוקוקען עטליכע אלבאומען מיט בילדער פון דער שווייץ, פון פאריז, און די שלעכט געמאלטע

כענט אריינצוגעהן אין צימער פון אדוואָקאטענדראטה, א שמועס צו טהאָן אביסעל מיט אייגענע און טהיילען מיט זיי די איינדריקע פון דער ערשטער פערטהיידוגנס-רעדע, נור איצט האָט ער זיך שוין געשעהמט פאר זיך און געשעהמט זיך פאר דער גאנצער וועלט, און איהם האָט זיך געדוכט, אז יעדערער, ווער עס זאָל ניט א קוק טהאָן אויף זיין פנים, וועט גלייך טרעפען וואָס ס'איז פאָרגעקומען. א שאַנדע צו געהן איבער'ן גאס און ער וואָלט וועלען בעגראכען ערגעץ זיין פארטפּעל, אז קיינער זאָל ניט קענען טרעפען, אז ער איז אן אזא וואָקאט, א „פערטהיידוגער“.

קומענדיג אהיים האָט טאלפּעניקאוו מיט א מין פחד אוועקגע-לייגט אן א זייט דעם פארטפּעל, אין וועלכען ער האָט געפיהלט לי-גענדיג דעם אויסגעשטודירטען פראָצעס, האָט פאָרויכטיג אויפגע-האנגען זיין וועסט, ניט ענטשליסענדיג זיך ארויסצוגעהמען פון קע-שינע די גאָלדענע מטבעות און א קוק טהאָן אויף זיי נאָך אמאָל; ער האָט זיך אָכגעקעהרט פון טיש, אין וועלכען עס זיינען געלעגען די בריעף, וואָס ער האָט אָנגעהויבען שרייבען צום פאטער און צו זינא'ן. און איהם האָט אויסגעוויזען אזוי פרעמד אלעס דאָ אין'ס צימער, אזוי אונגעהובעלט, אזוי גראָב און ווי עס קוקט אויף איהם ווי א פרעמדער, פאסקודנער פיינדליך געשטימטער מענטש. טאלפּעניקאָוו האָט פרובירט לעזען א בוך; ער האָט אָבער ניט געקענט אבשטעלען זיין אויפמערקזאמקייט אויף דאָס וואָס ער האָט געלעזען, און ער האָט יעדע וויילע א ציטער געטהאָן פון אן אונאנגענהמען גע-פיהל, ווי איינער אן אונאנגענהמער וואָלט געשטאַנען הינטער זיין פלייצע אָדער וועט גלייך אריינקומען אין טהיר. און בלויז דאן שוין ווען ער האָט זיך אוועקגעלייגט אין בעט און האָט אריבערגעצויגען די דעקע איבער'ן קאָפּ, האָט ער זיך דערפיהלט בעסער און האָט אויפגעהערט מורא צו האָבען פאר דער וועלט, וועלכע איז אריינגע-קראַכען צו איהם אין דער נשמה — אזא שמוציגע, אבשטויסענדע און אכזרישע.

אבענדס, ווען עס איז פינסטער געוואָרען, איז טאלפּעניקאָוו אריין צו זיין פאטראן, אָבער יענער האָט זיך נאָך ניט אומגעקעהרט פון פעטערסבורג. אנדערשוואו האָט ער ערגעץ ניט געוועלט געהן; קיין נאָהענטע פריינד האָט ער ניט געהאט; און טאלפּעניקאָוו האָט

עס וועט זיך אייך אמאל מאַכען פערבייגען, פארגעסט ניט. פאר אייך וועט זיך אימער געפינען א הונדערטעל. קומט, לאָמיר געהן, אבראם פעטראוויטש. א גרויער, עהרענהאפטער קאָפּ. . . אַך, גאָט דו מיינער ! — דערמאָנט ער נאָך אַמאָל טאַלפּעניקאווען אויף זיין קלוגער פערטהייד־גונגס רעדע און געהט ארויס.

טאַלפּעניקאווען שטעהט נאָך אַליץ אויף איין פלאַץ מיט אן אַרָב־געלאָזענעם קאָפּ און די הענט אין די קעשינעס. ער זעהט די רעטזעל־האַפּטע פיגור פון אבראם פעטראוויטש, און טאַלפּעניקאווען דוכט זיך, אז ער וויל וואָס אַ בעט טהאָן און ער קוקט אונפערשטענדליך אויף דעם שמוציגען, כלומרשט־אונפערשטענד־גען פנים.

— און איך געה דאָס צו אייך, הערר טאַלפּעניקאווען — זאָגט אבראם פעטראוויטש קוים הערבאר און בויגט זיך צו צום אדוואָקאט.

— אויב איהר וועט אַ מאָל דארפֿען אזא מענשען ווי איך אין אַ פראָצעס, דאן זייט אזוי גוט און זאָגט ניט אָב צו בענוצען זיך מיט מיינע דיענסטע. גיט אדרבא אַ פרעג אויף מיר ביי איוואן סאזאנטיטש דעם פריקאזטשיק ; ער ווייס וואו מיר צו געפינען.

— אויף וואָס דארפֿען ? — גיט פֿערוואונדערט אַ פרעג טאַלפּעניקאווען.

אויף אבראם פעטראוויטשעס פנים שוועבט אַ פֿערוואונדערונג, דערנאָך אַ צווייפֿעל און פערבייט זיך דערנאָך מיט אַרוהיגען שמיידכעל, ווי ער וואָלט שוין פֿערשטאַנען.

— זאָלט איהר אזא מענשען ווי איך גיט פֿערלאָזען — האָט ער ווידערהאָלט — פרעגט דעם פריקאזטשיק, ער ווייס. אזוי זאָלט איהר טאַקע פרעגען איינפאך, ווען איהר וועט דארפֿען : אבראם פעטראוויטש.

— אַרויס ! — גיט אַ געשריי טאַלפּעניקאווען מיט אַ קוויטש, פֿערשטעהענדיג ענדליך. און אבראם פעטראוויטש טרעט אָב, בויגט ענדיג זיך נידריג, אָבער מעהר שוין גיט דערלאנגענדיג די האַנד. אויף די טרעפּ שטעלט ער זיך אָב און בעט נאָך אַמאָל.

— זאָלט איהר שוין אונז גיט פֿערלאָזען.

עס איז נאָך געווען פֿריה, און טאַלפּעניקאווען האָט פֿריהער, אייַדער ער האָט געהאַט דעם געשפּרעך מיט דעם פריקאזטשיק, גערע-

זי גערופען. פרעגט זיי ; זיי ווייסען אויך די געשיכטע. ניט אמת, אבראם פעטראוויטש ?

אבראם פעטראוויטש איז אנשטענדיג געקליידעט, נור זיינע שטיבלעמען זיינען פערשטויבט און דאָרט, וואו עס שפארט ארויס דאָס קליין פינגער'ל, זיינען זיי צוריסען, הגם זיין פנים איז אויך אן אנשטענדיגער און זעהט אויס אזוי, ווי ער וואָלט זיך אלץ קלייד בען צוצוגעהן און אויף אן אנשטענדיגען אופן א בעט טהאָן א נדבה. ער דערלאנגט טאלפעניקאווען זיין דיקע פערשוויצטע האַנד און עינט פערט דערנאָך אויף דעם פריקאזטשיקס פראגע מיט א הייזעריגער קול פון שכרות און פון ערקעלטונג.

— ריכטיג. ד'האָב דעם זוהן ארויסגעיאָגט איבער דער דאָזיגער פאסקורסטווא, איך בעט אייך איבער פאר די רייד.

— און איהר האָט דאָס פיין א זאָג געטהאָן זיי וועגען דעם גרויען קאָפּ פון דער עהרענהאפטער דאמע — האָט איהם געלויבט דער פריקאזטשיק — און א קאָפּ האָט זי א רויטען, אן אמת רויטער שיניאָן.

— זעהר ריכטיג — זאָגט אויך אונטער אבראם פעטראוויטש.

— און מיט א פאפיראס האָט אייך אונזערער טראקטירט ?

האָט א פרעג געטהאָן דער פריקאזטשיק און עס לאַכט אויך מיט זיין הייזעריגע באסאווע שטימע אבראם פעטראוויטש.

— א נאר, א נאר, און זעהט פון דעסטוועגען וואָס פאר פא-

קוסען ער מאַכט ! און אליין קען ער דאָך גאָר ניט רויכערן אפילו, בלאָזט בלויז דעם רויך פון זיך. דאָס איז דיר אַ לץ ! — האָט זיך געוואונדערט דער פריקאזטשיק.

— ווי אזוי זשע האָט איהר — זאָגט ביזלעך טאלפעניקאווע,

אנשטעלענדיג די ברעמען און ציהענדיג ארויף די אראָבגערוקטע הויז זען לויט געווענהייט — ווי אזוי זשע האָט איהר אליין עדות גע- זאָגט, אז ער האלט דאָס די פאפיראסען פאר זיין אייגענעם גע- ברויך ?

דער פריקאזטשיק מיט אבראם פעטראוויטשען קוקען זיך איבער און לאַכען. דער פריקאזטשיק ווערט דערנאָך מיט איין מאָהל ערענסט און ציהט אויס די האַנד :

— נו, אויף ווידערזעהען. ערלויבט אויך בעקאנט זיין. אויב

אין זאל דערזעהט ער איינעם פון די עדות פאר דער פערטהיי-
דיגונג, מיט א שפיציגען פנים און מיט א שפיציג רויטליך בערדיל
און מיט א גראבען רינג אויפ'ן פינגער, וועלכער אז ביי איהם אויך
ווי די גאנצע האַנד באדעקט מיט זומער־שפּריינקלעך. זיינע שטע-
כניג אויגען קוקען קרומלעך און מאכט אין גאנצען דעם איינדרוק פון
פאלשקייט, פון חניפה און פון פרעכען קריכען אין די אויגען;
אַבער טאלפּעניקאוו איז צו איהם גוט אויפגעלייגט און געהט צו
איהם צו:

— נו, ווי? — גיט ער א פרעג שמייכלענדיג.

— בריה'שדיג בעארבייט דעם עסק — האָט איהם געלויבט דער
פּריקאזטיק, און צוואוינקענדיג אין דער זייט, וואוהין דער גענע-
ראל איז אוועק, האָט ער א זאָג געטהאָן — און אונזערער איז אנט-
לאָפען; געפלווגען די פלונית'טע גראטולירען.

— געוועהנליך, ווי דען; א שווערע געשיכטע; וואָלט גע-
דארפט אַבזיצען א גוטע צוויי וואָכען.

— און נאָך ווי! קיין גרויסע צרה וואָלט דאָס אפילו ניט גע-
ווען. זי איז שוין איין מאָהל געזעסען, און שטראף אויך בע-
צאהלט.

— געזעסען? — קוקט איהם אָן פּערוואנדערט טאלפּע-
ניקאוו.

— געוויס געזעסען. אייוואן פּעטראוויטש איז דאָס דאן געווען
איחר אדוואָקאט, נו איז געקומען א שיכור'ער און האָט אזוי אָנגע-
פלוידערט! אונזערער איז געוואָרען אן אויפגעבראכטער, האָט איהם
געוואָלט דערפאר אנקלאגען. אַבער געה, הויב זיך אָן! — און דער
פּריאזטיק האָט א מאָך געטהאָן מיט דער האַנד.

טאלפּעניקאוו ווערט רויט און געמאטערט, זוכט ניט צו פער-
שטעהן דאָס, וואָס איז אזוי קלאהר, און אין דערזעלכער צייט פער-
שטעהט ער און איהם ווערט שרעקליך.

— זי איז געזעסען? — פרעגט ער איבער נאָך אַמאָל דעם אונ-
אנגענעהמען וואָרט — די דאָזיגע נאָבעלע דאמע?

— נאָבעלע! א קעכין איז זי דאָך געווען די דאָזיגע דאמע.
מיט א קעכין האָט אונזער גענעראל געהייראט, פאלאשקא האָט מען

פון די כלים. אויסקאטשענדיג די אויגען, דעם נאָז און מויל, שלייִד
דערט דער אקאלאטשנער אַרויס ווי פון א קאנאָנע.
— שאַנדע !

טאַלפּעניקאוו גיט אַ שמייכל און דעם פּאָליצייסקענס פארבר
לאָזע אויגען ווערן נאָך מעהר צומישט.

— אַ שאַנדע, יונגער מענש ! שעהמט זיך. איך . . . איך
קען אייערער אַ באַטער זיין . . .

ער האָט עפעס געוולט נאָך זאָגען, האָט אָבער ניט געקענט צו־
טראַכטען אַזעלכע שטאַרקע, אויסדרוקספולע ווערטער.

— שעהמט זיך ! — האָט ער ווידערהאַלט, קוקענדיג מיט האַם
אויף דעם שמייכלענדען פנים, האָט זיך האַסטִיג, מיליטעריש אַ
קעהר געטהאָן אויף צוריק און איז אַוועק.

דאָס געריכט האָט אָבגעוויזען דעם פריהערדיגען אורטהייל, ווי
טאַלפּעניקאוו האָט ערוואַרט און האָט ערקלעהרט פאָן־ברעזע פאר
אונשוואַדיג. דער גענעראַל דריקט מיט ווירדע דעם אַרוואַקאָסט
האַנד

— איך דאַנק אייך, הערר טאַלפּעניקאוו.

אין טאַלפּעניקאוו'ס האַנד בלייבט עפעס. אַ וויילע האַלט ער די
האַנד פערדריקט, עפענט זי דערנאָך נייגעריג און ער דערוועהט צוויי
גאָלדענע מטבעות. אַן אונאַנגענעהמער שוידער איז איהם איבער־
געלאָפּען איבער'ן קערפּער ; ער גיט זיך אַ ריס פון פלאַץ און לויפט
אַראָב די טרעפּ, שרייענדיג :

— עי, הערט, גענעראַל, ווי רופט מען אייך דאָרט ! . . . עי !...
אָבער פאָן־ברעזע איז שוין נישטאָ אויף די טרעפּ, מען זעהט
איהם שוין אין גאס אויך ניט. טאַלפּעניקאוו קוקט זיך נאָך אַמאָל
צו צו די גאָלד־שטיקער — צוויי פופּצעהנ־רובעלדיגע — און אזוי ווי
ער וואָלט עפעס גאָר קיין אַכטונג ניט געפיהלט פאר געלד, וואָס
זיינען איהם אויף אזא'ן אונאַנגענעהמען אופן אָנגעקומען, לייגט
ער זי רוהיג אַוועק אין טייסטער און רוקט אַריין גלייכגילטיג דעם
טייסטער אין וועסט־טאַש. ער האָט זיך אויף אַ מאָמענט פערטראַכט.
איז דערנאָך ווידער אַרויף אויבען אין געריכטס־זאַל, וואָרום עס איז
שווער געווען צו שיידען זיך מיט יענעם פלאַטין, וואו ער האָט דורכ־
געלעבט אַזעלכע אנגענעהמע און שטאַלצע געפיהלען.

שטענדיג אום צו די ריכטער, שלידערט אין דער זייט פון'ם אד-
וואָקאט אָבעריסענע און הילכיגע ווערטער. אינווייניג קאכט עס
אין איהם; זיין קארעק, א צונויפגעדריקטער פונ'ם הארטען קראגען,
ווערט אלץ רויטער און א געדיכט-רויטער פאס לייגט זיך אויס אויף
דעם שמאלען זילבערנעם גאליינדעל; זיין קאפ איז אונבעוועגליך
צוגעקעהרט צו די ריכטער — אָבער זיין קורצער, קיילעכיגער נאָז,
זיינע צועפענטע ליפּען, זיינען וואָנצעס, דאָס אלעס קרימט זיך אין
דער זייט פון דעם פּערהאַסטען אינגעל-אדוואָקאט.

טאלפּעניקאוו פּאָלגט נאָך דעם טויבען קאמפּף פון דעם דיקען
פּאָליצייסקען און האָט הנאה. ער האָט פיינד פּאָליציי, האָבענדיג
וועגען פּאָליצייסקע נאָך די בעגריפע פון א סטודענט און גאָר ניט צו-
לאָזענדיג קיין געדאנק, אז א פּאָליצייסקער האָט אין זיך אויף עפעס
מענשליכעס. דיקע, דינע — אין זיינע אויגען זיינען זיי אלע גלייך.
נאָך די עדות פון דער אנקלאגע האָט זיך אָנגעהויבען א סדרה מיט
די עדות פון דער פּערטהיידיגונג און מאדאם פאָן-ברעזעס אונשולד
ווייזט זיך ווי אויף דער האַנד. טאלפּעניקאוו צוגליעדערט גענוי און
מיט א טאַל די אויסזאגונגען פון די עדות פון ביידע צדדים, און
רעדט פיעל און ווארעם, ריהרענד וועגען די יסורים פון דער דאָזיגער
פרוי, אויף וועמעס גרויען קאָפּ מען האָט ארויפגעוואָרפּען אַזא
שענדליכע בעשולדיגונג.

די אויפריכטיגקייט פונ'ם יונגען אדוואָקאט ווירקט אויף די ריכ-
טער; זיי קוקען אויף איהם סימפאטיש און איין ריכטער, פון דער
זייט, שאָקעלט זאָגאר מיט'ן קאָפּ צום טאַקט פון זיינע רייד.

אין דער צייט וואָס די ריכטער בעראטהען זיך רויכערט טאַל-
פּעניקאוו אויס א פאפיראס צוזאמען מיט'ן גענעראל, לאכט אונטער
וועגען עפעס, גיט עמיצען א דריק די האַנד און געהט אָב ווייטער
אין זאל צום פּענסטער, אום נאָך אמאָל איבערצולעבען זיין רעדע.
זי קלינגט איהם נאָך אין די אויערען, ווען צו איהם געהט פלוצלונג
צו דער דיקער אקאלאָטאָשנער.

— ערלויבט נור אייך צו מעלדען — הויבט ער אָן העפליך, אַנ-
ריהרענדיג טאלפּעניקאוו אקסעל. יענער גיט זיך א קעהר און זיין
יונגער פיינדליכער, פרעכער פנים בריינגט ארויס דעם פּאָליצייסקען

האָב איך רעכט ? — האָט זיך פאָן־ברעזע אַ וויג געטהאָן אויף צוריק — נור ביטע, אויב איהר ווינשט ?
 און ער האָט אויסגעשטרעקט צו טאלפעניקאווען זיין האַנד מיט אַן אָפענעם זילבערנעם פארט־סיגאר.
 — אַ דאנק, איך רויכער ניט.
 — יא ? נו, וועל איך פעררויכערן, אויב איהר וועט ער־לויבען.

דער גענעראל האָט מיט צוויי פינגער, מיט דעם גראָבען און צייגע־פינגער אַרויסגענומען אַ פאפיראס, האָט איהם עטליכע מאָהל אָבגעקלאפט און דעקעל פון פארט־סיגאר און האָט פעררויכערט. דער בלויליכער רויך האָט זיך ווי אַ דין שטרעמעל אַ ציה געטהאָן אַרויף. מיט אַ פליסיגער בעוועגונג פון זיין האַנד האָט פאָן־ברעזע אַ קעהר געטהאָן דעם רויך צו זיך, און שמעקט איהם, קנייטשענדיג דעם פנים.

— יא, מיינע פאפיראסען — האָט ער אַ זאָג געטהאָן אַ בע־פריעדיגטער — אנדערע קען איך ניט פערטראָגען. נו, האָט ער גע־פונען דאָרט פון זיי אייניגע . . .
 — פיער טויזענד, פארגעסט ניט — האָט איהם בעמערקט טאל־פעניקאוו.

— יא ? נו, איך האָב ליעב אָנצוגרייטען. און זיי טענה'ן, וואָס אָהן באַנדעראל. קאָמיש ! . . .
 טאלפעניקאווען איז שוין דער גענעראל אונאנגענעהם געוואָרען און אביסעל האָט איהם פערדראָסען, וואָס זיין ערשטער אויפטריט דארף זיין וועגען אזא טרוקענער אנגעלעגענהייט ווי וועגען פארלעצען די אקציוזגעזעצע. אָבער און אונרעכט בלייבט און אונרעכט, האָט ער זיך געטראכט, און ער האָט זיך היים אַ נעהם געטהאָן אויספרע־גען די ערות. ער האָט ניט באַמערקט, אז פיעלע פון פובליקום שמייכלען קוקענדיג אויף זיין פראק, וועמעס פאלעס ציהען זיך ווייט איבער די קנעכלעך ; לויט געווענהייט שלעפט ער אלץ אַרויף די הויזען, ניט טראכטענדיג וועגען דעם ווי ניט שעהן אזא בעוועגונג איז און ער קוקט דעם עדות גלייך אין מויל אַרײַן. ער טרייסעלט און ווארפט אַהין און אהער דעם דיקען אַקאַלאָטאַשנעם, ווי אַ קליי־נער, בייזער בלוט־הונד. דער דיקער פאָליצייסקער קוקט זיך נעבעך

ערקלעהרט טאלפעניקאווען טרוקען, אז זיין פרוי קען ניט ערשיינען אין געריכט איבער איהר קראנקען צושטאנד.

— די דאָזיגע שענדליכע געשיכטע האָט צוטרייסעלט מיין פרוי'ס אָרגאניזם — האָט געזאָגט פּאָן־ברעזע, קוקענדיג אויף טאלפעניקאווען שפיץ נאָז — זייט איהר דאָס אלעקסיי סעמינאוויטשעס אסיסטענט? טאלפעניקאווע האָט געמיינט, אז דער גענעראל פערטרויט איהם ניט און רעכענט איהם פאר צו יונג צו נעהמען זיך פאר א פערזאנלעכע וואָרטליכען פּראָצעס. ער איז געווען אין פערלעגענהייט, אָבער האָט מוטיג א זאָג געטהאָן.

— ווילט איהר זעהען די בעפאלמעכטיגונג?

— אָן, וואָס רעדט איהר?—האָט זיך אָבגעשארט מיט דער האַנד פּאָן־ברעזע — איך האָב גערעדט וועגען דער גענעראלשע. זי איז צורודערט, יונגער מענטש. צורודערט. פארשטעהט איהר. . . .

פּאָן־ברעזע האָט אָבגעצויגען טאלפעניקאווען אביסעל אָן א זייט, אָבוואָהל דאָס איז גאָר ניט נויטיג געווען, און צובויענדיג זיך צו זיין סאמע פנים, האָט ער אויפגעוויבען איין פינגער:

— פארשטעהט איהר? די פאָליציי — האָט ער א שאַקעל גע־טהאָן בעשטעטיגער מיט'ן קאָפּ, פערקאטשענדיג די ליפּען און ברע־מען ארויף — מיינט דאָס. . . פארשטעהט איהר? — און ער האָט א בויג געטהאָן די האַנד כלאַחר יד, ווייזענדיג ווי מען נעהמט כאַבאַר.

טאלפעניקאווע האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ, טראכטענדיג „נו, א סחורה"! דער גענעראל האָט זיך ווידער גוט צוגעקוקט צו טאל־פעניקאוועס נאָז און האָט מיט א פּלוצלונגער פריינדשאפט א נעהם גע־טהאָן איהם אונטערן ארעם און האָט איהם אָבגעפיהרט נאָך אויף צוויי טריט ווייטער אן א זייט.

— איך האָב איהר שוין ניט איין מאָל ערקלעהרט: צו וואָס דארפען מיר א מאגאזין? עפעס גאָר א טאבאק־געשעפט? הא? — האָט געפרעגט דער גענעראל אנווייזענדיג מיט דער האַנד אין דער זייט, ווי דאָרט וואָלט געווען דאָס טאבאק־געשעפט — אָבער זי טענה'ט: איך וויל אזוי. נו?

— יא, דאָס איז — האָט געשטאמעלט ווי מיטפיהלענדיג טאל־פעניקאווע.

מיט אזא שנעלע האַנדשריפט, ווי צום פאטער, נור מיט קליינע געצירקעלטע אותיות :

„מיין געליעבטע זינא ! קאנסט דו זיך פאַרשטעלען מיך אין אַ פראק, שטעהענדיג פאר די ריכטער און פערטהידיגען ? איין האַנד אויף דער ברוסט, די אנדערע אויסגעשטרעקט . . . ניין, איך קען נישט מאַכען איצט קיין שפאס, איך בין אין דער מינוט צו גליקליך, און אף, ווען דו בלויז וואָלסט דאָ געווען, מיין לייעבליכע, מיין טהייערע, מיין טרייע, געדולדיגע זינאטשקא. עס איז איצט צוועלף דער זייגער און איך האָב נור וואָס געענדיגט . . .”

דאָס עלעקטריש לעמפּעל האָט זיך פּערלאָשען. אַ זעקונדע איז נאָך צונטער-רויט געווען דאָס דרעטעל און איז פינסטער געוואָרען ; בלויז פון קאָרדאָר, האָט זיך אַריינגעגאסען אַ שוואכע ליכטיגקייט דורך דעם גלעזערנעם פענסטערעל איבער דער טהיר. עס איז געווען שוין נישט צוועלף, נור איינס אַ זייגער, ווען מען האָט אין די האָטעל-צימערן פּערלאָשען די עלעקטריציטעט.

— דער טייפּעל זאָל אייך כאַפּען מיט אייער עלעקטריציטעט — האָט זיך אַ בייזער געטהאָן טאלפּעניקאו, טאפּענדיג פאַרזיכטיג דעם בריעף, אַז די טינט זאָל זיך נישט פארגיסען, און ער האָט אַריינגע-וואָרפּען דעם בריעף אין טיש-קעסטעל.

ליגענדיג שוין אויפ'ן בעטעל האָט טאלפּעניקאו לאנג נישט גע-קענט איינשלאָפּען און האָט געטראכט וועגען דער גענעראלשע פאָן-ברעזע, וועלכע האָט זיך איהם פאַרגעשטעלט אַלס אַ גרויע גרויסאר-טיגע דאמע און וועגען די אקציוזגעזעצע און וועגען די גרויע ווייטע אויגען. צווישען די אויגען און די אקציוזגעזעצע איז עפעס געווען אַ שיכות, וועלכע איז געוואָרען אַלץ שטאַרקער און געהיימניספּולער, און זוכענדיג צו פארשטעהן די דאָזיגע שיכות איז טאלפּעניקאו איינ-געשלאָפּען, אַ קלייניגקער, אַ דארינקער און אַ נאָוירגליקליכער.

II.

דער ווירקליכער געהיימער שטאַטס-ראַטה, וועלכער האָט אַרויסגעטראטען פון זיין אמט, הערר פאָן-ברעזע, אַ ראזירטער ווי אַ שווישפּיעלער, האָט גרלות'דיג אַ ציה געטהאָן מיט'ן נאָז און האָט

כענדיג אנמערקונגען ביי די זייטען, האָט נאָכגעקוקט די אקציו־נע־זעצע און געמאַכט פּערגלייכונגען, און אלץ קראַצענדיג אָפּט דעם נאָז אַמאָל מיט'ן פינגער און אַמאָל מיט'ן בלייפּעדער. ער האָט נאָך ניט אויסגעלערענט זיין פנים צו זיין ערענסט אונבעוועגליך, און ער האָט ווילעווייז געשמייכעלט, ווילעווייז געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און געשטאַמקעט מיט די ליפּען, אַ קלייניקער, אַ דאָרינקער און נאָאויז גרויסמוטהיגער.

אַ זייגער צוועלף האָט טאַלפּעניקאָוו צונויפגעלייגט די פאפּיערען אין פארטפּעל, קענענדיג דעם פּראָצעס אַזוי גוט, ווי זיין פאטראן האָט איהם נאָך קיין מאָהל ניט געקענט, און ניט פארשטעהענדיג אליין פאר וואָס ער האָט אַזוי געצווייפּעלט און זיך געוואקעלט. מאַדאם פאָן־ברעזעס אונשולד איז דאָך אַזוי אויבען־אויף און דער אור־טהייל פון מיראוואי סודיא איז געווען אַ טעות, אַ לייכט־פארשטענדיג־ליכער טעות, ווי ער אליין, טאַלפּעניקאָוו, האָט אויך אנפאנגס גע־מאַכט אַ טעות. אַ צופריעדענער פון זיך. אַ צופריעדענער מיט'ן פּראָצעס און מיט זיין פאטראן, האָט טאַלפּעניקאָוו נאָך אַמאָל בע־קוקט דעם פראק, דעם אויבערשלאג און דעם אונטערשלאג און האָט זיך גערוועזן אַ טרייסעל געטהאָן, טראכטענדיג אַז ער וועט דאָס מאַרגען אָנטהאָן און וועט פערטהידיגען. אַרויסנעהמענדיג אַ בוי־געלע פאָסט־פאפּיער האָט טאַלפּעניקאָוו געזעצט זיך גלייך שרייבען אַ בריעף צום פאטער :

„טהייערער פאפּא ! דו קענסט שוין איצט אַרויסשיקען דאָס געלד ניט מיר, נור אליאָשען שיק זיי בעסער, וועלכען זיי זיינען געוויס נויטהיגער, וואָרום ער דארף אוראיי קויפּען זיך אַ מונדיר און לעהר־ביכער. איך האָב פון מיין וואָהלטהעטער ערהאַלטען אַ פּראָ־צעס, (דאָס לעצטע וואָרט איז געווען אונטערגעשטריבען) זעהר אַן אינטערעסאַנטער פּראָצעס און איך טרעט מאַרגען אויף אַלס פער־טהייריגער . . .”

ביים לעצטען וואָרט האָט זיך טאַלפּעניקאָוו אָבגעשטעלט, האָט אַ טראכט געטהאָן, האָט אָבגערוקט דעם אָנגעהויבענעם בריעף אַן אַ זייט, און האָט גענומען אַן אַנדער בויגעלע פאפּיער. ער האָט אַ שמייכעל געטהאָן, האָט אַ קראַץ געטהאָן דעם נאָז, האָט זיך אָנגע־בויגט נעהנטער צום טיש און האָט אָנגעהויבען שרייבען, שוין ניט

טאלפעניקאוו האָט איצט ניט געוואוסט וואָס ער זאָל טהאָן און האָט אויס פערצווייפלונג ווידער א נעהם געטהאָן זיך פאר די פאפיערען. זיי זיינען נאָך אלץ אזוי געלעגען, קלאהר, לעזבאר איבער-געשריבענע, אָבער טאלפעניקאוו האָט זיי ניט פערשטאנען און האָט מיט אן אנוויליגער בעוועגונג אראָבעלאָזען נאָך נידריגער דאָס עלעקטריש לעמפעל, וואָס איז געהאנגען איבער'ן טיש. דער האָטעל-צימער, אין וועלכען ער האָט געוואָהנט, איז געווען קליין און שמור ציג, אָבער דערפאר מיט עלעקטרישע בעלייכטונג, און דאָס האָט מען איהם בעזונדער אָנגעגעבען אלס גרויסען ווערט פון צימער ווען מען האָט איהם מיט אייניגע טעג צוריק איינגעלאדען אין קאנטאר און געבעטען אן ערקלעהרונג פאר וואָס ער האָט שוין צוויי חדשים קיין דירה-געלד ניט בעצאהלט. ביסלעכווייז האָט זיך דער טומאן צושטרייט פאר די אויגען און טאלפעניקאוו האָט זיך פערטראכט אין דעם זינען פין די ווערטער, וואָס זיינע צייהן האָבען ארויסגע-רעדט קלאנגלאָז. ער האָט דאן אויף דעם לינקער בלעטעל אונטען געמאכט א בעמערקונג פון א געוויסער גענויאיקייט, וועלכע איז דאָ דורכגעלאָזען געוואָרען און וועלכע איז צו נוצען פאר דער אנגע-קלאגטער און גיט גאָר אביסעל אן אנדער בעלייכטונג דעם פראָצעס. און אַבוואָהל דאָס איז געווען א קלייניגקייט, א געלונגענע צופאסונג פון ווערטער, און ניט קיין פאקט, אָבער ער האָט זיך דערפון אזוי דערפרעהט, אז ער האָט גלייך דערפיהלט זיך מונטערער, נאָכדיינ-קענדיג ווי תמיד, און האָט זיך דערפיהלט אביסעל שולדיג געגען זיין פאטראן און געגען מאדאם פאן-ברעזע.

טאלפעניקאוו האָט א שמייעל געטהאָן, האָט א קראץ געטהאָן זיין נאָז און האָט איהם זאָגאר עפעס א שאַקעל געטהאָן מיט צוויי פינגער, האָט א ציה געטהאָן ארויף די הויזען, וועלכע זיינען ביי איהם עפעס תמיד געקראַכען אראָב, און ער איז ארויסגעגאנגען דורכ-שפאצירען זיך איבער'ן לאנגען קאָררידאָר. אומקעהרענדיג זיך צו-ריק פון שפאציר האָט ער אויפמערקזאם בעקוקט דעם פראק פון אוי-בען און אפילו דעם אונטערשלאג, האָט א שמייעל געטהאָן און האָט א טראכט געטהאָן וועגען דעם וואָס דער פראק איז צו לאנג פאר זיין געוואוקס און צו ברייט. ער האָט זיך דערנאָך ווידער מיט אביסעל פחד געזעצט און גענומען זיך אויפמערקזאם לעזען די פאפיערען, מא-

שולדיג אין דעם וואָס זי האָט פערקויפט אין איהר מאגאזין פאפיראַד סען אָהן א באנדערלאָ. דער מיראָוואָי סודיא, וועלכער האָט זי פעראורטהיילט איז געווען פאָלשטענדיג גערעכט, און אונפער-שטענדליך איז דאָ בלויז געווען איין זאך: ווי אזוי האָט זי אלעקסיי סעמיאנאוויטש געקענט פערטהיידדיגען, און ווי האָט ער נאָך דער אנקלאגע געקענט אָנשרייבען אזא שוואכע אפעלאציע, אועלכע קנאַ-פע ארגומענטען, וועלכע ווייזען נאָך; דוכט זיך, מעהר אלס די אנקלאגע אז פרוי פאָן-ברעזע אין שולדיג.

אזוי איז געווען דער ערשטער איינדרוק פון די איבערגעלעזענע פאפיערען, און טאלפעניקאָוו, וועלכער איז אין דער פריה נאָך גאָר געווען אזוי גליקליך, האָט זיך פאָרגעשטעלט, אז ער שטעהט נעבען א טיעפער, פינסטערער גרוב און איז נעביך אזוי אונגליקליך, אז עס גלויבט זיך גאָר ניט, דאָס ער איז אמאָל גליקליך געווען. אויף א שטוהל אין ווינקעל איז געהאנגען דער צושפרייטער פראק, וועלכען ער האָט געליהען ביי א בעקאנטען יונגען אדוואָקאטעל, און ער איז עפעס געקראַכען אין די אויגען מיט זיין מאַטער שווארצקייט און האָט דערמאהנט יענע געדאנקען און טרוימען, וועלכע האָבען זיך ערשט מיט א פאָאָר שטונדען צוריק ארומגעטראָגען ביי טאלפעני-קאָווען אין קאָפּ. דאָס זיינען געווען בונטע, בילדליכע און נאַאייוו נאָבעלע געדאנקען און טרוימערייען, אין וועלכע דער פראק האָט זיך איהם ניט פאָרגעשטעלט אלס א קאָמישער בגד, נור עפעס אלס א ריטערליכע קליידונג, און אז ער, טאלפעניקאָוו גופא, איז א מין ריטער פון א נייעם ארדען, וועלכער איז בערופען אַבצוהיטען אמת אויף דער וועלט, פערטהיידדיגען די אונשולדיגע, די אונטערדריקטע און בעליידיגטע. דאָס וואָרט אליין „פערטהיידדיגער“ האָט נאָך ער היום אין איהם אַרויסגערופען א שטאַלצען ציטער און האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט אלס עפעס גרויסעם, קלינגענדעם, ווי דאָס וואָלט בעשטעהן ניט פון בוכשטאָבען, נור ווי דאָס וואָלט געווען אויסגעגאָסען פון א נאָבעלען מעטאל. טאלפעניקאָוו האָט בלויז אין די געדאנקען אמאָל געקענט ערלויבען זיך צופאסען צו זיך דעם דאָזי-גען בערוף און יעדעס מאָהל האָט ער דערביי געפיהלט א פחד; ווי א פערליעבטער ערווארט די ערשטע בעגעגעניש מיט זיין געליעבטע, אזוי האָט ער ערווארט זיין ערשטען ארויסטריט אלס פערטהיידדיגער.

יונגען, צושראָקענעם און געהויבענעם פנים פון אדוואָקאטעל דער-
זעהען עפעס אלטעס, לאנג פערגאנגענעס און לאנגפארגעסענעס.
דער אויסדרוק פון מיעדקייט איז פערשוואונדען און ערגעצוואו אין
די טיעפקייט פון די אויגען האָבען זיך אָנגעצונדען צוויי קלייניקע
שטערנדלעך, און ארום זיי זיינען ערשינען דיניקע שטראהלעך-
ארטיגע קנייטשעלעך. אזא אויסדרוק טרעפט אַמאָל ביי ערוואקסענע
מענשען, ווען זיי דערזעהען צופעליג ווי קעצעלעך שפיעלען זיך אָדער
עפס קליינס, אמוזאנטעס און יונגעס.

— איהר האָט מורא? — האָט ער אַ שמייכעל געטהאָן — דאָס
וועט פערביי.

אלעקסי סעמיאנאוויטש האָט זיך אויפגעהויבען, האָט לאנג-
זאם אָבגעבויגט זיין קרומען רוקען און קוקענדיג ווידער איבער די
קעפ מיט זיין גלייכגילטיגען בליק, האָט ער ווידערהאָלט קאלטבלוטיג
און מיעד :

— ס'וועט שוין דורכגעהן. נו, פאר מיר איז שוין צייט צו
געהן.

טאלפּעניקאו האָט ווידער דערשפירט די בעריהונג פון דער
קאלטער, גלייכגילטיגער האַנד און האָט דערזעהען דעם איינגעבוי-
גענעם רוקען פון זיין פאטראָן. אלעקסי סעמיאנאוויטש איז מיט
גרויסע גלייכע טריט דורכגעגאנגען דעם אָנגערויכערטען שמוציגען
צימער, צו מאַכע אדוואָקאטען אַ שאַקעל טאָהנ'דיג מיט'ן קאָפּ און
מאַכע אַ דריק טאָהנ'דיג די האַנד פערבייגעעהנדיג, און ער איז
פערשוואונדען הינטער דער טהיר און אַ בלאַנק טאָהנ'דיג צו לעצט
מיט זיין אויסגעריבענעם עלענבויגען פונ'ם ניט גאָר נייעם פראַק —
און דער יונגער אדוואָקאטעל האָט נאָך אַלץ איהם נאָכגעקוקט און האָט
ניט געוואוכט צו זאָל ער אַניאָגען זיין פאטראָן אוועקצוגעבען איהם
די פאפיערען, אָדער בעסער שוין לאָזען זיי ביי זיך.

און ער האָט זיי איבערגעלאָזען ביי זיך.

אבערס האָט טאלפּעניקאו זיך פאָרגעברייט צו דער פערטהיירדי-
גונג און איהם האָט זיך געדוכט, אז ער וועט קיין מאָל ניט ווערן קיין
אדוואָקאט. אויסערליך איז דער פראָצעס געווען קלאהר און איינפאך
און האָט מיט דער גאנצער איינפאכקייט און קלאהרקייט געזאָגט, אז
די פרוי פון דעם סטאטסקי סאוועטניק פעלאהעא פאָן-ברעזע איז

און ער האָט מיט דערזעלבער לעבעדיגקייט אָנגעהויבען איבער-
געבען זיינע איינדריקע פון פארקאָמענקאָס רעדע, וועלכע איז איהם
זעהר געפעלען געוואָרען, אין דער צייט וואָס די שווערע האַנד האָט
איהם געשלעפט ארויף, אויפ'ן אויבערשטען עטאזש, אינ'ם צימער
פונ'ם אדוואָקאטענ-דראטה. דאָרט האָט אלעקסי סעמיאוויטש צו-
עפענט שווייגענדיג זיין געדיכט אָנגעפאקטען פארטפּעל, האָט זיך
אַ גראָב געטהאָן אין איהם און האָט אַרויסגעשלעפט און דערלאנגט
איהם פאפיערען אין בלויען אומשלאג, מיט דער אויפשריפט מיט
גרויסע אותיות „פּראָצעס“.

— אַט דאָס. מאָרגען אין ס'יעזר. דאָ איז שוין די בעפאָל-
מעכטיגונג.

טאלפּעניקאווי איז רויט געוואָרען און, אויסציהענדיג ביידע
הענד, האָט ער שטאַמלענדיג אַ פרעג געטהאָן :

— וואָס הייסט מאָרגען ? און איך . . . און איהר ?

— איך פאָהר היינט קיין פעטערסבורג — האָט גלייכגילטיג און
מיעד געענטפערט דער פאטראָן, לאנגזאם אראָבלאָזענדיג זיך אין פא-
טעל. די שווערע אויגענדעקלעך האָבען זיך קוים אויפגעהויבען אויף
זיינע אויגען און זיין גאנצער געלער פנים, מיט די טיעפע קנייט-
שען און גרויען, שיטערן בערדלי, איז געווען עהנליך צו אלטען פא-
ר-מעט, אויף וועלכען דאָס גרויזאמע לעבען האָט אויפגעצייכענט אַ
ניט אלעמען פארשטענדליכע, אָבער טראגישע פאסירונג.

— אָבער ווי אזוי זשע ? — האָט אָבגעשטויסען טאלפּעניקאווי

די פאפיערען — איך בין דאָך . . . דאָס איז מאָרגען ?

דאָס לעצטע וואָרט האָט ער ארויסגערעדט מיט אַ בעזונדער פחד
און מיט אַ בעזונדער העפליכקייט.

— יא. דאָ איז שוין אלעס פאראן. דער אורטהייל פונ'ם מי-
ראוואָי. די קאפיע פון מיין אפּעלאציע, נו, אלעס. זעהט אז ס'זאָל
ניט דורכפאלען. האָט איהר אַ פראק ?

— יא, דאָס הייסט ניין, אָבער איך וועל שוין קריגען. אָבער

איך האָב דאָך מורא . . . ווי זאָל איך . . . פלוצלונג ? . . .

אלעקסי סעמיאנאוויטש האָט לאנגזאם אויפגעהויבען זיינס
מיעדע אויגען אויף דעם יונגען אדוואָקאט, וועלכער האָט נאָך אלץ
געהאלטען אין די הענד די פאפיערען, און אזוי ווי ער וואָלט אינ'ם

די ערשטע שכירות

I.

דער ארוואַקאט טאָלפּעניקאָוו האָט אויסגעהערט אין געריכט צוויי רעדעס, האָט אויסגעטרונקען אין בופּעט אַ גלאָז שוואכע טהעע, האָט פּערבראכט אַ וויילע מיט זיינע קאָללעגען וועגען קינפטיגער פּראקטיקע און האָט גענומען אוועקגעהן פון געריכט, מיט אַן אָנגע-צויגענעם געשעפטליכען פנים, דריקענדיג אונטערן פאכווע דעם נייד-אינקען פאַרטפּעל, אין וועלכען עס האָט זיך איינזאם געשאַקעלט אַ בוך : „געריכטס־רעדס“. ער איז שוין געווען צוגעגאנגען צום טרעפּ, ווען עפּעס עמיצענס אַ גרויסע, קאַלטע האַנד האָט זיך אַריינגערוקט צווישען זיין גוף און זיין עלענבויגען, האָט געפונען זיין רעכטע האַנד און האָט זי געפיהל־לאָז אַ דריק געטהאָן.

— אַלעקסיי סעמיאנאוויטש ! — האָט אויסגעשריען טאַלפּעני-קאָוו מיט אַן אויסדרוק פון שמחה און העפליכקייט, ווארום די קאַל-טע האַנד האָט בעלאנגט צו זיין פאַטראָן.

-- וואוהין ? — האָט אַ פרעג געטהאָן נאכלעסיג דער פאַטראָן, אַ הויכער, קרום־רוקענדיגער מאַן. פרעגענדיג האָט ער ניט געקוקט אויף טאַלפּעניקאָווען, און זיין מיעדער זאכלאָזער בליק האָט געקוקט ערגעץ ווייט אין דער טיעפּקייט פון'ם לאַנגען קאַרידאָר, וואו עס האָבען זיך געזעהען עפּעס שווארצע שאטענס נעבען די בעלויכטענע טהירען, וואו עס האָבען זיך געשארט פיס איבער די געפלאסטער-טע דילען, אויפהויבענדיג אַ קוים בעמערקבארען שטויב, אין האַ-בען גערעדט.

— וואוהין ? אַהיים ! — האָט לעכהאַפּט און הויך געענטפּערט טאַלפּעניקאָוו — איך בין דאָ פון אינדער־פרייה אן. אַך, ווען איהר וואָלט וויסען ווי דאָס אלעס אינטערעסירט מיך !

קאָמישע פנים'לעך איהר האָט. ווער ביסט דו, קאָמישער, גראַבער קאַראַפּוזיק, איך דערקען דייך ניט? און פון וואָס לאַכסט דו דאָס? האָט דייך אפשר אפילו דער קבר גופא ניט אָבערשראָקען? שטילער, מיינע קינדער, שטילער. פאר וואָס בעליידיגסט דו זי — זעהסט דאָך, אז זי איז אַ קליינינקע, און ארעמינקע און אַ שוואַכיקע? לעבט אין שלום — און פאָרדרעהט מיר ניט מיין קאָפּ. ווייסט איהר דען ניט, אז איך בין אויך געווען אין קבר און איצט שווינדעלט מיר אין קאָפּ פון דער זונן, פון לופט און פון שמחה. אַך, ווי שעהן איז דאָס לעבען פאר די, וואָס זיינען אויפגע- שטאַנען תּחית המתים!

אויך איהר, גרויסארטיגע, וואונדערליכע שוועסטער, זייט געקומען. לאָזט מיך אַ קוש טהאָן אייערע ווייסע, צאָרטע הענד. וואָס זעה איך? איהר טראָגט ברויט? איך, די צערטליכע, ווייב- ליכע, שוואַכע, האָט ניט דערשראָקען דער חשך פון קבר, און דאָרט, אונטער דער אונגעהייערע משא, האָט איהר געטראכט וועגען ברויט פאר די הונגעריגע? לאָזט מיך אָנקושען אייערע פיסעלעך. איך ווייס וואוהין זיי וועלען איצט געהן, אייערע ליכטע, שנעלע פיס- סעלעך, און איך ווייס, אז דאָרט וואו זיי וועלען דורכגעהן, וועלען אויסוואקסען בלומען — וואונדערליכע, גוט-שמעקענדע בלומען. איהר רופט מיט זיך? לאָמיר געהן.

אהער, מיין אויפגעלעבטער טאַלאַנט — וואָס האָסט דו זיך דאָרט פערקוקט אויף די שוועבענדע וואַלקענדלעך? אַהער, מיינע קליינינקע, שטיפערישע האָפנונגען. וואָרט! . . .

איך הער מוזיק. שריי דאָך ניט אַזוי, דו קאַראַפּוזיק! פון וואנען הערען זיך דאָס די וואונדערליכע קלאַנגען? שטילע, האַר- מאַנישע, וואהנזיניגע פרעהליכע און טרויעריגע. וועגען אייביגען לעבען ריידען זיי.

. . . ניין, שרעקט זיך ניט. דאָס וועט גלייך אריבער. איך וויין דאָך דאָס פון שמחה!

אַך, ווי שעהן איז דאָס לעבען פאר די, וואָס זיינען אויפגע- שטאַנען תּחית המתים!

פערישע האָפּנונגען. אזוי פיעל זיינען זיי געווען, און אזוי פרעהלעך און אזוי מענשליך איז געווען אויפ'ן האַרצען פון זיי — אָבער איינע נאָך די אנדרע זיינען זיי צושטאַרבען.

ווי פיעל זיי זיינען געווען, און ווי פרעהלעך איז פון זיי געווען אויפ'ן האַרצען !

שטיל איז אויפ'ן בית-עולם און טרויעריג שעפענען די בלעטער פון די ווייס בעריאזקעס.

* * *

זאָלען דאָך אויפשטעהן תּחית המתים די טויטע ! עפענט זיך אויף, איהר טרויעריגע קברים ; צופאלט, איהר שווערע מצבות, און ווערט צונומען, איהר אייזערנע צאהמען !

אויף איין טאָג לכל הפחות, אויף איין רגע ווייניגסטען לאָזט פריי די, וועמען איהר שטיקט מיט אייער שווערקייט און מיט אייער חשק !

איהר מיינט, אז זיי זיינען געשטאַרבען ? א, ניין, זיי לעבען. זיי האָבען געשוויגען, אָבער זיי זיינען לעבעדיג. לעבעדיג !

לאָזט זיי דאָך אַנקוקען די ליכטיגקייט פון בלויען, וואָלקענ-לאָזען הימעל ; לאָזט זיי אן אטהעם טהאָן מיט דער ריינער לופט פון פריה-לינג, אַנטרינקען זיך מיט וואַרעמקייט און לעבע.

קום צו מיר מיין איינגעשלאָפענער טאלאַנט. וואָס רייבסט דו זיך די אויגען אזוי קאָמיש — בלענדעט דיר די זונן ? ניט אמת, ווי העל זי לייכט ? דו לאכסט ? אף, לאך, לאך — אזוי ווייניג געלעכטער האָבען די מענשען. איך וועל מיט דיר אויך לאכען. אַט פליהט אַ שוואַלב — לאָמיר אַ פליה טהאָן נאָך איהר ! דו ביסט שווער געוואָרען אין קבר ? און וואָס זעה איך דאָס פאר אַ משונה'דיגען פחד אין דינע אויגען — ווי אן אבשפיגלונג פון קברים-חשק ? ניין, ניין, מען דארף ניט. וויין ניט. זאָג איך דיר.

אזוי שעהן איז דאָך דאָס לעבען פאר די, וואָס זיינען אויפגע-שטאַנען תּחית המתים !

און איהר, מיינע קלייניקע האָפּענונגען ! וועלכע לעבליכע און

ערשט נעכטען האָט איהר מזכיר נשמות געווען די טהייערע מתים און בעוויינט זיי; עס קען זיין, אז ערשט נעכטען האָט איהר ווער מען פון זיי מקבר געווען, אַ לאַנג און שווער קראנקען און א פערר געסענעם שוין ביים לעבען.

אָט לינט אונטער שווערען מאַרמאר־שטיין, אַרומגעצאמט מיט א געדיכטער אייזערנער גראטע, די לעבע צו מענשען און איהר שוועסטער, די אמונה אין זיי. ווי שעהן און ווי וואונדערליך גוט זיינען זיי געווען, די דאָזיגע צוויי שוועסטער! מיט וואָס פאר א העלען פלאם האָבען געברענט זייערע אויגען; וואָס פאר א וואונדערליכער כח איז געווען אין זייערע צארטע, ווייסע ארעמס!

מיט וואָס פאר א צערטליכקייט האָבען די דאָזיגע ווייסע הענד צוגעטראגען א קיהלענדען טרונק צו די פערשמאַכטע ליפּען פון דורשט און האָבען געזעטיגט די דורשטיגע; מיט וואָס פאר אַ לעבליכער פאָרויכטיגקייט האָבען זיי בעריהרט די וואונדען פון קראנקען און האָבען זיי געהיילט!

און זיי זיינען געשטאָרבען, די דאָזיגע שוועסטער. פון פארר קיהלונג זיינען זיי געשטאָרבען, ווי עס שטעהט דאָ אויפגעשריבען אויף דער מצבה. זיי האָבען ניט געקענט פערטראגען דעם קאַלטען ווינט פון לעבען, וועלכער האָט זיי פערקאַפט.

און דאָרט ווייטער, דער איינגעבויענער צלם — ער בעצייכענט דעם פלאץ, וואו אין דער ערד איז דער טאלאנט בעגראבען געוואָרען. וואָס פאר אַ לעבעדיגער, דרייסטער, מונטערער און רוישיגער עס איז געווען; פאר אלעם האָט ער זיך גענומען, אלעם האָט ער געוועלט טהאָן און ער איז געווען זיכער, אז ער וועט די וועלט איינרעהמען.

און ער איז געשטאָרבען — עפעס גאָר אונבעמערקט און שטיל. ער איז אַוועק אַמאָל צווישען מענשען, איז דאָרט לאַנג פערפאלען געוואָרען און איז געקומען צוריק אַ טרויעריגער, א צובראָכענער. ער האָט לאַנג געוויינט, האָט זיך לאַנג געריסען עפעס צו זאָגען — און איז אזוי געשטאָרבען, גאָרנישט זאָגענדיג.

אָט איז אַ לאַנגע שורה פון קליינע, איינגעלעגענע בערגלעך. ווער איז דאָרט?

אך, יא. דאָס זיינען קינדער. קליינינקע, פרעהלעכע, שטיי-

שוואַונדענע פון דער וועלט. איהר זעהט זיי יונגע, לאכענדע, ליע-
בענדע ; איהר זעהט זיי מונטער, שפרעכענדע, פרעך-איינגעגלויבטע
אין דער אונעדליכקייט פון לעבען.
און זיי זיינען געשטאַרבן, די דאָזיגע מענשען.

* * *

אַבער דארף מען דען ארויסגעהן פון הויז, אום צו פארבריי-
נען אויפ'ן בית-עולם ? איז דען ניט גענוג צוליעב דעם, אז דער
חשק פון נאכט זאָל אייך ארומכאַפּען און זאָל דערשלינגען די טעגליכע
קלאַנגען ?

וויפּיעל מצבות רייכע און פרעכטיגע ! וויפּיעל שטומע, אונ-
בעוואוסטע פלעצער !

אַבער דארף מען דען די נאכט, אום צו זיין אויפ'ן בית-עולם ?
איז דען ניט גענוג פאר דעם דער טאָג — דער אונרוהיגער, רוישיגער
טאָג, וועמען עס פרעסט זיין בייזקייט ?

קוקט ארייען אין אייער נשמה, און עס מעג זיך זיין טאָג אָדער
נאכט, איהר וועט דאָרט געפינען א בית-עולם. א קליינעם, א
זשערדנעם, וואָס האָט שוין אזוי פיעל איינגעשלאָנגען. און א שטיי-
לען, ביינקענדען מורמלען וועט איהר דערהערען — אן אבשפיגלונג
פון געוועזענע שווערע זיפצען, ווען טהייער איז געווען דער מת, וועל-
כען מען האָט אראָבגעלאָזען אין קבר, און איהר האָט נאָך ניט בע-
וויזען אויפצוהערען איהם צו ליעבען, איהם צו פארגעסען. און
מצבות וועט איהר דערזעהען, און אויפשריפטען, וועלכע זיינען
אויף העלפט אָבגעוואַשען פון טרעהרען, און שטילע, שטומע
קברים'לעך — קליינינקע, שוידערליכע בערגעלעך, אונטער וועלכע
עס איז בעהאַלטען דאָס, וואָס איז געווען לעבעדיג, אָבוואָהל איהר
האָט זיין לעבען ניט געוואוסט און האָט ניט באמערקט זיין טייט.
און עס קען דאָך זיין, אז דאָס איז געווען דאָס בעסטע איז אייער
נשמה . . .

אַבער צו וואָס רייד איך : קוקט אריין. האָט איהר דען אזוי
אויך ניט אריינגעקוקט אין אייער בית-עולם יעדען טאָג, וויפּיעל
אזעלכע טעג זיינען אין'ם לאַנגען שווערען יאָהר ? עס קען זיין, אז

שעהן איז דאָס לעבען פאר די וואס זיינען אויפגעשטאנען תחית המתים

האָט זיך אייך געמאַכט ווען צו שפּאַצירען איבער בית-
עולם'ס ?

עפעס איז אַ בעזונדערע, אייגענטהימליכע פּאָעזיע פאראן אין
די דאָזיגע ווינקעלאך, אָבגעצאמטע, שטילע און פערוואקסענע מיט
זאפטטיגע גראָז, אַזעלכע קליינע ווינקעלאך און אַזעלכע זשעדנע.

טאָג פאר טאָג טראגט מען אין זיי אריין נייע מתים, און אָט
איז שוין, דוכט זיך, די גאנצע לעבעדיגע, גרויסע, רוישיגע
שטאָרט אריבערגעטראָגען געוואָרען אהין, און די אנגעבאָרענע נייע
שטאָרט ווארט שוין אויף איהר רייהע — און זיי שטעהען אַלץ אַזעל-
כע קליינע, שטילע און זשעדנע. אַ בעזונדער לופט איז אין זיי,
אַ בעזונדער שטילקייט, און גאָר אַן אנדער פלאפלען פון די בוימער
— עלעגיש, פערטראכט, צערטליך. אַזוי ווי די אלע ווייסע בע-
ריאזקעס וואָלטען ניט געקענט פארגעסען די אלע פערוויינטע אוי-
גען, וועלכע האָבען אויסגעזוכט דעם הימעל צווישען זייערע גרי-
נענדע צווייגען, און אַזוי ווי ניט דער ווינט, נור די טיעפע זיפצען
הערען דאָס ניט אויף צו שאָקלען די לופט און די פרישע בלעטער.

שטיל, פערטראכט וואנדערט אויך איהר איבער'ן בית-עולם.
אייער אויער נעהמט אויף די שטילע ווידערקלאנגען פון די טיעפע
זיפצען און טרעהרען, און די אויגען שטעלען זיך אָב אויף די רייכע
מצבות, אויף די בעשיידענע הילצערנע צלמים און שטומע, אונבע-
וואוסטע קברים, וועלכע בעהאַלטען אונטער זיך מענשען, וואָס
זיינען שטום געווען דעם גאנצען לעבען, אונבעוואוסט און אונבע-
מערקט. און איהר לעזט די אויפשריפטען אויף די מצבות, און
עס שטעהען אויף אין אייער פאָרשטעלונג אלע די מענשען, פער-

זעהר ניט־שעהן, זאָגאר שוידערליך, און האָט געקענט מאַכען אַ
צו שווערען איינדרוק. און אלעס וואָס די מוטער האָט געפונען פון
איהר זוהן איז בעשטאנען אין די ביכער און אַבגעניצטע קליידער צוויי-
שען וועלכע עס איז געווען דער אַבגעריבענער מונדיר, צוריסען אונט־
טער די פאכוועס און פריש פערריכט.

פערטויבט דעם ערבארעמליכען קוויטש פון גוף, וועלכער איז שטארק בלויז ביינאכט. זאלען זיך שקלאפיש בויען ווער עס וויל, ער אָבער ברעכט זיין אייזערנע שטייג. און דער אָרעמער, טעמפער, אונז-גליקליכער מענש האָט אין דער דאָזיגער מינוט זיך ערהויבען העכער פון זשעניען, פון קעניגע און פון בערג, העכער פון אלעם הויכעם, וואָס געפינט זיך אויף דער ערד, ווארים אין איהם זיענט דאָס, וואָס איז דאָס ריינסטע, דאָס שעהנסטע אויף דער וועלט — דאָס מור טהיגע, פרייע און אונשטערבליכע, מענשליכע, „איך“! איהם קענען נישט גובר זיין די פינסטערע כחות פון דער נאטור, ווארים דאָס הערשט איבער לעבען און טויט — דאָס מוטהיגע, פרייע און אונז-שטערבליכע, „איך“!

דאָס, וואָס סערגיי פעטראוויטש האָט איצט געפיהלט איז געווען עהנליך צו דער גדלות און משוגעת פון גרויסען-וואהן, ווי מאַנכע האָבען געדינקט, ווען זיי האָבען געלעזען זיין דריטען בריעף צו נא-וויקאווען, ציטאטען פון וועלכען מיר האָבען דאָ געבראכט. געשרי-בען האָט ער דעם בריעף נישט אָנגעטהאָנענערהייט, אויף אַ שטיקעל פאַפיער, וועלכער איז געווען אַ רעכענונג פון דער וועשערקע, און אָנגעקומען איז דאָס צו נאוויקאווען נאָך לאַנגע וואַנדערונגען אין דער פאָליציי און ביים מיראוואָי סודיא. און דאָ טאָקע, נישט אכטערטעני-דיג פון טיש, האָט ער אויסגעטרונקען דעם סם, און ווען די דינסט איז אריינגעקומען מיט'ן סאמאואאר, איז שוין סערגיי פעטראוויטש געווען אין אונבעוואוסטען צושטאַנד. עס האָט זיך ארויסגעשטעלט, אז דער סם איז געווען פארפערטיגט פון אונפעהיגע הענד און איז געווען צו שוואך; מען האָט סערגיי פעטראוויטשען אָנגעפיהרט אין יעקאטעריננסקי האָספיטאַל, וואו ער איז ערשט צו אבענד גע-שטאַרבען.

די טעלעגראמע צו סערגיי פעטראוויטשעם מוטער איז אָנגעקומען צו שפעט און ווען זי איז געקומען צו פאָהרען איז שוין געווען נאָך דער לויה. די סטודענטען, וועלכע האָבען איהר געשיקט די מעלדונג זאָבען איינגעפונען אז דאָס איז בעסער, ווארים אין ארון האָט דער געפאלמעסטער סערגיי פעטראוויטש, מיט דעם צועפענטען און אויס-געליידיגטען שאַרבען און מיט די פלעקען אויפ'ן פנים אויסגעזעהען

רויט געוואָרען פון שאַנדע און האָט דערפיהלט, אז דער בעשלוס צו שטאַרבן איז אין איהם אונגענדערט, רוהיג און פעסט, אזוי ווי נעכטען, איידער ער האָט זיך אונטערגעגעבען דער ווירקונג פון פייג-הייט און פון אונפערשטענדליכען פחד. דער שרעק איז פערשוואונדען, אָבער די ברענענדע שאַנדע איז ניט אַוועק. די גלייכגילטיגע, בלינדע קראפט, וועלכע האָט ארויסגערופען סערגיי פעטראוויטשען פון דעם פינסטערן תהום פון נייט-זיין, האָט געמאַכט דעם לעצטען פערזוך. איינצושמידען איהם אין קלעצלעך, ווי אַ פייגען שלימול-דיגען דעזערטיר, און הגם בלויז אויף עטליכע שטונדען, אָבער איהר איז דאָס געלונגען.

די ברענענדע שאַנדע האָט אויפגעפלאמט מיט אַ נייער גבורה, און דער פלאם פון דער דאָזיגער שאַנדע האָט פאַרברענט אויף אַש די עראינערונגען וועגען דעם פחד. און ווען דער פלאם איז פערלאָשען געוואָרען, איז פערשוואונדען אויך דער טעמפער, ציהענדרע וועהטאָג פון קערפער, און אלעס איז געוואָרען אזוי לייכט, כמעט אונפיהלכאר. עס האָט אויפגעהערט וועה טאָן דער קאָפּ און דער מאַרד האָט אָנגעהויבען אַרבייטען פלינק און מיט אַזא קראפט און מיט אַזא קלאהרקייט, ווי דאָס טרעפט בלויז אין פיבערהייט. די ליפען האָבען זיך געצוקט פון דעם וואונש צו ריידען, און אויף דער צונג זיינען אַרויפגעקומען ווערטער אַזעלכע, וועלכע סערגיי פעטרא-וויטש האָט נאָך קיין מאָל פריהער ניט געוואוסט און ניט געברויכט. און ער האָט געזאָגט זיך, אַז אויב ער וועט איצט בלייבען לעבען, וועט ער זיך אַליין זיין פערהאַסט און איהם וועט אויסקומען צו טרייבן קען אַזא פולען כּוּס פון זעלבסט-פּעראכטונג, געגען וועלכען דער סם-המות איז אַ געטליכער געטראנק. זיין „איך“, יענער אונאבהענגיגער און ווירדיגער „איך“, וועלכער האָט זיך אויף אַ מינוט דער-פיהלט אַלס זיעגרייך און האָט פערזוכט די אונענדליכע שמחה פון דעם מוטהיגען גייסט, וועלכער בעזיעגט דעם בלינדען און דעם-פאַטישען שטאַף, וועט איהם טויטען, אויב דער סם וועט איהם ניט טויטען.

און סערגיי פעטראוויטשען האָט זיך געדוכט, אַז ער פיהלט אין זיך דאָס מעכטיגע וואקסען פון דעם דאָזיגען „איך“, ער פיהלט ווי דאָס דאָזיגע „איך“ ערהויבט זיך הויך, און זיין דונער-מעכטיגער קול

דער געזאלצענער טעם פון א טרעהר, וואָס האָט נאָס געמאַכט זיינע ליפּען.

דער טאָג איז געווען א פראסט־יגער, און די זונן האָט געלויב־טען, ווען סערגיי פעטראוויטש האָט זיך אויפגעכאַפּט. ער האָט לאנג ניט פערשטאַנען, פאר וואָס די בעט איז אויסגעבעט ווי תמיד, און ער ליגט אויף איהר א לעבעדיגער, ווען ער האָט דאָך נעכטען געדארפט שטאַרבען. דער קאָפּ האָט אביסעל וועה געטהאָן, און דער גאַנצער קערפּער איז געווען צומאטערט, ווי נאָך זעהר שטאַרקע קלעפּ. שטופענווייז, געדאנק נאָך געדאנק, האָט ער זיך דערמאנט אלעס, וואָס נעכטען איז פאָרגעקומען ביי איהם אין קאָפּ, און ער האָט ניט פערשטאַנען, פאר וואָס ער האָט זיך אזוי שטאַרק דער־שראָקען און פאר וואָס האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט אזוי שוידערליך דאָס וואָס ער האָט שטענדיג געוואוסט און וואָס ער האָט זיך צעהנדליך גע מאַל פריהער פאָרגעשטעלט. טויט, לויט, קבר . . . נו, ווי קאָן דען אנדערש זיין ווען א מענש שטאַרבט? נאטירליך, מען בע־ערדיגט איהם און צוליב דעם גראַבט מען אויס א קבר, און אין קבר ווערט ער צופוילט. און ער האָט נאָך אַמאָל אויפמערקזאם אַריינגע־קוקט אין די נעכטיגע שרעקליכע פאָרשטעלונגען, אָבער זיי זיינען געווען אזוי בלייך און ניט קלאָהר און זיינען וואָס ווייטער אלץ בליי־כער געוואָרען, ווי דאָס טרעפט מיט פאסירונגען, וואָס מען זעהט אין חלום, וועלכע זיינען אזוי בונט אין דער ערשטער מינוט ווען מען כאַפט זיך אויף און פערשווינדען אזוי שנעל און ווערן פערמעקט אָהן א סליאד דורך די לעבעדיגע איינדריקע פון דער ווירקליכקייט און פון טאָג. און אין די בילדער פון טויט איז ניט געווען קיין שרעקליכעס, און די שמחה פון לעבען האָט זיך איהם איצט פאָרגעשטעלט אלס אונ־פערשטענדליך און ווילד.

און אלס לייוונג פון דער רעטעניש, האָט איהם א בליץ געטהאָן דער געדאנק, אז ער, סערגיי פעטראוויטש, איז א פיגלינג און א זעלבסט־באריהמער.

ער האָט זיך דערמאנט אויף דעם בריעף, וועלכען ער האָט גע־שיקט צו נאוויקאווען, אין וועלכען ער האָט איהם געמעלדעט וועגען זיין טויט, ווי וועגען א פאקט וואָס איז געשעהען — און ער איז

ניט געשטאַרבן, האָט ער זיין ניט מורא געהאַט, ניט פאר איהם
און ניט פאר זיך.

ווען סערגיי פעטראוויטש האָט זיך געלייגט אויפ'ן בעט, האָט
זיך איהם געדוכט, אז דאָס געראטעוועט לעבען פרעהט זיך אין אלע
קלענסטע טהיילען פון זיין קערפער, וועלכער איז דערווארעמט גע-
וואָרען אונטער דער דעקע. ער האָט אויסגעצויגען די פיס, די הענד,
וועלכע האָבען שיער ניט געטהאָן א פערברעכען, און עפעס ווי אין
זיי וואָלט געזונגען זיס א דינינקע, לוסטיגע שטימעלע, ווי דאָס בלוט
וואָלט עס זיך געפרעהט און געזונגען, וואָס עס איז ניט פערוואנדעלט
געוואָרען אין א גליווערנדע, פוילענדע, צוקראַכענע מאַסע, נור
פליסט לוסטיג און רויט איבער ברייטע און פרייע וועגען. און זי האָט
אויך מיט אזא שטחה אָנגעפילט דאָס הארץ, און דאָס הארץ האָט
צוזאמען מיט בלוט געזונגען טריאומפיהרענד דעם שיר פון לעבען.

„לעבען ! לעבען !“ — האָט געטראכט סערגיי פעטראוויטש,
צונויפבויענדיג און אבכויענדיג די געהאָרכזאמע, בייגזאמע פינ-
גער. לאָז ער זיין אן אונגליקליכער, א געיאגטער, אן עלענדער ;
זאָלען אלע איהם האַססען און מאַכען פון איהם חוזק ; זאָל ער זיין
דער ערגסטער, דער לעצטער, דער אונבערדייטענדסטער מענטש, א
שטיקעל בלאָטע, וואָס מען טרייסעלט אַראָב פון די פיס — אָבער ער
וועט לעבען ! לעבען ! ער וועט זעהען די זונן, ער וועט אטהעמען,
ער וועט בויען און אבכויען די פינגער, ער וועט לעבען . . . לע-
בען ! און דאָס איז אזא גליק, אזא פרייד, און קיינער נעהמט דאָס
ניט אָב פון איהם, דאָס לעבען וועט זיך ציהען לאַנג, לאַנג . . . אי-
מער ! אונזעהליגע טעג פאַראויס צינדען אן זייער מאַרגענשטערן און
אין יעדען פון זיי וועט ער לעבען, לעבען !

און דאָ האָט סערגיי פעטראוויטש צום ערשטען מאל פאר פיעלע
טעג דערמאנט זיך אויף זיין פאטער און מוטער און האָט זיך דער-
שראָקען און איז מילד געוואָרען. ער האָט אין זיינע געדאנקען גע-
קושט די קנייטשען, אויף וועלכע עס וואלטען רינען טרעהרען, און
זיין הארץ איז צוריסען געוואָרען פון שטראהלענדען, זיעגרייכען גע-
שריי : איך לעב, איך לעב ! און ווען ער איז איינגעשלאָפען מיט
א לייכטען, פריידפולען שלאָף, איז זיין לעצטער געפיהל געווען

א כאפ טהאָן דעם פענכערעל און אויסטרינקען איהם דורשטיג, מיט פערגעניגען.

— איך וויל ניט, איך וויל ניט — האָט געמורמעלט סערגיי פעטראוויטש און האָט זיך אָבגעשטויסען מיט די הענד און האָט זיך געצויגען אויף צוריק, אָבער איהם האָט זיך געדוכט, אז ער קוכט צו נעהנטער צום פענכערעל, וועלכער וואקסט אין זיינע אויגען. און ווען די טיהר האָט איהם אָבגעשטעלט, האָט ער אויפגעהערט צו זעהען וואָס פאר זיך, האָט אויפגעשריען און האָט געמאכט א שריט פאָר-ווערטס.

אין דער מינוט איז אַריין די דינסט נאָכ'ן סאמאואאר און עס האָט איהר לאַנג גענומען אויפצוראַמען דאָס געשיר, זעהענדיג שלעכט מיט איהרע פארשלאָפענע אויגען.

— ווען דארף מען אייך אויפוועקען? — האָט זי א פרעג געטהאָן אַרויסגעהענדיג.

סערגיי פעטראוויטש האָט זי אָבגעשטעלט און האָט זיך מיט איהר צורעדט, אָבער ער האָט ניט געהערט, ניט זיינע אייגענע פראגען, ניט איהרע ענטפערס. נור ווען ער איז ווידער געבליבען אַליין, איז אין זיין מאַרד געבליבען איין פראגע: „ווען דארף מען אייך מאַרגען אויפוועקען?“ — און די פראגע האָט געקלונגען אין זיינע אויערן לאַנג און פעסט, ביז וואנען סערגיי פעטראוויטש האָט ניט פערשטאַנען איהר בעדייטונג.

ער האָט פערשטאַנען, אז ער קאָן, ווי אלע, אויסטהאָן זיך און לייגען זיך שלאָפען, און מען וועט איהם אויפוועקען מאַרגען ווען עס וועט אָנקומען אַ נייער טאָג. דער נייער טאָג מוז אונבעדינגט אָנ-קומען, און סערגיי פעטראוויטש וועט לעבען אזוי ווי אלע, ווארים ער וויל ניט שטאַרבען און וועט ניט שטאַרבען און קיינער קאָן איהם ניט צווינגען צו נעהמען דעם פענכערעל און אויסטרינקען. נאָך אלץ ציטערענדיג האָט ער גענומען דעם פענכערעל, האָט איהם מיט אַ כיון געעפענט, האָט דערפיהלט דעם ריח פון ביטערע מאנדלען און האָט שנעל, מיט אַ ציטעריגער האַנד איהם אַוועקגעשטעלט אויפ'ן פאליצע, וואו מען האָט איהם ניט געקאָנט זעהען הינטער די ביכער. איצט ווען דאָס פענכערעל איז שוין געווען אין זיין האַנד און ער איז

געאנגען שנעל, מיט גלייכע טריט, אזוי שנעל אז דער ארון האָט זיך געוויגט, ווי אויף בואליעס. און עס האָבען זיך ניט געזעהען דערביי ניט קיין גייסטליכע און ניט קיין בעגלייטער.

ווען סערגיי פעטראוויטש איז דורך די דאָזיגע עראינערונגען גע-
קומען צוריק צו זיין געדאנק וועגען טויט, איז דער געדאנק געוואָרען
אזוי וואונדערליך שאַרף, פינקטליך און ליכטיג, ווי אַ מעסער, וועל-
כען מען האָט אָנגעשליפּט. נאָך אַ מינוט האָט דער געדאנק אַ בלאַנ-
זשע געטהאָן, אָבצייכענענדיג די ארומיגע שטילקייט, דעם פערלאַך-
שענעם סאמאווואר, דעם טיקטאק פון דער טאשען-אווהר אויפ'ן טיש,
און פלוצלונג ווי ער וואָלט געפונען וואָס ער דארף, האָט דער געדאנק
אויסגעקנאָטען דאָס בילד פון סערגיי פעטראוויטשעס לוי, אזוי
בולט, אזוי וואהרשיינליך און אזוי שרעקליך, אז ער האָט אַ ציטער
געטהאָן און זיינע הענד זיינען פערגליווערט געוואָרען. מיט דערזעל-
בער אונערבארמליכקייט און שרעקליכער וואהרהייטליכקייט האָט דער
געדאנק איהם געשילדערט איינעם נאָכ'ן אנדערען פאָלגענדע מאַמענ-
טען: די שווארצע, קרומע עפענונג פון קבר, דעם האַרטען און
ענגען ארון, די גרינ-געוואָרענע קנעפּ פון מונדיר און דעם פּראָצעס
ווי דער גוף פוילט. און עס האָט אויסגעזעהען, ווי דאָס טראכט ניט
סערגיי פעטראוויטש, נור עמיצענס אַ ריזיגע האַנד שלעפט עס דורך
פאר זיינע אויגען דעם לעבען גופא און דעם טויט אין יענע קאלירען,
וועלכע לאָזען זיך ניט איבערגעבען.

און סערגיי פעטראוויטש האָט זיך אויפגעכאַפּט. איהם איז גע-
וואָרען אזוי שרעקליך אז עס האָט זיך געוועלט שרייען, און ער האָט
מיט פחד געקוקט אויף דעם קליינינקען פענכערל און האָט זיך אָב-
גערוקט פון איהם, ווי ער וואָלט מורא האָבען, אז מען וועט איהם
מיט גוואלד אַריינגיסען אין מויל דעם סם-המות. און מעהר פון אלעס
אין דער וועלט האָט ער איצט מורא געהאַט פאר זיך אליין — פאר
יענער שרעקליכער אונגעהאָרבאָרמקייט, וועלכע האָט זיך געוויזען
אין זיינע פיס און הענד. ער האָט זיך געצויגען אויף צוריק, און דער
גאַנצער קערפער האָט געצוקט פון רייסען זיך פאַראַוויס, צום פענ-
כערעל. די פיס, די הענד און מויל האָבען דוכט זיך אין זייערע
אדערן און ביינער גופא אָנגעפילט זיך מיט אַ ליידענשאַפטליכען,
וואהנזיניג-בעפעהלענדען וואונש אַ וואָרף צו טהאָן זיך פאַרווערטס,

ער וואָלט געוועלט זי זאָל ניט אוועקגעהן אויף לאַנג, און ער איז דערביי געווען זעהר בלייב, ווי זי האָט דערנאָך דערזעהלט.

... סערגיי פעטראוויטש האָט בשום אופן ניט ערווארט דאָס, וואָס עס וועט מיט איהם פאָרקומען דעם דאָזיגען אבענד, וועלכען ער האָט גערעכענט פאר דעם לעצטען אין זיין לעבען. ער איז געווען פאָלשטענדיג רוהיג און מונטער און האָט גאָר ניט געטראכט וועגען טויט ווי אין די אלע לעצטע טעג. אָנגעהויבען טראכטען וועגען טויט האָט ער ערשט אַ שטונדע אָדער צוויי בעפאָר דעם מאָמענט, ווען ער האָט איינגענומען דעם סם. און די געדאנקען זיינען געקומען פון ווייט ערגעץ, אָבגעריסענע און דומפע. צוערשט האָט ער אַ טראכט גע-טהאָן וועגען דער בעל-הבית'טע, וועלכע וועט מארגען דערזעהען זיין טויטען קערפער און וועט זיך דערשרעקען; דערנאָך וועגען דעם, ווי ער וועט ליגען און ווי ער וועט אויסזעהען. אויף איין מינוט האָט זיין געדאנק אַ שפרונג געטהאָן אַן אַ זייט, צו די עראינערונגען פון זיין קינדהייט, נעמליך ווי זיינער אַ פעטער איז געשטאָרבען. דער פעטער איז געשטאָרבען ביי זיי אין הויז און סערגיי פעטראוויטשען, וועלכען מען האָט דעמאָלט גערופען סעריאזשא, האָט מען אוועקגע-פיהרט פון הויז צו בעקאנטע. דורכגעהענדיג דעם פאָדערצימער, שוין אַן אנגעטהאָנערער, האָט ער אַ קוק געטהאָן אין זאל און האָט דאָרט דערזעהען אַ טיש, לעבען וועלכען זיי האָבען אימער געגעסען, און אויפ'ן טיש די אונבעוועגליכע ברעגען פיס אין ווייסע פעדימע סקאר-פעטקעס. געזעהען האָט ער זיי נור איין זעקונדע, אָבער געבליבען זיינען זיי אין זיין זכרון אויף אייביג, און פאר אַ לאנגע צייט האָט זיך דער טויט אליין איהם פאָרגעשטעלט ניט אַנדערש, ווי אונבע-וועגליכע ברעגען פיס אין ווייסע פעדימע סקארפעטקעס.

דערנאָך האָט ער זיך דערמאהנט אויף אַ פאל, וואָס האָט ניט זעהר לאנג פאסירט, ווען ער האָט געזעהען זעהר אַן אָרעמע און זעהר אַ זאָנדערבארע לוייה. דאָס זאָנדערבארע דעריין איז געווען דאָס, וואָס קיינער אין גאס, ניט די פערבייגעהענדע, ניט די פוהרמאנעס, האָבען קיין אויפמערקזאמקייט דערויף ניט געשיינקט און אזוי ווי זיי וואָלטען גאָר אפילו ניט געזעהען די לוייה, ווארים קיינער האָט די היטעל ניט אַראָפגענומען. פיער טרעגער האָבען געטראָגען דעם ארון, וועלכער איז געווען מיט עפעס שוואַרצעס אריבערגעדעקט און זיינען

בלויז פון א צעהן ווערטער צו סערגיי פעטראוויטשעס מוטער, האָט געקענט אויפהאַלטען אַ מענשענס לעבען. מאַכע פון די סטודענטען, וועלכע האָבען געהאַט אַ טבע תמיד ארויסצוטערעטען מיט ארגומענטען פון סאָציאלען שטאַנדפונקט, האָט דער דאָזיגער פאל ארויפגעבראכט אויף בעטראכטונגען און געשפרעכען וועגען דער ניט אייניגקייט פון די סטודענטען, וועגען דעם וואָס זיי פעהלט אַ פערבינדונג דורך אל-געמיינע אינטערעסען, און וועגען גייסטיגער עלענדקייט. אויף אַ קורצער צייט זיינען זאָגאר ענטשטאַנען עטליכע פּעראַיינען פאר זעלבסטענטוויקלונג, וואו מען האָט געלעזען ביכער וועגען סאָציאלע פראגען און געשריבען רעפּעראטען.

פרייטאג דעם עלפטען דעצעמבער איז געווען דער טאָג, וועלכען סערגיי פעטראוויטש האָט בעשטימט אויף צו נעהמען זיך דאָס לעבען; דאָס איז געווען דער טאָג, ווען פיעלע פון די חברים האָבען זיך גע-קליבען צו פאָהרען אַהיים פאר די וויינאַכטס־פייערטעג. אין דעם דאָזיגען טאָג אין דער־פריה, איז ער געווען אויף דער פאָסט, וואו ער האָט אָבגעגעבען אין דער סטראכירטעבריעף אבטהיילונג אַ דיקען פאקעט אדרעסירט קיין סמאלענסק, צו נאוויקאווען, און די ערהאל-טענע קוויטאַנציע האָט ער בעהאַלטען אין זיין טייסטער. אין דעם בריעף האָט ער געמעלדעט וועגען זיין טויט און וועגען די אורזאכען, וואָס בעוועגען איהם דערצו. די אורזאכען האָט ער אויסגעערעכענט אין בעזונדערע פונקטען, און דער גאנצער בריעף האָט געמאַכט דעם איינדרוק, ווי ער וואָלט דאָס געשריבען ניט וועגען זיך, נאר וועגען עפעס אן אנדער מענשען, וועלכער אינטערעסירט איהם ווייניג.

בייטאָג האָט סערגיי פעטראוויטש אָבגעגעסען מיטאג אין דעם סטודענטישען רעסטאָראַן און איז געזעסען לאנג ביים טיש און פער-בראכט מיט בעקאַנטע, און נאָכ'ן עסען איז ער געשלאָפען אויף אַזוי לאנג און פעסט, אַז ער איז אויפגעשטאַנען ערשט אַ זייגער עלף. מען האָט איהם דערלאנגט אַ סאַמאוואַר, און די סטודענטען הינטער זיין וואַנד האָבען ווידער דערהערט זיינע אייגענאַרטיגע טריט: איינס—צוויי—דריי אַהין און איינס—צוויי—דריי צוריק. ווען די דינסט האָט גאַנץ שפּעט ביינאַכט אויפגעראמט דאָס געשיר און צוגענומען דעם סאַמאוואַר, האָט סערגיי פעטראוויטש מיט איהר גערעדט, ווי

מעהר אויפמערקזאמקייט אויף זיין לאגע ? און זיי זיינען געקומען צום שלום, אז זיין רעטונג וואָלט פאָלשטענדיג מעגליך געווען, אָבער ניט דורך דעם, וואָס אן אנדער מח, א שטארקערער זאָל איהם בע- איינפֿלוסען, זאָנדערן דורך דער ווירקונג פון א נאָהענטען מענשען, א מוטער אָדער א פרויענצימער וואָס וואָלט איהם לייעבען. מען האָט גערעכענט, אז סערגיי פעטראוויטש האָט פאר דער גאנצער לעצטער צייט זיך איינגעפונען אין א צושטאנד פון גייסטיגער פערשטאָקונג, עהנליך צו א היפּנאָטישען שלאָף, ווען איבער דעם ווילען געוועלטיגט אן אייגענע אָדער פרעמדע אידעע. די דאָזיגע אידעע קאָן מען ניט אָבשוואַכען מיט ערקלעהרונגען, אָבער לייעבע וואָלט סערגיי פֿעטרא- וויטשען געקאָנט אויפּוועקען פון דעם דאָזיגען היפּנאָטישען שלאָף. דאָס געשריי פון א מוטער, וואָס קומט ארויס פון איהר מוטער-הארץ; דער אנבליק פון א פנים, וואָס איז אזוי לייעב און טהייער און אויף וועלכען מען קען פון קינדווייז אן יעדען קנייטשעלע ; די טרעהרען פון א מוטער, וועלכע אפילו דער פארגרעבסטער מענש קאָן ניט אריבערטראָגען גלייכגילטיג — דאָס אלעס האָט געקאָנט אויפּוועקען אין סערגיי פעטראוויטש דאָס בעוואוסטזיין פון דער ווירקליכקייט. אלס א גוטער און עהרליכער מענש וואָלט ער ניט געקאָנט אַריינטרא- גען טויט אין זיין מוטערס האַרץ און ער וואָלט בלייבען לעבען, אויב ניט פון זיך וועגען, ווייניגסטענס פאר אנדערע, וועלכע לייעבען איהם. פיעלע שוואכהעריגיגע, וועלכע האָבען זיך שוין געווען בע- שלאָסען צו באגעהן זעלבסטמאָרד, זיינען צוריקגעהאַלטען געוואָרען אויף דער ערד, ווייל אויף זיי האָט געווינקט דאָס בעוואוסטזיין, אז זיי זיינען נויטהיג פאר אנדערע, פאר די וואָס לייעבען זיי, און זיי האָבען דערנאָך לאנג געלעבט און אין זיי האָט זיך געשטאַרקט דער געדאַנק, אז עס פאָדערט זיך מעהר מוטע צו לעבען אלס צו שטאַר- בען. און נאָך מעהר זיינען געווען אזעלכע, וועלכע האָבען פארגע- סען די אורזאכע, וואָס האָט זיי געטריבען צו וועלען בעגעהן זעלבסט- מאָרד, און האָבען זאָגאר בעדויערט דערנאָך וואָס דאָס לעבען איז אזוי קורץ.

און די חברים זיינען נאָך מיט מעהר כעס אָנגעפאלען איינע אויף די אנדערע און געמאַכט איינע די אנדערע פאָרווירפּע פאר אזא אונפערצייהליכע גלייכגילטיגקייט. א וועלכע ניט איז טעלעגראמע

שחורה'דיגע נאטור האָט ער אָנגעהויבען שיכור'ען און וועלגערט זיך אין די שמוציגע קוואַרטאַלען, וואו פאר אַ גלעזעל בראַנפֿען שרייבט ער אַ בריעף, אַ פראשעניע. די דאָזיגע געשיכטע פלעגט זי דער-צעהלען דערנאָך יעדען סטודענט, וועלכער האָט בעזוכט וואָס הויז און האָט צוגעלייגט, אז זי האָט טאַקע עפעס געפונען אן עהנליכ-קייט צווישען סערגיי פעטראוויטש און יענעם בעקאנטען פאליצי-סערזשאַנט.

— קומט אַריין אַמאָל צו מיר אַ גלעזעל טהעע טרינקען — האָט זי איינגעלאדען סערגיי פעטראוויטשען, אָהן פניות אייגענט-ליך — און איהר וואָלט זיך געדארפט דורכגעהן אַמאָל צו חברים, ווארים וואָס איז דאָס פאר אַ פיהר : ניט איהר געהט ערגעץ, ניט צו אייך קומט קיינער.

סערגיי פעטראוויטש האָט געפאָלגט איהר עצה און האָט בע-זוכט כמעט אלע זיינע חברים, אָבער לאנג איז ער ערגעץ ניט פער-בליבען.

די סטודענטען האָבען דערנאָך בעהויפט, אז סערגיי פעטרא-וויטשעס משוגעת האָט מען שוין קלאהר געקענט באַמערקען דאן, און האָבען זיך געוואונדערט ווי אזוי זיי האָבען ניט פאָראויס געזעהען אז אזוי וועט דאָס פאסירען. דער געוועהנליך שטילער, שעחמעוודיגער און שווייגענדיגער, סערגיי פעטראוויטש, האָט דעם מאָל געפלוידערט וועגען פערשיעדענע פוסטע זאכען, און וועגען נאוויקאווען האָט ער גערעדט ווי וועגען זיין גלייכען און האָט אפילו געמאַכט פאָרווירפע, אז ער איז געווען צו אָבערפלעכליך. ער איז געווען דערביי זעהר פרעהליך און האָט אָפט געלאכט. איין יונגיקער סטודענט האָט דער-צעהלט, אז סערגיי פעטראוויטש האָט זאָגאר געזונגען, אָבער דאָס האָבען שוין אלע איינגעפונען פאר צו איבערטריבען. אָבער אלע זיי-נען געווען איינשטימיג, אז עפעס זאָנדערבאַרעס איז געווען צו מער-קען אין סערגיי פעטראוויטשעס האַלטונג, און אויב מען איז דערויף ניט אויפמערקזאם געוואָרען פריהער, איז דאָס בלויז דערפאר, ווייל מען האָט אויף איהם בכלל ווייניג געקוקט. צווישען די חברים האָט זיך וועגען דעם אויפגעהויבען אן אינטערעסאַנטע פראגע : צו וואָלט מעגליך געווען צו ראטעווען סערגיי פעטראוויטשען, ווען די חברים וואָלטן? זיך צו איהם געהאַלטען נעהנטער און וואָלטען געשיינקט

טיג צום בוך, וועלכען ער האָט קענטיג ניט דערלעזען אין גאַנצען, ווארים די בעמערקונגען מיט'ן בלייפערער אויף די ברעגען בלעטער זיינען דערגאנגען בלויז ביז דער העלפט פון דריטען טהייל. עס קאָן זיין אז ער האָט מורא געהאט אז ער וועט דאָרט געפינען עפעס נייעס, אונערווארטעטעס, און דאָס קאָן צושטערען זיין לאנגע געמאטערטע ארבייט, וועלכע האָט אין איהם איבערגעלאָזען דעם איינדרוק פון א בונטען, שרעקליכען חלום.

סערגיי פעטראוויטש איז דערנאָך אוועק אין דער גרויסער באָד, איז מיט הנאה ארומגעשוואומען אין דעם קאלטען באַסיין, און ווען ער האָט דערנאָך אין גאס בעגעגענט אַ חבר־סטודענט איז ער מיט איהם אוועק „צום דייטשען“ אין ביער־האַללע און אויסגעטרונקען אַ פלאש ביער. קומענדיג אַהיים, איז ער אַ ראַזיגער, אַ ריינער, אין אַ ווייסער ליינענער העמד געזעסען לאנג טרינקענדיג טהעע מיט מאַ לינעס, האָט דערנאָך אַ בעט געטהאָן ביי דער בעל־הבית'טע אַ נאָך דעל און האָט אָנגעהויבען פערריכטען זיין סטודענטישען מונדיר. דער מונדיר איז שוין געווען אַן אַלטער, אַן ענגער און האָט תמיד גע־פלאצט אונטער די פאכוועס, און סערגיי פעטראוויטשען איז שוין אויסגעקומען ניט איין מאָל צו פערריכטען איהם. זיינע גראַבע אומ־געלומפערטע פינגער האָבען מיט גרויס מיה אָנגעכאַפט די דינע נאָך דעל, וועלכע פלעגט פערלאָרען ווערען אין'ם צופוילטען געוואַנט.

עטליכע טעג איז סערגיי פעטראוויטש געווען בעשעפטיגט מיט פערפערטיגען דעם סם; ווען דער סם איז שוין געווען פארטיג, האָט ער מיט הנאה אַ קוק געטהאָן אויף דעם קליינינקען פענכערעל, טראכ־טענדיג ניט וועגען דעם טויט, וועלכער געפינט זיך אין איהם, נור וועגען דעם ווי ערפאָלגרייך ער פיהרט אויס די ארבייט. די בעל־הבית'טע, אַ קליינע, שווארצע פרויענצימער, אַ געוועזענע מעטרע־סע, האָט אפנים עפעס חושד געווען, ווארים זי האָט זיך זעהר דער־פרעהט, וואָס סערגיי פעטראוויטש האָט אָנגעהויבען ווייזען סמנים, אז ער הויבט ווידער אַן צו זיין באשעפטיגט. זי איז אריין צו איהם אין צימער און האָט לאנג געפלידערט וועגען דעם ווי שלעכט איינ־זאמקייט ווירקט אויף אַ יונגען מענשען; זי האָט איהם דערצעהלט וועגען איינעם איהרען אַ בעקאנטען, וועלכער איז געווען אַ פאָליציי־סערושאַנט און האָט געהאַט גוטען איינקונפט נור איבער זיין מרה־

די טרוימעררי וועגען מיליאָנען. איצט אָבער איז דער דאָזיגער גע-
דאנק ערשיענען ביי סערגיי פעטראוויטשען ווי אַ בעשלוס, און דער
טויט איז שוין געוואָרען ניט ווי אַ געוויינטלעכע זאך, וואָס עס קאָן
ניט זיין אויף, נור ווי אַן אונפערמיידליכקייט, ווי עפעס וואָס וועט
אונבעדינגט מוזען געשעהען. עס האָט זיך געעפענט אַן אויסגאנג
פון שטייג, און אָבוואָהל דער אויסגאנג האָט געפיהרט אין אונבע-
וואוסטזיין און חשך, איז עס פאר סערגיי פעטראוויטשען געווען
גאַנץ ענאל. ער האָט דונקעל געגלויבט אין אַ נייעם לעבען און ער
האָט זיך פאר'ן טויט ניט געשראָקען, ווארים ער וועט בלויז אוועק-
טראָגען מיט זיך זיין פרייען איך, וועלכער הענגט ניט אָב ניט פון'ם
שוואַכען מח, ניט פון צוקראַכען האַרץ, און דער קערפער וועט אָנ-
קומען דער ערד, און זאָל זי שאַפען פון איהם אַ ניי האַרץ און אַ
נייעם מאַרד. און ווען ער האָט דערשפירט אין זיך אַז ער איז רוהי-
געהייט פארטיג צום טויט — האָט ער צום ערשטען מאל אין זיין
לעבען דערפיהלט אַ טיעפע און שטאַלצע שמחה, די שמחה פון אַ
שקלאַף, וואָס ברעכט די קייטען.

„איך בין ניט קיין פייגלינג“ — האָט געזאָגט סערגיי פעטרא-
וויטש און דאָס איז געווען דער ערשטער שבת, וואָס ער האָט זיך
געזאָגט וועגען זיך און האָט מיט שטאַלץ אָנגענומען דעם דאָזי-
גען שבת.

עס האָט זיך געקאָנט אויסווייזען, אַז דער געדאנק וועגען טויט
דארף פערניכטען אלע זאָרגען וועגען לעבען און וועגען דעם גוף,
וועלכען מען דארף שוין אויף גאָרנישט. אָבער מיט סערגיי פעטראַ-
וויטשען האָט פאסירט אקוראט דאָס פארקעהרטע, און אין די לעצטע
טעג פון זיין לעבען איז ער געוואָרען דערוועלביגער פעדאנטישער
פינקטליכער און ריינליכער מענש, ווי ער איז געווען פריהער. ער
האָט זיך געוואונדערט ווי אזוי האָט ער דאָס געקענט פערלאָזען זיין
צימער אין אזא אונאַרדנונג און זיין טיש; ער האָט אויפגעראמט
זיין צימער, האָט צולייגט די ביכער אין אָרדנונג. פון אויבען האָט
ער אוועקגעלייגט אַ חיבור, וועלכען ער האָט אָנגעהויבען אַמאל —
וואָס איז דערנאָך איבערגעגאנגען צו נאוויקאווען — און האָט בעזונ-
דער אָבענעלייגט דעם בוך „אלזא שפראך זאראטוסטרא“. ער האָט
איצט ניטשען אפילו ניט געעפענט און איז געבליבען גאַנץ גלייכגיל-

און ווען סערגיי פעטראוויטש האָט פערשטאנען, אז געלד קאָן
 נישט פערריכטען די אונגערעכטיגקייט פון דער נאטור, נור מאכט נאָך
 טיעפער די אונגערעכטיגקייט, און אז מענשען דער'הרג'גענען תמיד
 דעם, וועמען די נאטור האָט שוין פערוואונדעט — האָט זיין פער-
 צווייפלונג פערלאָשען די האָפנונג, און אַ חשך האָט אָנגעכאַפט זיין
 נשמה. דאָס לעבען האָט איהם איצט שוין אויסגעוויזען ווי אַ ענגע
 שטייג, און די אייזערנע גראטעס זיינען געדיכט און דיק, און עס
 איז בלויז איין נישט פערריגעלטער אויסגאנג פאראן.

און אַ נייע פעריאָדע האָט זיך אָנגעהויבען אין סערגיי פעטרא-
 וויטשעס לעבען. ער איז ערגעץ נישט אַרויס פון הויז און פלעגט געהן
 בלויז אין סטודענטישע קיך עסען; ער פלעגט קומען אַהין ווען מען
 פלעגט שוין האלטען ביים פערמאכען, כדי נישט צו טרעפן דאָרט
 קיינעם פון די בעקאַנטע סטודענטען. ווי טאָג אזוי נאכט איז ער
 געלעגען אויפ'ן בעטעל אָדער איז אַרומגעגאַנגען; די שכנים און
 די בעל-הבת'טע זיינען שוין געוועהנט געווען צום קלאנג פון זיינע
 טריט, ווי דער קלאנג וואָס הערט זיך אין די צעללען פון אַ טורמע;
 איינס—צוויי—דריי אַהין און איינס—צוויי—דריי צוריק. אויפ'ן
 טיש איז געלעגען אַ בוך, און הגם דער בוך איז געווען פערמאכט און
 פערשטויבט, האָט פון אינווייניג דאָך אַרויסגערונגען אַ פעסטער,
 רוהיגער און אונערבארעמיגער קול:

„אויב דאָס לעבען גיט זיך דיר נישט איין, אויב דער גיפטיגער
 ווארים צופרעסט דיין הארץ, ווייס אז דער טויט וועט זיך איינ-
 געבען.“

V.

איין מאָל איז אונמעגליך צו זיענען, דאָרף מען שטאַרבען. און
 סערגיי פעטראוויטש האָט בעשלאָסען צו שטאַרבען און האָט גע-
 טראכט, אז זיין טויט וועט זיין אַ זיעג.

דער געדאַנק וועגען טויט איז פאַר איהם נישט געווען קיין נייער;
 דער געדאַנק איז שוין איהם פריהער אויך אַרויפגעקומען אויפ'ן זי-
 נען, ווי ער קומט אַרויף יעדען מענשען, ביי וועלכען עס זיינען פיעל
 שטיינער אויפ'ן וועג, אָבער ער איז אויך געווען אזוי אומזיסט, ווי

דריידלעך, ער האָט דאָך דאָס ערוואָרבען און ער קאָן נאָך ערווערבען פיעל אַזעלכע, און דאן וועט ער האָבען אין די הענד אזא מעכטיגע קראפט, וואָס הערשט איבער דער נאַטור.

און ווי יעדער מענטש, פאר וועלכען עס ווייזט זיך אַ האָפענונג, האָט ער אָנגעהויבען טראכטען וועגען דער האָפענונג, ניט וועגען דער מעגליכקייט זי צו פערווינקליכען, נור וואָס ער וועט טהאָן ווען זי וועט זיך פערווינקליכען. און די דאָזיגע עטליכע טעג זיינען געווען אַן אברוה פאר סערגיי פעטראוויטשען; ער האָט זיך אויפֿ־ געהויבען העכער אום שטאַרקער דערנאָך צושמעטערט צו ווערן אַן דער ערד און מעהר שוין ניט קאָנען אויפשטעהן. ער האָט שוין אָנגע־ נומען אַלס אַ טהאַטזאך, אַז ער פערמעגט אַ מיליאָן, און ער האָט געטרוימט פון'ם ים, פון די בערג און פון דער פרויענצימער, ווע־ מעס נאָמען ער ווייס ניט און וועלכע האָט קיין אהנונג ניט פון זיין עקזיסטענץ.

איין מאָל האָט דער געדאנק אָנגעהויבען ארבייטען איז שוין געווען אונמעגליך אַבצושטעלען איהם, און כפרט אז איהם האָט גע־ טריבען אזא פייעריגער בייטש, ווי די געשטאַלט פון'ם איבערמענטש, פון יענעם, וועלכער בעזיצט מאַכט, גליק און פרייהייט. און ווען די געשטאַלט האָט אַ בלאַנק געטהאָן פאר זיינע אויגען, האָט זיך סערגיי פעטראוויטש פערוואונדערט, וואָס ער גיט זיך ווידער אָב מיט אַזעלכע קינדערשע פאנטאזיעס וואָס וועלען קיין מאָל ניט פער־ ווירקליכט ווערן. עס זיינען פאראן פערשיעדענע וועגען צום געלד, נור אויף יעדען וועג שטעהט אַ ראַגאַטקע און לאָזט סערגיי פעטראַ־ וויטשען ניט צוקומען. גנב'ענען קאָן ער ניט, ווי ער קאָן ניט הרג'ע־ נען, ווארים ניט דער מאַרף לענקט זיינע האַנדלונגען, נור עפעס אַ פרעמדער, אונבעוואוסטער ווילען. יענע אַרבייט, וועלכע איז פאר איהם מעגליך, קאָן ניט בריינגען קיין עשירות, און אלע אנדערע זאכען — ווי שפיעלען אויף דער בערזע, אַ פאבריק, אַ הויכע אמט מיט גרויס געהאַלט, קונסט, חתונה האָבען מיט אַ רייכע כלה, אַלעס דאָס וואָס דער געזעץ און דער געוויסען ערלויבט און וואָס קאָן געבען אַ פארמעגען אין איין טאָג, אָדער אין איין יאָהר — דאָס האָט דאָך פאר איהם ניט עקזיסטירט, ווי שכל האָט פאר איהם ניט עק־ זיסטירט.

האָט פון איהר געטרוימט, אָבער זי האָט קיין איין מאָל נישט אַ הויב געטהאָן איהרע אויגען אַ קוק צו טהאָן אויף איהם און האָט גאָר נישט געוואוסט אפילו פון זיין עקזיסטענץ.

די עראינערונג וועגען דער לייעכע פון'ם מיידעל, וואָס האָט ביי זיי געארבייט אין גאָרטען און פון וועלכער עס האָט זיך געהערט דער ריח פון מיסט און שווייס האָט איהם אָבגעקעלט; איהם איז גע- יען אבשטויסענדיק צו דינקען וועגען אנדערע אזעלכע גראָבע פרויען, וועלכע וועלען איהם לייעכען און וועלען מיט איהם ריידען וועגען רובעלס און וועגען פערהאַסטער אַרבייט. איהם האָט זיך שמערצליך געגלוסט די לייעכע פון יענער פרויענצימער, וועמעס נאָמען ער האָט נישט געוואוסט און וועלכע פארשטעהט נישט דאָס אלעס פון וואָס ער און אזעלכע ווי ער ווערען געמאַטערט. און ווי אַ מענש, וועלכער האָט קיין מאָל קיין געלד נישט געהאַט, האָט ער געמיינט, אז געלד וואָלט איהם געקענט ערווערבען לייעכע; און ווי אַ מענש, וועלכער האָט קיין מאָל נישט געוואוסט פון פרויענ-לייעכע, האָט ער געמיינט אז דאָס קאָן איהם געבען גליק.

אין אַט אזא צייט נעמליך איז סערגיי פעטראוויטש געפאָהרען צו פרויען, וואו זיינע חברים האָבען איהם בעגעגענט, און ער האָט מיט אַ כיון זיך צוריקגעהאַלטען פון טרינקען, כדי ער זאָל קלעהרער קענען באדיינקען דאָס, וואָס עס פאלט אויס אויף דער וועלט אויף דעם גורל פון אזעלכע מענשען ווי ער איז.

וואָס מעהר סערגיי פעטראוויטש האָט זיך צוגעקוקט צום לעבען אלץ אונמעכטיגער און נישטס-וויירדיגער האָט זיך געוויזען אין זיינע אויגען די נאַטור, וועלכע צושייט איהרע מחנות אזוי אונזיניג. און אנשטאט דער געפאלענער נאַטור איז פאר זיין טומאנעם בליק ענט- שטאַנען אַן אנדער דראָהענדע און מעכטיגע קראפט — געלד. אַ פאַר- בלענדעמער, אַ פערלאָרענער, האָט ער אָנגעהויבען טראכטען, אז דאָס געלד הערשט אויף איבער דער נאַטור. זיין שוואכער מאָרד האָט זיך געלאָזט נארען, און אין הארצען האָט זיך אָנגעצונדען אַ פונק פון האָפענונג. ער האָט ארויסגענומען פון קעשינע אַ זילבערנעם רובעל און האָט איהם געדרעהט אין האַנד מיט אַ משונה'דיגען געפיהל פון נייגעריגקייט, ווי ער וואָלט דאָס צום ערשטען מאָל דערזעהען די דאָזיגע גלאנציגע דריידעל. נישט פון הימעל פאלען דאָך די דאָזיגע

ער האָט געזעהען נאָך, די וואונדערליכסטע זאך האָט ער געזעהען : ער האָט געזעהען אַ מענשען, וועלכער האָט געהאַלטען איין פּוס אונטער געבויגט אונטער זיך און די פאדעשווע פון שטיוועל אויסגעשטעלט אַזוי, ווי סערגיי פעטראוויטש וואָלט עס טהאָן, ווען ער וואָלט געווען אויף זיין פלאץ ; און דער דאָזיגער מענש האָט גע-אטהעמט מיט דער בערגלופט און האָט געקאָנט אַרומשפאצירען אין די גרויסאַרטיגע זאַלען. סערגיי פעטראוויטש האָט אַ קריץ געטהאָן מיט די צייהן פון פלוצלונגען כעס און האָט זיך אַ רוק געטהאָן פאַר-ווערטס, ווי ער וואָלט וועלען אַראָבשליידערן אין תהום דעם אונבע-וועגליך זיצענדען מאַן, און ער האָט זיך אָבעשלאָגען מיט'ן שטערען און נאָז אן די ראהמען פון די שויבען. און ער האָט זיך פארשעהמט, ווען ער האָט אַ טראכט געטהאָן, אַז זיין כעס איז דאָך בלויז אַ גע-מאַכטער און עס איז דאָך דערפאַר ווייל עס זיינען דאָ ראהמען, אן וועלכע ער קאָן זיך אָבשלאָגען ; ווען ער וואָלט אָבער אין דער ווירק-ליכקייט געזעהען אַזאַ מענשען, וואָלט ער דאָך נאָר ניט געוואגט אָנצוריהערן איהם אפילו מיט אַ פינגער. זייענדיג אַ שעהמעוודיגער און שטילינקער, וועלכער פלעגט אַ ציטער טהאָן זעהענדיג אַ געקוי-לעטע הוהן, ווי האָט ער געקאָנט פעהיג זיין צו ווערען אַזוי אין כעס. ווען סערגיי פעטראוויטש איז אַרויסגעגאנגען פון דער פאנארא-מע אין דעם קרומען, הויקערדיגען מאַסקווער געסעל, וואו די דווארניקעס האָבען גערייניגט דעם שנעע, האָט ער אַ טראכט גע-טהאָן, אַז עס זיינען ניטאָ אַזעלכע פאקטען, פון וועלכע אַ מענש זאָל מווען צופריעדען זיין.

אויסער דער נאטור איז געווען נאָך אַ זאך, וואָס וואָלט גע-קאָנט צופריעדען שטעלען סערגיי פעטראוויטשען : מוזיק, קונסט אין אלע איהרע געשטאַלטען, וועלכע קאָנען איהם זיין בעגרייפליך און וואָלטען געקאָנט אויספיעלען זיין לעבען און מאַכען דאָס לעבען אינטערעסאנט און פערשיעדענע-אַרטיג. נאָך מוזיק האָט געפאָלגט פרויענ-ליעבע — אויך אַ זאך וואָס זיין הארץ האָט געדורשט. אין קאנצערטען, אין טהעאַטער און אין גאס האָט ער געזעהען וואונדערליך-שעהנע פרויען, פול מיט חן און איידעלקייט, און איהם האָט זיך געגלויסט זייער ליעבע. איינע פון זיי האָט ער בע-זאָנדערס געהאַט אין זכרון, ער האָט זי בעגעגענט עטליכע מאל און

צווישען דער מאַסע, ווער פון זיי זיינען די פרייע און מעכטיגע און ווער איז אויף אייביג גערויבט פון פרייהייט, האָט סערגיי פעטראַ-וויטש דערזעהען אַ שילד פון אַ סטערעאָסקאפישער פאנאראמע און ער איז אַהין אַריין. דאָרט האָט מען געוויזען בערג, אָזערעס און די שלעסער פון דעם באיערישען קעניג לודוויג. די קאלירטע פאָטאָ-גראפיען זיינען פערבייגעגאנגען פאר די אויגען און זיינען געווען אזוי לעבעדיג, אזוי בולט, אז עס האָט זיך געפיהלט די לופט, די בלויע ווייטקייט און דאָס וואסער האָט געגלענצט, ווי ווירקליכעס וואסער, און דאָרט האָבען זיך אָבגעשפּיגעלט די וועלדער און די שלעסער. אַ ווייסער, יו"ט'דיג ליכטיגער דאמפּפער האָט מיט דעם שפּינדל אַזוי געהויבען שווימיגע בעטען, און אויפ'ן שיף-דעק זיינען געשטאַנען און געזעסען יו"ט'דיג געקליידעטע העררן און דאמען און קינדער און מען האָט, דוכט זיך, געקאָנט דערקענען אפילו דעם פרעהליכען שמיכעל פון זייערע פנים'ער. דערנאָך האָט ער געזעהען אַ שלאָס, מיט זיינע ווייסע טהורעמס, צייהניגע טעראסען, וועלכע לאָזען זיך אַראָב ווי קאסקאדען אין טהאַל, און אויך דאָס אינווייניגע פון שלאָס האָט ער געזעהען. גרויסארטיגע זאלען, אונזעהליג פיעלע בילדער, קעניגליך פרעכטיגע זאמעטען און שווערע זיידענס, אין די הויכע פענסטער פון גאָטהיזען סטיל שטראמט אַריין די ליכטיג-קייט פון דער זונן און גליטשט זיך איבער דעם פארקעט פון די דילען. און אויף איין פענסטער, מיט'ן רוקען צו סערגיי פעטראוויטש, איז געזעסען עמיצער רוהיג און גלייכגילטיג און האָט געקוקט אַרונטער, אַהין, וואו עס האָבען זיך געזעהען בלוז די בערג-שפיצען און דער ליכטיגער הימעל.

סערגיי פעטראוויטש האָט זיך לאנג צוגעקוקט צו דער אונבע-וועגליכער פיגור פון דעם זיצענדיגן און ווי ער וואָלט זעהען אלעס, וואָס יענער האָט געזעהען: וועלדער, טהאַלען, און דאָס בלויע שטאַל פון די אָזערעס, און ער האָט געפיהלט ווי פריש און ריין עס מוז זיין די לופט, וועלכע יענער אטהעמט אַריין. און איהם האָט זיך געדוכט, אז צווישען די גרויסארטיגע זאלען מיט די סופיטען, וועלכע צוגעהן זיך אזוי ווי הימעל-געוועלבען, מיט די פענסטער, פון וועלכע אַ האַלבע וועלט קאָן מען זעהען, אז דאָרט קאָן ניט זיין קיין ביינקשאפט, קיין מרהשחורה, קיינע טרויעריגע געדאנקען. און

שוואַרצע ערד, וועלכע גיט איהם אזוי פיעל יסורים, נור ווען ער פלעגט אין פריהלינג דערוועהן דאָס ערשטע שטיקעל ערד, וואָס האָט זיך בעפרייט פון קאַלטען און טויטענדען שנעע און ווי דאָס וואָלט אַב־געזיפצט זיך אונטער דער זונן — האָט זיך איהם געוועלט א קוש טהאָן עס מיט א לאנגען, צערטליכען קוש, ווי מען קושט א הייס־געליעכטע פרויענצימער. און זייענדיג געצוואונגען דעם גאנצען לע־בען פערבריינגען אין אן ענגען, פיער־עקעדריגען קאסטען, אויף די שטויביגע, רוישיגע גאסען, אונטער דעם שמוציגען שטאָדטישען הימל, האָט ער מקנא געווען די בראדיאגעס, פאר וועמען די שטערן אין הימל זיינען שומרים ווען זיי שלאָפען, און וועלכע זעהען זיך אן און ווייסען אזוי פיעל. און איהם קומט ניט אויס אין לעבען קיין זאך צו זעהען, אויסער בעריאזעס, גרעזלעך, פלאכע טייכלעך און קליינע בערגלעך.

ער פלעגט אַמאָל לעזען שעהנע שילדערונגען, און מסתמא אמת'ע, פון דעם ים און פון די בערג, אָבער זיין שוואכע פאָרשטעלונגס־קראפט האָט איהם ניט געקאָנט בעשאַפֿען א לעבעדיג בילד פון דעם. און איהם האָט זיך געוועלט מיט די אייגענע אויגען איבערצייגען זיך — איז דאָס טאָקע אמת, אז דער ים איז אזוי טיעף און אונענדליך, אז ער איז בלוי, גרין אָדער אפילו רויט, אז פון איהם הויבען זיך און קיטלען זיך איבער איהם הויכע כוואליעס, און איבער זיי לויפען אויף דעם בלויען הימל ווייסע וואָלקענס אָדער שוואַרצע, שרעק־ליכע. איז דאָס אמת, אז די בערג זיינען אזוי הויך, משופע און מיט וואַלד באדעקט, און אז צווישען זיי זיינען בלויע טהאַלען און טומאן, און אז זייערע שנעע־שפיצען גליינצערן אונטער דעם סאמע גרינעם הימל.

איז דאָס אמת ?

א טיעפער, פייערנדרער זיפֿץ, פון דער טיפעניש פון די פער־שטויבטע לונגען פלעגט א הויב טהאָן סערגיי פעטראוויטשעס ברוסט און פלעגט אראביאָגען פון זיין פלאכען פנים דעם שעהמעוודיגע־ענט־ציקטען שמיכלעל. און ער האָט מקנא געווען די, וועלכע בעהער־שען דעם ים און די בערג נאָך מעהר איידער ער האָט מקנא געווען די בראדיאגעס.

איין מאָל, בלאָנזשענדיג איבערן שטאָדט און דערקענענדיג

זיינען ניט פיעל אויף דער ערד, און סערגיי פעטראוויטש האָט גע-
 פיהלט, אז ער איז דערין שוואך, שעהמעוודיג און ווערט בעוועל-
 טיגט פון פרעמדען ווילען, ווי א לאקאמאטיוו, וועלכען א צופאל,
 א קאטאסטראפע קאָן אראבפיהרען פון די רעלסען איבער עפעס וואָס
 איז אוועקגעלייגט געוואָרען פון א פרעמדער האַנד. ניט נור האָט ער
 ניט געקאָנט טהאָן עפעס אזעלכעס, נור ער האָט זיך גאָר ניט געקאָנט
 פאָרשטעלען אפילו ווי וועט ער דאָס "אוועקווארפען זיין אנשטענדיגען
 קאָסטיום, זיין קווארטיר, זיינע שטונדען און וועט זיך אן אכגעריי-
 סענער ארומשלעפען איבער די וועגען אָדער געהן הינטער דער סאָכע.
 און דאָס ערשטע, וואָס האָט איהם געקאָנט בריינגען געהנטער צום
 גליק, איז געווען — פריי צו ווערען פון דער אונאנגענהמער ארבייט,
 וועלכע איז איהם פרעמד. און רעכט האָט ער דאָך געהאט פריי צו
 זיין; זעהט ער דען ניט אזעלכע מענשען ווי ער, וואָס זיינען אויך
 ילוד אשה'ס, ווי ער, האָבען געווען און א מאַרד, און זיי הויבען
 גאָר ניט אָן צו ארבייטען, זיי באַשעפטיגען זיך בלויז מיט זאכען, פון
 וועלכע זיי האָבען פערגעניגען.

„און דאָס וואָס אנדערע פארמעגען, דערויף האָב אויך איך א
 רעכט“ — האָט זיך געטראכט סערגיי פעטראוויטש אין דער צייט, ווען
 ער איז עמפעהרט געוואָרען געגען דער נאטור און געגען מענשען.
 פאר איהם וואָלטען זיך אויך געקאָנט געפינען אזעלכע בעשעפ-
 טיגונגען, פון וועלכע ער זאָל הנאה האָבען. די ערשטע און הויפט-
 זעכליכסטע פון זיי איז די ערקענטנים פון דער נאטור. ניט דאָס
 אריינדריינגען אין די סודות פון דער נאטור — דערצו פאָדערט זיך
 שכל — נור פון זעהען מיט די אויגען, פון ריכען מיט דער נאָז, פון
 אלע חושים. ער האָט ליעב געהאט די לעבעדיגע נאטור מיט א צערט-
 ליכער, זאָגאר מיט א ליידענשאפטליכער, אָבער מיט א בעהאַלטע-
 נער ליעבע, וועלכע בלויז נאוויקאווי האָט אין איהם פאררעכטיגט.
 ווען ער פלעגט דערזעהען א וועלכען עס איז ווארצלעך פון א גראָז אין
 פריהלינג, דעם ווייסען שטאם פון א בעריאָזע, ווי דאָס קומט ארויס
 פון דער ווייכער, שמעקענדער ערד, די שווארצינקע, דינינקע צוויי-
 געלעך, וואָס זיינען צוגעקלעפט צו איהר ווייכער ברוסט — פלעגט
 דאָס צושמידען צו זיך זיינע אויגען און בריינגען שמחה איהם אין
 הארצען. ער האָט ניט פערשטאנען פאר וואָס ער ליעבט אזוי די

שען, וועלכע זיינען גערויבט פון אלעס דאָס, וואָס אנדרער פאר מעגען. און ער איז געווען זיכער, אז ער וועט קענען זיין גליקליך, ווען מען זאָל איהם געבען געלד, דאָס דאָזיגע פרייהייט, וואָס וואנר דערט ארום איבער דער וועלט און וועלכע די שקלאפען גיסען אויס אין דער פארם פון מטבעות פאר די העררען.

סערגיי פעטראוויטש איז געווען ארבייטזאם; ער האָט ניט געדליעבט די ארבייט און האָט געליטען פון דער שווערקייט פון דער ארבייט דערפאר ווייל זיין ארבייט איז געווען זאָ, וואָס האָט איהם ניט געגעבען קיין הנאה. אין גימנאזיע האָט ער געמוזט לעהרנען אזעלכע זאכען, וואָס זיינען ניט אינטערעסאנט, וואָס זיינען איהם לגמרי פרעמד, און אמאָל טאקע געגען זיין פערשטאנד און געגען זיין געוויסען, און אזא ארבייט איז פאר איהם געווען אן אַבסומעניש. אין אוניווערזיטעט איז שוין די ארבייט געווען לייכטער רעהיגער און פערניפטיגער, האָט אָבער אויך געגעבען ווייניג הנאה דעם קאלטען שכל, און די שטונדען וואָס ער פלעגט אמאָל האָבען צופעליג איז דאָך געווען דיזעלביגע ארבייט ווי אין גימנאזיע נור פארקעהרט, דאָרט האָט מען איהם געלערענט דיזעלבע זאכען, דאָ לערנט ער זיי אנדערע און דאָס איז אויך געווען אַבסומעניש. און זיין ארבייט אין דער צוקונפט, אלס אן אקציונער בעאמטער, איז דאָך אויך געווען אזוי טרויסטלאָז, אזוי לאנגווייליג און געצוואונגען. בלויז זומער, ביי זיך אין סמאלענסק פלעגט סערגיי פעטראוויטש זיך אויסרוהען, הנאה האָבענדיג פון דער פשוט'ער, גראָבער ארבייט: סטאָליאַרסקע ארבייט, מאַכען פאר די קליינע ברידערלעך היצערנע ביקסלעך, פערריכטען דעם צאהם אין גאָרטען, די ביינקלעך, און ער האָט הנאה געהאט פון גראָבען בעטעטען אין גאָרטען, אויסגראבען די גלאנציגע און די בערגעלדיגע ערד און איבערקעהרען. דאָס איז געווען פרעהלייכע, מונטערע ארבייט, אָבער ניט די ארבייט, צו וועלכע ער איז בעשטימט געוואָרען פון געבורט אלס זעהן פון א רעגיערונגס-בעאמטען. מאַנכע מענשען, וועלכע ליידען אויך דערפון וואָס זייערע פערהיגקייטען האַרמאָנירען ניט מיט דער ארבייט, ברעכען אמאָל די דאָזיגע רעמלעך און געהן אַוועק אויף וועלכען וועג זיי ווילען — ווערן פשוט'ע ארבייטער, אקערן ערד, ווערן בראדיאגעס. אָבער דאָס זיינען מענשען קרעפטיגע, מוטהיגע אין גייסט, אזעלכע מענשען

פון אונטען ביז אויבען געווען בעוואָהנט פון בעל־הבית'טעם, וואָס פארדינגען צימערען און פון סטודענטען. ער האָט א קליינינקען, אָבער ריינינקען צימערל און זיינע שכנים סטודענטען זיינען גראד געווען שטילע מענשען, ניט קיין שיכורים, אזוי אז עס איז געווען בעקוועם אי צו לעהרנען אי צו טראכטען; אזוי אז עס איז געווען עפעס אונאנגענעהמעס איז דאָס סיידען דער שטענדיגער טשאד פון קיך אין־דער־פריה. אָבער סערגיי־פעטראוויטש האָט אויפגעהערט לעהרנען, און א האַלבען מעת־לעת פלעגט דער צימער בלייבען ליידג און פינסטער.

ארומגען פלעגט ער זעהר פיעל, פלעגט ניט מיעד ווערן ארומ־געהן, און אין אלע גאסען פון מאסקווא פלעגט מען קאָנען באגעגען זיין לאנגע פיגור אין אן אבגעבלאקירט היטעל. איין מאָל, האָט ער זיך אין א פראָסטיגען טאָג ארויפגעקליבען אויף די וואַראַביאָוע בערג און האָט פון דאָרט לאַנג, לאַנג געקוקט אויף מאַסקווא, ווי איינ־געהילט די שטאָדט איז אין א ראַזיגען טומאן און רויך און ווי עס גלאַנצט אָב דורכ'ן שליער דער טייך און די גערטנער. שפאצירענדיג איז געווען גרינגער צו טראכטען, און דאָס וואָס ער האָט געזעהען האָט פערלייכטערט די געדאנקען־אַרבייט, ווי א צייכונג מאַכט לייכטער פאר שוואַכזיניגע מענשען צו פארשטעהן א זאך. סערגיי פעטראוויטש האָט אונטערגעפיהרט זיינע חשבונות, ווי א בעל־הבית וועלכער ווייס אז זיין פארמעגען איז חרוב געוואָרען און ער געהט ארום צום לעצטען מאָל בעקוקען זיינע חפצים, מאַכענדיג זיין טרויע־ריגען חשבון. אלעס וואָס ער האָט געזעהען האָט איהם געזאָגט, אז פאר איהם וואָלט אויך מעגליך געווען פעהעלטניסמעסיגער גליק, אָבער אז ער וועט איהם אין דער זעלבער צייט קיין מאָל ניט האַבען — קיין מאָל ניט.

איין גליק האָט בלויז געקענט זיין פאר סערגיי פעטראוויטשען: ווען ער זאָל קענען פארמעגען אלעס וואָס ער האָט געליעבט אין לעבען און פטור ווערען פון אלעס וואָס ער האָט געהאַסט. ער האָט ניט גע־גלייבט אין האַרטמאַן'ס פעסימיסטישע פילאָזאָפיע, אז בעזיצען דאָס געווינשטע הייסט בלויז ענטוישט צו ווערען, — ער האָט גע־דיינקט אזוי ווי נאוויקאו או די פעסימיסטישע פילאָזאָפיע איז בע־שאמען געוואָרען בלויז אלס א טרויסט און אן אבנאָרונג פאר די מענ־

לאסט, אלץ ווילדער איז געווען דער צאָרען פון דעם צובונטע-וועטען.

אין אַט דער צייט נעמליך האָט נאוויקאוו ערהאַלטען פון סערגיי פעטראוויטשען דעם ערשטען בריעף, זעהר אַ גרויסען און ווייניג פאַר-שטענדליכען, ווארים סערגיי פעטראוויטש איז לחלוטין ניט אים שטאַנד געווען ארויסצוגעבען אין דער פאָרם פון געדאנקען און ווער-טער אלעס דאָס, וואָס ער האָט געזעהען אזוי קלאָהר און גוט. און נאוויקאוו האָט אויף דעם בריעף ניט געענטפערט, ווארים ער האָט ניט לייעב געהאַט איבערצושרייבען זיך און איז דערצו געווען שטאַרק פערנומען מיט שיכרות, ביכער און אונטערריכט אין שפראכען. ער האָט בלויז איינעם פון זיינע גוטע־פריינד, וועלכען ער פלעגט ארומ-פיהרען איבער די טראקטירען, דערצעהלט וועגען סערגיי פעטרא-וויטשען, וועגען דעם בריעף, וועגען ניטשען, און האָט אָבגעלאכט פון ניטשען, וועלכער האָט אזוי געליעבט שטאַרקע, און ווערט אַ פריידיגער פאַר שוואכע און אָרעמע אין גייסט.

די ערשטע פאָלגע פון סערגיי פעטראוויטשעם עמפעהרונג איז געווען דאָס, וואָס ער האָט זיך צוריקגעקעהרט צו זיינע האַלב־פאַר-געסענע און נאָאיווע טרוימערייען. ער האָט זיי אָבער ניט דערקענט — אזוי געענדערט האָבען זיי זיך פון'ם בעוואוסטזיין פון זיין רעכט גליקליך צו זיין און נאָך דעם ווי ער האָט זיךאַליין מיאש געווען פון זיך אלס מענש, האָט זיך סערגיי פעטראוויטש פערטראכט וועגען דעם, צו וואָלט ער געקאָנט גליקליך זיין אפילו אונטער אזעלכע אומשטענדען ? גליק איז דאָך אזוי ברייט און האָט אזוי פיעל מדרגות ; איינער קאָן ניט געפינען קיין גליק אין איין זאך, קאָן אָבער גליקליך זיין אין אן אנדער זאך. און דער ענטפער, וועלכען סערגיי פעטראוויטש האָט געפונען אויף דער דאָזיגער פראגע, האָט איהם געצוואונגען צו עמ-פעהרען זיך געגען מענשען, ווי ער איז שוין עמפעהרט געוואָרען געגען דער נאטור.

IV.

געוואָהנט האָט סערגיי פעטראוויטש ניט ווייט פון דער וואלטהע-טיגער פאָלקס־קיך אין גרויסען פיערגארענדיגען הויז, וועלכעס איז

פון איהם חוזק און פלוצלונג האָט ער זיך אַ קעהר געטהאָן און דער-
זעהט ווי מען שצירעט צייהנער און מען ווייזט אן מיט די פינגער.
דאָס לעבען, מיט וועלכען ער האָט זיך שוין לאנג צופריעדען געשטעלט
אַלס מיט אַ פאקט, האָט איצט אַ קוק געטהאָן איהם אין פנים אַריין
מיט טיעפע אויגען, קאַלט, ערענסט און אזוי איינפאך שטריינג, אַז
אַ שרעק. אַלעס דאָס וואָס האָט דונקעל אין איהם אַרומגעבלאָנזשעט
ביז איצט האָט איצט אָנגעהויבען צו רייַדען הויך און הערשעריש. זיין
„איך“, וואָס ער האָט גערעכענט אַלס דאָס איינציג וואָהרעס און
וואָס היינגט ניט אָב פון דעם שוואַכען כח און ניט פון דאָס צוואווא-
נעט האַרץ, איז אין איהם אויפגעבראכט געוואָרען און האָט אָנגע-
הויבען פאָדערען אַלעס, אויף וואָס עס האָט געהאַט רעכט.

— איך וויל ניט זיין קיין שטומע שטאַף פאַר אנדערעס גליק :
איך וויל אַליין גליקליך זיין, שטאַרק און פריי זיין און איך האָב אַ
רעכט דערויף — האָט סערגיי פעטראוויטש אַרויסגערעדט דעם פער-
באָרגענעם געדאַנק, וועלכער בלאַנזשעט אַרום אין פיעלע קעפּ און
מאַכט פיעל קעפּ אונגליקליך, אָבער וואָס עס ווערט אַרויסגערעדט
אזוי זעלטען און מיט אַזאַ שווערקייט.

און אין יענעם מאָמענט ווען ער האָט צום ערשטען מאל אַרויס-
גערעדט די דאָזיגע קלאַהרע און פינקטליכע פראַזע, האָט ער פער-
שטאַנען אַז ער שפּרעכט דאָס אויס אן אורטהייל געגען דעם, וואָס
רופט זיך סערגיי פעטראוויטש און וואָס קאָן קיין מאל ניט זיין ניט
שטאַרק און ניט פריי. און ער האָט זיך עמפּעהרט געגען זיין נאַטור,
וואָס האָט איהם קיין פנים ניט געקענט געבען ; ער האָט זיך עמ-
פּעהרט, ווי אַ שקלאַף, וועלכען די קייטען האָבען אָנגעריבען בלוי-
טיגע וואַונדען אויפ'ן קערפּער, וועלכער איז אָבער קיין מאל ניט
געווען בעוואוסט, ווי ערנידעריגענד עס איז אַ רעכטלאָזער שקלאַף
צו זיין און האָט אונטערטעניגליך געבויגט דעם רוקען אונטער דער
בייטש פון דעם אויפזעהער. דאָס איז געווען דאָס געפיהל פון אַ פערד,
וועלכער האָט על פי נס בעקומען מענשליכעם בעוואוסטזיין און שכל
אַקוראַט אין דעם מאָמענט ווען די שמיץ פאַסעווען זיין רוקען און
ער האָט ניט, ניט קיין קול, ניט קיין כח פאַר ווידערשטאַנד. און
וואָס ליינגער, שטאַרקער און אונערבאַרעמליכער עס איז געווען די

היגקייט פלעגט טרעפן אמאל ביינאכט, אז סערגיי פעטראוויטש פלעגט זיך פארשטעלען די ביכער, וועלכע ווערען געשריעבען וועגען איהם אָדער וועגען אזעלכע ווי ער. ער פלעגט קלאהר זעהען די געדרוקטע בלעטער און זיין נאָמען אויף זיי. ער פלעגט זעהען דאן די מענשען וואָס שרייבען די דאָזיגע ביכער און ערווערבען זיך דורך דעם, וואָס זיי שרייבען וועגען איהם, עשירות, גליק און בעריהמטהיים. איינע דערצעהלען וואָס פאר אַ נעביקע ער איז געווען — אַ מענש וואָס טויג צו גאָרנישט און וועלכען קינער דארף ניט; זיי לאכען פון איהם ניט, זיי מאכען פון איהם ניט קיין חוזק — גיין, זיי זורען צו שילדערן זיינע יסורים מיט אזא רחמנות, אז מענשען זאָלען וויינען, און זיינע פרייד שילדערען זיי אזוי, אז מענשען זאָלען לאכען. זיי זוכען צו ווייזען, אז אין אזעלכע ברואים, ווי סערגיי פעטראוויטש, איז אויך פאראן עפעס מענשליכעס; זיי איבערצייגן גען מיט היץ און קראפט, אז אפילו אזעלכע מענשען טהוט וועה ווען מען שלאָגט זיי, און זיי איז אנגענעהם ווען מען איז גוט צו זיי. און אויב די שרייבער זיינען מענשען מיט טאלאנט און זיי געדלינגט צו בעווייזען, וואָס זיי האָבען געוועלט בעווייזען, דאן שטעלט מען זיי מאָנומענטען, און דער פונדאמענט זעהט דוכט זיך אויס פון גראניט, אָבער אין אמת'ן בעשטעהט דער פונדאמענט פון אַן אונזעהליגער מאַסע סערגיי פעטראוויטשעס. אנדערע פון זיי בעדויערן אויך סערגיי פעטראוויטשען, אָבער זיי ריידען שוין וועגען איהם נאָך דעם וואָס די ערשטע האָבען דערצעהלט, און זיי זיינען זיך גענוג מתוכה, פון וואנען עס נעהמען זיך אזעלכע, ווי ער, וואו קומען זיי אהין, און זיי פאָרשען וואָס מען דארף טהאָן, אז עס זאָלען אזעלכע ווייטער ניט זיין.

פאר דעם קאפיטאליסט איז ער ניצליך, ווי דער קוואל פון זיינע עשירות; פאר דעם שרייבער ווי אַ טרעפּעל צום מאָנומענט; פאר דעם וויסענשאפטסמאַן, ווי אַ טהייל, וואָס דערנעהנטערט איהם צו דער ערקענטניס פון ווארהייט; פאר דעם לעזער, ווי אַ געגענט שטאַנד איינצואיבען זיך אין גוטע געפיהלען — דאָס איז די ניצליכ-קייט, וועלכע סערגיי פעטראוויטש האָט אין זיך געפונען. און זיין גאַנצע נשמה האָט אָנגעכאַפט די שאַנדע און דער דומפער צאָרען פון אַ מענשען, וועלכער האָט לאנג ניט פערשטאַנען, אז מען מאַכט

גען ניצליכקייט און בעלידיגען ווידער די וואָס זיינען שוין בעלידיגט. סערגיי פעטראוויטש האָט ניט געקענט פארשטעהן אין וואָס עס איז בעשטאָנען זיין ניצליכקייט און זיין מאַרד האָט זיך לאַנג, לאַנג גע- מאַטערט פון דער צו שווערער אַרבייט צו פרופען דאָס פאַרשטעהן. אָבער דער טומאָן האָט זיך אויפגעלייזט אונטער די העלע שטראה- לען פון'ס איבערמענש און דאָס וואָס איז געווען אן אונגעלייזטע רעטער- ניש, איז געוואָרען איינפאך און קלאהר. ער איז געווען ניצליך, און ניצ- ליך איז ער געווען צו פערדאנקען זיינע פיעלע אייגענשאפטען. ער איז געווען ניצליך פאר'ן מאַרד, ווי אן עמיצער, וואָס קויפט קאלאָ- שען, צוקער, קעראַסין און צוזאמען מיט אנדערע, אלס איין מאַסע, שאפט ער פאלאצען פאר די מעכטיגע פון דער ערד; ער איז געווען ניצליך פאר סטאַטיסטיק און פאר געשיכטע, ווי יענער נאמענלאָזער יחיד, וועלכער ווערט געבאָרען און שטאַרבט, און אויף די דאָזיגע יחידים לערנט מען אויס די געזעצע וועגען דער בעפעלקערונג; ער איז געווען ניצליך פאר'ן פאָרטשריט, ווארים ער האָט געהאַט א מאַגען און א קערפער וואָס מען בעדארף בעשיצען פון קעלט, און דעריבער האָבען גערוישט טויזענדער רעדער פון די פאַבריקען. און וואָס מעהרער סערגיי פעטראוויטש איז גענאנגען איבער די גאסען און האָט זיך צוגעקוקט צו זיך און ארום זיך אלץ קלעהרער איז פאר איהם געוואָרען זיין ניצליכקייט. אנפאנגס האָט ער זיך דער- מיט פעראינטערעסירט, ווי מיט אַ נייע ענטדעקונג, און מיט נייגע- ריגקייט האָט ער געקוקט אויף די רייכע הייזער, אויף די עקיפאזשען און איז זאָגאר אן איבעריגען מאַל געפאָהרען מיט'ן אמניבוס כדי צו בריינגען עמיצען נוצען מיט זיינע פינף קאָפיקעס; אָבער באַלד האָט איהם אָנגעהויבען ערגערן דאָס בעוואוסטזיין וואָס ער קאָן קיין טריט ניט מאַכען, וועלכער זאָל זיך ניט אויסקומען נוצליך פאר וועמען ניט איז, ווארים זיין דאָזיגע ניצליכקייט הענגט דאָך ניט אָב פון זיין ווילען.

און דאן האָט ער ענטדעקט אין זיך נאָך אַ ניצליכקייט, און דאָס איז געווען די ביטערסטע, די ערגסטע פון אלע, און ער איז פון שאַר- דע און וועהטאָג רויט געוואָרען. דאָס איז געווען די ניצליכקייט פון אַ טויטען קערפער, אויף וועלכען מען פאָרשט אויס די געזעצע פון לעבען און טויט. אין דעם דאָזיגען צושטאַנד פון גייסטיגער אונרו-

כער און מענשען אויף איהם אזוי געווינקט, און דער וואונש צו זיין גוט איז איהם געווען שטארק, אָבער דאָס איז געווען אן אומזיסטער א געמאָטערטער וואונש, ווי דער דורשט צו זעהען איז א מאַטערנעם פאר דעם געבאַרענעם בלינדען. ער האָט געטראכט וועגען זיין צור קונפט און האָט ניט געפונען קיין פלאץ פאר גוטע מעשים. ער האָט געהאט בדעה, ווען ער וועט ענדיגען דעם אוניווערזיטעט, אָנצוקור מען אין אקציוז דעפארטמענט; און וויפיעל ער האָט ניט געטראכט, האָט ער ניט געקענט געפינען, וואָס גוטעס ער קאָן טהאָן אלס אן אקציונער טשינאָוויק. ער האָט זיך שוין פאָרגעשטעלט, ווי ער וועט זיין עהרליך, געהאָרכזאם און ארבייטזאם. ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, ווי מיט לאַנגזאמע, ווירדיגע טריט געהט ער אויף די טרעפ און ווי דערגעהענדיג ביז'ן מיטען שטעלט ער זיך אָב, א צור בראַכענער פון יאָהרען, פון נויטה און פון קראנקהייט. זיינע פער דינסטען וועלען שוין זיין אָנגעשעצט און ער וועט פייערען זיין דריי סיגניעאהריגען יובילעאום, ווי עס האָט ניט לאַנג געפייערט זיין פאָטער. אויפ'ן יובילעאום וועט מען האַלטען רעדען און ער וועט זיי הערען און וועט זיין געריהרט ביז טרעהרען, ווי זיין פאטער איז געווען געריהרט, און ער וועט, ווי זיין פאטער, אויך קושען זיך מיט נאָך אַזעלכע אלטינקע, אזוי ווי ער, געוועזענע און קינפטיגע יובילאַרען, אלטינקע, גרויאַנקע, וואָס זיינען פארשמירט געוואָרען פון לעבען. דערנאָך וועט ער שטארבען מיט דעם געדאנק, אז ער לאָזט איבער נאָך זיך א צעהנדליג קינדער, אויך אַזעלכע ווי ער איז געווען, און אין „סמאלענסקי וועסטניק" וועט זיין געדרוקט א קורצינקע לעבענס־עשרייבונג, וועלכע וועט זיך ענדיגען מיט דער בעמערקונג, אז עס איז געשטאַרבען א ניצליכער און עהרליכער ארבייטער.

און סערגיי פעטראוויטשען האָט זיך געדוכט, אז די דאָזיגע שבחים נאָכ'ן טויט זיינען אזוי ביטער און שמערצליך, ווי אז מען זאָל שמייסען מיט א בייטש איבער דער לעבעדיגער נאקעטער לויב. און וועה טהאָן טהוט דאָס דערפאר, ווייל וועלענדיג זאָגען אן אנגע־נעהמען ליגען, זאָגען דאָ דערווייל די מענשען א וואַכעדיגען, זיכער רען אמת. און ער מיינט, אז ווען מענשען וואַלטען פארשטעהן דאָס, וואָס זייער צונג רעדט, וואַלטען זיי זיך ניט ערלויבט צו ריידען ווע-

וועהנהייטס-מנהגים מיט ביליגען אבערגלויבען. ער האָט ניט גע-
האָט גענוג מוטה צו לייקענען אין גאָט און האָט ניט געהאָט גענוג
גבורה צו גלויבען אין איהם; איהם האָט געפעהלט דאָס זיטליכע
געפיהל און די נשמה-בעוועגונגען וואָס זיינען דערמיט פערבונדען.
ער האָט ניט געליעבט קיין מענשען און האָט ניט געקענט געניסען
דעם טעם פון יענעם גרויסען תענוג, וועלכער האָט צו זיך קיין גלייך-
כען ניט אויף דער ערד — צו אַרבייטען פאַר מענשען און שטאַרבען
פאַר זיי. אָבער ער האָט זיי אויך ניט געקענט האַסען — און איהם
איז דעריבער קיין מאָל ניט געווען באַשערט צו פיהלען יענעם זורד-
גען תענוג פון קאַמפּף מיט גלייכע צו איהם און די דעמאָנישע שמחה
פון מנצח זיין זיי, פאַר וואָס די גאַנצע וועלט בוקט זיך, ווי פאַר
אַ הייליגקייט. ער האָט זיך ניט געקענט אויפהויבען אזוי הויך און
האָט אויך ניט געקענט פאלען אזוי נידריג, אַז ער זאָל קענען הער-
שען איבער לעבען און מענשען, דורך דעם וואָס ער זאָל שטעהן ענט-
וועדער העכער פון מענשליכע געזעצע און אליין שאַפען זיי אָדער
שטעהן אויסערן געזעץ און אויסער אַלעם וואָס דער מענש רעכענט
פאַר אַ חוב און פאַר וואָס ער האָט מורא.

אין צייטונגען האָט סערגיי פעטראוויטש געלעזען וועגען מענ-
שען, וועלכע מאָרדען, רויבען, גנב'ענען, פערנוואַלטיגען און
יעדען מאָל האָט זיין לעזען געענדיגט זיך מיט דעמעלביגען געדאַנק:
און איך וואָלט דאָס ניט געקענט. אין גאס בעגעגענט ער מענשען,
וועלכע האָבען זיך אַרונטערגעלאָזען ביז'ן סאַמע גרונד פון מענשלי-
כען ים — און דאָ האָט ער זיך אויך געזאָגט: און איך וואָלט ניט
געקענט. ער פלעגט אַמאָל הערען ווי מען דערצעהלט וועגען מענשען
העלדען, וואָס זיינען געגאנגען צום טויט אין נאָמען פון אַן אירעע
אָדער פון לייעבע, און ער האָט זיך געטראכט: און איך וואָלט דאָס
ניט געקענט. און ער האָט מקנא געווען אַלעמען, אי צדיקים, אי
רשעים, און אין זיינע אויערען האָבען אונערבארעמליך געקלונגען
זאראטוסטראס אמת'ע ווערטער: „אויב דאָס לעבען געלינגט דיר
ניט, אויב דער גיפטיגער ווארים צופרעסט דיין האַרץ, ווייס אז
דער טויט וועט דיר געלינגען.“

קיין פערלאנג צו טהאָן שלעכטס האָט סערגיי פעטראוויטש ניט
געשפירט, אָבער זיין גוט האָט זיך איהם געוועלט. דאָס האָבען ביי-

לחלוטין ניכטער. ער איז רויט געוואָרען, ווי פריהער, ווען מען האָט אָנגעהויבען פון איהם שפּאַס מאַכען; און ווען ער האָט אויסגע-טרונקען האָט ער געזונגען און האָט מיט אַ געפלאַנטערטען צונג גע-רעדט עפעס וועגען אַ זאראטוסטרא. עס האָט זיך געענדיגט דערמיט, אז ער האָט זיך צוואוויינט, האָט דערנאָך אָנגעהויבען בויאנעווען, האָט גערופען אַלעמען אידיאָטען און זיך איבערמענטש. נאָך דער דאָ-זיגער פאסירונג, פון וועלכער מען האָט געהאַט גענוג וואָס צו לא-כען, האָט מען פאר אַ געוויסע צייט סערגיי פעטראָוויטשען אין די אויגען ניט געזעהען.

זינט סערגיי פעטראָוויטש איז ערשינענען אויף דער וועלט האָט נאָך זיין קאָפּ קיין מאָל ניט געאַרבייט אזוי פיעל און אזוי הארטנעקיג ווי אין די דאָזיגע קורצע טעג און לאנגע נעכט. זיין בלוטלאָזער מאַרד האָט זיך איהם ניט אונטערגעגעבען אפילו דאן, ווען ער האָט געזוכט דעם אמת, האָט געשטעלט פעסטע פאָרמולאַס, בעגריפע און פרא-זען. אן אויסגעמאַרטערטער, אַ מיעדער, האָט ער אויסגעזעהן ווי אַ לאַסט פערד, וועלכער פיהרט אַרויף אַ שווערען וואגען מיט משא אַרויף-באַרג און פאלט אַ פערסאָפּעטער אויף די קניע, ביז וואנען די פייעריגע שמיץ וועלען איהם ניט טרייבען ווייטער. און אזא בייטש איז פאר איהם געווען די זעהונג, דער מיראזש פון'ם איבערמענטש, פון יענעם וועלכער געוועלטיגט מיט פולען רעכט, מיט מאַכט, גבורה און פרייהייט. מינוטענווייז פלעגט אַ געדיכטער טומאן פארציהען זיך איבער זיינע געדאנקען, אָבער די שטראַהלען פון'ם איבער-מענטש האָבען צוואַנגט דעם טומאן און סערגיי פעטראָוויטש האָט גע-זעהען זיין לעבען בולט און קלאָהר, ווי זיין לעבען וואָלט געווען אַב-געשילדערט און דערזעהלט פון אַן אנדער מענטשען. דאָס זיינען ניט געווען קיין געדאנקען, שטריינג לאַגיש און אויסגעדריקטע אין ווער-טער — דאָס זיינען געווען חזיונות.

ער האָט געזעהען אַ מענטשען, וועלכען מען רופט סערגיי פעטראָ-וויטש און פון וועלכען עס איז פערבאָרגען אַלעס, וואָס מאַכט דעם לעבען גליקליך אָדער ביטער, אָבער טיעף, מענטשליך. רעליגיאָן און מאַראַל, וויסענשאַפט און קונסט האָבען עקזיסטירט ניט פאר איהם. אנשטאט הייסען גלויבען, יענעם גלויבען וואָס קעהרט בערג, האָט ער געשפירט אין זיך אַ משונה'דיג קייקעל, צונויפגעדרעהט פון גע-

אין יענע שיכור'ע מינוטען, ווען זיי פלעגען קלעטערן אויף די בוימער פון בולוואר.

— פאר וואָס עפעס, ניקאָלאַי גריגאָריעוויטש ?

נאוויקאוו האָט געשוויגען, און סערגיי פעטראוויטש האָט צו-געלייגט :

— איך וועל איהם אפשר גאָר ניט לעזען. גענוג פאר מיר.

דאָס דריטע גלעקעל האָט אַ קלונג געטהאָן.

— נו, אדיע.

— וועט איהר שרייבען ? — האָט געפרעגט סערגיי פעטראָ-וויטש.

— ניין, איך ליעב ניט קיין בריעף-שרייבעריי. אָבער איהר שרייבט.

נאָך אַ מינוט אונגענטשלאָסענהייט האָבען זיי זיך צוקושט, אונ-געלומפערט, ניט וויסענדיג וויפיעל קושען, און נאוויקאוו איז אוועקגעפאָהרען. און בלייבענדיג אליין האָט סערגיי פעטראָוויטש פערשטאנען, אז ער האָט שוין לאנג געוואונשען און ערווארט דעם דאָזיגען טאָג, ווען ער וועט בלייבען אליין מיט ניטשען און קיינער וועט זיי ניט שטערען. און ווירקליך, פון דער מינוט אָן האָט זיי קיינער ניט געשטערט.

III

אויסערליך האָט זיך סערגיי פעטראָוויטשעס לעבען שטארק גע-ענדערט. ער האָט לחלוטין אויפגעהערט געהען הערען לעקציעס, צו פראקטישע ארבייט און האָט אוועקגעוואָרפען אויף דער פאָליציע דעם אָנגעהויבענעם בוך : „א פערגלייכענדער כאַראַקטעריסטיק פון קויר-לענוואסער שטאָף פון דער פעטער רייהע און קוילענוואסער שטאָף פון דער אַראַמאַטישער רייהע“. ער האָט אויפגעהערט אויך צו בע-זוכען קאמעראדען און פלעגט ערשיינען בלויז ווען עס איז געווען אַ מיטינג, און אפילו דאן פלעגט ער ניט לאנג פערבלייבען.

איין מאָל זיינען די סטודענטען געפאָהרען אַ גאַנצע חברה צו פרויענ-צימער און זיי האָבען דאָרט געטראָפען סערגיי פעטראוויטשען, און דער וואונדער איז געווען, וואָס ער איז גאָרניט געווען שיכור,

עס שיינט די זונג, וואָו עס לאכען און וויינען לעבעדיגע מענשען. רונד און ארום סערגיי פעטראוויטשען שווימען איבער'ן קארירדאָר גרויע שאַטענס פון מענשען, וועמען עס פעחלט געלעכטער און טהערען, און זיי שאַקלען מיט זייערע טעמפע קעפּ, פון וועלכע די אכזר'ישע נאָטור מאכט אזוי אונערבארמליך חוזק.

ווי לאנג נאוויקאווי איז ניט אָבגעפאָהרען פון מאָסקווא, האָט סערגיי פעטראוויטש געטהאָן אַלץ הילעליגע ארבייט און האָט זיך פערגליכען מיט זיין חבר, אויף וועלכען ער האָט געזעהען דעם אב־שיין פון'ם איבער־מענש. ער האָט בעאָבאכטעט זיין פנים, זיינע געדאנקען און באוועגונגען און פלעגט רויט ווערען, ווען נאוויקאווי פלעגט אַ פאך טהאָן זיינע טעמפע, אויפמערקזאמע בליקען, ווי ער קוקט אויף איהם. שפעט ביינאכט, ווען נאוויקאווי פלעגט שוין שלאָפּען, פלעגט זיך סערגיי פעטראוויטש צוהערען צו זיין שטילען און מעסיגען אטהעמען און האָט געטראכט, אז אפילו אטהעמען אטהעמט אויך נאוויקאווי ניט אזוי ווי ער. און דער דאָזיגער שלאָפּענדער מענש, וועלכען ער האָט פריהער געליעבט, האָט איהם איצט אויסגעוויזען פרעמד און א רעטעניש; אַלעס אין איהם איז געווען א רעטעניש: דאָס טיעפע אטהעמען, די געדאנקען וואָס זיינען בעהאלטען דאָרט אונטער דעם רונדען שארבען, זיין געבורט און זיין טויט. און עס איז געווען אונפערשטענדליך ווי אונטער איין דאך ליגען צוויי מענשען, און אין יעדען פון זיי איז עפעס זיינעס, אייגענעס, בעזונדער־רעם, ניט עהנליכעס — אי די געדאנקען, אי דאָס לעבען.

ווען מען האָט נאוויקאווען ארויסגעשיקט פון מאָסקווא האָט סערגיי פעטראוויטש ניט געהאט דערפון קיין שברת־הלב. די 24 שטונדען, וואָס נאוויקאווי האָט מיט די חברים פערבראכט, איינפאקענדיג זיינע זאכען און בייזערנדיג זיך, זיינען אריבער אונבעמערקט, און די חברים זיינען ענדליך געווען אויפ'ן וואקזאַל. זיי זיינען געווען ניכטער, ווארים מעהר ווי אויף רייזע־קאסטען איז קיין געלד ניט געווען.

— אומזיסט האָב איך אייך געגעבען ניטשע, סערגיי פעטראַוויטש — האָט געזאָגט נאוויקאווי מיט יענער משונה'דיגער העפליכ־קייט, וועלכע איז געווען איינע פון די זאָנדערבארקייטען פון זייער נעמינזאמען לעבען און וועלכע איז אָנגעגאנגען צווישען זיי אפילו

פון זאראטוסטראס ריטהמישער שפראך און פלעגט בעאיינפלוסט ווערען פון דאס ניט דערזאגטע. נאוויקאו פלעגט דאן דעקלאמירען מיט זיין קלאהרער און שטארקער שטימע, און סערגיי פעטראוויטש פלעגט מיט פארגעטערונג הערען אנבויגענדיג זיין ניט־שעהנעם, פלאַ-כען קאָפּ און יעדעס וואָרט פלעגט זיך אַריינברענגען אין זיין שלאפע־דיגען און שווערען מח.

סערגיי פעטראוויטש האָט אליין ניט באַמערקט יענעם מאַמענט, ווען אין איהם האָט זיך געענדיגט די רהיגע אנשויאונג פון פאקטען און די טעמפע ביינקשאפט פון'ם צופריעדען־שטעלען זיך דערמיט. דאָס איז געווען אזוי ווי מען וואָלט צו אַ פאס פולווער צולייגען פייער, ער האָט ניט געוואוסט ווי לאנג דער קנויט האָט זיך גערויכערט. ער האָט אָבער געוואוסט, ווער עס האָט דעם קנויט אָנגעצונדען. דאָס איז געווען דער חזיון פון'ם איבער מענש, פון'ם זעלביגען אונבעגרייפ־ליכען, אָבער מענשליכען וועזען, וועלכער האָט פערווירקליכט אַלע מעגליכקייטען, וואָס זיינען פארלעגען געוואָרען אין איהם און אַ גלייכבערעכטיגטער געוועלט־יגט ער מיט קראפט, גליק און פרייהייט. אַ זאָגערבארער חזיון איז דאָס געווען, — אַ זעהונג וואָס האָט פון בונטקייט געשמערצט זיינע אויגען און זיין הארץ און וועלכע איז געווען דונקעל און אונבעשטימט אין איהרע אבצייכענונגען; אַ וואונד־דערפולע און אונבעגרייפ־ליכע זעהונג, וואָס איז דאָך געווען איינפאך און רעאל. און מיט דער בונטער ליכטיגקייט פון דער דאָזיגער זע־הונג האָט סערגיי פעטראוויטש בעקוקט זיין לעבען און איהם האָט זיך געדוכט אַז זיין לעבען איז גאָר ניי, אינטערעסאנט, ווי אַ בע־קאנטער פנים, וואָס איז בעלויכטען געוואָרען מיט דעם פייער־שיין פון אַ שרפה.

ער האָט געקוקט פאַראוים און אויף צוריק און דאָס וואָס ער האָט געזעהען איז געווען עהנליך צו אַ לאנגען, גרויען און שמאָלען קאָרידאָר, אָהן לופט און אָהן ליכט. פון הינטען האָט זיך דער קאָרי־דאָר פערלאָרען אין די גרויע עראינערונגען פון אַ ניט־פרעהליכער קינדהייט, פאַראוים איז ער פערטרונקען געוואָרען אין דער חשך־דיגקייט פון אויף אַזאַ צוקונפט. און אויף דער גאנצער לינג פון קאָרידאָר האָט זיך ניט געזעהען קיין איין שארפער קעהר, קיין איין קירעווע ערגעציוואוהין, קיין איין טיהר צום דרויסען, אַהין, וואו

גלויביגער, יונגער נביא, צו וועלכען עס האָט זיך אַראָבגעלאָזען די לאַנגער־וואַרטעטע גאָטהייט, אזוי האָט ער איהם געהאַלטען בסוד פון זייטיגע בליקען און האָט געשפּירט שמערצען, ווען צו דער גאָט־הייט האָבען זיך צוגעריהרט גראָבע און פרעכע הענד, דאָס זיינען גע־ווען נאוויקאווא'ס הענד.

עס פלעגט טרעפּען אַמאָל אין אבענד, אז נאָך דעם ווי זיי האָר־בען צוזאַמען איבערגעזעצט עטליכע קאפיטלעך, פלעגט נאוויקאווא אָנהייבען ריידען וועגען דאָס איבערגעלעזענע. ער פלעגט זיצען נעבען זיין טיש, ווי הינטער אַ סטענדער, און האָט גערעדט הייליג, קלאהר און אָבעזונדערט, ארויסריידענדיג יעדעס וואָרט אָבענצייכענט, שטעלענדיג לאַגישע אקצענטען און מיט קורצע פּויעם בעצייכענען די פונקטאציאָן. זיין גרויסער קאָפּ, קורץ געשוירען און עהנליך צו אַ געטאַקטען קויל, נור מיט אַ שאַרף אויסגערונדעטען שטערען, איז קרעפטיג און אונבעוועגליך געזעסען אויף זיין קורצען נאַקען : זיין פנים איז תמיד געבליבען בלייך, און ווען ער פלעגט זיך שטאַרק צו־היצען, פלעגען בלוז זיינע אָבענשטעלטע אויערן געפלאַמט, ווי צוויי רויטע שטיקלעך צייג, וואָס זיינען צוגעקלעפט צו אַ געלער ביליאַרד־קויל. גערעדט האָט ער וועגען ניטשעס פארגענגער אין פּילאָזאָפיע, וועגען דער שיכות פון זייערע העלרען מיט די עקאָנאָמישע און סאָ־ציאלע שטרעמונגען פון דעם יאָהרהונדערט און האָט בעהויפטעט אז ניטשע האָט אַ שפרונג געטהאָן אויף טויזענד יאָהר פאַראַוויס מיט זיין גרונד־טעזיס פון אינדיווידואליזם „איד וויל“.

מאַנכעס מאל פלעגט ער לאַכען פון דער נעבעליגער שפּראַך פון'ס בוך, אין וועלכען ער האָט געפיהלט עפעס געמאַכטעס, און סערגיי פעטראַוויטש פלעגט דאָן שוואַך פרובירען איבערצושפּאַרען איהם. איהם האָט זיך געדוכט, אז אלעס וואָס נאוויקאווא זאָגט איז אזוי קלוג, אז ער אַליין וואָלט קיין מאל ניט דערשלאָגען זיך צו אזא קלוגשאַפט, אָבער עס שטימט ניט איין מיט'ן אמת. און ער האָט געפיהלט, אז ער פארשטעהט קלעהרער און בעסער זאראטוסטראס ווערטער, נור ווען ער הויבט זיי אָן צו פערטייטשען קומט עס ארויס אזוי פלאך און ארעם, און גאָר ניט דאָס וואָס ער האָט געדיינקט. און ער פלעגט אנשוויגען ווערען, זייענדיג ערביטערט געגען זיין קאָפּ און זיין צונג. עס פלעגט אָבער טרעפּען, אז נאוויקאווא פלעגט הינגעריסען ווערען

אין פערגלייך מיט איהם. און א שווערער טאָג איז עס געווען, ווען סערגיי פעטראוויטש, וועלכער האָט געוועלט פערטרינקען זיין „איך“ אין אַ פרעמדען, טיעפען און מעכטיגען „איך“, האָט פערשטאַנען, אז דאָס איז אונמעגליך און אז ער איז גייסטיג אזוי ווייט פון זיין פריינד, ווי פון יענע גרויסע לייט, וועגען וועלכע ער האָט געלעזען. און געהאָלפֿען איהם פארשטעהן דאָס האָט ניטשע, וועלכען דער-זעלביגער נאוויקאווי האָט פאר איהם-ענטדעקט.

II

ווען סערגיי פעטראוויטש האָט איבערגעלעזען דעם טהייל „אלזא שפראך זאראטוסטרא“, האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז אין דער נאכט פון זיין לעבען האָט אויפגעשיינט די זונן. אָבער דאָס איז גע-ווען די מיטענ-נאַכטליכע, טרויעריגע זונן, און ניט קיין בילד פון שמחה האָט זי בעלויבטען, נור אַ קאלטען טויטליך-טרויעריגען מדבר, ווי עס איז געווען דאָס לעבען און די נשמה פון סערגיי פעטראוויטש. אָבער דאָך איז דאָס געווען אַ ליכטיגקייט, און ער האָט זיך דער-פרעהט מיט דער ליכטיגקייט ווי ער האָט זיך נאָך מיט קיין זאך אין זיין לעבען אזוי ניט געפרעהט.

אין דער דאָזיגער צייט, ניט לאנג צוריק, וועגען וועלכער דאָ ווערט גערעדט, האָבען פון ניטשען נאָך זעהר ווייניגע געוואוסט אין רוסלאנד, און ניט די צייטונגען און ניט די זשורנאַלען האָבען וועגען איהם קיין וואָרט ניט גערעדט. און די דאָזיגע טיעפע שווייגענהייט, אין וועלכער זאראטוסטרא איז געווען פערהילט, האָט געמאַכט אז זיינע ווערטער זאָלען זיין בעדייטענד, מעכטיג און דיין און ווי זיי וואָלטען עפעס פון הימעל אליין אראָבגעפאלען גלייך צו סערגיי פעטראוויטשען. ער האָט ניט געוואוסט און ניט געטראכט, ווער איז דאָס אזוינס ניטשע, איז ער זעהר שוין בעיאָהרענט אָדער ניט, לעבט ער אָדער ער איז טויט. ער האָט געזעהען פאר זיך בלויז געדאַנ-קען, אנגעקליידט אין שטריינגע און מיסטישע פאָרמען פון גאָטהישען שריפט; און די דאָזיגע געדאַנקען, וואָס זיינען אָבגעזונדערט פון'ם מאָרד, וועלכער האָט זיי געשאפען, פון אלעם ערדישעם, האָט זיי צוגעגעבען עפעס געטליכעס און אייביגעס. און ווי דער פייעריג

א רוחיגען, ווייכען רחמנות אויף זיך. און דערנאָך פלעגט דאָס לעד
בען ווידער איהם בעהערשען און ער האָט זיך ווידער געזאָגט, אז
דאָס לעבען איז א פאקט, מיט וועלכען מען מוז שלום מאַכען.

אין דער דאָזיגער צייט נעמליך, ווען די פאָלשטענדיגע צור-
פריערענשטעלונג מיט די פאקטען איז געוואָרען פאר איהם מעגליך
און איז איהם געוואָרען צום האַרצען, איז ער זיך דאָס צונויפגעקומען
מיט נאָוויקאווען. די קאמערעדען האָבען ניט פערשטאנען דאָס דאָ-
זיגע משונה'דיגע צונויפפאָרונג, ווארים נאָוויקאווען האָט מען גע-
רעכענט פאר דעם קליגסטען און סערגיי פערטראוויטשען פאר דעם
בעשריינקסטען פון אלע לאַנדס-לייט. לסוף אָבער האָבען זיי גע-
רעכענט, אז דאָס וויל דער זעלבסט-ליעבענדער און כבוד-זוכענדער
נאָוויקאווע האָבען נעבען זיך א שטענדיגען שפיגעל, אין וועלכען עס
זאָל אָבשיינען זיין גלענצענדער שכל און זיי האָבען געלאכט, וואָס ער
האָט אויסגעקליבען דוקא עפעס אזא קרומע און ביליגען שפיגעל. נא-
וויקאווע'ס פערזיכערונג, אז סערגיי פערטראוויטש איז גאָר ניט אזוי
דום ווי מען מיינט, האָבען די קאמערעדען גערעכענט אויך אלס
אן אויסדרוק פון זיין אייגענליעבע. מעגליך, אז דאָס איז טאקע
אזוי געווען, אָבער נאָוויקאווע איז געווען אזוי איינגעהאַלטען און
טאַקטיש ניט צו ווייזען ווי ווייט העכער ער שטעהט פון איהם, אז
סערגיי פערטראוויטש האָט איהם לייעב בעקומען.

ער האָט שטאַלצירט מיט נאָוויקאווען, האָט געלעזען יענע ביי-
כער, וועלכע נאָוויקאווע האָט געלעזען און האָט אונטערטעהעניג גע-
פאָלגט נאָך איהם איבער די רעסטאָראַנען, האָט געקלעטערט נאָך
איהם אויף די בוימער און האָט אַלץ געטראכט ווי גליקליך ער איז, אז
איהם איז ערלויבט צו זיין דער פריינד פון א מענשען, וועלכען דער
שיקזאל האָט בעשטימט פאר גרויסע טהאטען. מיט פארעהרונג און
בעוואונדערונג האָט ער נאָכגעפאָלגט דער ארבייט פון זיין קאָניגען
שכל, וועלכער האָט איבערגעלאָזען הינטער זיך, ווי וואָרסטען, פיר-
לאָזאָפישע, היסטאָרישע און עקאָנאָמישע טהעאָריען און האָט מוטהיג
געשטרעבט אַלץ פאָרווערטס און פאָרווערטס.

סערגיי פערטראוויטש האָט זיך קלעגליך נאָכגעשלעפט נאָך נאָווי-
קאווע'ען מיט געמאַטערטע טריט, ביז וואנען ער האָט ענדליך דער-
זעהען, אז מיט יעדען טאָג בלייבט ער אַלץ מעהר הינטערשטעליג

פיעלע מענשען, וואָס זיינען ערגער פון איהם, און דער אנבליק פון די דאָזיגע מענשען פערשאַפט איהם פרייד און רוהיגקייט.

סערגיי פעטראוויטש האָט אָנגעהויבען ווייניגער לעזען און מעהר בראַנפען טרינקען. נור געטרונקען האָט ער ניט צופיעל מיט אַמאָל, ווי ער פלעגט פריהער טהאָן, נור צו גלעזעלעך פאר מיטאג און פאר אבענד-ברויט; און אזוי איז עס איהם בעסער געפעלען געוואָרען, ווארים דערפון האָט מען געהאט בלויז הנאה, מען איז פרעהליכער געוואָרען און ניטאָ די שמערצען וואָס מען פיהלט נאָך שיכרות.

זומער אין סמאלענסק האָט מיט איהם פאסירט צום ערשטען מאָל אין לעבען אַ ליבעס-געשיכטע, זעהר אַ קאָמישער ראָמאַן פאר אלע אַרומיגע, אָבער פאר איהם זעהר אַן אנגענעהמער, פאָעטישער און נייער. די העלדין פון דעם ראָמאַן איז אַ מיידעל, וואָס פלעגט קומען אין זייער גאָרטען צו פאָלען די בעיטען, ניט קיין שעהנע, אַ דומע און אַ גוטע. סערגיי פעטראוויטש האָט ניט געוואוסט, פאר וואָס זי האָט איהם ליב בעקומען, און האָט אליין צו איהר געפיהלט אַ לייכט-טע פעראכטונג פאר איהר ליבע צו איהם, אָבער איהם איז געפעלען געווען דאָס געהיימע בעגעגען זיך, דאָס סוד'ען זיך און דער פחד.

ווען ער איז אין הערבסט אוועקגעפאָהרען קיין מאַסקווא, האָט זי געוויינט, און ער האָט ביי זיך געפיהלט עפעס ווי ער וואָלט גע-ווען אַ נייער מענש — שטאַלץ און צופריעדען מיט זיך, ווארים עס שטעלט זיך דאָך אַרויס, אַז ער איז ניט ערגער פון אַנדערע: ביי איהם איז אויך פאראן אַ ווירקליכע פרויענצימער, וועלכע ליבעט איהם אָהן געלד און וועלכע וויינט וואָס זי דארף זיין צושיידט מיט איהם.

ווי פיעלע אַנדערע, אזוי האָט אויך סערגיי פעטראוויטש ניט גע-טראכט אַז ער לעבט און האָט אויפגעהערט צו באמערקען דאָס לעבען, און דאָס לעבען האָט געפליסט פלאטשיג, פלאך און מוטנע, ווי אַ בלאָטיגער שטראָם. עס זיינען אָבער געווען מאָמענטען אין וועלכע ער פלעגט אזוי ווי ערוואכען פון אַ טיעפען שלאָף און פלעגט מיט פחד קומען צום בעוואוסטזיין, אַז ער איז דערוועלביגער פלאכער, אונבע-דייטענדער מענש. דאן פלעגט ער אַ גאנצע נאכט פאַנטאַזירען פון באַנעהן זעלבסטמאָרד, ביז וואָנען די בייזע און מאָנענדע ערביטערונג געגען זיך אליין און געגען זיין שלימזל פלעגט זיך ניט פערבייטען אויף

וואסער". איהם האָט צוגעצויגען צו זיך די מעכטיגע נאטור־פרייע פערזענליכקייט פון קאפיטאן נעמא, וועלכער איז אוועק פון מענטשן אין די אונדערגרייכבארע טיפעניסען פון ים און האָט פון דאָרט מיט שטאַלצער פּעראכטונג געקוקט אויף דער ערד. זיין צווייטער גע־ליעבטער בוך איז געווען שפיעל־האגען'ס ראָמאַן „איינער אין פעלד איז קיין זעלנער ניט". און ער האָט ליעב געהאַט מיט די חברים צו ריידען וועגען דעם דאָזיגען בוך און זיי האָבען מיט ענטזיקונג געבויגט זייער קאָפּ פאר דעם נאָבעלען דעספּאָט לעאָ. דערנאָך האָט ער לויט דער עצה פון נאָוויקאווי, וועלכער האָט באמערקט זיין ליעב־צו גרויסע מענטשן, אָנגעהויבען לייגען זייערע לעבענס־רעזירוו־בונגען. ער האָט דאָס געלעזען מיט גרויס אינטערעס, אָבער האָט יעדען מאָל דערביי געטראכט: ער איז געווען ניט אזא ווי אים. און וואָס מעהר ער האָט זיך באקענט מיט דעם לעבען פון גרויסע מענשען, אלץ ווייניגער גרויס איז ער ביי זיך אליין געוואָרען.

אזוי האָט סערגיי פעטראוויטש געלעבט ביז דריי־און־צוואנציג יאָהר. אויף דעם ערשטען קורס איז ער דורכגעפאלען אין פיזיק און פון דעמאָלט אָן האָט ער אָנגעהויבען שטארק צו ארבייטען; און אזוי ווי אין נאטור־וויסענשאַפטליכען פאקולטעט איז פאראן פיעל צו ארבייטען, איז די צייט פערלאָפּען אונבעמערקט אין די אייזערנע אומארמונגען פון ארבייט. ביסלעכווייז האָט זיך פארטעמפּט די שארפקייט פון די טרויעריגע געדאנקען וועגען דעם ניטגעראַטע־נעם לעבען, און סערגיי פעטראוויטש האָט אָנגעהויבען צוגעוועהנען זיך צום געדאנק, אז ער איז אַ געוועהנליכער, ניט קיין קלוגער און ניט קיין אָריגינעלער מענש.

סערגיי פעטראוויטשעס מאָרד איז געשטאַנען אויף יענער מחיצה, וועלכע טהיילט אָב נארישקייט פון שכל, און פון דאָרט לאָזען זיך גוט זעהען ביידע זייטען: מען קאָן פון דאָרט זעהען די העכסטע נאָבעלקייט פון אַ מעכטיגען אינטעלעקט און פארשטעהן, וואָס פאר אַ גליק דאָס איז פאר דעם וואָס פארמעגט עס, און מען קאָן אויך זעהען פון דאָרט די ארעמעלליגע נידריגקייט פון דער זעלבסט־צופריעדענער דומהייט, וועלכע איז גליקליך און זיכער הינטער די דיקע ליימענע ווענד, ווי אין אַ פעסטונג. ער האָט איצט אָפטער גע־קוקט אין דער דאָזיגער זייט און האָט געזעהען, אז עס עקזיסטירען

פלעגט רויט ווערען ווען ער האָט זיי געגריסט בעגעגענדיג זיי אין נאס, אָבער זיי האָבען קיין נאָל מיט דעם דאָזיגען בעגרעניצטען און ניט שעהנעם סטודענט ניט גערעדט, הגם זיי האָבען געוואוסט, ווי אלע, אז מען רופט איהם סערגיי פעטראוויטש. אויף אזא'ן אופן איז דאָס געקומען, אז ער האָט ניט בעלאנגט ניט צו די איינזאמע סטודענטען, וועלכע האָבען געפיהרט אן אבגעזונדערטען, קיינעם ניט בעקאנטען לעבען און פלעגען ערשיינען בלויז אין דער צייט פון עקזאמען מיט א מאססע געשריעבענע פאפיערען, קאנספעקטען און מיט א צוטראָג גענעם פנים, און ער האָט אויך ניט געהאט קיין לעבעדיגע פערבינדונג מיט מענשען, וואָס זאָל מאַכען זיין געזעלשאַפט אנגענעהם און אונפערמיידליך. און געליעבט האָט ער ניט קיין איינעם פון די, מיט וועלכע ער האָט געשפּאַכט, געטרונקען בראנפּען און געקושט זיך.

ווען סערגיי פעטראוויטש פלעגט ניט טרוימען און ניט טהאָן קיין אַרבייט, פלעגט ער לעזען פיעל און אָהן אונטערשייד וואָס פאר א בוך; ער פלעגט לעזען בלויז צו פערטרייבען דעם אומעט. ערנסטע ביכער האָט ער ניט געליעבט צו לעזען דערפאר, ווייל ער האָט אין זיי פיעלעס ניט פערשטאַנען; ראָמאַנען האָט ער ניט געליעבט צו לעזען דערפאר ווייל מאַנכע פון זיי זיינען געווען ווי דאָס לעבען אַליין, אויך אזוי טרויעריג; אנדערע זיינען געווען פאַלש און אונ־מעגליך, ווי זיינע טרוימען. ער האָט געקאַנט חלומ'ען, אז ער וועט געווינען מיליאָנען, אָבער ווען ער פלעגט לעזען וועגען אזא פאל אין א בוך פלעגען איהם זיינע אַזעלכע חלומות אויסזעהען קאָמיש און פערדריסליך. אלס אמת'ע האָט ער בעטראכט רוסישע ראָמאַנען, ווען ער פלעגט זיי אָבער לעזען פלעגט איהם קרייניקען, וואָס ער אַליין איז אויך איינער פון די דאָזיגע קלייניקע, לעבענס־פערצעהרטע מענ־שעלעך, וועגען וועלכע עס שרייבען זיך די דאָזיגע דיקע און אומע־טיגע ביכער.

עס זיינען אָבער געווען צוויי ראָמאַנען — ביידע איבערזעצטע — וועלכע ער האָט געליעבט צו לעזען און נאָך אַמאָל לעזען. איינעם פון זיי האָט ער געליעבט צו לעזען, ווען דער טרויעריג־ביינקענדער און שווער־זיפּענדער הערבסט האָט אַריינגעקוקט אין פענסטער און אין דער נשמה, און ער האָט זיך געשעהמט צו ריידען וועגען דעם דאָזיגען ראָמאַן. דאָס איז געווען זשול ווערנ'ס „80,000 מיל אונטערן

די אויגען אויסזוכען א פרייען פלאץ. ער האָט מורא געהאט פאר אזעלכע בעגעגעניסען, ווארים ער האָט ניט געוואוסט וועגען וואָס אָנ- צוהויבען ריידען, און האָט געפיהלט אונבעקוועם צו שווייגען. זיינע טרוימעריי האָט זיך אזוי אָפט וויעדערהאָלט, אז די חלומות האָבען שוין אָנגעהויבען צו קריגען א שאטען פון ווירקליכקייט, און דעריבער איז נאָך בונטער געוואָרען זיין פאָרשטעלונג וואָס ער וואָלט געקאָנט און וואָס ער וואָלט געוועלט זיין און דאָרום איז פאר איהם נאָך שווע- רער געוואָרען פריערען צו שליסען מיט דעם בייזען פאקט — מיט'ן לעבען.

פונקט אזוי אונבעמערקט איז אין סערגיי פעטראוויטשען פאָר- געקומען א צושיידונג מיט דער וועלט פון לעבעדיגע מענשען און ער אליין האָט דאָס ווייניגער פון אלעמען אין זיך פערדעכטיגט. זייענ- דיג נאָך פון גימנאזיע געוועהנט צו געזעלשאפטליכקייט, האָט ער זיך בעטהייליגט אין אלע סטודענטישע אָרגאניזאציען און האָט מיט פינקטליכקייט בעזוכט אלע פערזאמלונגען. דאָרט האָט ער גע- הערט אראטאָרס, האָט געשפאסט ווען מען האָט מיט איהם גע- שפאסט, און ווען עס איז אויסגעקומען צו שטימען, פלעגט ער אויף א שטיקעל פאפיער אוועקשטעלען א פלוס אָדער א מינוס, און אָפט פלעגט ער זיך גאָר צוריקהאלטען פון שטימען, ווארים ער האָט אין אזא קורצער צייט ניט געקאָנט ענטשיידען וועלכער צד איז דער גע- רעכטער. בכלל אָבער האָט זיין ענטשיידונג תמיד געשטימט מיט דער מיינונג פון דער מעהרהייט און האָט זיך פערלאָרען אין דער מעהר- הייט.

צו גאסט פלעגט אויך געהן סערגיי פעטראוויטש און פלעגט זיך דערביי יעדען מאָל אָנ'שיכור'ן צוזאמען מיט די בעליבתים און די איבעריגע געסט. ער פלעגט דעמאָלט זינגען מיט זיי אין איינעם מיט זיין רומפען, ברומיגען באסאָווען קול, האָט זיך געקושט און איז געפאָהרען צו נקבות. דאָס זיינען געווען די איינציגע פרויען, וועלכע ער האָט געקענט, און דאָס אויך בלויז שיכור'ערהייט. ווען ער איז געווען נישטער האָבען זיי איהם געעקעלט און ער האָט פאר זיי מורא געהאט. קיין אנדערע פרויענצימער, ריינע און גוטע, האָט ער ניט געזוכט, ווארים ער איז געווען זיכער, אז קיין איינע וועט איהם ניט לייעב בעקומען. ער האָט געהאט בעקאנטע סטודענטקעס און ער

האָט דעם דאָזיגען געדאנק איבערגעלעזען. און אזעלכע געדאנקען, וועלכע האָבען זיך געוויזען אָהן א בלאט און וועלכע סערגיי פעטראוויטש האָט גערעכענט פאר זיינע אייגענע, זיינען געווען פשוט'ע, געוועהנליכע, ניט קיין קלוגע און זיינען געווען עהנליך צו טויענדע אנדערע געדאנקען אויף דער ערד, ווי זיין פנים איז געווען עהנליך צו טויענדע אנדערע פנים'ער. שווער איז געווען צופריעדען צו שטעלען זיך מיט אזא פאקט, אָבער סערגיי פעטראוויטש האָט זיך סוף כל סוף צופריעדענגעשטעלט. אלע אנדערע קלייניגקע פאקטעלעך — די אבוועזענהייט פון טאָלאַנט, די שוואכע ברוסט, ניט בריה'שקייט, געלדלאָזיגקייט — האָבען אין פערגלייך מיט דעם דאָזיגען פאקט אויסגעזעהען אונבעדייטענד.

גאנץ אונבעמערקט פאר זיך אליין איז סערגיי פעטראוויטש געוואָרען א טרוימער, א נאאיווער און ניט קיין טיעפער טרוימער. דאָס האָט ער זיך פאָרגעשטעלט, אז ער געווינט 200.000 רובעל און מאכט א נסיעה איבער אייראָפּא, אָבער ווייטער פון אוועקזעצען זיך אין וואגאן, האָט ער זיך קיין זאך ניט געקאנט פאָרשטעלען, ווארים איהם האָט געפעהלט פאנטאזיע. דאָס האָט ער געטראכט וועגען עפעס א נס, וועלכער וועט איהם אין גיבען מאכען ער זאָל זיין שעהן, קלוג און זעהר אנציהענד. ווען ער פלעגט ארויסגעהן פון אן אָפּערא האָט ער זיך פאָרגעשטעלט אז ער איז א זינגער; האָט ער איבערגעלעזען א בוך איז איהם גלייך נאָך דעם פאָרגעקומען אז ער איז א געלעהרטער; פלעגט ער בעזוכען די טרעטיאקאווסקע קונסטגאלערע, פלעגט ער זיך פרופען פאָרשטעלען, אז ער איז א קינסטלער. און יעדען מאָל פלעגט אין הינטערגרונד זיין די מאסע, „זיי" — נאוויקאו און אנדערע — וועלכע בייגען זיך פאר זיין שעהנהייט אָדער פאר זיין טאָלאַנט, און ער מאכט זיי גליקליך. ווען סערגיי פעטראוויטש פלעגט מיט לאנגע, אונזיכערע טריט געהן אין סטודענטען־קיך עסען, איז קיינעם ניט ארויף אויפ'ן זינען, אז דער דאָזיגער ניט־אנגעזעהענער סטודענט מיט'ן פלאציגען פראָסטען פנים איז אין דער מינוט געווען דער געוועלטיגער פון אלע אוצרות פון דער וועלט.

אין סטודענטען־קיך פלעגט ער זיך איינהויקערן, דערשלינגען אין דער גיך דעם לייכטען מאהלצייט און האָט געזוכט צו קוקען אן א זייט, ווען עס פלעגט פערבייגעהן א בעקאנטער סטודענט און מיט

נאָזיע, די גימנאָזיסטען און די שומרים. אין איהם איז קיין זאך
אזעלכעם ניט געווען נאָך וואָס עס זאָל זיך צו איהם קענען צופאסען
א ביינאָמען, א שאַרפזיניגע בעצייכנונג.

אין אוניווערזיטעט, וואו די סטודענטען האָבען בכלל געליעבט
איינצוטהיילען איינער דעם צווייטען לויט דעם גראד פון זיין שכל,
האָט מען סערגיי פעטראוויטשען צוגערעכענט צו דער אַבטהיילונג פון
בעגרעניצטע, אַבוואָהל מען האָט דאָס איהם קיין מאָל גלייך אין פנים
ניט געזאָגט; אָבער ער פלעגט זיך שוין אַליין אָנשטויסען אז מען
האַלט איהם פאר אַזא, ווארים קיינער האָט צו איהם קיין מאָל ניט
געווענדעט זיך מיט ערנסטע פראגען אָדער געשפרעכען נור תמיד
עפעס מיט אַ שפאס. ווי נור נאוויקאו פלעגט אָבער צוקומען פלעגט
שוין גלייך דאָס געשפרעך איבערגעהן אויף אַן ערנסטערע טהעמא.

אָנפאנגס האָט סערגיי פעטראוויטש אָהן דבורים פראָטעסטירט געגען
אַזא אלגעמיינע מיינונג וועגען איהם אַז ער איז אַ בעגרעניצטער מענש
און האָט אַלץ געזוכט צו טהאָן עפעס אַזוינס, זאָגען אָדער אָנשרייבען
עפעס חכמה'דיגעס, אָבער מעהר ווי הונק איז דערפון ניט אַרויסגע-
קומען. ער האָט זיך דעמאָלט שוין אַליין איבערצייגט אין זיין
בעגרעניצטקייט און האָט זיך דעריין אַזוי שטאַרק איבערצייגט, אז
ווען אפילו די גאַנצע וועלט וואָלט איהם אנערקענען פאר אַ גאון,
וואָלט ער ניט געגלויבט. קאָן דען די וועלט וויסען וועגען סערגיי
פעטראוויטשען מעהר ווי ער אַליין ווייס וועגען זיך? די וועלט קאָן
פון איהם אפשר דערהערען אַ קלוגען רעיון, אָבער די וועלט קאָן דאָך
ניט וויסען אַז דעם דאָזיגען קלוגען רעיון האָט סערגיי פעטראוויטש
אָדער גע'גנב'עט ערגעץ אָדער האָט דערויף אַזוי שווער געארבייט, אַז
דאָס האָט שוין איבער דעם גופא פערלאָרען דעם ווערט.

דאָס וואָס אַן אנדערער פלעגט כאַפּען פערבייגעהענדיג פלעגט
ער זיך דערויף דארפּען מאַטערן און ערשט דעמאָלט פלעגט עס בלייבען
ביי איהם אין שכל עפעס אַ פרעמדע זאך, אַ זייטיגע זאך, ווי דאָס
וואָלט געווען ניט אַ לעבעדיגער געדאַנק, נור ווי אַ בוך, וואָס איז
אַריינגעקראָכען אין קאָפּ און שטעכט דאָרט דעם מאַרף מיט די ברע-
נען. אַ בעזונדער עהנליכקייט האָט אַזא געדאַנק געהאַט צו אַ בוך
איבער דעם אומשטאַנד, וואָס תמיד איז אין איין רייהע מיט דעם
געדאַנק געשטאַנען קלאַהר און בולט דער בלאַט, אויף וועלכען ער

מוזט רעכענען, און ווען סערגיי פעטראוויטש האָט טיעפער אַרײַנגער-
קוקט אין זײַן לעבען, האָט ער געדאכט אז אויך זײַן לעבען איז אַ
פאקט פון דערוועלביגער קאטעגאָריע. ער איז געווען נישט קײן שעה
נער — נישט קײן מיאוסער, נור סתם נישט קײן שעהנער ווי הונדערטע
און טויזענדע אַנדערע מענטשען. אַ פלאציעג נאָז, דיקע ליפּען און
נידריגער שטערן האָבען איהם געמאַכט עהנליך צו אַנדערע און האָבען
אַבעמעקט פון זײַן פנים אינדיווידואליטעט. צו אַ שפּיגעל איז ער
צענגעגאנגען זעלטען, אפילו קראצען פלעגט ער זיך סתם, אנטא-
פענדיג, און ווען ער פלעגט צוגעהן אַמאָל צו אַ שפּיגעל, פלעגט ער
זיך לאנג אײַנקוקען אין זײַנע אויגען און זיי האָבען איהם אויסגעזעהען
מוטנע, ווי אַרבעסענע פּערגליווערטע יודן, אין וועלכע דער מעסער
קריכט דורך בײַז'ן דעק און שטויסט זיך אויף קײן האַרטעם נישט אָן.
אין דער דאָזיגער בעציהונג, ווי אין פיעלע אַנדערע, האָט ער
זיך אָבענעזונדערט פון זײַן פריינד נאוויקאוו, ביי וועלכען עס זײַנען
געווען שײַנענדע, דרויסטע אויגען, אַ הויכער שטערן און אַ מעסיג-
אבגעצייכענטער, שעהנער פנים. און סערגיי פעטראוויטשען האָט זיך
געדוכט אז זײַן הויכער גות, ווען מען דארף אויף איהם טראָגען אזא
קאָפּ, איז נישט קײן גרויסע מעלח, פארקעהרט, איז אַחסרון, און
עס קאָן זײַן, אז דערפאר האָט ער זיך אײַנגעהויקערט ווען ער איז גע-
גאַנגען. אָבער דער שווערסטער פאקט פאר סערגיי פעטראוויטשען
איז געווען דאָס, וואָס ער איז געווען נישט קײן חכם. אין גימנאַזיע
האָבען איהם די לעהרער גערעכענט פשוט פאר אַ שוטה און ווען ער
איז נאָך געווען אין די נידריגע קלאסען האָבען זיי דאָס איהם אָפּען
אַרויסגעזאָגט. איבער אַן אומגעלומפערטען ענטפער וועלכען ער האָט
אַמאָל געגעבען האָט איהם אַ לעהרער אײַן מאָל אָנגערופען „די סמא-
לענסקער און מאהליווער אונגעהובעלטקייט“, און הגם דער דאָזיגער
בײַנאמען האָט זיך צוגענומען נישט בלויז צו איהם און איז געוואָרען
אַן אָלגעמײנער בײַנאמען פאר יעדען טעמפען שילער, האָט סערגיי
פעטראוויטשען פון דעסטוועגען נישט פארגעסען, אז ער שטאַמט פון
די סמאַלענסקער און מאהליווער. ער אליין איז געווען דער אײניג-
ציגער פון גאַנצען קלאס, וועלכער איז געבליבען אָהן אַ בעזונדער נאָז-
מען, אויב מען זאָל אַלס אַזעלכען נישט רעכענען דעם נאָמען „סערגיי
פעטראוויטש“, ווי אַלע פלעגען איהם רופען: די לעהרער פון גימ-

רעיון, געזעהען נאָך עפעס אזעלכעס וואָס מען קאָן מיט ווערטער
 ניט איבערגעבען, און די דורכזיכטיגע טיעפקייט איז פינסטער גע-
 וואָרען און איז געוואָרען אַהן א גרונד. אמאָל איז איהם אַרויף דער
 געדאנק, אז אויב אַ נייער נביא וועט ערשיינען אויף דער וועלט וועט
 ער דארפֿען ריידען אויף אַ פרעמדען לשון, כדי אַלע זאָלען איהם
 פארשטעהן. די ענדע פון בוך, דאָס איינציגע וואָס נאָוויקאווי האָט
 איבערגעלאָזען ניט דערענדיגט פון ניטשעס ווערק, האָט טאקע
 סערגיי פעטראוויטש ניט איבערזעצט.

סערגיי פעטראוויטש איז געווען א סטודענט פון דריטען קורס
 פון נאטור-וויסענשאפטליכען פאקולטעט. אין סמאלענסק האָט ער
 געהאט עלטערן, ברידער און שוועסטער, פון וועלכע איינע זיינען
 געווען יונגער פון איהם, אנדערע עלטער. איין ברודער, דער עלטסט-
 טער, איז שוין געווען אַ דאָקטאָר און האָט גוט פערדינט, אָבער העל-
 פען דער פאמיליע איז ער ניט געווען אים שטאַנד, דערפאר ווייל ער
 האָט שוין געהאט זיין אייגענע פאמיליע צו ערנעהרען. סערגיי פעטרא-
 וויטשען איז אויסגעקומען צו לעבען מיט פופצעהן רובעל אַ חודש,
 און דאָס איז פאר איהם געווען גענוג, ווארים מיטאגס האָט ער גע-
 געסען אין דער סטודענטענדיק אַהן געלד, גערויכערט האָט ער ניט
 און געטרונקען האָט ער ווייניג. כל זמן נאוויק איז נאָך ניט אוועק-
 געפאָהרען האָט ער געטרונקען פיעל, ווארים אַלע הוצאות פון שיכרות
 האָט אויף זיך גענומען נאוויקאווי, ביי וועלכען עס זיינען געווען
 טהייערע שטונדען אויף שפראכען. איין מאָל האָט פאסירט, אז
 איבער נאוויקאווען, וועלכער האָט ליעב געהאט, ווען ער איז געווען
 שיכור, צו זיצען אויף די בוימער פון בולוואר, וואוהין סערגיי
 פעטראוויטש פלעגט איהם נאָכטהאָן און אויף אַרויפקלעטערן, זיינען
 זיי ביידע פער'משפט געוואָרען אין מיראָוואַי סוד צו פינפצעהן רובעל
 שטראָף, די שטראף האָט דעמאָלט בעצאָהלט נאוויקאווי. אין די
 פשוט'ע בעציהונגען צווישען חברים איז דאָס געווען גאנץ נאטירליך
 און דאָס האָט אין קיינעם, אַ חוץ סערגיי פעטראוויטשען גופא, ניט
 ערוועקט קיין ספק, אז עס דארף אזוי זיין. אָבער אזוי ווי קיין געלד
 איז ניט געווען איז דאָס אליין שוין געווען אַ פאקט, מיט וועלכען
 מען האָט זיך געמוזט צופריעדען שטעלען.

עס זיינען געווען נאָך פאקטען, מיט וועלכע מען האָט זיך גע-

א מעשה וועגען סערגעי פעטראוויטש

I.

אין נישטשעם לעהרען האָט מעהר פון אלעם איבערראשט סערגיי פעטראוויטשען די אידעע וועגען איבער-מענש און אלעס דאָס וואָס נישטשע האָט גערעדט וועגען די שטארקע, פרייע און מוטהיגע אין גייסט. סערגיי פעטראוויטש האָט זעהר קנאפ געקענט דייטש, ווי פיעל עס קען געוועהנליך אַ גימנאָזיסט, און איבערזעצן איז איהם אָנגעקומען זעהר שווער. אין דער דאָזיגער אַרבייט איז איהם געקומען שטארק צו הילף נאוויקאוו — סערגיי איז נאוויטשעס אַ חבר, מיט וועלכען ער האָט אין פערלויף פון אנדערטהאלבען לעהר-יאָהרען געוואָהנט אין איין צימער, און וועלכער האָט די דייטשע שפראך געקענט פאָלקאָמען און איז געווען גוט בעלזען אין פילאָזאָפיע. אָבער אין אָקטאָבער 1890 מען יאָהר, ווען עס זיינען בלויז געבליבען עטליכע כע קאָפיטלען צו ענדיגען די איבערזעצונג פון „אלזא שפראך זא-ראטוסטרא“, איז נאוויקאוו אדמיניסטראטיוו פערשיקט געוואָרען פון מאַסקווא פאר סקאנדאלען, און מיט זיינע אייגענע כחות איז סערגיי פעטראוויטש נישט זעהר ווייט אַריינגעפאָהרען; ער האָט דאָס אָבער נישט בעדויערט און האָט זיך פאָלשטענדיג בעפרויעדיגט מיט דאָס איבערגעלעזענע, וואָס ער האָט געוואוסט גאנצע בלעטער אויסוועניג און נאָך דערצו אויף דייטש.

די זאך איז אזוי, ווי אן איבערזעצונג זאָל נישט זיין גוט, פער-לירט זיך דאָך זעהר פיעל פון דעם זינען פון אפאריזמען און זיי ווערן דאן איינפאך, פערשטענדליך און עפעס אזוי ווי אין זייער געהיימ-ניספולער טיעפקייט וואָלט דורכלויכטען דער דעק; ווען סערגיי פעטראוויטש האָט אָבער געקוקט אויף די גאטהישע פאָרמען פון די דייטשע בוכשטאָבען, האָט ער אין יעדער פראזע, אַ חוץ פון פשוט'ען

א מעשה וועגען סערגעי פעטראָוויטש

אָן געהען מיר שוין זאלבענאָנד : פאָראַויס געה איך, און פאַר צוויי טריט הינטער מיר געהט ע ר און נעהמט פון מיר ניט אַראָב די אויגען.

מיין שפּאַציר-גאַנג איז געוועהנליך אַזוי : איך געה צו ביז אונזער טורמע, וועלכע איז א פערטעל וויאָרסט פון מיינער, פערבריינג עטליכע מינוטען אין קוקען אויף איהר, און דאן קעהר איך זיך אום האַסטיג צו זיך, איך זאָל זיך ניט פעישפעטיגען.

א פוסט פעלד, מיט ווילדע קוסטעס בעוואקסען, אָהן ערא, ציהט זיך ווי א טויבער טעפיד ביז דעם סאַמע צאהם פון אונזער טור-מע, וועמעס גרויסארטיגע אבצייכנונג מאַכט אונטערטעניג מיין פאנ-טאָזע און מיין געדאַנק. ווען זי ווערט בעלויכטען פון די לעצטע שטראהלען פון דער זונן, און ווען איך זעה בעלויכטען אין גאַנצען אין רויט, ווי א קעניגין, ווי א מארטירערין, מיט די שוואַרצע וואונדערען פון איהרע גראטען-פענסטער, ערהויבענדיג זיך אַזוי שווייגזאַם און שטאַלץ איבער'ן פלאַכען פעלד — ערוועקט זיך אין מיר אַזאַ ביינקשאפט, ווי א פערליעבטער, און איך ווענדע צו איהר מיינע קלאַגען, מיינע זיפצען און די צערטליכע פאָרווירפע און הייסע שבועות. זי — מיין לייעבע, מיין טרוים, מיינע ביטערע און לעצטע יסורים. אייביג וואָלט איך וועלען בלייבען ביי איהרע פיס, אָבער איך קום זיך אום און זעה אז אין דער רויטער ראהם פון זונן-אונטער-גאַנג שטעהט א שוואַרצער, ע ר, מיין שומר, שטעהט אונבעוועג-ליך און ווארט. איך זיפץ זיך אָב שטיל און געה שווייגענדיג צוריק, און אַהינטער מיר פאַר צוויי טריט בעוועגט ע ר זיך און שפירט נאָך מיין יעדע בעוועגונג.

ווען די זונן געהט אונטער איז אונזער טורמע פרעכטיג.

ענדליכע, ווי אן אייזערנע צוים אויף זיין ביזנעס מויל — דאָס איז אין גאַנצען מיין לעבען. שווייגענדיג נעהם איך אן די נידריגע פער-נייגונגען פון פערבייגעהער; אין קאלטער אכגעזונדערטקייט פון מענשען געה איך דורך מיין לעצטען וועג. און אלץ אָפטער טראכט איך וועגען טויט, נור אפילו פאר'ן טויט ציטערט אויך ניט מיין בליק: צו דער טויט באָט מיר אָן אייביגע רוהע אָדער אַ נייעם, שרעקליכען קאמפף — איך בין פערטיג מקבל באהבה צו זיין אי דאָס ערשטע אי דאָס צווייטע.

אדע, מיין טהייערער לעזער! ווי אַ דונקלער געשפענסט ביזט דו פערבייגעלאָפּען פערביי מיין בליק און ביסט אַוועק, איבערלאָזענדיג מיך איינעם אליין פאר דעם פנים פון לעבען און טויט. זיי ניט אין כעס, וואָס איך האָב צייטענווייז דורך גענאָרט און וואו ניט וואו אַ ליגען געזאָגט: ווען דו וואָלסט געווען אויף מיין פלאַץ וואָלסט דו דאָך מיר אויך אביסעל צוגעפאלשעוועט. אָבער איך האָב דורך אויפ-ריכטיג געליעבט און אויפריכטיג געוואונשען דיין ליעבע; און דער געדאנק וועגען דיין סימפאטהיע איז פאר מיר געווען ניט קיין קליינע שטיצע אין די שווערע מינוטען און טעג. איך שיק דיר מיין לעצטען אָדע און מיין אַוֹיִפֶּרִיכֶיטִיגֶע צֶה: פערגעס וועגען מיין עקזיסטענץ, ווי איך וועל פון איצט אן און אויף אייביג פער-געסען וועגען דיר.

די שטונדען פון מיין שפאצירען-געהן זיינען איינגעריכט געוואָרען זיי זאָלען אויסקומען פארנאכט; איך האָב דעם פארנאכט אַזוי לייעב פאר זיין פריעדליכער שטילקייט פון פערלאָשען ווערען. ניט האָב בענדיג קיין ארומגעצאמטען הויף, האָב איך געמוזט אָבטרעטען פון די שטרענגע רעגעלען און שפאצירען „אויף דער פרייהייט“. איברי-גענס, זאָגט מיין שטרענגער פריינד, דער געפענגניס-אויפזעהער, אז מען דארף דאָס אויפהערען; ער איז צו אונרוהיג די דריי פערטעל שטונדע, וועלכע איך פערבריינג אָהן זיין שמירה. און ניט לאנג האָב איך דערזעהען אויף אונזער הויף אָנגעגרייט ציגעל: דוכט זיך אַז ער וויל אַוועקשטעלען אַ געמיינערטע וואנד ארום מיין טורמע. ביז איצט פלעג איך געהן שפאצירען אליין, נור פון נעכטיגען טאָג

ערשטען מאל פאר דער גאנצער צייט איינגעשלאָפֿען אויף די שטיי-
נערנע רילען פון קארצער מיט אַ גליקליכען שמייכל — דאָס איז פון
בעוואוסטזיין, אז מיין פלאן איז געלונגען. דער פּחד, וועלכען איך
האָב דערפיהלט פאר מיין געפענגניס־אויפזעהער, פאר זיינע אויגען,
פאר זיין רעוואָלווער; דער וואונש נושאַ חן צו זיין אין זיינע אויגען
— דאָס אלעס האָט אָבערקלונגען אין מיין נשמה מיט דעם האַרמאָן-
נישען קלאנג פון די אייביגע און לעצטע קייטען.

אזוי דערלעב איך מיינע לעצטע יאָהרען. מיין געזונד איז קרעפֿ-
טיג ווי פריהער און ליכטיג איז ווידער מיין פרייער גייסט. זאָלען
אייניגע זאָגען אז איך בין משוגע; זאָלען אנדערע אנערקענען אין
מיר אַ הייליגען און ערוואַרטען פון מיר נסים; זאָלען אייניגע מיך
רעכענען פאר אַ צדיק, אנדערע פאר אַן אָבנאַרער און ליגנער —
איך אליין ווייס ווער איך בין און בעט פון קיינעם ניט, אז מען זאָל
מיך פערשטעהן. און אויב עס וועלען זיך געפינען מענטשן, וועלכע
וועלען מיר פאָרוואַרפען, אז איך בין פאלש, אז מיר פעהלט נאָבעל-
קייט, אז מיר פעהלט אפילו פשוט'ע עהרע — ע ס ז י י נ ע ן
דאָך ע ד ה י ו ם פ א ר א ן א ז ע ל כ ע ל ו מ פ ע ן,
וואָס זיינען זיכער, אז איך בין בעגאָנ-
נען אַ מאָרד — אָבער ביי קיינעם וועט זיך אַ צונג ניט בע-
וועגען, בין איך זיכער, צו בעשולדיגען מיך אין פייגהייט, צו בע-
שולדיגען מיך, אז איך האָב ביו דער לעצטער מינוט ניט ערפילט
מיין שווערע פפליכט. פון אָנהויב ביז'ן סוף בין איך געבליעבען
שטאַרק. און אויב פאר מאַנכע בין איך אַ סטראַשידלע, אַ פינסטער-
רע אימה, דערפאר אָבער וועל איך אפשר אין אנדערע ערוועקען
דעם העלדישען טרוים וועגען דעם מענטשענס אונענדליכער גבורה.

איך האָב שוין לאנג אויפגעהערט אויפצונעהמען בעזוכער, און
זינט דער נאָטשאַלניק פון אונזער טורמע איז געשטאָרבען, האָט זיך
איבערגעריסען דער לעצטער פאָרד, וואָס האָט מיך פערבונדען מיט
דער אויסערליכער וועלט, ווארום בלויז איהם פלעג איך צייטענווייז
בעזוכען אלס דעם איינציגען טרייען פריינד. איצט בין איך געבליעבען
אליין, מיט מיין ביזנעס געפענגניס־אויפזעהער, וועלכער שפירט נאָך
מיט פערדאכט מיין יעדע בעוועגונג, מיט דער שוואַרצער גראַטע,
וועלכע האָט אַרומגעכאַפט אין איהר אייזערנע אומארמונג דאָס אונ-
ז

איצט אויף וואָס צו בעקלאַגען, איז דאָס גיכער אויף צופיעל שטריינג-
קייט איידער אויף וועלכע ניט איז שוואַכקייט פון זיין זייט : ער,
מיין געפענגניס-אויפזעהער איז אַרײַן אין דער אַרבייט ווי אן עהרלי-
כער מאַן, ניט פון אייגענ-נוץ וועגען, זאָגנדיגן צוליעב פרינציפ, און
ער בעגעהט זיך מיט מיר אויפ'ן שטרענגסטען אופן. אזוי האָט ער
אין אָנהויב פון דיזער וואָך בעשלאָסען אַרײַנצוזעצען מיך אויף אַ מעת-
לעת אין קארצער פאר אַ פערברעכען געגען די רעגעלען, און מיר
דוכט זיך, אז איך האָב גאָר אזא פערברעכען ניט בעגאנגען. פראָ-
טעסטירענדיג געגען דער אונגערעכטיגקייט, ווי מיר האָט זיך אָבגעדוכט,
האָב איך געהאַט די אונפערצייחליכע שוואַכקייט צו זאָגען איהם :
— סוף כל סוף וועל איך נעהמען און וועל דיך אַרויסזאָגען. פאר-
געס ניט אז דו דיענסט דאָך ביי מיר.

— נו. ביז וואָגען דו וועסט מיך אַרויסזאָגען, וועל איך דיך פון
דעסטוועגען דערווייל אַרײַנזעצען — האָט מיר דער ווירדיגער מענטש
געענטפערט מיט פשוט'ער עהרליכקייט.

— און ווי-זשע וועט זיין מיט'ן געלד ? — האָב איך איהם גע-
ענטפערט אַ פערוואונדערטער — דו וועסט דאָך פערלירען די ירושה.
— איך דארף דען דיין געלד ? — זאָגט ער מיר — איך וואָלט
אזעקעגעבען אלעס וואָס איך פערמאג איך זאָל נור ניט זיין דאָס וואָס
איך בין. אָבער וואָס קען איך דען מאַכען, אז דו האָסט אָבער אַינ
דער ווירקליכקייט פערלעצט אַ רעגעל פון טורמע, און
איך מוז דיך אַרײַנזעצען אין קארצער.

איך קען אייך ניט פארשטעלען ווי גליקליך איך בין געווען צו
זעהען, אז ענדליך איז אין דעם פינסטערן קאָפּ אויף אַרײַנגעדונגען
דאָס בעוואוסטזיין פון זיין פפליכט, און אז איצט, ווען איך וואָלט
אפילו אונטערגעבען זיך דער שוואַכקייט און וועלען אַרויסגעהן פון מיין
טורמע — דער געוויסענהאַפטער געפענגניס-אויפזעהער וועט שוין מיך
דאָס ניט דערלאָזען צו טהאָן. דאָס ענטשלאָסען פייער'ל, וואָס האָט
אַ בליז געטהאָן אין זיינע קיילעכדיגע אויגען, האָט מיר דייטליך
געוועזען, אז וואוהין איך זאָל ניט אַנטלויפען וועט ער מיך כאַפען
און בריינגען צוריק ; און אז דער רעוואָלוצער, וועלכען ער פערגעסט
איצט ניט יעדען טאָג צו רייניגען, וועט טהאָן זיין אַרבייט, אויב
מיר זאָל איינפאלען צו אַנטלויפען. און דערפאר בין איך דאָס צום

אז ניט וואָלט איך זיך אין דער ווירקליכקייט ניט קענען איינהאַלטען פון'ם נסיון צו מאַכען עטליכע, זעהר עפעקטנע נסים. איך קעהר זיך צוריק צו דער ווייטערער בעשרייבונג פון מיין טורמע.

ווען איך בין געווען פערטיג מיט איינריכטען מיין געפענגניס-קאָמער, האָב איך דעם טורמע-אויפזעהער געשטעלט אַ תנאי, איינס פון די ביידע: ענטוועדער ער זאָל אַנווענדען אין בעצוג צו מיר אַלע רעגעלען פון געפענגניס-רעזשים מיט זייער פולער שטרענגקייט און דאן וועט ער אין מיין צוואה בעקומען אָבגעשריעבען פאר איהם מיין גאַנצען פערמעגען; אָדער, ווען ער וויל דאָס ניט טהאָן, דאן וועט ער לחלוטין גאַרנישט בעקומען. דוכט זיך, אז איך האָב דעם תנאי אוועקגעשטעלט אזוי קלאָהר, אז עס האָט קיין צווייפל ביי איהם ניט געדארפט זיין ווי ער דארף זיך מיט מיר בעגעהען. אָבער ווי עס האָט נור געטראָפּען דער ערשטער פאל, ווען פאר פערלעצען די רע-געלען פון טורמע האָט ער מיך געדארפט אַריינזעצען אין קארצער, אזוי האָט ער שוין ענטזאגט זיך דאָס צו טהאָן. וואָס פאר אַ נאַאיי-ווער און ציטעריגער מענש דאָס איז. איך האָב איהם געמוזט סטרא-שען, אז פאר אזא שוואַכקייט וועל איך איהם ענטזאגען פון פלאץ און אנשטעלען אן אנדערען אנשטאט איהם, וועלכער וועט געוויסענהאפ-טער ערפילען זיינע פפליכטען. דיזעלביגע אונאנגענהמליכקייט האָב איך מיט איהם געהאַט דאָס ערשטע מאָל, ווען ער האָט פערריגעלט די טהיר אויפ'ן שלאָס און איך האָב איהם געזאָגט אז איצט דארף ער קוקען און נאָכשפירען מיך אין קוקלאָך פון טהיר. און ווען איך פלעג דאן, אין דער ערשטער צייט, וועלען אויספרופען זיין פעסט-קייט און פלעג איהם הייסען ענדערן איינעם פון די רעגעלען, פלעגט ער דאָס גלייך טהאָן זעהר גערען. איין מאָל, זעהענדיג אזוי זיין שוואַכ-קייט, האָב איך איהם אַמאָל אַ זאָג געטהאָן:

— הער, מיין פריינד, דו ביסט דאָך פשוט אַ שוטה. אויב דו וועסט אויף מיר ניט אַכטונג געבען ווי עס דארף צו זיין, וועל איך דאָך אנטלויפען אין אן אנדער טורמע און וועל מיטנעהמען מיט זיך די צוואה. וואָס זשע וועסט דו דאן טהאָן?

איך האָב דעם גליק אייך צו מעלדען אז איצט האָט זיך שוין אַלעס איינגעשטעלט ווי עס דארף צו זיין, און אויב איך האָב זיך

זיי ליגען געזאגט האָבען זיי געקושט מיר די הענר, ווען אָבער איך האָב זיך איינגעאַרדענט לויט דעם הייליגען אמת פון מיין לעבען, האָבן זיי געדונערט געגען מיר מיט קללות, האָבען מיך פּערהאַסט און האָבען מיך פּערוואָרפּען מיט שמוץ. זיי האָט אויפגעבראכט שרעקליך פאר וואָס איך וואג צו לעבען איינזאם, אליין, און בעט פאר זיך קיין פלאץ ניט אין דער „אַלגעמיינער קאמער פאר שווינדלער“. ווי שווער עס איז צו זיין וואהרהייטליך אין דיעזער וועלט!

אמת, מיין פעסטקייט האָט זיי ענדליך אונטערטעניג געמאַכט: ווי די נאַאיווע ווילדע, וועלכע פארגעטערען אַלעס וואָס זיי פערשטעהען ניט, אזוי האָבען זיי אָנגעהויבען פאר מיר צו פערנייגען זיך, אָט שוין דאָס צווייטע יאָהר, און וואָס ווייטער פערנייגען זיי זיך אַלץ טיעפער, ווארום וואָס ווייטער ווערען זיי אַלץ מעהר פּערוואונדערט און אַלץ שטאַרקער ווערט זייער פחד פאר דאָס, וואָס זיי פערשטעהען ניט. דאָס גופא, וואָס איך ענטפער קיין מאָל ניט אויף זייערע בע-גריסונגען, בעגייסטערט זיי. ווען איך זאָל אָנהויבען צו זיי צו רעדען — וועלען זיי אין מיר ווידער דערזעהען פשוט אַ מענש און דאן וואָס איך זאָל שוין ניט זאָגען וועט זיי ענטטוישען; ווען איך שווייג אָבער ווער איך עהנליך צו זייער אייביג שווייגענדען גאָט. ווארום אפילו אין גאָט וועלען אויפהערען צו גלויבען דיעזע מענשען, ווי נור גאָט וואָלט אָנגעהויבען רעדען צו זיי. יעדענפאלס רעכענען מיך שוין זייער רע ווייבער פאר אַ הייליגען; און יענע פרויען און קראנקע קינדער, וועלכע איך טרעה אָפט ביים שוועל פון מיין וואָהנונג, ערווארטען געוויס פון מיר גאָר אַ קלייניגקייט — רעטונג און נסים. וואָס מיינט איהר, זאָל נור אַריבערגעהן נאָך אַ יאָהר אָדער צוויי און איך וועל אָנ-הויבען מאַכען נסים ניט קיין ערגערע פון יענע נסים, וועגען וועלכע זיי דערצעהלען מיט אזוי פיעל התפעלות. זאָנדרעבארע מענשען, ציי-טענווייז האָב איך אויף זיי פשוט רחמנות און איך ווער גאָר אָהן שפּאַס אין כּעס אויף דעם טיפּעל, וועלכער האָט אזוי קונציג צוטאשט די קארטען אין זייער שפּיעל, אז בלויז אַ זשוליס קען וויסען דעם אמת, זיין אייגענעם זשוליקשען אמת וועגען די געצייכענטע פאַלשע דאמען און אויך אזעלכע פאַלשע מלכים. זיי בויגען זיך צו נידריג און איבער דעם קען דאָס געפיהל פון רחמנות צו זיי ניט ענטוויקעלען זיך, ווארום אז ניט — גיב אַ שמייכל אויף מיין שפּאַס, גוטער לעזער — ווארום

געלען פון געפענגנים, אָבער איך האָב אזוי שוין געמוזט טהאָן, וואָס
רום דער געפענגניס־אויפֿזעהער, וועלכער האָט מיר געהאַלפֿען אויס־
פֿיהרען דעם פֿלאַן, האָט זיך ענטזאגט צו זיין מיין ביבליאָטעקאר און
ארויסגעבען מיר ביכער לויט דער פּאַרשריפט פון אַ טורמע, און דינ־
גען צוליעב דעם אַ בעזונדער מענשען האָט מיר אויסגעזעהען ווי אַן
איבריגער קאפּריו. איך האָב שוין אזוי אויף אָנגעשטויסען זיך אויף
שטאַרקע געגנער, ווען איך האָב גענומען דורכפֿיהרען מיין פֿלאַן ;
און ניט בלויז די פּראָסטע מאַסע האָט מיך איבער דעם ערקלעחרט
פאר אַ מיטגענעם, נור אפילו די מעהר געבילדעטע מענשען זיינען,
געווען געגען מיין פֿלאַן. אפילו דער הערר נאַטשאַלניק אליין האָט
אומזיסט געזוכט אַ היבשע צייט אָבערערען מיך פון אזא פֿלאַן, און
בלויז צום סוף האָט ער מיר גערדיקט פריינדליך די האַנד און האָט
אויסגערדיקט זיין אויפֿריכטיגע בעדויערונג, וואָס ער קען מיר ניט
אָבעגעבן קיין פֿלאַז אין אונזער טורמע.

איך מוז ביטער אַ שמייכעל טהאָן, ווען איך דערמאָהן מיך אויף
דעם ערשטען טאָג פון מיין געפֿאנגענשאַפט. אַ מאַסע פרעכע און
אונזוויסענדע פּוסטעפֿאסניקעס האָט פון אין דער פֿריה ביז דער נאַכט
געפֿילדערט אונטער מיין פענסטער, פעררייסענדיג דעם קאָפּ אַרויף
(מיין קאמער געפֿינט זיך אין צווייטען עטאַזש) און האָט מיך געזי־
דעלט מיט אַלערליי אונזיניגע בעליידיגונגען. צו דער שאַנדע פון
מיינע מיטבירגער מוז איך זאָגען, אז עס זיינען זאָגאר געמאַכט גע־
וואָרען פערזוכען צוצושמעטערן מיין וואָהנונג, און איין־שטיין וועל־
כער האָט דורכגעשלאָגען דעם פענסטער האָט שיער ניט צולעכערט מיין
קאָפּ. נאָך גוט וואָס די פּאָליציי איז געקומען אין דער צייט און איהר
איז געלונגען צו פֿעהרנידערן אַ קאטאַסטראָפֿע. און ווען איך פֿלעג אין
אבענר ארויסגעהן צום שפּאַצירען, פלעגען הונדערטע דומע מענשען,
ערוואַקסענע און קינדער, בעגלייטען מיך מיט פייפֿערייען און גע־
שרייען, זידלענדיג מיך און זאָגאר בעוואַרפען מיך מיט בלאָמע. ווי
דער פֿערפֿאַלגטער נביא, אזוי בין איך אָהן פחד געגאנגען מיין וועג
צווישען דער צובישעוועטער מאַסע, ענטפֿערענדיג אויף קלעפּ און
זידלעריי בלויז מיט שמאַלצען שווייגען.

פון וואָס זיינען דיזעז דומע יונגען אזוי אויפֿגערעגט געוואָרען ?
מיט וואָס האָב איך בעליידיגט זייערע פּוסטע קעפּ ? ווען איך האָב

ווי עמיצען וואָלט ווירקליך נויטיג זיין מיין ריינקייט. איבריגענס, וויל איך ניט מאַרירן זיין : דער טורעם-שומר וועט באַלד פארלעשען דאָס ליכט אין מיין צעלע, און נאָך אַמאָל נעהמען זיך פאר די כתבים וויל איך ניט.

איך וועל זיך אומקעהרען צוריק צו יענער ווייטער צייט.
נאָך לאַנגען נאָכריינקען האָב איך ענדליך בעשלאָסען איינצופיהר-
רען פאר זיך די סיסטעמע פון אונזער געפענגנים מיט איהר גאַנצער
שטרענגקייט. צוליב דיעזען צוועק האָב איך אויפגעזוכט ביים עק
פון שטאָרט אַ קליין הויז, וועלכען מען האָט פערדונגען מיר אויף
אַ לאַנגע צייט. איך האָב דערנאָך מיט דער גוטתאראציגער מיטוויי-
קונג פון דעם נאָטשאַלניק פון אונזער טורמע, וועמען איך בין אונ-
בעשרייבליך דאנקבאַר, איינגעלאדען אויף דעם נייעם פלאַץ איינעם
פון די געניטסטע געפענגנים-אויפזעהער, נאָך גאָר אַ יונגער מענש,
אַבער שוין אַ פעהרארטעוועטער פון די שטרענגע פרינציפען פון אונ-
זער טורמע, און צוזאמען האָבען מיר אָנגעוויזען די ארבייטער ווי זיי
זאָלען איבערבויען דאָס הויז, אַז עס זאָל זיין פונקט אַזוי ווי די
קאמערען פון טורמע. מיין נייע וואָהנונג איז אין מאס און אין דער
פאָרמע אקוראט נאָך דעם פלאַן פון אַ טורמע. דער שטח פון מיין קא-
מער איז 4 ביי 8 און די הויף אקוראט 4 עלען. די ווענד זיינען אונ-
טען אַבגעמאָרבט אויף גרוי, און דער אויבערשטער טהייל, ווי אויף
דער סופיט, בלייבען ווייס. אויבען איז אַ פיער-עקיגער קליינער
פענסטער מיט אַ מאַסיווער, אייזערנער גראטע, וועלכע איז שוין
פערראסט געוואָרען. אויף דער טהיר, וועלכע פערשפארט זיך מיט
אַ פעסטען, שווערען שלאָס, וואָס גיט אַ מורא'דיגען קלונג ווי מען
גיט נור אַ קעהר דאָס שליסעל, איז אַ קליינע לאָך, דורך וועלכער
מען זאָל קענען נאָכשפירען, און גידיגער פון קוק-לאָך, איז אַ
קליינטיק טהירעלע, דורך וועלכער מען דערלאנגט עסען. אין קא-
מער זיינען : אַ טיש, אַ שטוהל און אַ בעטעל אַ צוגעשרויפטע צו
דער וואַנד. אויף דער וואַנד היינגט דער געקרייציגטער, מיין פאָר-
טרעט, און די רעגעלען ווי די געפאנגענע דארפען זיך פיהרען, איינ-
געפאסט אין אַ שוואַרץ רעהמעל. אין ווינקעל אן אלמער מיט ביכער.
דער אלמער מיט ביכער איז אפילו אַ ווידערשפרוך צו די שמענגע רע-

12.

זאָנטאָג, דער צווייט-און-צוואַנציגסטער
אָקטאָבער... 19 יאָהר.

מיט אַ זאָנדערבארען געפיהל האָב איך געעפענט די דאָזיגע פאר-
לעגענע בלעטער. ווען איך האָב זיך געזעגענט מיט'ן לעזער, האָב
איך אויסגעדריקט די האָפנונג אז מיר וועלען מאַרגען ווידער שמועסען
און איך האָב זיך גאָר ניט געריכט, אז גאנצע דריי יאָהר וועלען פאר-
געהן ביז איך וועל קענען אָנהויבען דעם איבערגעריסענעם שמועס מיט'ן
לעזער. און איך האָב אָנגעהויבען איצט אויפצייכענען די עטליכע שורות
בלויז דערפאר, ווייל איך האָב ליעב אימער צו דערפיהרען ביז'ן סוף
דאָס וואָס איך האָב אָנגעהויבען.

אויב מיין אונבעקאנטער פריינד דער לעזער האָט שוין בעוויזען
צו ענדערען זיך אין די דריי יאָהר, האָב איך זיך פאר דיעזער צייט
נאָך מעהר פון איהם געענדערט אין די אומשטענדען פון מיין נייעם
לעבען. איך האָב דורכגעלעזען דאָס וואָס איך האָב אָנגעשריעבען
מיט אַ טרויעריגען שמייכל. ווער דארף דאָס? — בין איך דען ניט
איינער אליין. און איך האָב אלץ געזוכט עמיצען, האָב געוועלט
עמיצען איבערצייגען; מיך האָט געמאָטערט, ווען איך האָב גע-
דינקט אז מען גלויבט מיר ניט און — האָב אָפט ליגען געזאָגט. יא,
איצט קען איך גאנץ אָפּענהערציג געשטעהן: איך האָב זעהר פיעל
ליגען געזאָגט אין דיעזע צוועקלאָזע און נאָאיווע כתבים. (בעזאָנדערס
אונאנגענעהם דעריין איז מיין דערזעהלונג וועגען דער ערשיינונג פון'ם
געשפּענסט.) צו וואָס האָב איך דאָס געטהאָן בין איך דען — ניט
איינער אליין? און וואָס פאר אַ בעטרעף האָבען אפילו די אַרעמע
אמת און שקר אין פּערגלייך מיט דאָס מורא'דיגע און גרויסע, וואָס
איך טראָג איצט אין מיין איינזאמער נשמה. ווי דער אַרעמער אקטיאָר
אזוי האָב איך געזוכט צו בעקומען אונזיניגע אפלאָדיסמענטען און
האָב זיך פּערגלייגט נידריג פאר יעדערן וואָס האָט בעזאָהלט אַ גראַשען
צו קענען אויף מיר קוקען — ווען דאָ, אין דער פינסטערקייט פון די
קוליסען האָט אויף מיר געווארט די הונגעריגע אייביגקייט! ניט
בענוגענענדיג זיך מיט דעם אייגענעם בעוואוסטזיין, אז איך בין אונ-
שולדיג, האָב איך די גאנצע צייט געזוכט בעווייזען מיין ריינקייט —

צווישען די קראנצען, וועלכע עס האָבען בעפוצט דעם קבר פון מאַדאַם נ. נ., איז געווען איינער, וועלכער האָט געצויגען אויף זיך אַלעמענס אויפֿמערקזאמקייט איבער זיין אַריגינעלער פאַרמע: דאָס איז געווען אַ שעהן־אויסגעפלאָכטענע גראַטע פון בלוט־רויטע ראָזען. און דער אויפֿשריפט אויפ'ן קראַנץ איז געווען: „פון אן אונבעוואוס־טען פריינד. רוה זיך אויס, דו מיעדעס האַרץ.“

דאָס לעצטע, וואָס מיר בלייבט נאָך צו דערצעהלען אום צו מאַכען אַ פולען חשבון מיט דעם דאָזיגען לעבען, איז דאָס וואָס איך האָב זיך אָנגעזאָגט פון צו האַלטען די לעקציעס. אפשר וועל איך דערנאָך איינשטימען דאָס צו טהאָן — אָבער דערווייל האָב איך קיין לופט ניט צו שמועסען מיט דעם לייכטזיניגען פאַלק, וועלכער איז פערטיג אַלעס צו פרעסען, ווי אַ חיה וואָס קלייבט ניט אויס — פרע־סען אי אמת אי ליגען. ווי מוזען אויסגעהן פון ביינסשאפט פאר דיעזען פובליקום די אקטיאָרען, — פאר דיעזען פובליקום, וועלכען מען קען אַזוי לייכט אָבנאַרען, ווי אַ וואַראַנע, און וועלכען עס איז אין דער־זעלבער צייט אַזוי שווער אָבצונאַרען, ווארום זיין גלויבען גופא איז אָבגענאַרט. און מינוטענווייז, ווען מיר ווילט זיך אַ לאַך טהאָן, שטעל איך זיך פאר דעם טייפֿעל, וועלכער האָט אַזאַ פולען זאַפּאַס פון העלישע ליגענס, פאַלשקייט און כיטערקייט, ווי ער איז אַראָב־געקומען אויף דער ערד האָפּענדיג אַז ער וועט געניאל אָבנאַרען די מענשען — און פלוצלונג שטעלט זיך אַרויס, אַז מען ווייס דאָרט גאָר ניט דעם אונטערשייד צווישען אמת און ליגען, ווי מען ווייס דאָס אין גיהנום, און אַ וועלכע ניט איז פרוי, אַ וועלכע ניט איז קינד קען קונציג פיהרען פאר'ן נאָז דעם עלטסטען, געניטעסטען שוישפיעלער !

אָבער מיר איז ניט צום לאַכען, ווי וויציג אַזאַ שפּאַס זאָל ניט זיין: מיך ערוואַרט אן אנדער אַרבייט, אַ גרויסע, אַ ליכטיגע אַר־בייט, און צו דיעזער אַרבייט אייל איך זיך, פערלאָזענדיג מיט בעדויערן מיין לעזער. איך האָפּ אָבער אַז מיר וועלען זיך נאָך מאַר־גען זעהען און איך וועל האָבען צו דערצעהלען עפּעס נייַעס.

די יתומים-געוואָרענע קינדער זיינען אונבעשרייבליך. אזוי זאָגען די צייטונגען. איך אליין צווייפעל אייגענטליך, אויב דאָס איז גע-ווען זעלבסטמאָרד, ווייל עס איז קיין בעזונדער אורזאכע דאָפיר ניט געווען.

ווען איך צוגליעדער אויפמערקזאם אלעס דאָס, וואָס איז פאָר-געקומען ביי אונזער בעגעגעניש, קום איך צום טרויעריגען שלום, מיט וועלכען מיין לייעכער לעזער מוז איינפערשטאָנדען זיין: עס איז קיין צווייפעל ניט, אז מאַדאָם נ. נ. האָט ליגען געזאָגט, פערזיכערענדיג, אז זי לייעכט ניט דעם מאַן, פון וועלכען זי האָט צו האָב טוצען קינדער, נור זי לייעכט מיך. נאָטירליך, איך קען ניט קוקען צו שטרענג אויף אזא נאָאיווען ליגען; מען קען דאָס זיך אייכט ערקלעהרען דערמיט, וואָס זי איז געווען אין אזא עקזאָלטירטען צושטאנד, ווען זי האָט זיך מיט מיר בעגעגענט. מודה זיין זיך איינפאך, אז זי איז מיר אונטריי געווען, האָט מאַדאָם נ. נ. ניט געקענט און זעלבסטפערשטענדליך, אז זי האָט זיך געכאַפט פאר ווייבערשע תירוצים, וועלענדיג, אז עס זאָל זיין אנגענעם, אי מיר, אי איהר. פיהלענדיג, אז זי האָט זיך עפעס ווירקליך פערשולדיגט פאר מיר, האָט זי זיך געאיילט שנעל צו פארגלעטען דיעזע שולד, ווי זי האָט נור געקענט. ליידער, קען איך ניט אנערקענען אלס גוט איהר האַלטונג דעריין. איך בין טיעף איבערצייגט, אז ווען זי איז געקומען צוריק אהיים צו איהר ווירדיגען מאַן, האָט זי איהם אליין דערצהלט וועגען אונזער קאָמישען טרעפּען זיך — פערשווייגענדיג נאָטירליך וועגען אייניגע איינצעלהייטען, וועלכע קענען פאר איהם זיין אונאנגענעם.

איך האָב שיעור ניט פּערגעסען צו דערמאָהנען, אז דער מאַדאָם נ. נ. איז געלונגען צו בעקומען ערגעץ מיין אדרעס, און זי האָט מיר געשיקט עטליכע בריעף, וועלכע איך האָב צוריקגעקעהרט ניט גע-פּענטעהייד, רעכענענדיג, אז איך וועל דאָרטען ניט געפינען ניט קיין נייעס, ניט קיין אינטערעסאנטעס, אַ חוץ די זעלביגע אַלטע האַלב-פאַלשע האַרצענס-אויסגוסען. מיט עטליכע טעג פריהער פאר איהר פּלוצלונגען טויט איז זי געקומען צו פאָהרען אליין, אָבער זי האָט מיך צוהויז ניט געפונען — איך בין געווען אויף בעזוך ביי דעם נאָ-בשאַלניק פון אונזער געפּענגנים.

איך זיך נאך מעהר איבערצייגט אין דער זיכערהייט פון מיינע געדאנקען, און דאס האָט געווירקט, אז מיינע אנשטואונגען זאָלען זיך ווייטער ענטוויקלען אין דער זעלבער ריכטונג. דאָס האָט מיר אויך געהאָלפֿען פֿטור צו ווערען פון איין גראָבען מיאוס'ען טעות. איך בין געקומען צום שלום, אז די „אַלגעמיינע קאמערען פאר שווינדלער“, וועלכע זיינען איינגעריכט אין אונזער געפענגניס, זיינען עבען אזוי נויטווענדיג, לאָגיש און צוועקמעסיג, ווי די איינצעל־צעלען. לעבנדיג אליין אין איינע פון אזעלכע קאמערען, האָב איך דערפיהלט, וואָס פאר אַ טיעפען טעות איך האָב געהאַט. איך קען זיך דאָ ניט איינהאַלטען ניט צו דערזעהלען וועגען אַ געוויסער קוריאָזיטעט, כמעט אַ ווייז, וואָס כאַראַקטעריזירט ריכטיג די זאָנדרעבאַרע און לעבנליכע צוטומעלטקייט און צוטראָגענהייט, פון וועלכער עס ליידען אונזערע דיינקער און געלעהרטע. פערברענגענדיג מיט דעם העררען נאַטשאַלניק און בעשפרעכענדיג מיט איהם דעם פלאַן פון אונזער געפענגניס, האָב איך זיך ערקונדיגט וועגען דער אורזאכע, פאר וואָס עס זיינען איינגעריכט געוואָרען „אַלגעמיינע קאמערען פאר פערברעכער“.

— וועניג פלאַץ. דאָרום איז פאר שווערע פערברעכער איינצעל־האַפט, און פאר אלע אנדערע — נאָך דער מעגליכקייט. וועניג פלאַץ — ווי איינפאך דאָס איז, ווי פערניפטיג און ווי קלאָהר ! און איך, שוטה, וואָס האָב גערעכענט, אז איך בין אַ גאנצער דענקער, האָב ניט געקענט טרעפען, אז איבער דער צו גרוי־סער צאהל פון דער בעפעלקערונג קען איינצעלהאַפט זיין בלויז אַ פרי־ווייליגע פאר איינצעלנע אויסערוועהלטע — אָדער ווי עס האָט זיך גאַנץ קורץ און שעהן, אויסגעדריקט מיין געהערטער נאַטשאַלניק :

— וועניג פלאַץ !

איידער איך וועל דערזעהלען, ווי איך האָב זיך בענוצט מיט דער ערקענונג פון מיין טעות און אָנגעווענדעט דאָס פיר דער איינריכטונג פון אַ נייעם לעבען, וועל איך דערמאהנען נאָך מיט עטליכע ווערטער מאַדאם ג. — ווי די צייטונגען האָבען געמעלדעט, האָט דיעזע עהרענהאַפטע דאמע געענדיגט איהר לעבען פלוצלונג אונטער זאָנדרעבאַרע אומשטענדען, וועלכע דייטען אַן אויף דער מעגליכקייט, אז זי איז בעגאנגען זעלבסטמאָרד. די יסורים פון איהר מאַן און פון

קרעפטען זיינען צוריק געקומען צו מיר. דאָס לאַנגע אַברוהען זיך אויף דעם בוזים פון דער מוטער נאָטור, אַרומגערינגעלט מיט איהר בערוהיגענדע שענהייט, דאָס אָנזעהען פון'ם דאָרף-לעבען, וואָס איז אזוי איינפאך און אזוי קלאָהר; די אבועזענהייט פון שטאָדטי־שען רויש און טומעל, וואו אזוי ווי הונדערטע ווינדמיהלען וואָלטען פאכען ביים סאמע נאָז מיט זייערע לאַנגע הענד, און ענדליך מיין פאָלשטענדיגע איינזאמקייט, וועלכע איז פון קיין זאך ניט געשטערט, האָבען ווידער געבראכט אין אָרדנונג מיין צוטרויעלעטע וועלט־אנשוואונג און האָבען זי ווידער געמאַכט פעסט און שטאַרק. רוהיג און זיכער קוק איך אַריין אין מיין צוקונפט, אָבוואָהל זי באַט מיר קיין אנדער זאך ניט אָן ווי בלוז אן איינזאמען קבר און די לעצטע וואַנדערונג אין אונבעוואוסטע מרחקים. איך בין פערטיג מוטהיג צו בעגעגענען דעם טויט, פונקט אזוי מוטהיג ווי איך האָב אָבגעלעבט מיין לעבען, שעפענדיג קראפט אין מיין איינזאמקייט, אין דעם בע־וואוסטזיין פון מיין אונשולד און פון מיין גערעכטיגקייט.

אויב עס איז אזוי ווי אונזערע טהעאָלאָגען פערזיכערן, אז אונז ערווארט אַ לעבען אויף יענער וועלט און דער לעצטער יום־המשפט, דאן וועל איך אויך דאָרט אויף דעם שרעקליכען משפט פאר די גרויסע הימלישע וועזען הויך אַרויסשרייען מיין אונשולד, ווי יענע אונשולד־דיג שעפעלע, וואָס האָט אויף זיך גענומען אָבצוקומען פאר די זינד פון דער וועלט. איך האָב גענומען אויף זיך צו טראָגען אויף מיר די גרויסע זינד־עמערס פון דער וועלט און פאָרזיכטיג, ניט פערגי־סענדיג קיין טראָפען, האָב איך עס דערטראָגען ביז'ן קבר. אמת, געבראָכען האָבען זיך אונטער דער שווערער משא מינע קניע, גע־בויגען האָט זיך אונטער איהר מיין רוקען, אָבער מיין האַרץ, וואָס טראָגט אזוי פיעל אַריבער, האָט קיין מאָל ניט געבעטען קיין רחמנות און האָט קיין מאָל קיין רחמנות ניט ערווארטעט. און אויב אין דעם שרעקליכען געריכט־טאָג אויף יענער וועלט וועל איך ניט טרעפען קיין גערעכטיגקייט, וועל איך געדולדיג און רוהיג, אין דער אונ־ענדליכקייט פון צייט, ווארטען אויף אַ נייעם, אויף דעם ש ר ע ק ל י כ ט ע ן משפט.

איך בין אויך אזוי גליקליך צו מעלדען דעם לעבען לעזער, אז פארבריינגענדיג אַ קורצע צייט אין זייער זאָגענאנטער פרייהייט, האָב

העמט האָט זי שווער ווי אן איינגעמאטערטער פערד : אין אזעלכע אלטע יאָהרען פערגעהט ניט אונבעשטראָפּטערהייט אַ שטאַרקע אויפ־רעגונג. און איהר לעצטער קאָקעטישער געלעכטער, מיט וועלכען זי דאָט זיך פּעראַבשיידט, איז געווען עהנליך צו אַ שלוכצען. זי איז אַוועק.

אין דערזעלבער נאכט האָב איך אויפגעוועקט דעם דיענער, האָב איהם געהייסען איינפאַקען די זאַכען און מיר זיינען אַוועקגעפאַהרען. איך וועל ניט דערזעהלען וואו איך געפין זיך איצט, נור די גאַנצע נעכטיגע נאכט און היינטיגע נאכט האָבען איבער מיין קאָפּ גע־רוישט בוימער און דער רעגען האָט געשמיסען אין פענסטער. דאָ זיינען קליינע פענסטערלאַך און מיר איז גרינגער צו זיין הינטער זיי. איהר האָב איך אַוועקגעשיקט אַ גאַנץ לאַנגען בריעף, דעם אינהאַלט פון וועלכען איך רעכען פאַר איבעריג דאָ צו בריינגען. איך וועל זיך שוין מיט איהר מעהר קיין מאָל ניט זעהען.

אַבער וואָס קען מען מאַכען ? זאָל מיר דער לעזער פערצייהען די דאָזיגע צוטומעלטע פראַגען. זיי זיינען אזוי נאַטירליך אין מיין לאַגע. דערצו האָב איך נאָך זיך פערקיהלט אין דער צייט פון מיין איבערקלייבען זיך און בין קראַנק געוואָרען אויף רעוומאַטיזם, וואָס איז אזוי שמערצליך זאָגאַר געפעהרליך פאַר אַ מענשען אין מיינע יאָהרען און דאָס גיט מיר ניט די מעגליכקייט אפילו צו דיינקען, צו טראכטען רעהיגעהייט. עפעס ווייס איך ניט פאַר וואָס טראכט זיך מיר איצט אזוי פיעל וועגען מיין יונגען, פריהצייטיגען אומגעקומע־נעם פריינד, הערר ק... ווי מוז איהם איצט זיין אין זיין נייער טורמע ?

מאָרגען פריה, אויב די כחות וועלען מיר ערלויבען, וועל איך געהען בעזוכען דעם הערר נאַטשאַלניק פון אונזער טורמע און זיין געאַכטעטע פרוי, — אונזער טורמע...

11.

איך בין בעזונדער גליקליך מיט דעם, וואָס איך קען מעלדען מיין טהייערען לעזער, אַז מיינע קערפּערליכע ווי מיינע גייסטיגע

און אזוי וויינענדיג און לאכענדיג האָבען מיר זיך אָבגעגעבען איינער דעם צווייטען. אָ, שענדליכער אויגענבליק! דערשטיקט און געטויט טעט זאָלסטו ווערען פון פערגעסענהייט. איך וויל דיך ניט צונעהמען, דו וואהנזיניגע מתנה פון אָבלאכענדען שיקזאַל — איך וויל ניט, איך וויל ניט.

און זי האָט גערעדט, לאכענדיג און וויינענדיג :
— באדיינק נור, דאָס איז דאָך אונזער ערשטע חופה-נאַכט.
באמת, דאָ איז אַלס דריטער, אַלס עדות, געווען דער שאָמען
אַליין.

עס איז שוין האַלב נאָך דריי דער זייגער, ווען זי איז אוועק.
פאַר אַלטע לייט אַ גאַנץ שפעטע שטונדע. אוועקגעהענדיג, האָט זי
געפאָדערט אז איך זאָל, ווי אַ יונג בחור'ל, בעגלייטען זי ביזן שוועל,
און איך האָב אזוי געטהאָן. ביים אוועקגעהען האָט זי מיר געזאָגט :
— מאָרגען קלייט איך זיך אין גאַנצען אריבער צו דיר. איך
ווייס די קינדער וועלען זיך פון מיר אָבזאָגען — ווייסטו, מיין טאָכטער
טער וועט דאָך באַלד חתונה האָבען — אָבער זיי זיינען מיר דאָך
סיי ווי סיי פרעמד, און מיר וועלען אוועקפאָהרען. . . דו ליבעסט מיר ?
— איך ליבע.

— ליבעינקער, מיר וועלען אוועקפאָהרען ווייט, ווייט. דו האָסט
עפעס געוואָלט לעזען לעקציעס. ניין, מען דארף דאָס ניט. מיר גע-
פעהלט דאָס ניט, וואָס דו רעדסט דאָרט וועגען עפעס אַן אייזערנע
גראַטע. דו ביסט אזוי אויסגעמאטערט, דו דארפסט זיך גוט אויס-
רוהען. יא ?
— יא, יא.

— אָד, איך האָב זיך גאָר פערגעסען אויף מיין שליוער. בע-
האַלט איהם ביי זיך, בעהאַלט איהם אַלס אַ עראינערונג פון היינטיגען
מאָג. ליבעינקער !

ווען מיר זיינען אַרויס פון פאָדער-צימער האָט זי אין דער אַנט-
וועזענהייט פון דעם פערשלאָפענעם לאַקיי מיר הייס געקושט. פון
איהר האָט געשמעקט אַ ריח פון אַ נייעם פערפיום, ניט דערזעלבער,
מיט וועלכען עס איז געווען פערפיומירט איהר בריעה. און געאָמט

— דו זאגסט ליגען ! וועמען פאלשעוועסט דו ?

— ניין, ליבינקער, דאָס איז אן אמת. איינער איז מיר זעהר געפעהלען געוואָרען, דו קענסט איהם ניט, און ער האָט מיך זעהר געליעבט. אָבער האָב איך דען געקענט אונטריי בלייבען דיר ? — מיר ?

באמת, מיט אַ שאַטען איז מיר שוין געווען לייבטער צו ריידען, איידער מיט אַ פרויענצימער ! וואָס האָב איך איהר געקענט זאָגען — מיין מוח האָט זיך געמישט. און ווי-האָב איך זי געקענט אַבשטויסען, ווען זי האָט מיט אזא אונגעגרענעצטע זשערנעקייט, פול מיט לייעבע און ליידענשאפט געקושט מיינע הענד, מיינע אויגען, מיין פנים. דאָס איז זי, מיין לייעבע, מיין טרוים, מיינע ביטערע יסורים ! — איך לייעב דיך. איך לייעב דיך.

און איך האָב אלעס געגלויבט : איך האָב געגלויבט איהר לייעבע, איך האָב געגלויבט, אז אָבגעבענדיג זיך דעם לומפּ האָט זי געלעבט בלויז מיט מיר, ווי אן עהרליכע און קיין מאָל ניט אונטרייע פרוי. איך האָב אלעס געגלויבט. און ווידער האָב איך דערפיהלט מיינע שוואַרצע לאַקען — און ווידער האָב איך, דערזעהען זיך אַ יונגען. און איך בין געפאלען פאר איהר אויף די קניע און האָב לאַנג געוויינט. און האָב שטיל געשעפעצט, דערזעהלענדיג איהר וועגען מיינע יסורים, וועגען דער בענקשאפט פון עלענד, וועגען אַ צובראָכען האַרץ, ווער גען צוקאליעטשעטע געדאַנקען. און זי האָט וויינענדיג און לאַכענדיג געגלעט מיינע האָאַר ; און פלוצלונג האָט זי בעמערקט, אז זיי זיינען גרוי, און זי האָט ווילד אָנגעהויבען צו שרייען.

— וואָס איז מיט דיר, וואָס שרייסטו ?

— און דאָס לעבען ? איך בין דאָך שוין אן אלטינקע.

ניין, איך פערשטעה קיין זאך ניט. איך גלויב ניט, איך קען ניט גלויבען אלעס דאָס, וואָס איז פאָרגעקומען. שוין לאַנג, שוין אזוי פיעל יאָהרען, ווי אין מיר איז ליידענשאפט פערלאָשען געוואָרען. פון וואַגען איז זי צו מיר געקומען איצט ווידער מיט אזא קראַפט ! קענען דען זיין נסים אויף דער וועלט ! איז דאָס מעגליך, אז דאָס איז אן אלטע פרוי און ניט קיין יונג מיידעל, ניט קיין פרויענצימער, וועלכער ברענט מיט ליידענשאפט, אומאַרעמט מיך, דריקט זיך צו מיר מיט איהר בעוועגענדער ברוכט. מיר האָבען געוויינט און געלאַכט.

א וואָהנזיניגען שמיכעל, אין וועלכען יסורים זיינען געווען צומישט מיט ליכטיגע הימלישע פרייד, האָט זי געזאָגט :

— איך — גליקליך ? איך — גליקליך ? אָ, פרוינד מיינער, נור ביי דיינע פיס קען איך גליק געפינען. פון דער מינוט אָן, וואָס דו ביזט פון טורמע אַרויס, איז מיר פארהאַסט געוואָרען מיין הויז, מיין פאַמיליע, און איך בין דאָרט אַן עלענדע, אַ פרעמדע, אָ, ווען דו וואָלסט וויסען, ווי איך האָס איהם, דעם לומפ !

— דו רעדסט דאָס וועגען מאן !

— ער איז אַ גנב. ער האָט מיך צוגענומען פון דיר. מיין מאַן ביסטו. דו ביסט אַ קלוגער, דו האָסט געוויס געפיהלט : ניט אַליין ביסטו אין טורמע געווען, איך בין דאָרט שטענדיג מיט דיר געווען. . .

— און ביינאַכט ?

— יא, אַלע נאַכט.

— און ווער-זשע איז געלעגען מיט איהם ?

— שווייג, שווייג ! ווען דו וואָלסט בלויז הערען, ווען דו וואָלסט בלויז זעהען, מיט וואָס פאַר אַ שמחה איך האָב איהם אַ שלידער געטהאָן אין פנים. — לומפ ! צעהנדליגע יאָהרען האָט דיעזעס וואָרט געברענט מיין צונג ; ביינאַכט, אין זיין אומאַרמונג, פלעג איך שטיל לינקערהייד פאַר זיך ווידערהאַלען : לומפ, לומפ, לומפ ! און דו פערשטעהסט : דאָס, וואָס ער האָט גערעכענט אַלס ליידענשאַפט, איז געווען פעראַכטונג, האָס, אַ שפיי אין פנים. און איך האָב אַליין גע-זוכט זיינע אומאַרמונגען, אום נאָך אַמאָל און ווידער אַמאָל צו בעליידיגען איהם. זי האָט זיך צוקייכט פון געלעכטער, שרעקענדיג מיך מיט דעם ווילדען אויסדרוק פון איהר פנים.

— ניין, דו בעטראַכט נור : דעם גאַנצען לעבען האָט ער אומ-אַרעמט בלויז אַ ליגען. און ווען ער פלעגט איינשלאָפען אן אָכגע-נאַרטער, אַ גליקליכער, בין איך לאַנג און שטיל געלעגען מיט אָפּע-נע אויגען און שטילינקערהייד געקריצט מיט די צייהן, און מיר האָט זיך געוועלט אַ קניפ טהאָן איהם, אַ שטאָך טהאָן איהם מיט אַ שפיל-קע. און דו ווייסט — זי האָט זיך ווייטער צוקייכט לאַכענדיג — בלויז איבער דעם בין איך איהם ניט אונטריי געבליבען.

מיר האָט זיך געדוכט, אַזוי ווי מען וואָלט נעגעל געשלאָגען מיר אין מאַרד. אַנכאַפּענדיג זיך פאַרן קאַפּ, האָב איך זיך צושריען :

איך האָב זיך צולאכט :

— נ, און דערנאָך מסתמא אין די ליפען. און דו האָסט איהם געענטפערט מיט דאָס זעלביגע ? איהר זייט זיך אַרומגעפאָהרען שפּאַר צירען אין וואַלד — דו, מיין בלח, מיין ליעבע, מיין טרוים. און אלעס פון מיינעט וועגען ? רייד דאָך ! זאָג ! זאָג דאָך !

וואהנזיניג האָב איך איהרע הענד געבראָכען און, דרעהנדיג זיך ווי אַ שלאַנג, זוכענדיג אָהן האָפנונג צו בעהאַלטען פון מיר איהר בליק, האָט זי געשעפּצט :

— פערצייהע מיר ! פערצייהע מיר.

— וויפיעל קינדער האָסטו ?

— פערצייהע מיר !

אַבער איך האָב שוין פערלאָרען מיין פערשטאַנד און ווי אַ וואהנזיניגער, טופענדיג מיט די פיס, האָב איך געשריען :

— וויפיעל קינדער ? רייד דאָך. ווארום איך וועל דיך ערמאָרן דען !

און דאָס האָב איך ווירקליך געזאָגט : אפנים ווי איך בין טאקע שיעור אַראָב פון זינען, ווען איך, איך האָב געקענט סטראשען צו ערמאָרדען אַ אונבעשיצטע פרוי. און זי האָט הפנים גערטאָפּען, אז דאָס זיינען בלוז ווערטער און האָט געענטפערט :

— ערמאָרד ! דו האָסט אַ רעכט דארויף ! איך בין אַ פערברע-

כערין. איך בין דיר פאַלש געווען. און דו ביסט אַ מאַרטירער, דו ביסט אַ הייליגער ! ווען דו האָסט מיר דערצעהלט... איז דאָס אמת, אז אפילו אין די געדאַנקען ביסטו מיר ניט אונטריי געבליבען ? אפילו אין די געדאַנקען !

און ווידער האָט זיך אונטער מיינע פיס צועפענט אַ תהום ; אלעס האָט זיך געשאַקעלט, אלעס איז געפאַלען, אלעס איז געוואָרען אַ חלום, און מאַכענדיג די לעצטע אַנשטריינגונג ניט צו פערלירען דעם זינען, האָב איך אַ געשריי געטהאָן גראָב :

— אַבער דו ביסט דאָך גליקליך ! דו קענסט ניט זיין אונ-

גליקליך ! דו האָסט קיין רעכט ניט אונגליקליך צו זיין ! וואָרום אז ניט, וועל איך אַראָב פון זינען !

אַבער זי האָט ניט פערשטאַנען. מיט אַ ביטערען געלעכטער, מיט

ער גלויבט אויך ניט, אז דו ביסט שולדיג, און דערמיט, פערשטעה דאָך, ד ע ר מ י ט האָט ער מיך געקויפט.

— דאָס איז פאַלש !

— איך שווער דיר, א גאנצען יאָהר איז ער ארום מיר אַרומ-געגאנגען און האָט גערעדט בלויז פון דיר. ווייסטו, ער האָט זיך זאָ-גאר אַמאָל צוואוייגט, ווען איך האָב איהם דערצעהלט וועגען דיר, וועגען דייע יסורים, וועגען דיין ליבע.

— ער האָט דאָך אָבער ליגען געזאָגט !

— נו, זיכער, געוויס, ליגען. אָבער דאן האָט ער אויסגעזע-הען אין מיינע אויגען אזוי גוטהערציג, אזוי ליבעליך, אז איך האָב איהם א קויט געטהאָן אין שטערן. אָבער בלויז אין שטערן, מעהר קיין זאך ניט. איך גיב דיר דערויף מיין עהרען-וואָרט. דערנאָך האָ-בען מיר צוזאמען געטראַגען דיר בלומען אין טורמע. און אַט איין מאָל, ווען מיר זיינען געגאנגען צוריק — ניין, ווארט, הער דאָך אויס — האָט ער מיר פלוצלונג פאָרגעשלאָגען איך זאָל זיך מיט איהם דורכ-פאָהרען שפּאַצירען. דער אבענד איז געווען אזא שעהנער . . .

— און דו ביסט געפאָהרען ! וויזשע האָסטו געוואגט צו פאָה-רען ? דו האָסט נור וואָס געזעהען מיין געפענגניס, דו ביסט נור וואָס געווען נעבען מיר — און פון דעסטוועגען ביסטו געפאָהרען מיט איהם ? ווי געמיינ !

— שווייג, שווייג. איך ווייס, אז איך בין א פערברעכערין. אָבער איך בין געווען אזוי מיעד, איך בין געווען אזוי אויסגעמאָ-טערט, און דו ביסט געווען אזוי ווייט. פערשטעה דאָך מיך, פער-שטעה דאָך מיך.

זי האָט זיך צוואוייגט, ברעכענדיג די הענד.

— פערשטעה דאָך מיך. איך בין געווען אזוי אויסגעמאָטערט דאן. און ער . . . ער האָט דאָך געזעהען אין וואָס פאר א צושטאַנד איך בין . . . און ער האָט געוואגט מיך א קויט צו טהאָן.

— א קויט טהאָן ! און דו האָסט ערלויבט. אין די ליפען ?

— ניין, ניין, בלויז אין באַס.

— דו זאָגסט ליגען !

— ניין, ניין, איך שווער דיר. נו, און דערנאָך . . . נו, און

דערנאָך.

טויבטער פון א דונער, האָב איך אָנגעהויבען צו שרייען מיט אַ משונה'דיגער טריאומף־שטימע :

— שווייג ! איך . . .

ווען גאָט אַליין וואָלט געשיקט דיעזע פרוי, וואָלט זי געמוזט אנשוויגען ווערען ; ווען דער סאמע טייוועל וואָלט זי געשיקט — וואָלט זי אויך דאן מוזען אנשוויגען ווערען. אָבער אין איהר איז ניט געווען ניט קיין גאָט, ניט קיין טייוועל, און א י ב ע ר ש ל אָ ג ע נ ד י ג מ י ד, ניט געבענדיג מיר די מעגליכקייט צו ענדיגען מיינע ווערטער, האָט זי פאַרטגעזעצט :

— ניין, איך וועל ניט שווייגען. איך מוז דיר אַלעס דערצעהן לעי. אזוי פיעל יאָהרען, ווי איך האָב געווארט אויף דיר. הער, הער !

אָבער פלוצלונג האָט זי דערזעהען מיין פנים און זי האָט אָבגע־טראָטען אין שרעק.

— וואָס איז דיר ? וואָס טהוט זיך מיט דיר ? פון וואָס לאכסטו ? איך האָב מורא פאר דיין שמייכל. הער אויף צו לאכען ! הער אויף ! מען דארף ניט !

אָבער איך האָב גאָר ניט געלאכט, איך האָב נור שטיל געשמייד־כעלט. און דערנאָך האָב איך גאנץ ערנסט און אָהן אַ שמייכל אַ זאָג געטהאָן :

— איך שמייכל, ווייל איך בין אזוי גערן דיך צו זעהען. דער־צעהלען דיר וועגען זיך.

און ווי אין חלום האָב איך געזעהען איהר געזיכט אָנגעבויגט צו מיר און איהר שטילער, שרעקליכער מורמעל האָט בעריהרט מיין געהער :

— ווייסטו, איך ליעב דיך. ווייסט, דעם גאנצען לעבען האָב איך געליעבט בלויז דיך אַליין. איך האָב געלעבט מיט אן אנדערען און בין איהם טריי געווען ; איך האָב קינדער. אָבער ווייסטו, זיי זיינען מיר אַלע פרעמד : אי ער, אי די קינדער און אפילו איך אַליין. יא, איך בין דיר אונטריי געווען, איך בין אַ פערברעכערין, אָבער איך ווייס ניט, וואָס מיט מיר איז דאן געשעהען ; דו ווייסט דאָך, וואָס פאר אַ מענש ער איז. ער איז געווען אזוי גוט צו מיר, ער האָט זיך פערשטעלט ; דערנאָך האָב איך זיך דערוואוסט, אַז

האָב איך דען געדיינקט, אז דיעזע ווערטער, וועלכע זיינען אַרויסגעוואָרען געוואָרען אלץ מיט אַ שטריינגער, קאַלטער שטימע, וועלען זיך אַזוי אַברופען אין האַרצען פון דער פרויענציימער : מיט אַ געשריי, די ביטערע ליידענשאַפּטליכקייט פון וועלכען איך בין ניט אים שטאַנד איבערצוגעבען, האָט זי זיך אַ וואָרף געטהאָן פאַר מיר אויף די קניע און האָט אויסגעשריען :

— לייעכסט דו מיך, ווירקליך !

און דאָ האָט זיך אָנגעהויבען, צו מיין שאַנדע, יענער ווילדער, איבערנאַטירליכער אויסברוך, וועלכען איך קען מיט קיין זאך ניט רעכטפערטיגען. פערגעסענדיג, אז דאָס לעבען איז שוין אַריבער, אז מיר זיינען שוין אַלטע לייט, אז אַלעס איז שוין פאַראַיבער, צור זעט, פון דער צייט, אזוי ווי שטויב, און קען זיך שוין קיין מאָל מעהר ניט צוריקקעהרען ; פערגעסענדיג, אז איך בין שוין גרוי, אז מיין רוקען איז שוין הויקערדיג, אז די שטימע פון ליידענשאַפּט קלינגט משונה פון אַן אַלטען מויל — האָב איך אויסגעבראַכען מיט וויטהענדע פאַרווירפּע און אנקלאַגען. ווערענדיג פּלוצלונג יונגער אויף צעהנדליגע יאָהרען, האָבען אונזערע קעפּ אָנגעהויבען צו שווינדלען אין דעם וואַהנזיניגען שטראָם פון לייעכע, אייפערזוכט און ליידענשאַפּט.

— יא, איך בין דיר אונטריי געבליעבען ! — האָבען מיר געשריען איהרע בלייך געוואָרענע ליפּען — איך האָב געוואוסט, אז דו ביסט אונשולדיג . . .

— שווייג, שווייג.

— פון מיר האָבען געלאכט אפילו דייענע פריינד, דיין מוטער, וועלכע איך האָם איבער דעם ; זיי אַלע האָבען דיר פערראטהען. בלויז איך אליין האָב גע'טענה'ט : ער איז אונשולדיג ! ער איז אונשולדיג !

אָ, ווען דיעזע פרוי וואָלט וויסען, וואָס פאַר מיר בעדייטען איהר רע ווערטער. ווען דער טרומייט פון דעם מאַאך, וואָס זאָגט אַן דעם יום הפקודה, וואָלט אָנהויבען צו שאלען אין מיינע אויערען, וואָלט ער מיך אזוי ניט דערשרעקען. דער סאַמע תהום האָט זיך צועפענט אונטער מיינע פיס און ווי אַ פערבלענדעטער פון אַ בלייז, ווי אַ פער-

פערבראכט אין איין טרוים, בין געווען צוזאמען מיט איהר יונג, בין צוזאמען מיט איהר ערוואקסען געוואָרען און אלט געוואָרען, צוזאמען מיט איהר גערוקט זיך געהנטער צום קבר — נור איהר פנים האָט מיר ניט אויסגעוויזען ניט אלט און ניט פערוועלקט : דאָס איז געווען אַקור ראט דער פנים, וועלכען איך האָב געזעהען אין מיינע חלומות, דער אונגענדליך טהייערער און ליבער פנים.

וואָס איז דאָס מיט מיר געוואָרען ! צום ערשטען מאָל, נאָך צעהנדליגע יאָהרען, האָב איך פערגעסען אז איך האָב א געזיכט ; צום ערשטען מאָל, נאָך צעהנדליגע יאָהרען, האָב איך ווי א בחור'ל, ווי א געכאַפּטער פערברעכער געקוקט אונבעהילפליך און האָב ערווארט עפעס א טויט-שלאג.

— דו זעהסט, דו זעהסט ! דאָס בין איך. מײן גאָט, דאָס בין איך דאָך ! וואָס זשע שווייגסט דו ? האָסט דו מיך ניט דער-קענט ?

צו האָב איך זי דערקענט ? הלאוי וואָלט איך בעסער קיין מאָל ניט געקענט דיעזען פנים ! הלאוי וואָלט איך בעסער בלינד געוואָרען איידער וויעדער זי דערזעהען !

— וואָס זשע שווייגסט דו ? וואָס פאר א זאָנדערבארער מענטש דו ביסט ! דו האָסט מיך פערגעסען !

— מאדאם . . .

נאטירליך, איך האָב געדארפט פאָרטזעצען אין דיעזען טאָן. איך האָב געזעהען ווי זי האָט זיך אָכגעצויגען אויף צוריק ; איך האָב געזעהען ווי זי האָט מיט ציטערנדע פינגער, כמעט אומפאלענדיג, געזוכט איהר שלייער ; איך האָב געזעהען, אז נאָך איין וואָרט פון פעסטען אמת און דאָס שרעקליך פאנטאַזיע-בילד פערשווינדעט, אום קיין מאָל ניט צוריקצוקעהרען. נור עפעס פרעמדעס, ניט איך, האָט פון מיר ארויסגערעדט די אונפאסיגע, לעכערליכע פראזע, אין וועל-כער עס האָט געקלונגען אזוי פיעל אייפערזוכט און האָפנונגסלאָזע האַרצוועה.

— מאדאם, איהר האָט מיך פערראטהען. איך קען אייך ניט. איהר האָט אפשר א טעות געמאַכט, ניט אין דער טהיר אריין. אויף אייך וואַרטען געוויס אייער מאן און אייערע קינדער. ערלויבט נור — מײן דיענער וועט אייך בעגלייטען צו אייער קארעטע.

רעסירט און זאָגאר געשמייכלט פון אזא בענעהמונג, האָב איך דער בעזוכערין אַרויסגעוויזען זעהר גערן אלע אוצרות פון מיין שכל, פון מיין ערפֿאהרונג און פון מיין טאַלאַנט. מיט אַ בעגייסטערונג, וועלכע איך האָב שוין לאַנג ניט געפֿיהלט, האָב איך איהר דערצעהלט די גאַנצע בעלעהרענדע געשיכטע פון מיין לעבען, בעלייכטענדיג אלע איינצעלהייטען מיט דעם שטראַהלענדען געדאַנק פון צוועקמעסיגקייט. (איך האָב זיך דערביי בענוצט טהיילווויז מיט דעם מאַטעריאַל, אויף וועלכען איך האָב נור וואָס געארבייט פֿערפֿערטיגטענדיג מיין לעבן־ציעס.) די בעזוכערע אויפֿמערקזאַמקייט, מיט וועלכער די אונזער קאָנטע דאָמט האָט זיך צוגעהערט צו מיין רעדע, איהרע אָפטע און טיעפע זיפּצען, דאָס נערוועזע ציטערען פון איהרע איידעלע פינגער אין דער דינער האַנדשוה, איהרע אָפטע, צוטראַגענע אויסגעשרייען: „א, מיין גאָט!“ — דאָס אלעס האָט מיך בעגייסטערט. און איך האָב איהר דערצעהלט דאָס, וואָס איך האָלט זיך אימער צוריק פון צו דער־צעהלען פֿאַר מיין בעזוכערין; איך האָב איהר געשילדערט די גאַנצע שעהנע ערצעהלונג פון מייןע לאַנג־יעהריגע בעציהונגען צו מאַדאָם נ. נ., וועלכע איז פֿאַר מיר געוואָרען ווי אַ פֿערקערפֿערטער גער־דאַנק און האָט אַליין ניט וויסענדיג געטהיילט מיט מיר מיין איינזאַמ־קייט און מיין געלעגער אין אונזער געפֿענגניס. זייענדיג אַליין פֿער־שלונגען פון מיין ערצעהלונג האָב איך ליידער ניט געצאהלט די נוי־טיגע אויפֿמערקזאַמקייט אויף דער זאָנדערבאַרער אויפֿפֿיהרונג פון מיין בעזוכערין: זי האָט פֿערגעסען יעדע צוריקהאַלטונג, האָט אָפט אָנגעכאַפט מייןע הענט און באַלד, אין אַ מינוט אַרום, זיי שאַרף אָבעשטויסען פון זיך; זי האָט געוויינט און יעדער מאָל ווען איך האָב זיך אויף אַ סעקונדע אָבעשטעלט אין לויף פון מיין רעדע, האָט זי זיך געבעטען:

— מען דאַרף ניט, מען דאַרף ניט, מען דאַרף ניט! הערט אויף! שווייגט! איך קען דאָס ניט הערען!

און אין אַ מינוט, ווען איך האָב דאָס וועניגער פון אלעס ער־וואַרט, האָט זי אַראָבגעריסען פון זיך דעם שלײַער און פֿאַר מייןע אויגען — פֿאַר מייןע אויגען איז געווען איהר פנים, דער פנים פון מיין לייעבע, פון מיין טרוים, פון מייןע אונגענדליכע, ביטערע יסורים. צו דערפֿאַר וואָס איך האָב מיט איהר מיין גאַנצען לעבען

מיין קאלטער און גלייכער פערשטאנד איז אים שטאנדע, איבערצוגע-
בען דיר דאס פאָרגעקומענע. און וואָס מיין צונג וועט ניט דעררעדען,
פערשטעה דו אליין.

איך בין געזעסען און האָב פערפערטיגט מיינע לעקציעס, זייענדיג
אין גאנצען פערשלונגען פון דער אינטערעסאנטער ארבייט ; אין
מיטען איז אריינגעקומען מיין דיענער און מעלדעט, אז עס איז
ווייניגער ערשיינענען די אונבעקאנטע דאמע מיט'ן שוואַרצען
שלייער און בעט די ערלויבנים מיך צו זעהען. איך מוז געשטעהן, אז
איך האָב שוין גאָר געוועלט הייסען זאָגען, אז איך האָב קיין צייט
ניט, אָבער די נייגעריגקייט און דערצו דאָס ניט וועלען עמיצען בע-
ליידיגען האָבען מיך בעוועגט צו הייסען אויפנעהמען דעם אונערוואַר-
טעטען גאסט. איך האָב אָנגענומען דערביי דעם ערנסטען פנים פון
א נאָבעלען לעהרער, ווי איך פלעג געוועהנליך אויפנעהמען מיינע פער-
עהרער, און דערצו נאָך דעם ראַמאנטישען אויסדרוק, וועלכער האָט
זיך געפאָדערט אין אזא פאל און איך האָב מיין גאסט בעגעגענט מיט א
גליקליכען און אנגענעהם זאנפטען שמייכל.

— איך בעט אייך, זעצט זיך, מיין טהייערער גאסט ! — האָב
איך העפליך פאָרגעלייגט דער אונבעקאנטער א שטוהל. זי האָט נאָך
אלץ ניט אַראָבענומען איהר שלייער און איז געשטאנען אין עפעס א
זאָנדערבארער פערגליווערונג.
זי האָט זיך ענדליך געזעצט.

— האָבענדיג אכטונג פאר יעדער געהיימנים וואָלט איך אייך פון
דעסטוועגען געבעטען אַראָבענעהמען דעם טרויעריגען שלייער, וועלכער
פערשטעלט אייער פנים. גענויטיגט זיך דען א מענשליך געזוכט אין
א מאַסקע ?

מיט א צוטראָגעהייט, די אורזאכע פון וועלכער איך האָב גע-
מיינט אז איך פערשטעה און וואָס עס האָט זיך דערנאָך בעווייעזען
אלס א טעות, האָט די זאָנדערבארע בעזוכערין זיך ענטזאגט דאָס
צו טהאָן.

— גוט, איך וועל אַראָבענעהמען, אָבער בלויז שפעטער. איך
ווייל פריהער אייך אַנקוקען.

די אנגענעהמע שטימע פון דער אונבעקאנטער האָט אין מיר ניט
ארויסגערופען קיינע עראינערונגען. ווערענדיג שטארק פעראינטע-

מאָרגען זעץ איך זיך פארפערטיגען מינע לעקציעס. שוין צייט !

10.

מיין גאָט, וואָס האָט עס מיט מיר פאסירט ! איך ווייס ניט ווי איך זאָל וועגען דעם דערזעהלען דעם לעזער. איך בין געווען אויפ'ן ברעג פון אבגורנד. איך בין שיער נישט אומגעקור מען. וואָס פאר אַ שווערע נסיונות דער שיקזאל שיקט ארויף אויף מיר. איך בין דאָך שוין זעכציג יאָהר אלט — זעכציג יאָהר. משוגעים, וואָס מיר זיינען ; מיר שמייכלען, ניט פארדעכטיגענדיג קיין זאך, אין דער צייט ווען איבער אונזער קאָפּ פארמעסט זיך עפעס אַ רוצח'ישע האַנד ; מיר שמייכלען און אין אַ מינוט אַרום סטארטשען מיר אויס די אויגען פון שרעק. איך — איך האָב עפעס בעוויינט. איך האָב געוויינט ! נאָך איין אויגענבליק און איך וואָלט זיך אַ שלידער נעטהאָן אַרונטער, דיינקענדיג, אז איך פליה דאָס צום הימעל. עס שטעלט זיך אַרויס — עס שטעלט זיך אַרויס : יענע „פרעכטיגע אונט-בעקאנטע“ אונטער דעם שווארצען שליוער, וואָס האָט דריי מאָל מיך געהיימניספול בעזוכט און געוועלט זיך מיט מיר זעהען, איז קיין אַנדערע ווי מאַדאם נ. נ., מיין געוועזענע כלה, מיין ליבע, מיין טרוים און מינע יסורים. איך האָב דאָך קיין איין פרויענצימער, אויסער איהר, נישט געקענט און נישט געליעבט אין די אלע אונזער ליבע, שרעקליכע יאָהרען. און עס שטעלט זיך אַרויס . . .

אַבער אָרדנונג, אָרדנונג ! זאָל מיר מיין גוטהארציגער לעזער פערצייהען פאר דעם רחמנות'דיגען טאָן פון די לעצטע אייניגע שורות; איך בין דאָך שוין זעכציג יאָהר אלט און מינע כחות ווערען שוואכער. מינע כחות ווערען שוואכער, און איך בין איינער אליין. זיי וועניגס-מענס דו מיין פריינד, מיין אונבעקאנטער לעזער : איך בין דאָך ניט פון אייזען, און מינע כחות ווערען שוואכער. הער זיך צו מיין פריינד : איך וועל זיך געבען די מיהע, גענוי און פינקטליך, ווי

רוהע ניט אפילו ביינאכט. די מורא'דיג גרויסע פענסטער, דיעזע אוניזינגע, שוידערליכע תהום-לעכער, וואָס רופען ארויס אפילו דורך די דיקע לאָדען א פערלאנג צו פליהען — זיי רעגען מיך אויף און בעאונרוהיגען מיך. און דאָס בעוואוסטזיין, אז לייגענדיג זיך שלאָפֿען האָב איך אין צוטרעגנהייט געקענט פארגעסען צו פערשליסען די טהירען פון מיין שלאָפֿציער, הויבט מיך צעהנדליגע מאל אויף ביי נאכט ארויסצושפרינגען פון בעט און שוידערענדיג פון שרעק ארומ צוטאפען דעם שלאָס. דאָ ניט לאנג האָט עס מיט מיר אזוי געטראָפֿען: ארויסעהמענדיג דעם שליסעל פון טהיר און אונטערלייגענדיג איהם אונטער'ן קישען מיט פולער זיכערהייט, אז די טהיר איז פערשלאָסען, האָב איך פלוצלונג דערהערט א קלאַפּ, און דערנאָך האָט זיך די טהיר, א ו י פ ג ע פ ע נ ט און אין איהר האָט זיך געווייזען דער שמיכלענדער פנים פון מיין דיענער. איהר קענט זיך לייכט פאָרשטעלען, ליעבער לעזער, מיין שרעק, ווען איך האָב דאָס דערזעהען: מיר האָט זיך געדוכט, אז עמיצער איז דאָס אריינגעקראַכען א י ו מ י י נ ש מ ה. און הנם איך האָב גאַרנישט וואָס צו בעהאַלטען, דוכט זיך מיר אָבער אז אזא אריינרייסען זיך אין יענעם נשמה איז זעהר ניט אנשטענדיג.

מיט אייניגע טעג צוריק האָב איך זיך אביסעל פערקיהלט — אין ז י י ע ר ע פענסטער בלאָזט שרעקליך, און איך האָב געבעטען מיין דיענער ער זאל נעבען מיר אויף-זיין די נאכט. אין-דער-פריה האָב איך איהם אין שפאס א פרעג געטהאָן:

— נו, ווי, האָב איך עפעס שטארק געפלידערט פון שלאָפֿן?

— ניין, איהר האָט גאַרנישט ניט גערעדט.

— און מיר האָט זיך גע'חלום'ט עפעס א שרעקליכער חלום, און מיר געדרינקט זיך, אז איך האָב אפילו געוויינט.

— ניין, איהר האָט די גאנצע צייט געשמיכעלט, און איך האָב זאָגאַר געטראכט: וואָס פאר א גליקליכע חלומות אונזער לעהרער זעהט.

ליעבער יונג, אפנים ער איז מיר ערענסט טריי און איבערגעבען, און פאר מיר איז דאָס אזוי ריהרענדיג אין מיינע איצטיגע שווערע טעג.

כע זיינען ניט פעהיג אפילו צו גרימירען זיך געהעריג ; זיי קרימען זיך דעם גאנצען טאָג פון אינדער־פריה ביז אויף־דערנאָכט אויף עפעס אַ מיין ביהנע און, שטאַרבענדיג מיט אַן אמת ווירקליכען טויט, ליידענדיג פון אמת ווירקליכע יסורים, טראָגען זיי אין די סאַמע ספּאזמען פאר'ן טויט אריין זייערע גראָשענע קונסט צו פארשטעלען זיך. אפילו זייערע שווינדלער זיינען ניט קיין ריכטיגע שווינדלער און שפיעלען בלויז אַ ראָלע פון שווינדלער, בלייבענדיג אליין גאַנץ עהרליכע מענשען ; און די ראָלע פון עהרליכע מענשען שפיעלען ביי זיי הויפטזעכליך די שווינדלער און זיי שפיעלען דאָס אפילו גאַנץ שלעכט ; און דאָס פובליקום זעהט דאָס, נור אין נאָמען פון דער־זעלבער פאַטאַלער פאַלשקייט דערלאנגט זיי דאָס פובליקום קראנצען און בוקעטען. און ווען עס געפינט זיך אַמאָל אזאַ טאַלאַנטפולער אַקט־טיאַר, וואָס קען אַבווישען דעם גרענעץ צווישען אמת און שקר אזוי גוט, אז זיי אַלליין הויבען שוין אָן גלויבען — דאן רופען זיי איהם מיט בעגייסטערונג גרויסער מענש, זאַמלען אונטערשריפֿט־טען אויף צו שטעלען איהם אַ מאָנומענט, נור קיין געלד גיבען זיי ניט פון דעסטוועגען. געפעהרליכע פייגלינגע, זיי האָבען מעהר פון אַלעם מורא פאר זיך אליין און, הנאה האָבענדיג פון זייער אויסזע־הען, קוקענדיג אין שפיגל אויף זייער פאַלשען, גרימירטען פנים — רעווען זיי אָבער פון פחד און צאָרען, ווען עמיצער שטעלט אונפאַר־זיכטיג אונטער דעם שפיגל פאר זייער נשמה.

מיין גוט־האַרציגער לעזער דארף דאָס ניט אננעהמען אין אבסאָל־לוטען זינען ; ער דארף ניט פארגעסען אז אַ מענש אין מיינע יאָהר רען איז נאטירליך קאפּריזנע און האָט ליעב צו בורטשען. געוויס, איך האָב באגעגענט ניט ווייניג ווערט־הפולע מענשען, אמת עהרליכע, אויפֿריכטיגע און דרייסטע ; איך שטאַלציר דערמיט, וואָס אויך זיי האָבען געפונען נויטיג אַבצושעצען מיין פּערזאָן. מיט זייער הילף האָף איך צו ענדיגען מיט ערפאָלג דעם קאמפּף פאר ווארהייט און גע־רעכטיגקייט. פאר מיינע יאָהרען — איך בין איצט 60 יאָהר אַלט — בין איך נאָך גענוג שטאַרק : און עס איז, דוכט מיר, ניטאָ יענע קראפט, וועלכע זאָל זיין בכח צו ברעכען מיין אייזערנעם ווילען. צייטענווייז ווער איך מיעד : צו פערדאנקען דער אונגעלומ־פערטער אָרדנונג פון זיי ער לעבען, האָב איך קיין געהעריגע

אָבער איך קען זיך מעהר ניט צוריקהאַלטען און מוז אויסדריקען די פּעראַכטונג, דעם עקעל וואָס איך פיהל אַנקוקענדיג זייער אונפאַר סיגען לעבען, זייערע געדאַנקען, זייערע געפיהלען. וועט דען מיר דער לעזער גלויבען ווען איך וועל איהם דערצעהלען פון אזא ווילדער אונפאַסיגקייט: קיין צייטונג האָט ניט געוואגט דרוקען מיין ערצעה-לונג וועגען דעם, דורך אַ וועלכען איינפאַכען און קלוגען מיטעל איך האָב בעפריעדיגט מינע געשלעכטליכע פאָדערונגען; זיי האָבען געזאָגט, אז דאָס קען שעדיגען זייער געזעלשאַפֿטליכע מאָראַל.

— און ווי וואָלט איהר געטהאָן ווען איהר וואָלט געווען אויף מיין פלאץ? — האָב איך אַ פרעג געטהאָן איינעם, אויפ'ן פנים גאָר ניט קיין נאָרישען העררן, וועלכער האָט שעהמעוודיג אויסגעהערט מיין ערצעהלונג. ער האָט זיך צושטאַמעלט, זאָגענדיג:

— וואהרשיינליך וואָלט איך אויך אזוי געטהאָן, אָבער דער-צעהלען וועגען דעם. . . . און אין אַלגעמיין, רעכענען ע ו נ פ א ר אַ גרויסען מענשען — . . . און ער האָט פערעכטליך אַ בלאָז געטהאָן מיט די ליפּען — איהר מאַכט דאָס סיידען שפּאַס?

איך שפּאַס? ! דומע היפּאָקריטען, וועלכע האָבען מורא צו זאָגען דעם אמת אפילו דאָרט, וואו דאָס איז פאַר זיי אַ בעפוצונג. בכלל האָט מיין פעהראַרטעוועטע וואהרהייטליכקייט שטאַרק געליטען צווישען דיעזע פאַלשע און קליינליכע מענשען. עס האָט לחלוטין קיין . . . בריאה ניט געגלויבט, אז איך בין אין טורמע געווען גליקליכער ווי אומעטום. פאַר וואָס זשע בעוואונדערען זיי מיך אזוי און דרוקען זאָגאַר מינע פאָרטרעטען? זיינען דען פאַראן ווייניג אידיאָ-טען, וועלכע רעכענען זיך פאַר אונגליקליך אין טורמע! און וואָס משונה'דיגער פון אלץ איז: זיי גלויבען מיר ניט אָפּט אויף קיין גראַ-שען, פון דעסטוועגען זיינען זיי גאָנץ אַ ו י פ ר י כ ט י ג ע ר ה י י ד ענטציקט פון מיר, בעגריסען מיך, דריקען מיין האַנד און פלאַלען אויף יעדען שריט און טריט: „לעהרער!“ — „לעהרער!“ וואָלטען זיי לכל הפחות געהאַט וועלכע נוצען פון זייער שטענדיגער פאַלשקייט — האָבען זיי דאָך ניט. זיי זיינען ליגענהאַפּט גאָר אָהן פניות און זיינען פאַלש, ווי עפעס לויט אַ העכערען בעפעהל; זיי זאָגען ליגען, זיי זיינען פאַנאַטיש איבערצייגט, אז ליגען אונטער-שיידעט זיך בשום אופן פון אמת. פאַסקודנע שווישפיעלער, וועל-

איינשמועסען, אז ער איז פאָלשטענדיג פריי און בעוועגט זיך פאָר ווערט. ווי דער נאָרישער פויגעל, וועלכער שלאָגט זיך ארויס פון קרעפטען, שלאָגענדיג זיך נאָכאנאנד אן דעם דורכזיכטיגען גלעזערנעם צאהם, ניט פערשטעהענדיג וואָס עס דערלאָזט זי ניט אריינצוריינגען ווייטער, אזוי שלאָגען זיך אונבעהילפליך די מענשען אן דער גלעזערנער וואנד פון זייער טורמע. איך קען אָהן פערדרום ניט ריידען וועגען זייער הימעל, מיט דער טעפיקייט און אונענדליכקייט פון וועלכען זיי ענטציקען זיך אזוי: פּרעך נאָרט ער זיי אָב מיט זיין אונצוגעגליכקייט, מיט זיין פאלשער שעהנקייט. איך ווער עמפעהרט פון דעם אונזיגן, וואָס זיי האַלטען אזוי ברייט צועפענט די פענסטער, אין וועלכע עס גיסט זיך אריין פריי די אונענדליכקייט; פונקט אזוי דער אונזיגן פון זייערע ברייט־צועפענטע אויגען, וועלכע לייגען נור אוועק א צאהם צווישען זיך און דער אייביג־קייט דערמיט וואָס זיי פינטלען שטארק. זיי האָבען זיך דערשלאָגען ביז דעם געדאנקען, אז מען מוז די צייט צוטהיילען אויף מינוטען, אז דעם שטח דארף מען צוטהיילען אויף סענטימעטערען און קענען ניט בייקומען די אייביגקייט, אנציהענדיג אויף איהר אן אייזערנע גראַטע. א, ווען זיי וואַלטען פערשטעהן, אז קיין פרייהייט איז ניטאָ, אז מען דארף קיין פרייהייט ניט — ווי גליקליך זיי וואַלטען געווען אין זייער בעוואוסטזיין אז זיי זיינען פערנינפט־אונטערוואָרפען צו די צוועקמעסיגע און שטריינגע בעפעהלע פון שיקזאל.

מיר דוכט זיך, אז איך האָב געהאַט אויף א טעות אין דער בע־דייטונג פון יענעם קבלת־פנים, וואָס איך האָב געהאַט ווען איך בין ארויס פון טורמע. געוויס האָב איך געוואוסט, אז דאָס בעגריסט מען אין מיין פערזאָן א פאָרשטעהער פון אונזער טורמע, וועלכער איז פעהראַרטעוועט געוואָרען פון ערפאהרונג; איך האָב געוואוסט, אז דאָס בעגריסט מען א פיהרער, א וועגווייזער, א לעהרער, וועלכער איז פאר זיי ערשינענען צוליעב דעם, אז ער זאָל פאר זיי ענטדעקען די גרויסע געהיימנים פון צוועקמעסיגקייט. און ווען זיי האָבען מיך גראַטולירט מיט דער פרייהייט, וואָס מען האָט מיר גע־שיינקט, האָב איך געענטפערט מיט דאנקבאַרקייט, ניט האָבענדיג קיין פערדאכט אז זיי לייגען אריין אין דעם דאָזיגען וואָרט אזא אידיאָטישען זינען. זאָל מען מיר פערצייהען אזא גראָבען אויסדרוק,

צווישען די צוויי עלעמענטען אין מענשענס נשמה : כאַס, פון וועל-
כען זי איז בעשאפען, און האַרמאָניע, צו וועלכער זי שטרעבט אָהן
אויפהער. שקר אַלס דאָס קינד פון כאַס און אמת אַלס דאָס קינד
פון האַרמאָניע. דער טריאומף פון אמת און די מפלה פון שקר. גאָט'ס
טראָהן איז לידיג און פאר איהם איז דאָ אַ פרעטענדענט — דער
מענש.

דריטע לעקציע.

די ערקלעהרונג פון דער הייליגער פארמולע פון דער אייזערנער
גראטע.

ווי מײן גוט האַרציגער לעזער זעהט, איז גערעכטיגקייט דאָך
ניט קיין פוסטער קלאַנג, און פאר מיינע יסורים בעקום איך איצט
קיין קליינע בעלאָהנונג. אָבער ניט וואַגענדיג אפילו צו מאַכען פאָר-
ווירפע מײן שיקזאַל, פיהל איך דאָך ניט יענע בעפריעדיגונג, וועל-
כע איך האָב דוכט זיך געדארפט פיהלען. אמת, די ערשטע צייט
בין איך געווען פאָלשטענדיג גליקליך ; אָבער באלד בין איך געפיהרט
געוואָרען צו אַ גאַנצער רייהע ענטווישונגען צו פערדאנקען מײן גע-
וואָנהייט שטריינג לאַגיש צו בעטראַכטען זאָכען און בעאַכאַכטען די
וועלט דורך דער מאטעמאטיש ריכטיגער גראטע.

איך האָב מורא גלייך צו זאָגען עס מיט זיכערהייט, אָבער מיר
שיינט, אז זייער גאַנצער לעבען אויף דער זאָגענאַנטער פריי-
הייט איז דורכאויס זעלבסט־נאַרעריי און פאַלשקייט. דאָס לעבען פון
יעדערען פון די מענשען, וועלכען איך האָב בעגעגענט אויף דער פריי-
הייט פאר דער צייט זינט איך בין אַרויס פון געפענגניס, בעוועגט
זיך אין אַ שטריינג בעשטימטען קרייז, וואָס איז פונקט אזוי ווי
די קאָרידאָרען פון אונזער טורמע ; אויך אזוי פערשאַסען, ווי
דער ציפערבלאַט פון זייגער, וועלכען זיי טראָגען צו יעדע מינוט צו
די אויגען, ניט פארשטעהענדיג די פאַטאַלע בעדיטונג פון דעם וויי-
זער, וועלכער בעוועגט זיך שטענדיג און קומט שטענדיג צו צו זיין
פלאַץ ; — און יעדערער פון זיי פיהלט עס, ווי עס פיהלט געוויס
דער פערד פון צירקוס, נור איז אזוי פערבלענדעט, אז ער וויל זיך

שטיקעל אראנזשערע אָדער זאָגאר ווי אַ שטיקעל טראָפישער וואַלד. מיין דיענער, וועלכער איז זעהר אן אנשטענדיגער יונגער מענטש אין פשוט אין פערצווייפונג — ער האָט נאָך קיין מאָל נישט געזעהען אזוי פיעל בלומען און נישט געפיהלט אויף איין מאָל אזוי פיעל פערשיעדענע בשמים-ריחות. ווען איך וואָלט געווען נאָך נישט אזוי אויף דער עלטער און וואָלט נישט געווען אזוי שטריינג פּינקטליך און צוריקגעהאלטען, ווי איך פעהאלט זיך צו מיינע בעזוכערנס, ווייס איך נישט אין וואָס עס וואָלטען זיך געקענט אויסדריקען מיינע היציגע געפיהלען און ווי ווייט זיי וואָלטען געקענט גרייכען. וויפיעל פערפוימירטע צעטעלעך! ווי-פיעל געהיימע, ביינקשאַפטליכע זיפצען און בעטענדע אויגען. עס האָט אפילו נישט געפעהלט אַ פּרעכטיגע אונבעקאנטע אין אַ שוואַרצען שליוער: דריי מאָל איז זי געהיימניספול ערשינענע אין פערשיעדענע שטונדען, נור דערוויסענדיג זיך אז ביי מיר זיצען בעזוכער איז זי געהיימניספּאָל פערשוואונדען, ווי געהיימניספּאָל זי איז ערשינענע. איך מוז נאָך דערזעהלען, אז איצט האָב איך די עהרע צו זיין ערוועהלט אלס מיטגליעד פון פיעלע אנגעזעהענע געזעלשאַפטען. ווי צום ביישפּיעל: אין דער „פריעדענס-ליעגא“ — אין „פּעראיין פאר דער בעקעמפונג פון קינדער-פערברעכען“ — אין דער „געזעלשאַפט פון מענטשען פריינד“ און אין פיעלע אנדערע אזעלכע. אויסער דעם בין איך איינגעלאדען געוואָרען פון דעם רעדאקטאָר פון איינער פון די גרעסטע צייטונגען אַנצופאנגען פון נעקסטען מאָנאט אן אַ סעריע פון עפענטליכע לעקציעס. איך האָב שוין פארטיג געמאַכט דעם מאַטעריאַל פאר מיינע ערשטע דריי לעקציעס און האָפּענדיג, אז פאר מיין לעזער וועט דאָס זיין אינטערעסאנט, גיב איך דאָ איבער דעם קאָנספּעקט פון דיעזע לעקציעס.

ערשטע לעקציע.

כאַאָס אָדער אָרדנונג? דער אייביגער קאמפף צווישען דיעזע צוויי אייביגע רעבעלען און די אייביגע בעזעגונג פון דעם כאָאָס-רע-בעל. דער טריאומף פון געזעץ און אָרדנונג.

צווייטע לעקציע.

וואָס איז עס אזוינס די מענטשליכע נשמה? די אייביגע מלחמה

דאָס האָט אפילו עקזיסטירט — האָט עקזיסטירט נור אויף דער היי-
טעל פון מיין אויג.

9.

עס האָט פאָסירט עפעס זעהר אונערוואַרטעטעס : די בעמיהונג-
גען פון מינע פריינד, פון דעם הערר נאטשאַלניק און פון זיין פרוי
זיינען געקרוינט געוואָרען מיט ערפאָלג. און אַט זיינען שוין אַריבער
צוויי מאָנאַט ווי מען האָט מיך אַרויסגעלאָזען פריי. איך בין גליק-
ליך צו קענען מעלדען, אז באַלד ווי איך בין אַרויס פון אונזער טורמע
בין איך גלייך געוואָרען אָנגעזעהען, וואָס איך האָב גאָר קיין מאָל
ניט געקענט ערוואַרטען, וויסענדיג מינע בעשיידענע מעלות. די
גאַנצע פרעסע האָט מיך איינשטימיג בעגעגענט מיט פרייד ; פיעלע
זשורנאַליסטען, פאָטאָגראַפּיסטען, אפילו קאריקאַטוריסטען (די
מענשען פון אונזער צייט האָבען דאָך אזוי לייער שפּאַס און געלונגענע
וויצען) האָבען אין הונדערטע אַרטיקלען און בילדער געשילדערט די
גאַנצע געשיכטע פון מיין מערקווירדיגען לעבען. אַלע צייטונגען, ווי
זיי וואָלטען זיך צונויפריידען, האָבען מיר אַ נאָמען געגעבען „לענד-
רער“ — אַ הויכער, בכבודער נאָמען, וועלכען איך האָב ענדליך אָנגע-
גענומען מיט טיעפע דאנקבאַרקייט.

די מיטלען, וועלכע מיין גוטע מוטער האָט פאר מיר איבערגע-
לאָזען אַלס ירושה און וועלכע זיינען פערגרעסערט געוואָרען שטאַרק
פאר דער צייט, וואָס איך בין געווען אין געפּענגניס, האָבען מיר
געגעבען די מעגליכקייט איינצואַרדנען זיך ניט נור אנשטענדיגער, נור
זאָנאר זעהר רייך אין איינעם פון די זעהר אַריסטאָקראַטישע האָטעלען.
איך בעזיץ אַ גרויסען שטאַב דינער, אן אויטאָמאָביל, און אין אַל-
געמיין האָב איך זיך אזוי גוט בענוצט מיט'ן געלד, אז עס איז פאר
מיר קיין צווייפּעל ניט, דאָס ווען די רייכע סומע וואָלט אַריינגעפא-
לען אין מינע הענד בעצייטענס, וואָלט דער קאפיטאַל ביי מיר אומ-
זיסט ניט געלעגען. מינע צויבערליכע פערעהערעניס האָבען מיר אי-
בערגעלאָזען אזוי פיעל בלומען, אז מיין ווינקעלע זעהט אויס ווי אַ

דיין זוהן, און דו ביסט געקומען, ביסט געקומען אום אן ערות צו זיין אין מיין אונשוֹלד. איך דאנק דיר, פאטער. גיב מיר דיין האַנד, און איך וועל מיט דאנקבאַרקייט פון אַ זוהן דיר ענטפערן אויף דיין אונערוואַרטעטען קומען. . . . דו ווילסט ניט? גיב מיר דיין האַנד! דיין האַנד גיב, זאָג איך דיר, ווארום אַז ניט, וועל איך דיר רופען לינגער!

איך האָב אויסגעשטרעקט מיין האַנד, אָבער נאָטירליך, דער געשפענסט האָט מיר ניט געענטפערט, און איך בין אויף אייביג גע־רויבט געוואָרען פון דער מעגליכקייט צו פערזוכען די בעריהרונג פון אַ שאַטען. מיין געשריי האָט אָנגעמאַכט אַ גאַנצען רעש אין טורמע, און געקומען איז דער געשריי דערפון, וואָס דאָס געשפענסט איז פֿלוצלונג פערשוואונדען; אַזוי פֿלוצלונג, אַז די פוסטקייט, וואָס איז געבליבען אויף דעם פֿלאַץ, האָט מיר אויסגעזעהען שרעקליך פון דעם נס. אַזוי איז די קראַפט פון דעם מענשענס פֿאַנטאַזיע. ווען זי איז אויפגערייצט, שאַפט זי געשפענסטער און פֿאַרשטעלונגען און פֿילט מיט זיי אַן די שווייגענדע פוסטקייט. ס'איז טרויעריג מודה צו זיין זיך, אַז עס זיינען פאראן מענשען, וואָס גלויבען אין געשפענסטער און בויען אויס גאַנצע טהעאָריען וועגען די בעציהונגען צווישען דער וועלט פון לעבעדיגע מענשען און צווישען דער אונבעוואוסטער וועלט, וואו עס וואָהנען די מתיים. איך פערשטעה, אַז דעם מענשענס געהער קען זיין אבגענאָרט און אפילו דעם מענשענס אויג, אָבער ווי אַזוי קען פארקריכען אין אַזאַ לעכערליכער אבנאָרונג דער גרויסער און ליכטיגער מענשליכער שכל?

איבריגענס, האָב איך אַ זאָג געטהאָן דעם געפֿענגניס־וועכטער:
— איך פיהל עפעס זאָנדערבאַר, עפעס ווי דאָ וואָלט געשמעקט מיט דעם רויך פון אַ סיגאַר. דוכט זיך אייך ניט דאָס זעלביגע?
דער געפֿענגניס־וועכטער האָט אַ שמעק געטהאָן די לופט און האָט געענטפערט:

— ניין, איך געפֿין דאָס ניט איין. עס האָט זיך אייך גע־דוכט.

נון, אויב אייך איז נויטיג אַ בעשטעטיגונג, קענט איהר דעריין האָבען אַ ריכטיגען בעווייז, אַז אַלץ, וואָס איך האָב געזעהען, אויב

צוהערער אויפ'ן שטעל אויסגעדריקט זייער הייסען וואונש צו ארביי-
טען וועגען מיין בעפרייאונג און כאַטש אין א קליינער מאָס אויסקויר-
פען דערמיט די אונגערעכטיגקייט, וועלכע איז געגען מיר בעגאנגען
געוואָרען. און איך, בעטענדיג אום ענטשולדיגונג, בין אוועק צו זיך
אין קאמער.

הפנים, מיין אלטער גוף איז שוין ניט בכח אויסצוהאלטען אזעל-
כע שטורעם; און עס איז טאָקע זעהר שווער, וואָס פאר א שטאר-
קער מענש מען זאָל ניט זיין, — שווער אַרויסצורופען אין דער ער-
אינערונג אַמאָליגע בילדער און ניט אַראָבגעהן דערביי פון זינען :
בלויז דערמיט קען איך ערקלעהרען יענע האַלוצינאציעס, וואָס שטע-
לען זיך פאַר פאר מינע מיעדע אויגען אין דער איינזאמקייט פון מיין
געפענגניס־קאמער. ווי א פארגליווערטער, האָב איך צוועקלאָז גע-
קוקט אויף דער פערריגעלטער שווערער טהיר, און מיר האָט זיך
פלוצלונג אָנגעדוכט, אז אַהינטער מיר שטעהט אימיצער. מיט מיר
האָט עס געטראָפּען א פאָאָר מאָל אויף פריהער, און אַנפאנגס האָב
איך ניט געוואָגט א קעהר צו טהאָן זיך. ווען איך האָב זיך דערנאָך
א קעהר געטהאָן אויף צוריק, האָב איך דערזעהן פאָלגענדעס : אין'ס
חלל צווישען דעם געקרייציגטען און מיין פאָרטרעט איז אַזוי ווי גע-
האנגען אין דער לופט מיין פאָטער'ס קערפער. עס איז מיר שווער
איבערצוגעבען די איינצעלהייטען, וואָרום עס איז שוין געווען פינ-
סטערליך, נור איך קען אויף זיכער זאָגען, אז דאָס איז געווען ווירק-
ליך דאָס בילד פון אַ מת און ניט פון אַ לעבעדיגען מענשען, ה ג ג
אין מויל ביי איהם האָט זיך גערויכערט
א ס י ג א ר. ריכטיגער געזאָגט, קיין רויך פון סיגאר איז ניט גע-
גאנגען, עס האָט זיך נור געלויכטען שוואַך אַ רויטליך־שמוקלענד
פיער'ס. כאַראַקטעריסטיש איז, וואָס איך האָב אין יענער מינוט,
און ניט אפילו שפעטער, ניט געפיהלט דעם גערוד פון טאבאק. איך
אליין רויכער שוין ניט פון לאַנג; איך מוז זיך דאָ מודה זיין אין
מיין שוואַכקייט, וואָס דאָס ווייזט, ווי טוישענדרעם איז אונזער חוש
הריאה — איך האָב אָנגעהויבען ריידען מיט דעם געשפענסט. צור-
געהענדיג נעהנטער, אויף וויפיעל דאָס איז מעגליך געווען, האָב איך
געזאָגט צום געשפענסט :

— איך דאַנק דיר, פאָטער. דו ווייסט, ווי שווער עס איז פאר

טע; און די אייגענשאפט פון אייניגע שטאָך-וואונדען, צוועקלאָזע און אַכזריות'דיגע, האָבען געזאָגט עדות אויף די אוננאטירליך-גע-שלעכטליכע נייגונגען פון דעם עקעלאָפּטען גזלן. אָבוואָהל עס איז זעהר מעגליך, — מען מוז זיין גערעכט אפילו צו גזלנים, — אז דיעזער מענש, פער'שיכור'ט פון'ם אנבליק פון בלוט פון אזוי פיעל אונשולדיגע קרבנות, האָט א ו י ר א ו ו י י ל ע אויפגע-הערט צו זיין א מענש און איז געוואָרען א חיה, א זוהן פון'ם כא-אָמישען תהו ובהו, א קינד פון פינסטערנים און שרעקליכע בעגעהרען. עס איז חאראַקטעריסטיש, וואָס דער מערדער האָט נאָך דער פערברע-כישער טהאט, געטרונקען וויין און געגעסען ביסקוויטען — א י - ב ע ר - ג ע ב ל י ב ע נ ע ט ה י י ל ע ן פ ו ן ב י י ד ע ז י י נ ע ן ג ע פ ו נ ע ן ג ע ו ו אָ ר ע ן א ו י פ ' ן ט י ש מ י ט ש פ ו ר ע ן פ ו ן פ ע ר ב ל ו ט י ג ט ע פ י נ ג ע ר . אָבער עס איז דאָ נאָך עפעס שרעקליכערעס, וואָס עס קען ניט פער-שטעהען, ניט ערקלעהרען מיין מענשליכער שכל: פעררויכערענדיג אליוין, האָט דער מערדער, וואהרשיינליך אין א געפיהל פון עפעס א זאָגערבארער פרינדליכקייט, אריינגעלייגט א פעררויכערטען סיגאר אין די צוואַמענגעדריקטע צייהן פון מיין פערשטאָרבענעם פאטער.

שוין לאַנג האָב איך זיך ניט עראינערט אן דיעזע אימה'דיגע איינצעלהייטען, וועלכע די האַנד פון צייט האָט שוין כמעט אָבער-ווישט; און איצט, פאָרלייגענדיג זיי פאר די שוידערנדע צוהערער, וועלכע האָבען ניט געוואָלט גלויבען, אז אַזעלכע שרעקענס זיינען מעגליך, האָב איך געפיהלט, ווי עס איז בלייב געוואָרען מיין פנים און די האָאָר האָבען זיך בעוועגט אויף מיין קאָפּ. אין אומעט און צאָרן האָב איך זיך אויפגעהויבען פון פאטעל און, אויסגלייכענדיג זיך, האָב איך אויסגעשריען:

— גערעכטיגקייט אויף דער ערד איז אָפט קראַפּטלאָז, — אָבער איך אַפּעליער צו דער הימעלשער גערעכטיגקייט, איך אַפּעליער צום גערעכטיגען לעבען, וועלכעס איז קיין זאך ניט מוחל, איך אַפּעליער צו אַלע העכע-געזעצע, אונטער וועמעס הערשאַפט עס לעבט דער מענש, — זאָל דער ש ו ל ד י ג ע ר ניט רעטען זיך פון זיין פערדיענטער שטראף! שטראף!

זייענדיג געריהרט ביז צו טרעהרען פון מיין יאָמערן האָבען די

וועט, נאטירליך, פערשטעהען, אז איך שפאס : קיין חלום האָב איך
ניט געזעהען, און האָב קיין געוואָהנהייט צו חלום'ען.

ניט האָפּענדיג, אז דער הערר נאָטשאַלניק, וואָס איז פערנומען
ווי אַ מלאַך'ס אויגען מיט צארטער אויפּמערקזאמקייט און ליבע
מיט צורדיינגליכע געשעפטען אין זיין פּערוואַלטונג, וועט אין גאנץ
צען פערשטעהען און אָבשעצען מיין געדאַנק וועגען דער אונמעג-
ליכקייט צו אַנטלויפּען פון אונזער טורמע, האָב איך זיך בענגיגענט
אין מיין דאָקלאָד נור מיט אַן אַנצייגע פון אייניגע מיטלען, דורך
וועלכע זעלבסטמאָרדען קענען פערמידען ווערען. מיט אַ גרויסמוטהיר
גער קורצזיכטיגקייט, וועלכע איז די אייגענשאַפט פון צוטרויליכע
געשעפטסלייט, האָט דער הערר נאָטשאַלניק ניט בעמערקט די שוואַכע
זייטען פון מיין פראָיעקט און האָט מיר הייס געדריקט די הענד,
אויסדריקענדיג זיין דאַנקבאַרקייט אין נאָמען פון אונזער גאַנצער
טורמע. די עזען טאָג האָב איך צום ערשטען
מאָל געהאַט די עהרע צו טרינקען טהעע
אין דער סאַמע וואוינונג פון דעם
הערר נאָטשאַלניק, אין דער אַנוועזענ-
הייט פון זיין ליבער פרוי און צווי-
בערליכע קינדער, וועלכע האָבען מיך גע-
רופען זיידע. די פריידענס-טרעהערען, וואָס האָבען נאָס גע-
מאַכט מיינע אויגען, קענען זעהר שוואַך אויסדריקען די געפיהלען,
וואָס האָבען מיך בעהערשט.

צווישען אַנדערעס, האָב איך אויף דער ביטע פון דער מאַדאַם
נאָטשאַלניצע, וועלכע האָט גענומען אין מיר אַ הייסען אַנטהייל, דער-
צעהלט די איינצעלהייטען פון דעם טראַגישען מאָרד, וועלכער האָט
מיך אזוי אונערוואַרטעט און שרעקליך געבראַכט אין געפּענגניס. איך
האָב ניט געקענט געפינען גענוג שטאַרקע אויסדריקע — און עס
איז גאָר ניטאָ אַזעלכע אין דער מענשליכער שפּראַך, — אום גע-
העריג צו בראַנדמאַרקען דעם אונבעקאַנטען גזלן, וואָס האָט ניט נור
דער'הרג'עט דריי אונבעשיצטע מענשען, נור וואָס האָט נאָך אין אַ
מין בלינדען און ווילדען וואַטה אַזוי מערדערליך ערנידעריגט זיי.

ווי עס האָט בעוויזען די אונטערזוכונג אין פאַלמעסען פון
די קערפּערס, האָט דער מערדער די לעצטע קלעפּ געגעבען איבער טוי-

ווי אַ ביטערער פישער, כאַפּט איהם דער שיקזאַל, אַ מאָל אַ דאַנק דער צוציהונגס־קראַפּט פון עפּעס אַ וואַרהייט, אַ מאָל מיט אַ דונקלענען ליגען, ווי מיט אַ האָריגען וואָרעם, אַ מאָל מיט שאַטען פון לעבען, אַ מאָל מיט'ן שאַטען פון טויט. מיין טהייערער יונג, מיין צויבער־ליגען, ווי מיט אַ האָריגען וואָרעם, אַ מאָל מיט'ן שאַטען פון לעבען, זאָגט, אַז אונזער טורמע ענדיגט זיך דאָ, אַז פון אַ י י י ט ו ר - מ ע, זיינט איהר ניט אַריינגעפאַלען אין אַ צ ו ו י י ט ע ר, פון וועלכער עס איז אַ ספּק, אַז עס זאָל אייך געלינגען צו לויפּען ! איהר האָט זיך צוגעאַיילט, מיין פריינד, איהר האָט זיך שרעקליך צוגעאַיילט, איהר האָט פּערגעסען אַ פּרעג צו טהאָן מיך ו ו ע ג ע נ ע פ ע ס, און איך וואָלט אייך עפּעס געזאָגט : איך וואָלט אייך געזאָגט, אַז איבער דעם וואָס איהר רופט לעבען און עקזיסטענץ, ווי אייך איבער דעם, וואָס איהר רופט ניט־עקזיסטענץ און טויט, קייַ ניגנט דער זעלבער אַלמעכטיגער ג ע ז ע י. נור נאַראָנים שטאַרן בענדיג דיינקען, אַז זיי ענדיגען מיט זיך — זיי מאַכען נור צו ענ־דע איין פאַרמע זייערע, אום זאָפּאַרט אָנצונעהמען אַ צווייטע.

אזוי האָב איך נאָכגעדיינקט, לאַכענדיג פון דעם נאַררישען זעלבסט־מעדרער, דעם לעכערליכען צערשטערער פון די קייטען פון אייביגקייט ; און אַט וואָס איך האָב געזאָגט, ווענדענדיג זיך צו יענע צוויי שטומע שכנים מיינע, וואָס האָבען זיך אונבעוועגליך צוגעקלעפּט צו דער ווייסער וואַנד :

— אַני מאַמין, אַז אונזער טורמע איז אונשטערבליך. וואָס וועט איהר זאָגען דערויף, מ י י נ ע פ ר י י נ ד ?

אַבער זיי האָבען געשוויגען. און, צולאַכענדיג זיך גוטמוטהיג — וואָס פאַר אַ שטילע שכנים עס זיינען ביי מיר ! — האָב איך זיך ניט ווילענדיג אויסגעטהאָן און בין רוהיג איינגעשלאָפּען. און אין חלום האָב איך געזעהען אַן אנדער הערליכע טורמע, און פראַכט־פאַלע וועכטער מיט ווייסע פליגלען הינטער דער פלייצע, און דעם הערר ה ו י פ ט נ א ט ש א ל נ י ק פון טורמע ; איך געדיינקט, ניט, אויב עס זיינען געווען פּענסטערלאַך אויף די טהירען, אָדער גיין, אַבער מיר דוכט, עס זיינען געווען ; עס געדיינקט זיך מיר, עפּעס איז געווען געווענדעט אויף מיר. מיין גרויסמוט־היגער לעזער

טיטאנישע ארבייט, אָנשטאָט צו שטארבען אין פערצווייפּעלטע אָנ-
שטרינגונגען צו מאַכען די וועלט פאר אַ שקלאַף פון מיין געדאַנק
און מיין ווילען, פערלירענדיג דערביי די כחות פון אימה פארן גע-
זיכט פון אונענטדעקטע סודות, וואָלט איך געקענט אַרױפּקריכען אויפ'ן
טיש און — איין מאָמענט פון אונפיהלבאַרען וועהטאָג — איך בין
שוין אויף דער פרייהייט, איך טרױאָמפיר שוין איבער'ן שלאַס און
ווענט, איבער אמת און ליגען, איבער פרייד און יסורים. איך וועל
ניט זאָגען, אז איך האָב פריהער ניט געטראַכט וועגען זעלבסטמאָרד,
אַלס איין מיטעל צו ענטלױפּען, אָבער צום ערשטען מאָל איז אין
איהר גאַנצער פערפיהרערשער אַנציהענדקייט ענטשטאַנען פאַר מיר
דיעזע מעגליכקייט. אין אַן אָנפאַל פון גירדיגער ווילענס-שוואַכקייט,
וועלכע איך וועל ניט בעהאַלטען פון מינע לעזער, ווי איך בעהאַלט
ניט פון איהם מינע גוטע דייטען, אפּשר, זאָגאַר אין אַן אָנפאַל פון
צייטוויליגער משוגעת, האָב איך באַלד פערגעסען אָן אַלעס, וואָס
איך האָב געוואוסט וועגען אונזער טורמע און איהר גרויסער האַר-
מאַניע, איך האָב פערגעסען — אַ שאַנד צו זאָגען — זאָגאַר די גרוי-
סע פאַרמולע פון דער אייזערנע גראַטע, וועלכע איך האָב פערשטאַנען
און בעגריפּען נאָך אזוי פיעל מיה ; און איך האָב שוין פאַרטיג
געמאַכט פון אַ האַנדטוך אַ טױטע פעטליע, אום צו וואַרגען זיך.
און ערשט אין דער לעצטער מינוט, ווען אַלעס איז געווען פערטיג
און עס איז נור פערבליבען אַבצושטופען דאָס ביינקעל, האָב איך,
מיט דער נייגונג צו דיינקען, וועלכע האָט מיך ניט פערלאָזען אין
דיעזע מינוטען, אַ טראַכט געהאַן : אָבער וואוהינ-זשע געה איך ?
דער ענטפער איז געווען : איך געה צום טױט. און וואָס איז טױט ?
און דער ענטפער איז געווען : איך ווײס ניט.

און דייעזע קורצע געדאַנקען זיינען געווען גענוג איך זאָל קו-
מען צו זיך און מיט אַ ביטערען געלעכטער איבער מיין גייסטיגער
שוואַכקייט אַרונטערנעהמען פון האַלז די געפעהרליכע פעטליע. אזוי
ווי אַ מינוט פאַר דעם בין איך געווען גרייט צו יאָמערען פון אומעט,
אזוי האָב איך איצט געלאַכט, געלאַכט, ווי אַ וואהנזיניגער, ביים
געדאַנק, אז איך האָב גלענצענד אויסגעמירען נ אָ ד א י י ן
נ ע ן, וועלכע עס האָט מיר אונטערגעלייגט דער שפּאַטענדער צו-
פאַל. אָ, וויפיעל נעצען עס זיינען פאַראַן אין דעם מענשען'ס לעבען :

וועהנליכער אכטונג, וועלכע איך האָב אַרויסגערופען אין איהם צו זיך, אָבער ער האָט אזוי איבערגעבען און אזוי פלייסג געמאָהלען דעם פאָטרעט פון דער מאַדאם נאטשאַלניצע, אַז די בכבוד'ע דאָמע איז געווען ערנסט געריהרט. און זאָנדערבאר : דעם מאַהלער איז געלונגן גען אַריינצולייגען אזוי פיעל זאָנדערבארער שעהנהייט אין די גע- זיכטסציגע פון דיעזער שוין ניט יונגער און עטוואָס דיקער פרוי, אַז אפילו דער הערר נאטשאַלניק, וועלכער איז שוין לאַנג צוגעוואָהנט געוואָרען צום געזיכט פון זיין ווייב, איז אויך געווען ערנסט ענט- ציקט פון זיין נייעם און ניטגעזעהענעם אויסדרוק. אויף דיעזען אַרט, איז אלעס, שיינבאר, געאָנגען אויסגעצייכענט, און פלוצלונג דיעזע נאכטקאטאסטראָפּע, די גאנצע אימה, וועגען וועלכער עס ווייס נור איך א י י נ ע ר.

איך בין מודה, אין דער האָפנונג ניט מיספערשטאנען צו ווערען, אַז די לעצטע עטליכע טעג איך פערבראַכט אין א צושטאַנד פון העכסטער, זאָגאר עטוואָס קראַנקהאַפטער אונרוהיגקייט. אום ניט אַרויסצורופען איבריגע רייד, האָב איך פערבאָרגען פון דעם הערר נאטשאַלניק, אַז דער מאַהלער האָט פאַר זיין טויט מיר אונטערגעוואָרפּען אַ בריעף, וועלכען איך האָב, צום בעדויערען, בע- מערקט ערשט אין דער-פרייה. איך האָב ניט בעהאַלטען דיעזעס פאַר פירעל, און איך געדיינק ניט אלעס, וואָס עס האָט מיר אָנגערעדט צום געגעזענגען זיך דער אונגליקליכער יונג ; מיר דוכט, עס איז געווען אַ דאַנקזאָגע פאַר מיין אָנשטריינגונג צו רעמען איהם און אַן ערנסטעס בעדויערען, וואָס זיינע שוואַכע קרעפטען גיעבען איהם ניט די מעגליכקייט צו בענוצען זיך מיט מיינע עצות. אָבער איין פראָזע איז פערבליבען אין מיין זכרון, און איהר וועט פערשטעהן וואָרום, ווען איך וועל זי ציטירען אין איהרע גאנצער שרעקענדער פראַסטקייט :

„א י י ג ע ה א ו ו ע ק פ ו נ א י י ע ר ט ו ר מ ע“ —
אזוי לויטעט דיעזע פראָזע.

און ער איז ו ו י ר ק ל י י א ו ו ע ק : אָט זיינען די ווענט, אָט איז דאָס פענסטערעל אין טהיר, אָט איז אונזער גאנצער טורמע, און ער איז ניטאָ, ער איז א ו ו ע ק. הייסט עס אַז איך האָב אויך געקענט א ו ו ע ק געהען ; אָנשטאָט צו פערבריינגען צעהנדליגע יאָהרען אויף אַ

געוויזען אזוי פערשוועכענר, אזוי איבערנאטירליך — שרעקליך, אז קיין וואָרט האָבען ניט געקענט אויסריידען זיינע טויט־געוואָרענע ליפֿען

— וואָס האָט איהר געטהאָן ? — האָט ער ענדליך שטיל גע־פרעגט — איהר האָט זי צובראָכען ?

און אויפהויבענדיג די האַנד, האָב איך פייערליך געענטפערט : — איך האָב געטהאָן דאָס, פערריקטער יונג, וואָס איך וואָלט געטהאָן מיט מיין האַרצען, ווען עס' וואָלט אָנגעהויבען שפּאַסען און לאַכען פון מיר ! אונגליקליכער, זעהסטו דען ניט, אז דיין קונסט לאַכט שוין לאַנג פון דיר, אז פון דיין טאָפּעל שטעלט דיר אַרויס זיינע לומפישע צורות דער טייפּעל אַליין ! — יא ! דער טייפּעל !

— ווייט פון דיין וואונדערליכער קונסט, האָב איך צוערשט ניט פערשטאַנען ניט דיר, ניט דיין טאָפּעל — ניט דיין אימה פון צוועק־לאַזיגקייט. אָבער ווען איך בין היינט אַריינגעקומען און דערזעהען דיר ביי דיעזער אומבריינגענדער בעשעפטיגונג, האָב איך געזאָגט צו זיך אַליין : זאָל ער בעסער גאָר ניט שאַפּען, איידער שאַפּען א ז י . הער מיר אויס.

דאָ האָב איך צום ערשטען מאל ענטדעקט דיעזען יונגען מאַן די הייליגע פאַרמולע פון דער אייזערנע גראַטע, וועלכע, איינטהיי־לענדיג דאָס אונבעגרענעצטע אויף קוואַדראַטען, פערשקלאַפט עס דערמיט צו אונז. מיט אַ שוידער האָט זיך הערר ק. צוגעהערט צו מיינע רייד, קוקענדיג מיט דער אימה פון אַן אונוויסענדען אויף יענע צייכענס, וועלכע האָבען, אָהן צווייפּעל, געשיינט, ווי קבלָה, און וועלכע זיינען געווען די געוועהנליכע צייכענס וואָס ווערען בענוצט אין דער מאַטעמאַטיק.

— איך בין אייער שקלאַף, זיידעניו, — האָט ער ענדליך גע־זאָגט, קושענדיג מיין האַנד מיט זיינע קאָלטע ליפּען.

— ניין, דו וועסט זיין מיין געליעבטער שילער, מיין זוהן. איך בענש דיר.

און עס האָט זיך מיר געדוכט, אז דער מאַהלער איז ערלייזט געוואָרען. אמת, ער האָט זיך בענומען געגען מיר מיט גרויס פרייד, וועלכע מען קען אַבוואָהל לייכט ערקלעהרען מיט יענער אויסערגע־

און, דו, נור דו זעהסט אויגען פון זשאבעס — ווי האָט זיך ביי דיר אַ דרעה געטהאָן דער צונג צו זאָגען אזוינס? אָ, ווען דו וואָלסט כאַטש איין מאָל אַריינגעקוקט אין דער מענשליכער נשמה? וואָס פאַר אַ יוצרות פון צערמליכקייט, ליעבע, רוחיגען גלויבען, הייליגער תשובה וואָלסט דו דאָרט ענטדעקט. און עס וואָלט זיך דיר אויס־געוויזען, פרעכער יונג, אז דו ביסט אַריין אין אַ טעמפעל — אין אַ ליכטיגען, מיט פייערען שיינענדען טעמפעל. אָבער — שיט ניט קיין ברייאַנטען פאַר חזירים, דאָס איז געזאָגט געוואָרען וועגען אזעלכע, ווי דו.

דער מאַהלער האָט געשוויגען, נידערגעשלאָגען פון מיין צאָר־רענדיגער און, צום בעדויערען, ניט גאַנץ איינגעהאַלטענער רעדע; ענדליך, אַ זיפּץ געבענדיג, האָט ער געזאָגט:

— ענטשולדיג מיך, זיידעניו, איך רעד נאָרישקייטען, געוויס, אָפּצו איך בין פאַרט אונגליקליך און אזוי איינזאַם. געוויס, ליעבער זיידעניו, דאָס איז אַלעס ריכטיג וועגען דעם געטליכען פונק און וועגען דער גאַנצער שעהנהייט, אָבער אַן אָנגעגלאַנצטער שטיוועל איז אויך שעהן! איך קען ניט, איך קען ניט. שטעלט זיך פאַר, קען דען אַ מענש האָבען אזעלכע וואַנציעס, ווי ער. און ער בעקלאָגט זיך נאָך: די לינקע וואַנציע איז אַ קורצע!

ער האָט קינדערש אַ לאַך געטהאָן און אַ זיפּץ געבענדיג צו־געלייגט.

— איך וועל נאָך אַ מאָל פּראַווען. איך וועל מאַהלען דיעזע דאָ־מע. אין איהר איז ווירקליך דאָ עטוואָס גוטעס. אָבּוואָהל זי איז דאָך — אַ בהמה!

ער האָט זיך ווידער צולאָכט און האָט זיך פאַרזיכטיג, אום ניט אָבצואווישען מיטן אַרבעל די שוואַכע צייכנונג, אָבגעטראָגען די שיפער־טאַפּעל אין אַ ווינקעל. א ו ו ו ד א ה א ב א י ד ג ע ט ה א ו ד א ס, ו ו א ס ע ס ה א ט ג ע פ א ד ע ר ט פ ו ו מ י ר מ י ו פ פ ל י כ ט: כ א פ ע נ ד י ג ד י ט א פ פ ע ל, ה א ב א י ד ז י מ י ט א ש ט א ר ק ע ו ק ל א פ צ ו ב ר א כ ע ו א ו י פ ש ט י ק ע ר. איך האָב געדיינקט, אז דער מאַהלער וועט זיך מיט אַ וואַטה אַ וואָרף טהאָן אויף מיר, אָבער דאָס איז ניט געשעהען. זיין שוואַכען מוח האָט מיין טהאַט אויס־

— צום טייפעל !

מיר איז נור פערבליבען א קוועטש טהאן מיט דער פלייצע, און איך האב עס געטהאן ; דער מאהלער אָבער, פלוצלונג אין גאנצען פערענדערענדיג זיין טאן און בענעהמונג, האָט זיך ערנסט געווענדעט צו מיר מיט דער פראגע, וועלכע איז אויך נאָך מיין מיינונג גענוג אונאנשטענדיג.

— צו וואָס לאַיגט איהר, זיידעניו ?

נאטירליך, איך האָב זיך פערוואַנדערט :

— איך — לאַיג ? !

— נו, ווי איהר ווילט, זאָל זיין עס איז אן אמת, אָבער צו וואָס?

אָט קוק איך און טראכט : צו וואָס ? צו וואָס ?

מיין גענעדיגער לעזער, וואָס ווייס גוט, וואָס עס האָט מיר געברענגט דער אמת, וועט לייכט פערשטעהן מיין טיעפען צאָרן : איך בריינג מיט אַ כיון דיעזע פרעכע און עהנ-ליכע רכילות'דיגע פראָזען, אום צו ווייזען, אין וואָס פאַר אַן אַטמאָספערע פון בייזקייט, אונצוטרוי און אונאַכטונג עס קומט מיר אויס דורכצומאַכען מיין שווערען וועג פון נסיון. און ער איז גראָב צוגע-שטאַנען :

— ניין, גענוג מיר אייער שמיכלען, איהר זאָגט מיר גלייך :

צו וואָס ?

דאן, מוז איך מודה זיין, בין איך געוואָרען אין כעס :

— דו ווילסט וויסען, צו וואָס איך זאָג דעם אמת ? דער-

פאר, ווייל איך פעהאַס דעם ליגען און פערשילט איהם אויף אייביג ! דערפאַר וואָס דער בלינדער שיקזאַל האָט מיר געמאַכט פאַר אַ קרבן דער אונגערעכטיגקייט, און, אַלס אַ קרבן, אַלס יענער, וואָס האָט גענומען אויף זיך דער וועלט'ס גרויסע זינד און איהרע גרויסע יסורים, וועל איך אַנצייגען די מענשען דעם וועג. צרה'דיגער עגאָ-איסט, דו ווייסט נור זיך און דיין אונגליקליכע קונסט, און איך — לייעב די מענשען.

מיין צאָרן איז געוואַקסען, איך האָב געפיהלט, ווי עס בלאָזען

זיך אָן די אָדערען אויף מיין שטערען :

— פערריקטער, צרה'דיגער מאהלער, אונגליקליכער שילערייִונג,

וואָס איז פערליעכט אין קאָלירען ! פאר דיר געהען פערביי מענשען,

— און דעם הערר נאטשאַלניקס פרוי ? איז דען...
 איך וועל פערשווייגען יענע העכסט אונאַנשטענדיגע אויסדרוקע,
 אין וועלכע הערר ק., אין זיין אויפּרעגונג, האָט גערעדט וועגען דער
 דאָמע. איך מוז אָבער מודה זיין, אז ביז אַ געוויסער מאָס איז דער
 מאַהלער געווען גערעכט אין זיינע טענות. איך בין אייניגע מאָל אַנ-
 וועזענר געווען ביי די סעאַנסען, און האָב בעמערקט, אז די אלע,
 וואָס האָבען פּאָזירט פארן מאַהלער, האָבען זיך געהאַלטען ניט גאַנץ
 נאַטירליך. מענשען אָפּענהערציגע און נאַאיווע, בעגריפענדיג די אונ-
 געווענהעליכקייט און וויכטיגקייט פון זייער לאַגע, זיינען זיי, וואַהר-
 שיינליך, געווען איבערציגט, אז זייערע געזיכטסציגע, פּעראַייביגט
 אויף לייווענט, וועלען איבערגעהען צו די דורות, און זיי האָבען דאָרום
 עטוואָס איבערשטיגען יענע אייגענשאַפטען, וועלכע זיינען אזוי האַ-
 ראַקטריסטיש פאַר זייער הויכען און פּעראַנטוואָרטליכען פּאָסט אין
 אונזער טורמע. אַן עטוואָס נאָוה'דיגע פּאָזע, אַן איבערשטיגענער אויס-
 דרוק פון שטריינגער הערשאַפט און אָפּענער אַנערקענונג פון אייגענער
 וויכטיגקייט, און דאָרום אַ שיינבארע פּעראַכטונג צום געגענשאַטאַנר,
 אויף וועלכע די בליקען זיינען געווענדעט — דאָס אלעס האָט צוקרימט
 זייערע גוטע און ליבעליכע געזיכטער. אָבער איך פּערשטעה ניט,
 וואָס האָט דער מאַהלער געפונען שרעקליכעס דאָרט, וואו עס איז
 נור געווען פּלאַץ פאַר אַ שמייכעל. נאָך מעהר, עס האָט מיך ערנסט
 אויפגעבראַכט יענע אויבערפּלעכליכע בעהאַנדלונג, מיט וועלכער דער
 מאַהלער, וואָס רעכענט זיך פאַר אַ טאַלאַנטפּאָלען און קלוגען מענשען,
 איז פּערבייגעגאַנגען מענשען, און האָט ניט בעמערקט, אז ביי יעדען
 פון זיי שימערט דער געטליכער פונק. זוכענדיג עפעס אַ פאַנטאַסטישע
 שעהנהייט, איז ער ליכטיזיניג פּערבייגעגאַנגען יענע אמת'ע שעהנ-
 דייטען, מיט וועלכע עס איז פול די מענשליכע נשמה. איך קען
 דאָ ניט פּערשווייגען מיין מיטלייד-געפיהל צו יענע אונגליקליכע מענ-
 שען, ווי הערר ק., וועלכע צוליעב עפעס אַ בעזונדערען געבוי פון
 זייער מאַרד, ווענדען אימער זייערע בליקען אין דער זייט פון דאָס
 דונקעלע, ווען עס איז דאָ אזוי פיעל פרייד און ליכט אין אונזער טורמע!
 ערקלעהרענדיג דאָס אלעס דעם הערר ק., האָב איך, צום בע-
 דיערען דערהערט דעם זעלבען סטערעאָטיפּען און אונאַנשטענדיגען
 ענטפער :

דיגט מיט אזא פאָרויכטיגקייט. ווי עס האָט געפאָרערט דעם יונג'ס מרה'שחורה'דיגער און ניט־רעדענדיגער האראקטער. — און וואָס איז מכה דעם פאָטרערט פון דעם הערר יונגען געהילפס־נאטשאַלניק? — צום טייפּעל !

אָבער איהר האָט דאָך...

— צום טייפּעל !

נאָך אַ קורצע פּויעז האָב איך צושטרייט בעמערקט : — אייער פאָטרערט פון'ס הערר נאטשאַלניק האָט אַ גרויסען ער־פאָלג. אַבוואָהל אייניגע, וואָס האָבען איהם געזעהען, בעהויפטען, אז די רעכטע וואַנציע איז עטוואָס קורצער פון דער לינקער... — קורצער ?

— יא, קורצער. אין אלגעמיין געפינען זיי, אז די עהנליכקייט איז אייך זעהר געלונגען.

הערר ק. האָט אוועקגעלייגט דעם גריפעל און, שיינבאר, פאָל־קאָם רוהיג האָט ער געזאָגט :

— זאָגט אייער נאטשאַלניק, אז מעהר וועל איך ניט מאַהלען דיעזע אלע געפענגניס־לומפּען.

נאָך דיעזע ווערטער איז מיר נור פערבליבען אוועקצוגעהען, און איך האָב עס טאקע געוואָלט טהאָן. אָבער הערר ק., וואָס האָט זיך ניט געקענט בעגעהען אָהן האַרץ־אויסגוס, האָט מיך אָנגעכאַפּט פאר דער האַנד און האָט געזאָגט מיט זיין געוועהנליכער היציגקייט :

— שטעלט זיך פאָר, זיידעניו, וואָר פאר אַן אימה דאָס איז. יעדען טאָג זיצט פאר מיר אַ נייע עקעלהאַפּטע צורה. זיצט און קוקט אויף מיר מיט אויגען פון אַ זשאַבע. וואָס־זשע איז עס אזוינס ? צוערשט האָב איך געלאַכט, עס איז מיר זאָגאר געפעהלען, אָבער יעדען טאָג אויגען פון אַ זשאַבע, עס איז אויף מיר אָנגעפאלען אַ מורא, און אפשר וועט עס נאָך אָנהויבען קוואַקען : קוואַ־קוואַ ! וואָס איז עס אזוינס ?

אין די אויגען פון דעם מאַהלער איז ווירקליך געווען אויסגע־דריקט אַ מין שרעק, זאָגאר אַ וואהניגן, — וועלכער האָט איהם באַלד געטריבען אין זיין פריהציטיגען קבר.

— זיידעניו ! מען דארף האָבען עטוואָס שעחנעס, פערשטעהט דאָך מיך.

בעסער, ווייל עס ציהט ניט אונזער אויפמערקזאמקייט אויף פוסטע
אַנשטריינגונגען צופרידענצושטעלען דעם מאָגען, און דערמיט בע-
פרייט עס אונזער גייסט פאר העכערע בעשעפטיגונגען.

8.

פאַראַכטאַגען זונטאָג האָט אין אונזער טורמע געפּענגנים פא-
סירט אַ גרויסער אונגליק : הערר ק., דער מאַהלער, וואָס איז שוין
בעקאַנט דעם לעזער, האָט זיך גענומען דאָס לעבען, אַראָבואַרפענ-
דיג זיך מיט'ן קאָפּ אַראָב פון טיש אויף די שטיינערנע דילען. דער אונ-
גליקליכער מענטש האָט אזוי קונציג אויסגערעכענט דעם פאַל און
די קראַפט פון'ם שלידער, אז זיין שאַרבען האָט זיך צוהאַקט אויף
צווייען. עס איז אונמעגליך צו בעשרייבען די צרות פון'ם נאַטשאַל-
ניק פון טורמע. אריינרופענדיג מיך צו זיך אין קאַבינעט, האָט דער
הערר נאַטשאַלניק, זאָגאַר ניט דערלאָנגענדיג מיר די האַנד, אין
זעהר צאָרענדיגע און שאַרפע אויסדריקע מיר פאַרגעוואָרפען, אז איך
בין אַ ליגנער, און ער האָט זיך בערוהיגט נור נאָך מיינע הייסע ענט-
שולדיגונגען און פערשפרעכונגען, אז מעהר וועלען אַזעלכע פעלע
זיך ניט ווידערהאַלען : איך וועל צוזאַמענשטעלען אזא פלאַן ווי
צו וואַכען איבער די פערברעכער, אז זעלבסטמאָרדען וועלען ווערען
די זאָך דער אונמעגליכקייט. דער טויט פון דעם מאַהלער האָט אויך
שטאַרק געערגערט די געאַכטעטע פרוי פון'ם הערר נאַטשאַלניק, ווע-
מעס פאַרטרעט איז נאָך ניט געווען געענדיגט.

נאַטירליך, איך אליין האָב אויך ניט ערוואַרט אזא אויסגאַנג,
אַבּוואָהל שוין עטליכע טעג פארן זעלבסטמאָרד פון הערר ק., האָט ער
אין איין פאַל אַרויסגערופען ביי מיר אַ שטאַרקע אונרוהיגקייט :
אריינקומענדיג צו איהם אין קאַמער מיט אַ פרייהמאַרגענדיגע
בעגריסונג, האָב איך אַ פערוואונדערטער דערוועהן, אז הערר ק.
זי ציט ווידער פאַר זיין שיעור - ט א פ ע ל
און מאַהלט אויף איהר עפעס מענשעלאַך.

— וואָס הייסט עס, מיין פריינד ? — האָב איך זיך ערקונד-

ניטא אין זיי דער איינער קליינער, אָבער זעהר אינטערעסאַנטער שטריך : די אימה פון צוועקלאָזיקייט !

דאָ האָב איך איבערגעשלאָגען די רייד פון דעם פֿאַרמערט מיט אן אויסדרוק פון צאָרן.

— ווי וואָגט מען עס — האָב איך אויסגעשריען — ווי וואָגט

מען צו רעדען וועגען צוועקלאָזיקייט אין אונזער טורמע ?

יענע ביידע האָבען געשוויגען ; און פֿלוצלונג האָט יעזוס, ניט עפענענדיג די אויגען נור אזוי ווי נאָך פעסטער פערמאכענדיג זיי, שטיל געענטפערט :

— ווער ווייס די סודות פון יעזוסעס האַרץ ?

איך האָב זיך שטאַרק צולאכט, און מיין געהערטער לעזער וועט לייכט פערשטעהען דיעזען געלעכטער : עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אז איך, אַ קאַלטער און נישטערער מאַטהעמאַטיק, בעזיץ כמעט אַ פאָעטישען טאַלאַנט און קען שאַפֿען גאַנץ אינטערעסאַנטע קאָמעדיען. יעזוסעס ענטפער, וועלכען איך האָב אַליין צוגעטראכט, אָבער אזוי אונערוואַרטעט, האָט זיך מיר אויסגעוויזען אזוי צויבערליך, אז אַ דריי פיער מאָל האָב איך איהם מיט ענטציקונג איבערגע'חזר'ט :

— ווער ווייס די סודות פון יעזוסעס האַרץ ?

איך ווייס ניט מיט וואָס עס וואָלט זיך פערענדיגט דיעזע פאָרשטעלונג-שפיעל, ווייל איך האָב שוין געגרייט אַ דונערנדען ענט-פער פאַר מיין געאכטעטען שכן, ווען דאָס אַנקומען פון געפענגניס-וועכטער, וואָס האָט מיר געבראַכט עסען, האָט זי פֿלוצלונג איבער-געריסען. נור וואַהרשיינליך האָט מיין געזיכט געהאַט שפורען פון אויפֿרעגונג, ווייל דער בכבוד'ער מענש האָט מיט אַ שטריינגען מיט-געפיחל געפרעגט :

— איהר האָט געדאווענט ?

איך געדיינק אָבער ניט וואָס איך האָב איהם געענטפערט. אין אונזער טורמע זיינען די עס-שטונדען אזוי צוטהיילט : אין-דער-פריה קריגען מיר הייסע וואַסער און ברויט, צוועלף דעם זייגער גיט מען אונז דעם מיטאַנ-מאַהלצייט, און זעקס דעם זייגער גיט מען צוואַמען מיט הייסע וואַסער אויך דעם אָבענר-מאַהלצייט ; עט-וואָס איינפאַכעס, ניט קיין פערפוצטעס, אָבער גענוג געשמאַק און געזונד. אמת, די שפייז איז אַביסעל צו איינאַרטיג, אָבער דאָס איז

בעוועגט עפעס אַ פערבייגעהער, אויפ'ן וועג צו דער אונבעוואוסטער ווייטקייט; און שטיל איז געווען אין אונזער טורמע, ווי אין א קבר. איך האָב לאנג און אויפמערקזאם אַריינגעקוקט אין יעזוס'עם געזיכטס-ציגע, אַזעלכע רוהיגע, אַזעלכע שמחה'דיגע אין פערגלייך מיט דעם, וואָס האָט זיך שווייגענדיג און טויב אַראָבגערוקט פון דער וואַנד ביי זיין זייט. און מיט דער געוואָהנהייט צו רעדען הויך מיט לעבענסלאָזע זאכען, וואָס די לאנגע יאָהרען פון איינזאמקייט האָבען אין מיר אויסגעארבייט, האָב איך שפאסהאפט אַ זאָג געטהאָן צום אונבעוועג-ליכען קערפער אויפ'ן קרייץ.

— שלום עליכם, יעזוס! עס פרעהט מיך צו בעגריסען דיך אין אונזער טורמע. מיר זיינען דאָ אין דרייען: דו, איך און יענער, וואָס קוקט פון וואַנד און איך האָב, אַז מיר וועלען אַלע דריי לעבען בשלום ושלווה. יענער שווייגט און קוקט, דו שווייגסט, און דיינע אויגען זיינען צוגעמאַכט — איך וועל רירען פאר אונז דרייען: דאָס איז אַ גוטער סימן, אַז אונזער פריערען וועט קיין מאָל ניט געשטערט ווערען.

יענע צוויי האָבען געשווייגען, און, פאַרטזעצענדיג דעם שפאָס, האָב איך זיך געווענדעט צום פאַרטרעט. איך האָב מיט פאַרוואָרף אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און געזאָגט:

— וואוהין קוקסטו אַזוי דורכדרינגליך און זאָנדערבאַר, מיין אונבעקאַנטער פריינד און שכן? אין דיינע אויגען זעה איך אַ סוד און אַ פאַרוואָרף — ניט שוין וואַגסטו דען צו מאַכען אַ פאַרוואָרף יענעם? ענטפער!

און מאַכענדיג אַן אנשטעל, אַז דער פאַרטרעט ענטפערט, האָב איך פאַרטגעזעצט מיט אַ פערענדערטען קול, מיט אַן אויסדרוק פון העכסטער שטרענגקייט און גרענצלאָזען טרויער:

— יא, איך מאַך איהם פאַרווירפּע. יעזוס, יעזוס! פאר וואָס איז אַזוי ריין, אַזוי שיינענדיג דיין פנים? נור איבער'ן ברעג פון מענטשליכע יסורים, ווי איבער'ן ברעג פון אַ תהום, ביסטו פער-בייגעגאנגען, און דיך האָט אָנגעריהרט נור די פיענע פון בלוטיגע און שמוציגע כוואליעס — שוין'זשע הייסטו מיר, אַ מענשען, צו טובלען זיך אין דער שוואַרצער טיעפקייט? גרויס זיינען דיינע יסורים, יעזוס, אָבער צו בכבודיג און שמחה'דיג זיינען זיי, און עס איז

— ענטשולדיגט, מאדאם, אָבער בלומען קומען נישט אַרױן אין דער סיסטעם פון אונזער טורמע. איך שעץ זעהר אייער גרויסמוטהיג גע אויפמערקזאמקייט — איך קוש אייערע הענטלאך, מאדאם! — אָבער פון די בלומען מוז איך זיך אָבזאָגען. געהענדיג איבער א שטעכענדיגען וועג פון העלדענטהאט און זעלבסט־פערלייקונג, טהאָר איך נישט צערטלען מינע אויגען מיט דער וועלקענדער און פערנענדיגער דער שעהנהייט פון דיעזע צויבערליכע לייליען און ראָזען. אין אונזער טורמע שטאַרבן אלע בלומען, מאדאם.

נאָך אַנאָדער דאמע האָט מיר נעכטען געבראכט זעהר אַ קאָסט־ בארען קרייץ מיט יעזוס'עם קערפער, געמאַכט פון עלעפאנטען־בין; ווי זי האָט מיר געזאָגט, איז עס אַ פאַמיליע־שאַץ. נישט ליידענדיג פון'ס זינד פון נשיאת פנים, האָב איך אָפּענהערציג געזאָגט דער מתנה־ברענגערין, אז מײן געדאַנק, ערצויגען אין געזעצע פון אַ שטרענג וויסענשאַפטליכען דענקען, קען נישט אנערקענען נישט קיין נסים, נישט די געטליכקייט פון יענעם, וואָס ווערט מיט רעכט גערופען דער ערלייזער פון דער וועלט. אָבער אין דער זעלבער צייט, — האָב איך געזאָגט — פיהל איך די טיעפסטע אַכטונג צו זיין פערזאָן און פערעהר אָהן אַ שיעור זיינע פערדינסטע פאר דער מענשהייט.

— ווען איך וועל אייך זאָגען, מאדאם, אז דער הייליגער טעסטאַמענט איז שוין לאַנג מײן סידור, אז עס איז נישטאָ קיין טאָג אין מײן לעבען, ווען איך זאָל נישט עפענען דיעזען גרויסען בוך, אום צו שעפּפען פון איהם קראפט און מוטה אויף מײן שווערען וועג — וועט איהר פערשטעהן, אז אייער רייכע מתנה האָט נישט געקענט אַרױנפאלען אין מעהר פאסענדע הענר. פון היינט אן וועט אַ דאנק אייך אָפט פערשווינדען די איינזאַמקייט פון קאַמער: איך בין נישט אַליין. איך בענש דיך, טאָכטער מינע.

איך קען דאָ נישט פערשווייגען יענע זאָנדרעכארע רעיונות, צו וועלכע עס האָט מיך געבראכט דער קרייץ, היינענדיג ביי דער זייט פון מײן פאָרטערט. דאָס איז געווען בין השמשות; הינטער דער וואַנד אין אן אונזיכטבארען קלויסטער האָט לאַנגזאַם געקלונגען דער גלאַק, צונויפֿרופענדיג גלויביגע; אין דער ווייטענס, איבער'ן פוסטען, מיט בוריאן פערוואַקסענעם פעלד, האָט זיך ווי אַ שוואַרץ פינטעל,

אויסצודריקען אין דיעזע שורות מיין הייסע דאנקבארקייט דעם הערר נאטשאַלניק פון אונזער טורמע, וועלכער האָט מיט זיין גוטען בליק געקענט אונטערשיידען, וואו אמת איז און וואו ליגען, און ער האָט דורכגע'מוסר'ט די לייבטזיניגע און נאָרישע פרייליין. דאָך, האָב איך געמוזט אויף אַ קורצע צייט זיך אָבהאַלטען פון מיינע געשפרעך כען; אויסער זיך פון דער אונגערעכטיגקייט, האָב איך זיך אזוי געערגערט, אז איך האָב פאַרגעצויגען איינזאמקייט, ניט אַכטענדיג אויף די טענות פון'ם הערר נאטשאַלניק, אז אויב פאר מיר איז נויט טיג געזעלשאַפט, בין איך נאָך מעהר נויטווענדיג פאר דער געזעלשאַפט.

ניט אַכטענדיג אויף אייניגע מיספערשטענדניסע, ווי די אָביר גע, האָבען אָבער מיינע געשפרעכען אַ פעסטען און בעשטענדיגען ערר פאַלג, און די צאָהל פון נייבעקעהרטע וואקסט, אָבוואָהל די אומר שטענדען פון מיין לעבען זיינען דערצו אַ זעהר ערנסטע הינדערניס. ניט אָהן שטאַלצקייט וועל איך דערמאָהנען יענע קליינע מתנות, מיט וועלכע מיינע לייעבע בעזוכערינס ווילען אויסדריקען זייערע געפיהלען פון לייעבע און פערעהרונג. אָבוואָהל איך פיהל, ווי קאָמיש דאָס איז, האָב איך אָבער קיין מורא ניט פאר אַ שמויכעל אויף די ליפען פון מיין לעזער, און איך וועל דערצעהלען, אז צווישען די מתנות, בעזאָדערס די ערשטע צייט, זיינען געווען זעהר פיעל פרוכט טען, געבעקס און פערשיעדענע געקלייעבענע נאשערייען. איך האָב אָבער מורא, אז קיינער וועט ניט גלויבן, אז איך האָב זיך ווירקליך אָבגעזאָגט פון אַזעלכע מתנות, וועלענדיג לייעבערסט אָבהיטען. די געפענגניס-אָרדנונג אין איהר גאַנצער שטרענגקייט, איידער ערר לויבען זיך יענעם לוקסוס, צו וועלכען עס האָבען מיך געטריבען די דאמען פון צופיעל לייעבע און זאָרגזאמקייט. אגב אורחא, אויף מיין לעצטער לעקציע האָט איינע, אַ לייעבע און אנגעזעהענע דאמע געבראכט מיר אַ גאַנצען קאָרב מיט לעבעדיגע בלומען. צום בערויערן, בין איך געווען געצוואונגען אין זעהר העפליכע אויסדריקע זיך אָב צוואַגען אויך פון דיעזער מתנה.

פון זיי האָט ניט גערעמעלט, און אין אַ שטורמדיגען קעסעלגרויב איז יעדע נשמה געוואָרען עהנליך צו אַ וואסער־שטורם, וועמעס יסוד עס איז דער תהום פון ים, און וועמעס אויבען עס איז דער הימעל. און יעדער מענש, ווי איך האָב דערקענט און איינגעזעהען, איז געווען עהנליך צו יענעם רייכען און שטארקען הערר, וועלכער האָט אראנזשירט אַ רייכען מאסקאראד אין זיין שלאָס און האָט בעלויכטען דעם שלאָס מיט אַ מאַסע ליכט; און עס זיינען זיך צונויפגעפאָהרען פון אַלע זייטען זאָנדערבאַרע מאַסען, און ליבעליך בוקענדיג זיך, האָט זיי בעגריסט דער הערר, אומזיסט פרעגענדיג, ווער זיי זיינען; און עס זיינען געקומען נייע, אַלץ מעהר זאָנדערבאַרע, אַלץ שרעקליך כערע און אַלץ ליבעליכער האָט זיי בעגריסט דער הערר, פאלענדיג פון מיעדקייט און שרעק. און זיי האָבען געלאכט און האָבען זיך, זאָנדערבאַר שפּעצענדיג, דורכגעשמועסט וועגען דעם אייביגען כאָס, פון וועלכען זיי זיינען געקומען, פאַלגענדיג דעם רוף פון זייער הערר. מיין גוט־האַרציגער לעזער וועט ליכט פערשטעהן, אז צום קליינעם געפיהל פון שרעק, וועלכען איך האָב געשפירט, האָט זיך באלד צור געמישט די טיעפסטע ענטציקונג און זאָגאר האַרציגע פרייד; ווייל איך האָב באלד דערזעהען, אז עס איז בעזיעגט דער אור־אַלטער כאָס און עס הויבט זיך אויף צום הימעל דאָס טריאומפירענדע ליעד פון ליכט טיגער האַרמאָניע. ניט דערמאָהנענדיג קיין נעמען, אויסמיידענדיג זאָגאר יעדען וואונק, וואס וואָלט געקענט פעסטשטעלען די פערזאָן, וועל איך אָבער זאָגען, אז צווישען די, וואָס האָבען זיך איבערגעדעבען צו מיר איז געווען אַ מערדער; אָבער אפילו אין דער נשמה פון אַ מערדער האָב איך געפונען אַן אונערשעפליכען קוואַל פון ריינעם אמת און גרענצלאָזער שטרעבונג צום גוטען.

צום בערויערן, האָבען ניט געפעהלט קיין מיספערשטענדניסען, וועלכע זיינען אזוי אָפט אין אונזער לעבען. אזוי צום ביישפיעל, האָט עפעס אַ יונגע פרייליין, מיט אַ גאנץ דונקעלער פערגאנגענהייט פאר אַ פרייליין, שלעכט פערשטאנען דעם צוועק פון מיינע פראגמען, וועלכע האָבען, אמת, אָנגעריהרט די אינטימסטע זאכען, און זי האָט אויף דיעזען גרונד בעשאַפען אַ גאנצע געשיכטע, וועלכע האָט געקענט זיך אויסלאָזען גאנץ אונאנגענעהם. איך מוז דערמאָהנען דיעזען אונבעדייטענדען פאקט נור צוליבע דעם, כדי נאָך אַמאָל

ערפילט פיעלעס אנדערעס, וואָס עס האָט געפאָדערט פון איהם דער פלאץ צווישען מיינע שילער.

איך וועל דערצעהלען ווייטער. אין דער צייט, וואָס איך האָב געשמועסט מיט'ן יונגען מאַן, האָט ביי מיינע צויבערליכע נייד בעקעהרטע דער דורשט נאָך וידוי דערגרייכט די גרעסטע שטופע; ניט האָבענדיג קיין קראפט צו דערווארטען זיך אויף מיר, האָבען זיי אין א מין ליידענשאפטליכען וואוט זיך מודה געווען איינע פאר דער צווייטער, צוגעבענדיג דעם צימער דאָס אויסזעהען פון א גאָר טען, וואו עס צוויטשערען גלייכצייטיג צעהנדליגע גן-עדן פויגלען. און ווען איך האָב זיך בעפרייט, האָבען זיי איינע נאָך דער צווייטער, געעפענט פאר מיר זייער גאנצע אויפגערעגטע נשמה אין א טיעפען, אינטימען שמועס, וואָס איז פערבאָרגען פון פרעמדע אויערען.

דער סוד פון וידוי איז הייליג, און איך וועל זיך, נאטירליך, ניט ערלויבען ניט דאָ, ניט אויף אן אנדער פלאץ בעקאנט צו מאכען דאָס, וואָס עס האָבען מיר אָנפערטרויעט, אַמאָל מיט טרעהרען, אַמאָל פערשעהמט מיט יסורים, מיינע לעבע אנהענגערנס, וואָס האָבען זיך אָנגעהויבען מתודה צו זיין. געבונדען דורך א שבועה, מיט א גלייכגילטיגען זקן אלס א צוהערער, וועמען עס איז פרעמד דאָס לעבען מיט זיינע קליינליכע, שמוציגע אינטערעסען, האָבען זיי ציטערנדיג געגאָסען אין מיין אויער א הייסען וידוי, און האָבען זיך לאנג אָנגעשטעלט אויף יענע שיינבאר אונבעדרייטענדע, אָבער אין תוך גענומען וויכטיגע איינצעלהייטען, וועלכע זיינען דער סאמע גוף פון א פאסירונג. אויב עס האָבען זיי אַמאָל צוטומעלט מיינע פראנקע, צודרינגליכע פראגעס, האָט עס אָנגעהאלטען נור א מאָ מענט; און פאָלקאם נאָכעם איז ערשינען פאר מיר דעם מענשענס געהיימיניספולע נשמה. איך האָב געזעהען, ווי פון טאָג צו טאָג, פון שעה צו שעה האָבען געקעמפפט אין איהר דער אוי-אַלטער און שרעק-ליכער כאָס מיט'ן הייסען וואונש נאָך האַרמאָניע און אָרדנונג; ווי אין דעם בלוטיגען קאמפף פון דעם דורות-אַלטען ליגען מיט'ן אונ-שטערבליכען אמת, איז ליגען פערוואנדעלט געוואָרען אין אמת, און אמת איז געוואָרען ליגען. אין דעם מענשענ'ס נשמה האָב איך גע-פונען אַלע קרעפטען, וואָס זיינען דאָ אין דער וועלט, און קיין איינע

גרונד פון פאָראורטהיילע און ניט־בעגרינדעטע גלויבענס וויל איך אַרויסציהען זייער פערבלאַנדזשעטען גייסט און אוועקשטעלען איהם אויף די פעסטע יסודות פון אַ שטרענג־לאָגישען דענקען. די אייזערנע גראטע, וועגען וועלכער איך האָב דערמאָהנט, איז אויף קיין פאל ניט עפעס אַ מיסטישער צייכען, עס איז נור אַ פאָרמולע, אַ פֿיטוט'ע, ניכטערע, עהרליכע, מאַטעמאטישע פאָרמולע. אייך, אלס אַ קלוגען מענשען, בין איך גרייט פאָרצולייגען, צו ערקלעהרען דיעזע פאָרמולע : די גראטע — דאָס איז יענע פאָרמע, אין וועלכער עס זיינען איינגעאָרדענט די געזעצע, וואָס רעגירען די וועלט, וואָס שאפען אַב דעם כאָאָס און שטעלען אויף אויף זיין פלאץ די שטרענגע, אייזערנע, אונזושטערבארע אָרדענונג, און וועלכער עס האָבען פער־נעסען די מענשען. אלס אַ מענטש מיט אַ קלאָהרען פערשטאנד, וועט איהר לייכט בעגרייפֿען . . .

— ענטשולדיגט, איך האָב אייך ווירקליך ניט פערשטאנען, און, אויב איהר וועט ערלויבען, וועל איך . . . אָבער צו וואָס האָט איהר זיי געצוואונגען שווערען ?

— מײן פריינד, דער מענשליכער גייסט, וואָס דיינקט, ער איז פריי, און ווערט שטענדיג געמאַטערט פון דיעזער ליגנערישער פרייהייט, פאָדערט פאר זיך אונפערמיידליך קייטען, פאר אייניגע איז עס אַ שבועה, פאר אנדערע אַ נדר, פאר דריטע פשוט און עהרען־וואָרט. איהר וועט דאָך געבען אייער עהרען־וואָרט ?

— איך גיב.

— און דערמיט שטרעכט איהר נור איינצוטערעטען אין די וועלט־ליכע האַרמאָניע, וואו אלעס איז שטרענג אונטערוואָרפען דעם געזעץ. מיינט דען ניט דער פאל פון אַ שטיין די ערפילונג פון דער שבועה, פון יענער שבועה, וואָס רופט זיך גראוויטאָציאָן — געזעץ ?

איך וועל ניט איבערגעבען גענוי דיעזע און אונזערע פאָלגענדע שמועסען, וועלכע האָבען געבראכט דערצו, וואָס דער קריגערישער און אויפגערעגטער יונג, וועלכער האָט מיך בעל־לידיגט מיט'ן צוגע־מעניש ליגנער, איז געוואָרען איינער פון מיינע הייסעסטע אנהענגער און האָט ניט נור געגעבען די געפאָדערטע שבועה, נור האָט אויך

אונז! ענטדעק אונז די וואהרהייט! נעהם אויף זיך אונזערע זינד! ערלייז אונז! ערלייז אונז! — האָבען זיך דערהערט אַ מאַסע געשריען.

איך מוז דערמאנהען אַ טרויעריגען פאל, וועלכער האָט פאסירט פונקט אויף דיעזער לעקציע. אין יענעם מאָמענט, ווען די אויפֿרע־גונג האָט דערגרייכט די העכסטע שטופֿע, און עס האָבען זיך שוין גע־עפענט די הערצער אום צו ענטפֿלעקען, האָט עפעס אַ יונג בחור'ל, מיט אַ מרה־שחורה'דיגען און בייזען אויסזעהען, אויף אַ קול אויס־געשריען, זיך ווענדענדיג, שיינבאר, צו מיר:

— ליגנער! ניט הערט איהם, ער לאַיגט!

דער גוט־האַרציגער לעזער וועט לייכט גלויבען, אז נור מיט גרויס מיה איז מיר קוים געלונגען צו רעטען דעם אונפֿאַרזיכטיגען פון דעם צאָרן פון די פערזאָנלעכע: בעלידיגט אין דעם הייליגסטען, וואָס דער מענטש פערמאגט, אין זייער גלויבען אין דעם גוטען און געטלי־כען זינען פון לעבען, האָבען זיך מיינע צוהערערנס טומעלדיג אַ וואָרף געטהאָן אויפֿ'ן משוגענעם און אין אַ מינוט אַרום וואָלטען זיי איהם אכזר'יש צושלאָגען. געדיינקענדיג אָבער, אז איין זינדער, וואָס האָט חרטה געקראָגען, בריינגט מעהר פרייד דעם פרעדיגער, ווי צעהן צדיקים, האָב איך אָבגעפיהרט דעם יונג אָן אַ זייט, וואו קיינער זאָל אונז ניט קענען הערען, און האָב געהאַט מיט איהם אַ קורצען שמועס.

— דאָס האָסטו מיך אָנגערופֿען ליגנער, קינד מיינס?

געהערט פון מיין גוט־האַרציגקייט, האָט זיך דער אָרימער יונג פערשעהמט און האָט שטאַמלענדיג געענטפֿערט:

— ענטשולדיגט מיין שאַרפֿקייט, אָבער מיר שיינט, אז איהר רעדט ניט קיין אמת.

— איך פערשטעה אייך, מיין פריינד: אייך האָט, וואהר־שיינליך, צוטומעלט יענער עטוואָס איבערשטיגענער עקסטאז, אין וועלכען עס געפינען זיך די פרויען, און איהר, אַלס אַ קלוגער מענטש, וואָס איז ניט גענייגט צו מיסטיציזם, האָט מיך פערדעכטיגט אין ליגען, אין שענדליכער פאַלשקייט. ניין, ניין, ענטשולדיגט זיך ניט, איך פערשטעה אייך. טאָ פערשטעהט־זשע אויך איהר מיך: אייגענטליך פון דער בלאָטע פון אבערגלויבענס, פון'ם טיעפען אב־

פיעלע האָבען שוין אָנגעהויבען וויינען ; אָבער עס איז נאָך
 ניט געקומען די צייט פאר טרעהרען און, איינהאלטענדיג זיי מיט
 א צייכען פון פאטערליכער אונגעדולדיגקייט, האָב איך פאַרטגע-
 זעצט :

— דו, ליעבע מיידעל, וואָס קומט פון יענער וועלט, וועלכע
 רופט זיך פרוי — וואָס פאר טרויעריגע שאַטענס ליגען אויף דיין
 ליעבען וואונדערשעהנעם געזיכט ? און דו, מיין בראַווער יונג,
 ווארום ביסט דו אזוי בלייך ? ווארום זעה איך ניט אין דייןע אַראָב-
 געלאָזטע אויגען דעם שרעק פאר א דורכפאל, און ניט די שיכור'ע
 פרייד מיט א זיעג ? און דו, עהרליכע מוטער, זאָג מיר נור :
 וועלכער ווינד האָט געמאַכט רויט דייןע אויגען ? וועלכער מורא'דיג
 שטורמענדער רעגען האָט נאם געמאַכט דיין פערעלטערט געזיכט ?
 וועלכער שנעע האָט אזוי ווייס געמאַכט דייןע האָר — אַמאָל זיינען
 זיי דאָך דונקעל געווען !

אָבער דער געוויין און יאָמער, וואָס האָבען זיך אויפגעהויבען,
 האָבען כמעט פערטויכט די ענדע פון מיין רעדע, און איך בין זיך
 מודה אָהן בושה, אז איך אליין האָב אַראָבגעווישט ניט איין פעררע-
 טערישע טרעהר. ניט וואַרטענדיג, אז די אויפגעגונג זאָל זיך אין
 גאַנצען איינשטילען, האָב איך אויסגעשריען מיט א קול פון שטרענגען
 און וואַהרהייטליכען מוסר זאָגער :

— צו וויינט איהר ניט דערפון, וואָס אייער גייסט איז דונקעל,
 וואָס צרות האָבען איהם דערשלאָגען, וואָס כאַאָס האָט איהם פער-
 בלענדעט, וואָס ספקות האָבען איהם אָבגעחאַקט די פליגלען, — טאָ
 גיט'זשע איהם מיר אוועק, און איך וועל איהם פיהרען צו ליכט, צו
 אָרדנונג און פערשטאַנד. איך ווייס די וואַהרהייט ! איך האָב בע-
 גריפען די וועלט ! איך האָב ענטדעקט דעם גרויסען פרינציפ פון
 צוועקמעסיגקייט ! איך האָב געטראָפען די הייליגע פאַרמולע פון
 דער אייזערנע גראַטע ! איך פאָדער פון אייך : שווערט מיר ביים
 קאַלטען אייזען פון איהרע קוואַדראַטען, אז פון איצט און ווייטער
 וועט איהר מיר מודה זיין אָהן בושה און מורא אַלע אייערע געשעפ-
 טען, אַלע פעהלערען און ספקות, אַלע בעהאַלטענע שטרעבונגען פון
 גייסט און טרוימען פון דעם ליידענשאַפטליכען קערפער !

— מיר שווערען ! מיר שווערען ! מיר שווערען ! ערלייז

איינשלאָפּען ; קען זיין פשוט דערפאר, וואָס עס איז געווען אַ פולע לבנה, וועלכע, ווי בעקאנט, בעאיינפלוסט דעם שלאָף און מאַכט איהם אונרוהיג און נערוועז. ניט קלאָהר געדיינק איך יענעם זאָנדער-בארען אַינדרוק, וואָס עס האָט געמאַכט אויף מיר דער לבנה'ס בלייכעם געזיכט, ווען עס האָט זיך בעווייזען הינטער מיין פענסטער, און די אייזערנע קוואַדראַטען האָבען מיט בייזוויליגע ליניען איהם צושניטען אויף קליינינקע זילבערנע בעצירקען. „הייסט עס, אז די לבנה איז אויך אזוי“ האָב איך געטראכט דורכ'ן שלאָף, איינזעהענדיג עפעס אַ נייע גרויסע און וויכטיגע ווארהייט, וועלכע איך האָב צום בערויערען, פערגעסען באַלד, ווי איך האָב זיך אין גאַנצען אויפֿגעכאַפּט.

און געהענדיג צו דער לעקציע, האָב איך זיך געפיהלט מייער און געניגט גיכער צו שווייגען, אַלס צו שמועסען : די נאַכטער-שיינונג האָט מיר בעאונרוהיגט. אָבער ווען איך האָב דערזעהען דיעזע לייעכע געזיכטער, דיעזע אויגען, פול מיט גלויבען און הייסען געבעט נאָך אַ פריינדליכער עצה, ווען איך האָב דערזעהען פאר זיך דיעזען רייכען פערל, וואָס איז שוין געאַקערט און ווארט נור אויף אַ גוטער זריעה, — האָט זיך מיין האַרץ אָנגעצונדען מיט ענטציקונג, מיטלייד און לייעכע. אויסמיידענדיג די געוועהנליכע פאַרמאָליטעטען, וועלכע בעגלייטען אַ בעגעגעניש פון מענשען, ניט אכטענדיג אויף די גרייטענדיגאויסגעשטרעקטע הענד, האָב איך זיך געווענדעט צו די צו-שויער, וועלכע זיינען שוין געווען געריהרט נור פון מיין אויסזעהען, מיט אַ בענייענדער בעוועגונג, וועלכער איך קען צוגעבען אַ בעזונדערע גרויסקייט.

— קומט צו מיר — האָב איך אויסגעשריען, — קומט צו מיר, איהר אַלע, וואָס זייט אוועק פון יענעם לעבען ; דאָ, אין דער שטיר-לער וואָהנונג, אונטערען הייליגען שוין פון דער אייזערנער גראַטע, נעבען מיין האַרצען, וואָס איז איבערפילט מיט לייעכע, וועט איהר געפינען רוהע און נחת. געליעבטע קינדער מיינע, גיט מיר אוועק אייער טרויעריגע צוואוועהטאָגטע נשמה, און איך וועל זי אָנטהאַן אין ליכט, איך וועל זי אַריבערטראָגען אין יענע געבענשטע לענדער, וואו עס געהט קיין מאָל ניט אונטער די זונן פון אייביגער וואהרהייט און לייעכע !

זען פאל, און די צוהערער רינגלען מיך ארום אין אן ענגען קרייז, און אייניגע, די מעהר עקזאלטירטע יונגע מענער און פרייליכע, זעצען זיך זאגאר אוועק נעבען מינע פיס.

אזוי ווי מיין אוידיטאָריום בעשטעהט מעהר ווי האַלב פון פרויען און איז גאנץ איינשטימיג אויפגעלייגט צו גונסטען מיר, ווענד איך זיך געוועהנליך ניט אזוי פיעל צום פערשטאנד, וויפיעל צום געפיהל-כאַלען און וואהרהייטליכען האַרצען. צום גליק, פערמאג איך אביסעל רעדנערישע פעהיגקייטען, און יענע גאנץ געוועהנליכע עפעקט טען פון דער רעדנערישער קונסט, וועלכע עס געברויכען און האָבן בען געברויכט אלע פרעדיגער, נאָך פון מאַגאמעט'ס צייטען אָן, און וועלכע איך קען גאנץ ניט שלעכט אויסנוצען — ערלויבען מיר צו בעאיינפלוסען מינע צוהערער אויף אַ געווינשטען אופן. עס איז גאנץ פערשטענדליך, אז פאר מינע ליבע צוהערערנס ערשיין איך גיכער אלס גרויסער מאַרטירער פאַר אַ ניט-גאנץ פערשטענדליכער, אָבער גערעכטער זאך, ווי אלס אַ חכם, וואָס האָט ענטדעקט דעם סוד פון דער אייזערנער גראַטע; ווייכענדיג פון אכסטראַקטע ויכוחים, כאַפּען זיי נייגעריג אונטער יעדעם מיטפיהלענדעם און לאַשצענדעם וואָרט, און ערווידערען דאָסזעלבע. ערלויבענדיג זיי צו ליבען מיך און צו גלויבען אין מיין אמת'ער לעבענס-ערפאָהרונג, פערשאַף איך זיי די גליקליכע מעגליכקייט צו פערלאָזען כאַטש אויף אַ וויילע דאָס קאלטע לעבען מיט זיינע מאַטערנדע ספּקוט און פּראָבלעמען.

איך וועל זאָגען אָפּענהערציג אָהן דער ליגנערישער בעשיידענ-הייט, וועלכע איך האָס, ווי נשיאת פנים: עס זיינען געווען לעק-ציעס, ווען געפינענדיג זיך אליין אין אַ צושטאנד פון פאַטהאָס, האָב איך ביי אייניגע פון מינע אים מייסטען גערוועזע בעזוכערנס אין מיין אוידיטאָריום אַרויסגערופען אן אויסערגעוועהנליך געווייבענע שטימונג, וועלכע פלעגט אַריבערגעהן אין אַ היסטערישען געלעכ-טער און טרעהרען. געוויס, איך בין ניט קיין נביא, איך בין פשוט אַ בעשיידענער דענקער, אָבער איך בין אין ספק, אויב עס זאָל אי-מיצען געלינגען צו איבערצייגען אייניגע פון מינע פערעהרערנס, אז אין מינע רייד איז ניטאָ קיין זין און בעדייטונג פון אַ נבואה.

איך געדיינק אזאַ מין לעקציע מיט אַ פּאָר מאָנאַט צוריק. אין דיעזעו נאַכט האָב איך, געגען מיין געוואָהנהייט, ניט געקענט

עס איז אזוי שווער צו געדרינקען דאָס גאנצע קינדערשע פלאַלען פון דיעזען גוטען, אָבער, צום בעדויערען, צו לייכטזיניגען יונגען מאַן. איך געדרינק נור, אז מיר האָבען זיך פריינדליך צושיידט, און ער האָט הייס געדריקט מיינע הענט, אויסדריקענדיג זיין ערנסטע דאנקבארקייט, האָט מיך זאָגאר אָנגערופען, אויף ווי ווייט איך גע-דיינק, זיין „ערלייזער“.

אנב אורחא, עס איז מיר געלונגען צו איבערצייגען דעם הערר נאטשאַלניק, אז דאָס בילד אפילו פון אזא מענשען, ווי איך, וואָס איז דאָך אַן ארעסטאַנט, פאַסט ניט פאַר אזא פייערליך־אָפיציעלען פלאַן, ווי די קאנצעלאַריע פון אונזער טורמע. און איצט געפינט זיך דאָס בילד אויף דער וואנט פון מיין קאמער, בעצירענדיג אנגע-נעהם די קאַלטע איינארטיגקייט פון איהרע פלעקלאָז־ווייסע ווענט. פערלאָזענדיג אויף אַ צייט אונזער מאהלער, וועלכער איז איצט שטאַרק פעראינטערעסירט מיט'ן פאָרטערט פון'ם הערר נאטשאַלניק פון טורמע, וועל איך איבערגעהען צו דער ווייטערער ערצעהלונג.

7.

ווי איך האָב שוין געהאַט דעם פערנעניגען מיטצוטהיילען דעם לעזער, האָט מיין גייסטיגע קלאַהרקייט בעשאַפען אַ היבשען קרייז פון מיינע פערעהרערס און פערעהרערינס. ניט אָהן אַ פערשטענדליך-כער אויפרעגונג וועל איך דערצעהלען וועגען יענע אנגענעהמע שטונד-דען פון הארציגען שמועס, וועלכע איך וועל אָנרופען בעשיידען : „מיינע אונטערהאַלטונגען“.

איך קען קוים ערקלעהרען, מיט וואָס איך האָב עס פערדיענט, אָבער די מייסטע בעזוכער בעגעהען זיך געגען מיר מיט אַ געפיהל פון טיעפסטער אַכטונג, זאָגאר פערעהרונג, און נור אייניגע ערשיינען מיט'ן צוועק צו פיהרען אַ דיסקוסיאָן, וועלכע טראָגט, אייגענטליך, אימער אַ מעסיגען און אנשמענדיגען כאַראַקטער. געוועהנליך זען איך זיך אוועק אין מיטען צימער, אין אַ ווייכען און בעקוועמען פור-טעל, וועלכע דער הערר נאטשאַלניק האָט מיר אָנגעבאָטען פאַר דיע-

— כדי די מענשען, מיין קינד, די מענשען זאלען גלויבען איין
א י ה ם.
— נו ? !

איך האָב געשמייכלט. די אויגען פון הערר ק. זיינען געוואָרן
רען רונד, אזוי ווי עס וואָלט איהם געשטיקט אַ פעטליע ; און פלוצ-
לונג, אָהן שום אַכטונג צו אַלטקייט, ווי זיין שטייגער איז, האָט
ער מיט אַ שטאַרקען שטופּ מיך אומגעוואָרפען אויפ'ן בעט און איז
אַליין אָבגעשפרונגען אין אַ ווינקעל. און ווען איך האָב אָנגעהויבען
לאַנגזאַם, ווי עס פאַסט פאַר מינע יאָהרען, אַרויסקלעטערען פון
מיין אונטעקוועמער לאַגע, אין וועלכער עס האָט מיך אַוועקגעשטעלט
די אונטערהערשבאַרקייט פון דיעזען יונג (איך בין געפאלען מיט'ן
פנים אַראָב, מיט'ן קאָפּ צווישען דער קישען און דער בעטס ווענטעל),
האָט ער הויך אַ געשריי געטהאָן אויף מיר :

— ניט דערוועג זיך ! ? ניט דערוועג זיך אויפצושטעהן !
טייוועל !

אָבער איך האָב אפילו ניט געטראכט אויפצושטעהען. איך האָב
זיך נור געזעצט אויף דער בעט, און זיצענדיג שוין, האָב איך ניט
וויילענדיג אַ שמייכל געטהאָן אויף דעם יונג'ס היציגקייט, האָב נומ-
מוטהיג אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און האָב זיך צולאכט :

— אַך, יונגער מאַן, יונגער מאַן ! איהר האָט דאָך מיך אַליין
אַריינגענאַרט אין דיעזען שמועס וועגען געטליכקייט.
אָבער ער האָט עקשנות'דיג אויסגעשטעלט אויף מיר זיינע אוי-
גען און האָט איבערגע'חזר'ט.

— זיצט, זיצט ! איך האָב דערפון ניט גערעדט. ניין, ניין !
— ניין, דאָס האָט איהר גערעדט דערפון, איהר, מיין יונגער
פריינד, איהר. איהר געדינקט, איטאַליען, בילדער-גאַלעריע...
אַך, איהר קליינער וויצלינג ! האָט געזאָגט עפעס און זאָגט זיך אָב
דערפון, מאַכט חוזק פון מיין ניט-דיהרעוודיגער אַלטקייט. אי-
אי-אי !

הער ק. האָט פלוצלונג אָבגעלאָזען די הענד און האָט זיך שטיל
מו ד ה ג ע ו ו ע ן :

— יא, דאָס האָב איך געזאָגט. אָבער איהר, זיידעניו...
איך געדינקט, אייגענטליך, ניט, וואָס ער האָט דערנאָך גערעדט:

שפּאַס, האָט זיך צולאכט און האָט דערנאָך מיט אַ פּלוצלונגער ערנסט-
קייט געזאָגט :

— אָט זאָגט איהר : דאָס מענשליכע געזיכט, ווייסט איהר
אַבער, אז עס איז ניטאָ קיין ערגערע זאָך אויף דער וועלט, ווי דאָס
מענשליכע געזיכט ? אפילו זאָגענדיג אן אמת, אפילו שרייענדיג
וועגען אמת, לאַיגט עס, לאַיגט, זיידעניו, ווייל עס רעדט אויף
זיין אייגענער שפּראַך. איהר ווייסט, זיידעניו, מיט מיר האָט פאָר-
סירט אַ שרעקליכער צופאַל, דאָס איז געווען אין אַ בילדער-גאלעריע
אין שפּאַניען, איך האָב בעטראכט קריסטוסען און פּלוצלונג . . .
קריסטוס, נו, איהר פערשטעהט דאָך, קריסטוס : גרויסע-גרויסע
אויגען, אַזעלכע שוואַרצע, אימה'דיגע יסורים, אן אומעט, טרויער,
ליעבע, — נו, מיט איין וואָרט, קריסטוס. און פּלוצלונג האָט מיך
אַ זעץ געטהאָן אַ געדאַנק : עס איז מיר פּלוצלונג איינגעפאלען אז
דאָס איז דער גרעסטער פערברעכער, וואָס ווערט געמאַטערט פון די
גרעסטע, אונגעהערטע יסורים פון הרטה . . . זיידעניו, וואָס קוקט
איהר אזוי אויף מיר ? זיידעניו !

צורוקענדיג מיינע אויגען צום מאַהלערס סאַמע געזיכט, האָב איך
מיט אַ פאָרזיכטיגעם שעפעצן, ווי עס האָבען געפאָדערט די אומשטענ-
דען, איהם לאַנגזאַם געפרעגט, אבטהיילענדיג יעדעס וואָרט :

— דיינקט איהר ניט, אז ווען דער טייוועל האָט איהם גע-
בראַכט צו נסיונות אין דער מדבר, האָט ער זיך ניט אָבגעזאָגט
פון איהם, ווי ער האָט נאָכדעם דערצעהלט, נור האָט איינגעשטימט,
האָט זיך פערקויפט — ניט אָבגעזאָגט זיך, נור זיך פערקויפט, איהר
פערשטעהט ? דיינקט איהר ניט, אז דיעזעס אָרט אין יעוואנגעליום
איז צווייפּעל האַפּט ?

דאָס געזיכט פון מיין יונגען פריינד האָט אויסגעדרוקט אן אונ-
געהויערען שרעק ; זיך אנשפארענדיג מיט זיינע ביידע דאלאניעס
אן מיין ברוסט, אזוי ווי אַבשטופענדיג מיך, האָט ער אַרויסגערעדט
מיט אַזאַ שטילען קול, אז איך האָב קוים געקענט איינהערען זיינע
ווערטער :

— וואָס איז ? וואָס רעדט איהר : יעזום — זיך פערקויפט . . .

צו וואָס ?

איך האָב שטיל ערקלעהרט :

נען, גוט הארציגער לעזער, אן יענער געהוימינספולער אייגענשאפט, וועלכע בעוועגט די קינסטלער אריבערצוטראָגען זעהר אָפט זייערע אייגענע געפיהלען, זאָגאר געזיכטס־ציגע אויפ'ן געגענשטאַנד פון זייער שעפפונג. ארויסבריינגענדיג, צום ביישפּיעל, מיט מערק־ווירדיגער עהנליכקייט די אונטערשטע טהייל פון מיין געזיכט, וואו עס פּעראייניגען זיך אזוי האַרמאָניש גוטמוטהיגקייט מיט אן אויס־דרוק פון אויטאָריטעט און רוהיגער ווירדע, האָט אָבער הערר ק. אָהן צווייפּעל אַריבערטראָגען אין מינע אויגען זיינע אייגענע יסורים און זאָגאר אימה. זייער שטיל־געבליבענער, פּערשטיינערטער בליק, דער וואהנזינ, וואָס שימערט ערגעץ אין דער טיעפעניש, די אויסגעשפּראַכענע יסורים פון אַ גרונדלאָזער און גרענלאָז איינזאַמער נשמה, — דאָס אַלעס איז נישט מיין.

— בין איך דען עס? — האָב איך אויסגעשריען מיט געלעכטער, ווען פּוֹנ'ס לייווענט האָט אויף מיר אַ קוק געטהאָן דיעזעם שרעקליכע געזיכט, וואָס איז פול מיט ווילדע ווידערשפּריכע. — מיין פריינד, איך גראטוליר אייך נישט מיט דיעזען בילד. עס שיינט מיר נישט גע־לונגען.

— איהר, זיידעניו, איהר! און אומזיסט לייקענט איהר עס, זעהר גוט געמאהלען. וואו וועט איהר איהם אויפהיינגען?

ער האָט ווידער אָנגעהויבען פלאַלען, ווי אַ סאָראָקע, דיעזער לייעבער יונג, און נור דערפאר, וואָס זיין שמירעכץ וועט אויף אַ צייט פערבלייבען. אַ ליידענשאַפטליכע, אַ גליקליכע יוגענד! דאָ האָב איך זיך נישט געקענט איינהאַלטען צו שפּיעלען אַ קליינעם שפּאַס מיט'ן צוועק אביסעל דורכצולערנען דעם זעלבסט־פּערזיכערטען יונג־גאטש; און מיט אַ שמיכעל האָב איך אַ פּרעג געטהאָן:

— נו, וויזשע דיינקט איהר, הערר מאהלער, בין איך אַ מער־דער אָדער ניין?

דער מאהלער, פּערזשמורענדיג איין אויג, האָט מיט'ן צווייטען קריטיש בעטראַכט מיך און דעם פאָרטעט. און, אונטערפּייפּענדיג עפעס אַ פּאָלקע, האָט ער גלייכגילטיג געענטפּערט:

— דער טייוועל ווייס אייך, זיידעניו!

איך האָב געשמיכעלט. הערר ק. האָט ענדליך פּערשטאַנען מיין

זיך, איז איהם, שיינבאר, גאנץ עגאל. טאָ זאָל ער אויסנוצען זיין קונסט דערמיט, וואָס ער וועט מאַכען אייער בילד, הערר נאָטשאַל-ניק, און דערנאָך די בילדער פון אלע קלענערע בעאַמטע. שוין ניט רעדענדיג וועגען דער עהרע, וועלכע איהר וועט איהם טהאָן דערמיט, אן עהרע, וועלכע ער וועט זיכער קענען אבשאַצען, קען דאָס בילד בריינגען געוויסע נוצען אייך אויך, אלס אַ זעהר אָריגינעלע ציערונג פאר אייער גאסט־צימער אָדער קאבינעט. ענדליך קען אונז גאָרנישט ניט פערוועהרען צו פערניכטען די צייכנונגען, אויב מיר וועלען עס וועלען, ווייל דער גאָרנישט און עטוואָס זעלבסט־פערליעבטער יונג דערלאָזט זאָגאר ניט דעם געדאנק, אז אימיצענס האָנד זאָל וואגען אנריהרען זיינע ווערק.

מיט זעהר אַ העפליכען שמייכל, וועלכער האָט מיר שטארק גע'חנפ'עט, האָט דער הערר נאָטשאַלניק פאָרגעשלאָגען, אז די סעריע פאָרטערטען זאָל זיך אָנפאנגען פון מיר. א י ד ג י ב א י ב ע ר ו אָ ר ט פ אָ ר ו אָ ר ט, ו ו אָ ס ד ע ר ה ע ר ר נ אָ ט ש אָ ל נ י ק ה אָ ט מ י ר ג ע ז אָ ג ט :

— אייער געזיכט איז אזא, וואָס בעט זיך אויף לייווענט. מיר וועלען אויפהיינגען אייער פאָרטערט אין קאנצעלאַריע. ניט אנדערש, ווי שעפפונגס־וואוט, קען איך אָנרופען יענע ליידענשאַפטליכע שווייגענדע אויפגעגונג, מיט וועלכער הערר ק. האָט אַרויסגעבראכט מיינע געזיכטס־ציגע. אָבוואָהל געוועהנליך אַ רעדענדיגער, האָט ער דאָ געשוויגען שטונדענווייז, ניט ענטפערענדיג אויף מיינע וויצען און בעמערקונגען.

— שווייגט! שווייגט! — האָט ער כמעט געשריען אויף מיר, ניט שענקענדיג קיין אויפמערקזאמקייט מיינע ווערטער, אז ווען איך שווייג, קריגט מיין געזיכט אן אויסדרוק פון אונגאטירליכער מרה־שחורה; און אז נור אַ גוטמוטהיגער, ווייכהערציגער געלעכטער וואָלט געקענט אַרויסבריינגען זיין אמת'ן כאַראַקטער.

— שווייגט, זידעניו, שווייגט — איהר זעהט אויס אַס בעס־טען, ווען איהר שווייגט, — האָט ער מיט עקשנות ווידערהאַלט, און זיין ענטציקונג פון אַ פראַפעסיאָנאַל האָט אַרויסגערופען ביי מיר אַ שמייכל.

מיין פאָרטערט, בייליגענד צו דיעזען בוך, וועט אייך דערמאה־

מיט טריט מײן איינצעלנע קאמער, צוטראכטענדיג פערשיעדענע פלענער, ווי אזוי צו פערלייכטערען די לאגע פון הערר ק. און דער מיט יעדענפאלס אָבצוציהען זיינע מחשבות פון אנטלויפען : אויף קיין פאל טהאָר ער ניט אנטלויפען פון אונזער טורמע. דערנאָך בין איך איינגעשלאָפּען מיט אַ רוהיגען און טיעפען שלאָף, מיט וועלכען די וואָהלטהעטיגע נאטור האָט בעשאַנקען מענשען מיט אַ ריינעם גע-וויסען און קלאָרער נשמה.

אגב אורחא, אום ניט צו פערגעסען, וועל איך בעמערקען, אז אין דיעזער נאכט האָב איך פערניכטעט מײן „טאגעבוך פון אַ גע-פאנגענעם“. איך האָב זיך שוין לאַנג געקליבען דאָס צו טהאָן, אָבער עס האָט מיך אָבגעהאַלטען יענער נאַטירליכער מיטלייך און ציטעריגע ריעבע, וועלכע מיר פיהלען אפילו צו אונזערע פעהלערען און חסרונות ; דערצו איז אין „טאגעבוך“ ניט געווען קיין זאך, וואָס וואָלט מיך געקענט קאָמפראַמיטירען. און אויב איך האָב איהם איצט פערניכ-טעט, האָט מיך בעוואויגען דערצו דער אַ י י נ צ י ג ע ר פערלאַנג צו פערגעסען אן מײן פערגאַנגענהייט און אויסלייזען דעם מעגליכען לעזער פון לאַנגע, לאַנגווייליגע קלאַגעס און וועהגעשרייען, פון אימח'דיגע פערלעצענדע קללות. עליו השלום !

6.

דערצעהלענדיג דעם הערר נאטשאלניק פון טורמע דעם אינהאַלט פון מײן געשפרעך מיט'ן הערר ק., האָב איך איהם געבעטען ניט צו בעשטראָפען איהם פאר די קאַליע געמאַכטע ווענד, אום ניט אַרויס-צוגעבען מיך, און כדי צו רעטען דעם אַרעמען יונג, האָב איך פאָר-געשלאָגען פאָלגענדען פלאַן, וועלכען דער הערר נאטשאלניק האָט אָנגענומען, אָבוואָהל נאָך אייניגע ריין-פאַרמאַלע ערווידערונגען. — איהם איז וויכטיג, — האָב איך געזאָגט, — אז זיינע צייכ-נונגען זאָלען פערבלייבען, — אָבער אין וועמענס הענד זיי געפינען

וועלכער איז געקומען מיט'ן איינציגען צוועק — אייך צו העלפען .
העלפען אייך ניט נור מיט ווערטער, צו וועלכע איהר זיט, צום בע-
דויערען, גלייכגילטיג, נור אויך מיט טהאט.

— העלפען ? ווי אזוי ?

— איך וועל אייך קריגען פאפיער און א בליישטיפט.

דער מאהלער האט געשוויגען. און זיין קול איז געווען שטיל און
שרעקדיג, ווען ער האט שטאמלענדיג א פרעג געטהאן :

— און... מיינע צייכונגען... וועלען פערבלייבען ?

— יא, זיי וועלען פערבלייבען.

עס איז שווער אויסצומאָהלען יענע שטורמדיגע שמחה, וואָס
האָט בעהערשט דעם עקזאלטירטען יונג : די נאָאיווע און אָפּענהער-
ציגע יוגענד ווייסט ניט קיין גרענעצען ניט אין טרויער, ניט אין
פרייד. ער האָט מיר הייס געדריקט די הענט, האָט מיך געשטורכעט,
בעאנרוהיגענדיג מיינע אַלטע ביינער, האָט מיך אָנגערופען פריינד,
פאטער, זאָגאר „ליעבער, אַלטענקער" און מיט טויזענדער אנדערע
צערטליכע און עטוואָס נאָאיווע ווערטער. צום בעדויערען, האָט
זיך אונזער שמועס פערצויגען, און איך האָב זיך געאיילט צו זיך,
ניט אכטענדיג אויף די ביטעס פון'ם יונגען מאַן, וועלכער האָט ניט
געוואָלט צושיידען זיך מיט מיר.

איך בין ניט געגאנגען צום הערר נאטשאלניק פון טורמע, ווייל
איך האָב זיך געפיהלט עטוואָס אויפגערעגט. אזוי ווי אין יענער וויי-
טער צייט, האָב איך ביז שפעט אין דער נאכט אַרומגעשפּרייזט אי-
בער'ן קאמער, און זיך געמאטערט צו פערשטעהען, מיט וואָס פאר
א מיטעל מען קען אנטלויפען פון אונזער געפענגנים. ק ע ז מ ע ז
ו ו י ר ק ל י ד א נ ט ל ו י פ ע ז פ ו ז א ו נ ז ע ר ט ו ר מ ע ?
ניין, איך קען עס ניט צוגעבען, איך טהאָר עס ניט צוגעבען. און
ביסלעכווייז עראינערענדיג זיך אן אלעם, וואָס איך האָב געוואוסט
וועגען אונזער טורמע, האָב איך פערשטאנען, אז הערר ק. האָט זיך
אָנגעכאַפט אן עפעס אן אַלטען מיטעל, וועלכען איך האָב שוין לאַנג
פערוואָרפען, און ער וועט זיך, אזוי ווי איך, איבערצויגען, אז
מען קען איהם ניט פערוויירקליכען. עס איז אונזער גלויב-
צו ל ו י פ ע ז פ ו ז א ו נ ז ע ר ט ו ר מ ע.

אָבער נאָך לאַנג האָב איך, געמאטערט פון ספקות, געמאָסטען

ענדליך געוואָרען פון די וועלט פון אונזער טורמע, ווען יעדער איי-
נער וואָלט איבערגעלאָזען אויף זיי זיינע לעכטערנדע שפורען!
— צום טייפּעל!

— אַ זוי, אָט פונקט אַ זוי האָט זיך אויסגעדריקט הערר ק.
און געזאָגט האָט ער עס אויף אַ קול און זאָגאר, דוכט מיר,
רוהיג.

— וואָס ווילסטו זאָגען דערמיט, מיין יונגער פריינד?
— איך וויל זאָגען, אַז דו מעגסט זיך דאָ פּגאַר, מיין אלטער
פריינד, איך וועל אָבער אוועק פון דאָנען.
— פון אונזער טורמע קען מען ניט לויפּען — האָב איך איהם
שטרענג געענטפּערט.

— האָט איהר דען געפרופּט?
— יא. געפרופּט.

ער האָט אָהן צוטרוי אַ קוק געטהאָן אויף מיר און האָט אַ שמיין
כעל געטהאָן. ער האָט אַ שמייכלעל געטהאָן!
— איהר זייט אַ פייגלינג, זיידעניו. איהר זייט פשוט אַ פייג-
לינג, נעבעך.

איך — אַ פייגלינג! אָ, ווען דיעזער זעלבסט-צופרידענער
הינטעל וואָלט געוואוסט, וואָס פאר אַ שטורם פון צאָרן ער האָט
אָרויסגערופּען אין מיין נשמה — וואָלט ער זיך צוקוויטשעט פאר
שרעק און וואָלט זיך בעהאַלטען אונטער'ן בעט. איך — אַ פייגלינג!
די וועלט איז חרוב געוואָרען איבער מיין קאָפּ און האָט מיך ניט דער-
הרג'עט, און פון איהרע שרעקליכע חורבות האָב איך בעשאַפּען אַ
נייע וועלט — לויט מיין צייכנונג און פלאַן; אלע ביזע קרעפטען
פון לעבען: איינזאמקייט, געפענגניס, פערראטה און ליגען, אלע
זיינען אויפגעטראָטען געגען מיר — און זיי אלע האָט מיין ווילען
בעהערשט. און איך, וואָס האָב זאָגאר פערשקלאַפּט די חלומות, איך
בין — אַ פייגלינג! . . . איך וועל אָבער ניט ערמיעדען די אויפ-
מערקזאמקייט פון מיין לייעבען לעזער מיט דיעזע לידישע בעמערקונג-
גען, וואָס האָבען ניט צו טהאָן מיט'ן ענין. איך זעץ פאַרט.

נאָך אַ קורצער פּויוזע, וועלכע נור דאָס הויכע אטהעמען פון
הערר ק. האָט אונטערבראָכען, האָב איך איהם טרויעריג געזאָגט:
— איך בין אַ פייגלינג! און דאָס זאָגט איהר אַ מענשען,

זאָנען דער פערוואַלטונג. און מיר וועלען עס אלץ פערגעסען, אזוי ווי עס וואָלט קיין זאך ניט פאסירט. גוט ?
ער האָט פויל געענטפערט :
— גוט.

— וואָס אנבעלאַנגט דער פראַגע זעלבסט וועל איך אייך זאָר גען פאָלגענדעס. אין אונזער טורמע, וואו מיר האָבען דאָס טרויער-ריגע פערגניגען צו געפינען זיך אין דיעזער מינוט, איז אלעס געבויט לויט אַ העכסט איינגעאָרדעטען פלאַן און איז אונטערוואָרפען די שטריינגסטע געזעצען און רעגלען. און יענע פעראַרדנונג, וועלכע, איך מוז צוגעבען, איז זעהר שטריינג, און אַ דאנק וועלכער עס איז אזוי קורץ און, לאָמיר זאָנען פערביילויפענדיג די עקסיסטענץ פון אייערע שעפונגען, איז אויך פויל מיט דער טיעפסטער חכמה. זי לאָזט אייך פערפאָלקאָמענען אין אייער קונסט און צו דער זעלבער צייט מיידעט זיי פערנינפטאג אויס, אז אייערע ווערק זאָלען האָבען, פיעלייכט, אַ שענדליכען איינפלוס אויף אנדערע מענשען ; און, יעדענפאלס, פיהרט זי אויס לאָגיש, פערשטארקט און מאכט קלאָהר דער די בעדייטונג פון איינזאָמער געפענגניס. וואָס מיינט איינזאָמע געפענגניס אין אונזער טורמע ? דאָס מיינט, אז דער מענש איז גאנץ אליין. און וועט ער דען זיין אליין, ווען מיט זיינע ווערק וועט ער אזוי אָדער אנדערש זיך טהוילען מיט זייטיגע פערזאָנען ?

נאָך'ן אויסדרוק אויפ'ן געזיכט פון הערר ק. האָב איך בער-מערקט מיט אַ געפיהל פון טיעפער פרייד, אז מיינע ווערטער האָבען געמאַכט אויף איהם דעם געהעריגען איינדרוק, אז זיי האָבען איהם פון אַ געגענדיג פון פאָעטישע פאנטאזיען צוריקגעקעהרט אין אַ לאַנד פון אַ שטרענגער, אָבער פראכט-שעהנער ווירקליכקייט. און אויפ-הויבענדיג מײן שטימע, האָב איך פאָרטגעזעצט :

— און וואָס אנבעלאַנגט דער רעגעל, לויט וועלכער מען טהאָר ניט מאַכען קיינע אויפשריפטען און צייכענונגען אויף די ווענדיג פון אונזער טורמע, און וועלכע איהר האָט איבערטראָטען, איז זי אויך ניט וועניגער לאָגיש. עס וועלען אוועקגעהען יאָהרען, אויף אייער פלאַץ וועט, פיעלייכט, ערשיינען אזא אַרעסטאַנט, ווי איהר, און ער וועט דערזעהען דאָס, וואָס איהר האָט אויסגעמאָהלען — קען מען דען אזוינס דערלאָזען ! טראכט זיך גוט איין ! און וואָס וואָלט

שטעלט עפעס מענשלאך אין פערשיעדענארטיגע פאָזען, האָב איך זיך פּעראַינטערעסירט מיט דעם זאָנדערבארען רויט־געלען קאָליר פון אן אונבעקאנטען בלייזשיפט.

— איז דאָס יאָר ? האָט איהר געזאָגט, אז עס טהוט אייך

עפעס וועה און האָט געקראָגען יאָר ?

— ניין, בלוט.

— בלוט ?

— יא.

אָפּען גערעדט, איז ער מיר אין דיעזער מינוט זאגאר געפעהלען

געוואָרען.

— ווי אזוי האָט איהר זי געקראָגען ?

— פון דער האַנד.

— פון דער האַנד ? ווי זשע איז אייך געלונגען צו בעהאַלטען

זיך פון דעם, וואָס פאַסט אויף אויף אייך דורכ'ן פענסטערעל ?

ער האָט כיטרע אַ שמייכעל געטהאָן און זאָגאר אַ וואונק געטהאָן.

— ווייסט איהר דען ניט, אז מען קען אימער אָבנאָרען, אַבי

דו ווילסט נור ?

מיין סימפאטיע צו איהם איז גלייך פערשוואונדען : איך האָב

געזעהען פאר זיך ניט קיין גאַנץ קלוגען און שיינבאר אַ שטאַרק

פערדאָרבענעם מענשען, וועלכער קען זיך זאָגאר ניט פאַרשטעלען,

אז עס עקסיסטירען מענשען, וועלכע זיינען ניט אים שטאַנד און

קענען פשוט ניט לאַיגען. געדענקענדיג אָבער מיין פערשפרעכען, וואָס

איך האָב געגעבען דעם הערר נאַטשאַלניק, האָב איך מיט רוהיגער

זעלבסטוויירדע און אזוי צערטליך, ווי נור אַ מוטער קען ריידען צו

איהר קינד, זיך געווענדעט צו איהם :

— וואונדערט זיך ניט און פערדאַמט ניט מיין שטריינגקייט,

מיין פריינד. איך בין אַ זקן, וואָס האָט האַלב פון זיין לעבען פער-

בראַכט אין דיעזער געפענגניס, איך האָב שוין געקראָגען געוויסע

געוואָנהייטען, ווי אלע אַלטע לייט, איך אַליין ווארף זיך אונטער

די רעגלען פון טורמע, און פיעלייכט, זיינען מיינע פאָדערונגען צו

אַנדערע עטוואָס איבערטריבען. איהר וועט דאָך געוויס אַליין אָב-

מעקען דיעזע צייכנונגען — ווי דאָס זאָל מיר ניט באַנק טהאָן, ווייל

איך ווער פון זיי ווירקליך נתפאל — און איך וועל קיין וואָרט ניט

בעסער געווען די טאפּעל גאָר צו ברעכען, וואָלט מען מיר דאָן
אלס שטראַף אַ גייע ניט געגעבען...

— גיט זיי דאָס בעסער אָב צוריק.

— נו, גוט, וועל איך אויסהאַלטען נאָך אַ וואָך און דערנאָך ?
איך קען זיך דאָך אַליין. דער יצר הרע שטופט דאָך שוין איצט אונ-
טער מיין האַנד : נעהם די בלייפּעדער, נעהם די בלייפּעדער.

בלאָנדזשענדיג מיט אַ צושטרויטען בליק איבער דער קאַמער,
האָב איך פונקט דאָן בעמערקט, ווי אַ טהייל פון דעם מאַהלערס
קליידער, וואָס איז געהאַנגען אויף דער וואַנד, איז אונטאַטירליך צו-
נומען און איין עק איז קונציג פערטשעפעט מיט דעם ווענטעל פון
בעט. מאַכענדיג אַן אָנשטעל, אַז איך בין מיער און וויל זיך פשוט
דורכגעהען איבער דער קאַמער, האָב איך זיך אַ שאַקעל געטהאָן,
אַזוי ווי עס וואָלטען אַ ציטער געטהאָן מיינע פיס פון אַלטקייט,
און האָב אַ צופ געטהאָן די קליידער : ד י ג א נ צ ע ו ו א נ ד
א ו נ ט ע ר ז י י א י ז ג ע ו ו ע נ ב ע ד ע ק ט מ י ט
אַ מאַס ס ע צ י י כ נ ו נ ג ע נ

דער מאַהלער איז שוין אופגעשפרונגען פון בעט, און מיר זיינען
געבליבען שטעהען שווייגענדיג איינער געגען דעם צווייטען. מיט אַ
ווייכען פאָרוואָרף זאָג איך איהם :

— ווי האָט איהר זיך געקענט ערלויבען אַזוינס, מיין פריינד !
איהר ווייסט דאָך די רעגלען פון געפּענגנים, לויט וועלכער עס ווערען
ניט דערלאָזען קיינע אויפשריפטען און צייכנונגען אויף די ווענד !
— איך ווייס ניט פון קיינע רעגלען ! — האָט אָנגעבלאָזען
געזאָגט הערר ק.

— און דערצו — האָב איך שוין שטריינג פאָרטגעזעצט, —
האָט איהר מיך אָבעגנאָרט, מיין פריינד. איהר האָט געזאָגט, אַז
שוין די גאַנצע וואָך האָט איהר ניט גענומען קיין בלייפּעדער אין
די הענד...

— געוויס, ניט גענומען — האָט זאָנדערבאר אַ לאַך געטהאָן
דער מאַהלער. אין אַלגעמיין, אָבוואָהל מען האָט איהם געכאַפט ביי
דער האַנד, האָט ער גאָר ניט אַרויסגעוויזען קיינע סימנים פון תשובה
און האָט גיכער געקוקט שפּאַטיש, אלס שולדיג. צוקוקענדיג זיך
נעהענטער צו די בילדער אויף דער וואַנד, וועלכע האָבען פאָרגע-

סוהר פון אלטער בראָנזע און צוואַמענגעקלעפטען פּאַרצליי". אָבער, עס פערשטעהט זיך אז איך האָב עס ניט געזאָגט מיין יונגען פריינד, ווייל איך האָב ניט געוואָלט אויפֿרעגען איהם אין אזא פאל מיט צופיעל ווידערשפרעכע.

— א דאנק אייך, זיידעניו, — האָט געזאָגט הערר ק., שיינ' באר א בערוהיגטער. — דעם אמת זאָגענדיג, האָט איהר מיר צו ערשט אויסגעזעהען זעהר זאָנדערבאר : דער פנים איז ביי אייך אזא בכבוד'ער, און אין די אויגען... איהר האָט קיינעם ניט ערמאָר' דעט, זיידעניו ?

איך בריינג דאָ מיט א כיון דיעזע ביזע און אונפאַרזיכטיגע פראַ- זע, אום צו ווייזען, ווי אין די אויגען פון לייכטזיניגע און אויבערפלעכ' ליכע מענשען שטעמפעלט זיך אָב א שווערע בעשולדיגונג, אזוי ווי דער פערברעכען וואָלט פון זיי טאָקע בעגאנגען געוואָרען. בעהער' שענדיג דעם ביטערען געפיהל, האָב איך רוהיג בעמערקט צום פרע' כען יונג :

— איהר זייט א מאַהלער, מיין קינד, פאר אייך זיינען אָפּען די סודות פון'ם מענשליכען פנים, פון דיעזער בויגזאָמער בעוועגליי' כער און ענדערליכער מאַסקע, וועלכער שפּיגעלט אָב אין זיך, ווי דער ים, די פערביליזיפּענדע וואָלקענס און בלויען עפיר. דאָס ים' וואַסער, וואָס איז אליין גרין, ווערט בלוי אונטער א קלאָהרען הימעל און ווערט שוואַרץ, ווען עס איז שוואַרץ דער הימעל און עס זיינען מרה'שחורה'דיג די שווערע חמאַרעס. קענט איהר דען ערוואַרטען עפעס אנדערש פון מיין פנים, איבער וועלכען עס היינגט שוין דריי' סיג יאָהר די בעשולדיגונג אין אן אכזריות'דיגסטער גזילה.

אָבער, זייענדיג פערנומען מיט זיינע געדאנקען. האָט דער מאַהלער, וואַהרשיינליך, ניט געשיינקט קיין בעזונדערע אויפמערק' זאמקייט מיינע ווערטער, און ער האָט פאַרטגעזעצט מיט א אָבי געשוואַכטען קול :

— וואָס'זשע בלייבט מיר צו טהאָן ? איהר האָט געזעהען יע' נע צייכנונג מיינע — איך האָב זי פערניכטעט, און שוין א גאנצע וואָך נעהם איך ניט קיין בלייפּעדער אין האַנד. געוויס, — האָט ער פאַרטגעזעצט נאָכדיינקענדיג, רייבענדיג דעם שטערען, — עס וואָלט

ווען עס ווערט טאָג, פיהל איך שוין אז איך קען ניט, אז איך מוז ווידער שאַפּען. וואָס פאַר אַ איראָניע, שאַפּען ! וואָס בין איך דען, אַ קאַטאַרזשניק ?

— מיין פריינד, איהר געפינט זיך ווירקליך אין אַ קאַטאַרזשניק. זשנער טורמע.

— זיידעניו, זיידעניו ! ווען איך הויב זיך אָן אונטערצו-גנב'ענען מיט דער שוואַם צו דער טאַפּעל, בין איך דאָך עהנליך אויף אַ מערדער. עס פאַסירט, אז אַ טאָג צוויי דרעה איך זיך אַרום דער צייכנונג. . . איהר ווייסט, איין מאָל האָב איך זיך צוביסען אַ פינגער אויף דער רעכטער האַנד, כדי ניט צו צייכנען, אָבער ס'איז, נאַטירליך, אַ קלייניגקייט, ווייל איך האָב זיך אָנגעהויבען לערנען מיט דער לינקער. וואָס איז דאָס פאַר אַ בעדירפניס צו שאַפּען ? צו שאַפּען, ניט אַכטענדיג אויף אַלע שטערונגען, צו שאַפּען אין יסורים, צו שאַפּען וויסענדיג, אז עס וועט אַלעס פערניכטעט ווערען, פערשטעהט איהר עס ?

— ענדיגט מיין פריינד, רעגט זיך ניט אויף, דערנאָך וועל איך אייך פאַרלייגען מיין מיינונג.

צום בערויערען האָט מיין עצה געהאַט אַ קנאַפּען איינפלוס אויף הערר ק. אין איינעם פון יענע פערצווייפלונגס-אנפאלע, וועל-כע האָבען אזוי אָנגעשראַקען דעם הערר נאַטשאַלניק פון טורמע, האָט ער זיך אָנגעהויבען וואַרפּען אויפ'ן בעט, רייסען אויף זיך די קליידער, שרייען און וויינען, און האָט אין אַלגעמיין אַרויסגעוויזען אַלע סימנים פון קריינקונג. טיעף גערגערט האָב איך צו געזעהען די יסורים פון דעם אונגליקליכען יונגען מאַן (אין פערגלייך מיט זיך וואָלט איך איהם געקענט אָנרופּען אַ בחור'ל) און אומזיסט האָב איך זיך אָנגע-שטריינגט איינהאַלטען זיינע פינגער, וואָס האָבען געריסען די קליי-דער — איך האָב געוואוסט, אז פאַר אזוי איבערטערטען די דיס-ציפלין ערוואַרטעט איהם אַ נייער קאַרצער. „אַ, ליידענשאַפטליכ-י-יגענר, — האָב איך געטראַכט, ווען ער האָט זיך עטוואָס בערוהיגט, און איך האָב צערטליך צונומען זיינע דינע פערפלאַנטערטע האַר-ווי לייכט דו ווערסט פערצווייפעלט ! וויפיעל יסורים עס קען דיר פערשאַפּען עפעס אַ צייכנונג, וועלכע וואָלט סוף כל סוף, פיעלייכט, פערפאַלען געגאַנגען ביי אַ שמוציגען אַלטוואַרג הענדלער, ביי אַ

פאר אין קארצער, וויל אין אייער פערפֿלֿוכטער טורמע טאָר מען אפילו ניט פייפען. אָבער דאָס איז אַ קלייניגקייט, איך האָב זיך דאָרט לכל הפחות אויסגעשלאָפֿען. אָבער ווען איך ענדיג... נין, זאָגאר ווען איך האַלט ערשט ביים ענדיגען, דאָ הויב איך זיך אָן פיהלען, זיידעניו, אזוי מורא'דיג, אז עס ווילט זיך אַרויסרייסען דעם מאַרד פון קאָפֿ און טרעטען איהם מיט די פיס. פערשטעהט איהר מיך? — איך פערשטעה, מיין פריינד, איך פערשטעה זעהר גוט און פיהל מיט מיט אייך.

— ווירקליך? נו, טאָ הערט ווייטער, זיידעניו. די לעצטע שטריי כען מאַך איך שוין מיט אזא וועהטאָג, מיט אזא בענקשאַפט און האַפֿנונגסלאַזיגקייט, אזוי ווי איך וואָלט זיך אויף אייביג געזעגענט מיט דעם בעליבטעסטען מענשען. אָבער האָט האָב איך געענדיגט — איהר פערשטעהט, וואָס דאָס מיינט? דאָס מיינט, אז עס האָט אויפגעלעבט, עס לעבט, מיט זיין אייגען געהיימניספאָלען לעבען. און צו דערזעלבער צייט איז עס פערדאָרט היילט צום טויט, עס איז שוין געשטאָרבֿען, עס איז שוין טויט, ווי אַ העררינג, — קענט איהר עפעס פערשטעהן אין דעם? איך פערשטעה עס ניט אויף אַ האָר. און שטעלט זיך נור פאָר, וואָס פאר אַ נאר איך בין, אז איך פרעה זיך דאָך, איך ווילן און פרעה זיך. נין, טראַכט איך מיר, דאָס וועל איך שוין ניט פערניכטען, עס איז אזוי גוט, אז איך וועל עס ניט פערניכטען, זאָל עס לעבען. און ריכטיג אין יענער צייט גלֿוסט זיך מיר קיין נייעס ניט מאַהלען, עס הויבט זיך גאָר ניט אָן צו גלֿוסטען. אָבער עס איז דאָך שרעקליך — פערשטעהט איהר מיך?

— פאָלקאם, מיין פריינד. אָהן צווייפֿעל, אויפ'ן צווייטען טאָג הערט אויף דאָס בילד צו געפעהלען אייך...

— פוי, זיידעניו, וואָס פאר אַן אונזיגן איהר פלאַפּעלט! (אָט פונקט אזוי האָט ער זיך אויסגעדריקט „אונזיגן“). ווי קען אַ שטאַרר בענדעס קינד אויפהערען צו געפעהלען? נו, נאָטירליך, ווען ער וואָלט געלעבט אַביסעל, וואָלט פון איהם געוואָרען אַ ריכטיגער לומפ, אָבער ווען ער שטאַרבֿט... נין, ניט דאָס זיידעניו, ניט דאָס. איך אליין הרג'ע איהם דאָך אוועק. איך שלאָף ניט אַ גאנצע נאָכט, שפּרינג אויף, קוק אויף איהם און האָב איהם אזוי לייעב, אז עס ווילט זיך מיר אוועק/נב'ענען איהם. ביי וועמען גנב'ענען? וואָס ווייס איך. און

— איך וויל אייך ניט פערדארבען, זיידעניו, בלייבט אן עהר-
ליכער מאן — ווערטעלט ער זיך מיט א מין אונאנשטענדיגער פאר-
מיליאריטעט, וועלכע איך ערלויב איהם נור צוליעב מיין וואונש צו
טהאָן א געפאלען דעם הערר נאטשאַלניק פון טורמע דערמיט, וואָס
איך וועל ארויסקריגען ביים אַרעסטאַנט די אמת'ע אורזאכע פון
זיינע יסורים, וועלכע נעהמען אָפּט אָן א שווערע פאָרמע פון סקאַנ-
דאַלען און דראָהונגען. און ווירקליך, אין איינע פון די שווערע מי-
נוטען, ווען די שלאָפלאָזיגקייט, וואָס מאַטערט הערר ק. האָט אָנגע-
שוואַכט ביי איהם דעם ווילען צו ווידערשטאַנד, האָב איך זיך צור
געזעצט צו איהם אויפ'ן בעט, האָב איהם א לאַשצע געטהאָן א
ביסעל און האָב זיך אין אַלגעמיין בענומען צו איהם מיט אזא פאָטער-
ליכער ווייכקייט, אז ער האָט טאַקע באלד אַלעס אויסגעפלאַפעלט.
איך וויל ניט ערמידען דעם לעזער מיט א פינקטליכער פאָרשטעלונג
פון זיינע היסטערישע אויסגעשרייען, געלעכטערס און טרעהערען, איך
וועל נור איבערגעבען דעם אינהאַלט פון זיין ערצעהלונג. די צרות
פון הערר ק. וועלכע זיינען פאר מיר פון אָנפאַנג געווען אונפער-
שטענדליך, בעשטעהען דעריין, וואָס צום צייכענען גיט מיין איהם
ניט קיין פאפיער און ניט קיין לייווענט נור א גרויסע שיפער-טאַפּעל
מיט א גריפעל. (אגב אורחא, מוז איך אייך זאָגען ! אז מערקוויר-
דיג איז די קונסט, מיט וועלכער ער האָט בעהערשט זיין נייעם
מאַטעריאַל : איך האָב געזעהען אייניגע פון זיינע ווערק, און, ווי
מיר שיינט, קענען זיי צופרידענשטעלען דעם שטריינגסטען מבין
אויף גראפישע קונסט ; אָריי — ייך פערזענליך בין גלייכגילטיג צו
מאהלעריי, שעצענדיג מעהר די לעבעדיגע און וואהרהייטליכע נאַטור.)
אויף אזא אַרט, א דאַנק דער אייגענשאפט פון מאַטעריאַל, קען הערר
ק. אָנהויבען א ניי בילד ערשט דאן, ווען ער יניכטעט דאָס פריהע-
ריגע, אַראַבאווישענדיג עס און ריין מאַכענדיג די טאַפּעל ; און דאָס
זאָל, הייסט עס, ווירקען אויף איהם ביז צום וואהנזין. —

— איהר קענט זיך ניט פאָרשטעלען, וואָס דאָס הייסט —
האָט ער דערצעהלט, אָנכאַפּענדיג מיינע הענד מיט זיינע דינע,
גרייפּענדע פינגער, — ביז איך צייכען, פערשטעהט איהר מיד, פער-
געס איך גאָר, אז דאָס איז צוועקלאָז, ווער זעהר אויפגעלייגט און
פיף עפעס אונטער זאָגאר און בין טאַקע איין מאָל געזעסען דער-

וועהנליכען שמועס, און ער האָט צווישען אנדערעם בעמערקט, אז אין טורמע געפינט זיך איצט זעהר אַן אונגליקליכער מענטש, אויף וועלכען איך וואָלט געקענט אויסאיבען א גוטען איינפלוס. איך האָב זיך העפליך ערקלעהרט גרייט דארויף, און שוין עטליכע טעג נאָכ-אנאנד זייט דאן, ווי מיט דער ערלויבעניס פון דעם הערר נאטשאַל-ניק פיהר איך לאַנגע געשפרעכען מיט'ן מאהלער ק. יענע ערשטע פיינדליכקייט, זאָגאר שטרייטיגקייט מיט וועלכע ער האָט מיך בע-בעגעגענט און פערשאפט עגמת נפש ביים ערשטען וויזיט, זיינען איצט אין גאנצען פערשוואונדען אונטער'ן איינפלוס פון מיינע רייד. גערן און מיט אינטערעסע הערט ער אויס אימער פרידען-שאַפּענדע ווערטער, און ביסלאַכווייז נאָך אַ גאנצער רייהע פון צודרינגליכע פראַגען, האָט ער מיר דערצעהלט זיין גאנץ אונגעוועהנליכע גע-שיכטע

דאָס איז אַ מאַן פון אַ יאָהר זעקס-זעבען און צוואַנציג, מיט אַן אַנגענעהמען אויסזעהען און דורכאויס אַנשטענדיגע מאַנירען, וואָס ווייזען אויף אַ גוטע ערציהונג. בעהערשט זיך ניט אַ ביסעל, אָב-וואָהל נאָטירליך, אין זיינע רייד, אַ ליידענשאַפטליכע בעוועגליכקייט, מיט וועלכער ער דערצעהלט וועגען זיך, וויילעווייז אַ ביטערער, זאָ-גאר איראָנישער, געלעכטער, און באלד נאָך דעם אַ שווערע פער-טראַכטקייט, פון וועלכער עס געלינגט קוים מיט מיה צו בעפרייען איהם, זאָגאר מיט אַ בעריהונג — אָט דאָס איז דער אַנבליק פון מיין נייעם בעקאנטען. מיר פערזענליך איז ער ניט זעהר סימפּאַטיש און זאָנדערבאר איז, וואָס בעזאָנדערס אונאַנגענעהם ווירקט אויף מיר זיין אַבשייליכע געוואָנההייט צו בעווייזען שטענדיג זיינע דיר-נע דארע פינגער און אַנצוכאַפּען מיט זיי אונבעהילפליך די האַנד פון'ם מיט-שפרעכענדען.

וועגען זיין פערנאָנגענהייט האָט מיר הערר ק. וועניג וואָס דערצעהלט.

— נו, וואָס מאַכט עס אויס ! איך בין געווען אַ מאַהלער און ניט מעהר — חזרט ער איבער מיט אַ פערדריסליכען קנייטש און זאָגט זיך אין גאנצען אָב צו ריידען וועגען יענער „אונמאַראַלישער טהאַט“, פאר וועלכער מען האָט איהם פעראורטהיילט צו איינזא-מע געפּענגנים.

אלעמען, האָב איך צו פערדאנקען בלויז זיך אליין, מיין אייגענע קראפט און פעסטיגקייט. וויפיל שוואכע מענשען וואָלטען שוין אומר געקומען, ווען זיי וואָלטען געווען אויף מיין פלאץ! זיי וואָלטען אומגעקומען אלס קרבנות פון פערצווייפלונג און ביינקשאפט. אָבער איך האָב דאָס אלעס בעזיעגט. איך האָב געמאכט אַן איבערקעהרע-ניש אין דער וועלט. איך האָב מיין נשמה פאַרמירט אזוי ווי מיין געדאַנק האָט עס געוואונשען. אַרבייטענדיג איינער אליין אין דער וויסטעניש, אַן אויסגעמאַטערטער פון מיעדקייט, האָב איך אויפגע-שטעלט אַ וואונדערליכען בנין, אין וועלכען איך לעב איצט מונטער און רוהיג ווי אַ קיסר. פרובירט איהם חרוב מאַכען, וועל איך מאָרגען אָנפאַנגען אַ נייעם, און בעגיסענדיג מיט בלוטיגען שווייס וועל איך דעם בנין אויסבויען, ו ו א ר ו ס א י ד מ ו ז לעבען. זאָל מיר דער לעזער ענטשולדיגען פאר דעם פאַטהאַס פון די לעצטע שורות, וועלכער פאַסט גאָר ניט פאַר מיין רוהיגע און מע-סיגע נאַטור. עס איז שווער צו בלייבען קאַלטבלוטיג, ווען איך דער-מאָן זיך אויף דעם וועג, וועלכען איך בין דורכגעגאַנגען. איך האָב איבריגענס, אַז איך וועל מעהר ניט שטערען דער שטימונג פון מיין לעזער מיט אויסדריקע פון אויפגערעגטע געפיהלען. שרייען שרייט בלויז יענער, וועלכער גלויבט ניט אין דעם אמת פון זיינע ווערטער. פאר דעם אמת אָבער פאַסט קאַלטע פעסטקייט און איינ-פאַכקייט.

איך געדיינק ניט, צו האָב איך שוין געזאָגט אָדער ניט, אַז דעם מערדער, וועלכער האָט דער'הרג'עט מיין פאָטער, האָט מען נאָך ער היום ניט געפונען.

פון צייט צו צייט וועל איך מוזען פערלאָזען די רוהיגע פאַרמע פון אַ היסטאָרישע ערצהעלונג און זיך אָבשטעלען אויפ'ן געגענווער-טיגען מאַמענט. איך וועל זיך ערלויבען אין עטליכע שורות צו בע-קענען מיין לעזער מיט אַ גאַנץ אינטערעסאַנטען עקזאַמפלאַר פון'ם מענשליכען מין, וועלכען איך האָב צופעליג ענטדעקט אין די גרע-נעצען פון אונזער טורמע. פאַלגענדער אומשטאַנד האָט פּעראורזאַכט די בעקאַנטשאַפט. ניט לאַנג צוריק אין אַ נאָכמיטאָג שטונדע האָט מיך געפּעליגסט בעזוכט דער הערר נאַטשאַלניק צוליעב אונזער גע-

נים בעשטימען אלעס, וואָס איך טאָר ניט טהאָן, און דאָס בעפרייט מיך פון יענע אונערטרעגליכע ספיקות און טעותים, מיט וועלכע עס איז אזוי פול דאָס פראַקטישע לעבען. אמת, אז אפילו אין אונזער טור-מע דרינגען דורך אַמאָל דורך די הויכע ווענד יענע ערשיינונגען, וואָס די מענשען, אין זייער אונוויסענהייט, רופען באַשערט אָדער שיקי זאל, וואָס עס איז אָבער אין דער ווירקליכקייט אַ נויטווענדיגע אָב-שפיגלונג פון אַלגעמיינע געזעצע. אָבער דאָס לעבען, וואָס האָט זיך אויף אַ וויילע אַ טרויסעל געטהאָן, קעהרט זיך באַלד צוריק און געהט זיין גראדען גאנג, ווי אַ טייך נאָך אַ פערפלייצונג.

אזא פאל האָט געטראָפּען, ווען אַן אויפזעהער איז דאָ ערמאָר-דעט געוואָרען, אָדער ווען עס טרעפט אַ פערזוך צו ענטלויפּען, וואָס עס געלינגט קיין מאָל ניט. און אזוי אויך, ווען עס ווערט אימיצער הינגעריכטעט אין ווייטען הויף פון אונזער טורמע. אָבער דאָ דארף איך רעכטפערטיגען יענע קלוגע צוועקמעסיגקייט, מיט וועלכע עס ווערט דורכגעפיהרט אַ הינריכטונג. דאָס קומט פאַר געוועהנליך פארטאָג, אין דער צייט פון שטארקסטען שלאָף, און אויף אזא ווייטער שטרעקע פון אונזערע צעלעס, אז זיי שטערען ניט די רוהע פון זייטיגע און ניט פאַראינטערעסירטע מענשען. בלויז איין מאָל פארטאָג האָב איך דערהערט אימיצענס אַן אויפגערעגטען געשריי, אָבער עס קען זעהר זיין אז איך האָב געמאַכט אַ טעות, מיינענדיג אז דאָס רופט ווער צו הילף; דאָס איז אפשר געווען דאָס נעכטליכע יאָמערן פון עפעס אַ חיה, און פיעלייכט גאָר אַ שטיקעל פון מיינעם אַן אייגענעם חלום.

און ענדליך איז דאָ נאָך אַ בעזונדער אייגענשאַפט אין דער אָרד-נונג פון אונזער טורמע, וועלכע איך רעכען פאר דער ניצליכסטער און וועלכע גיט צו צו דאָס גאנצע עפעס אַ כאראקטער פון שטרייכ-גער, שטאַלצער גערעכטיגקייט. זייענדיג אָנגעוויזען אויף זיך אליין און בלויז אויף זיך אליין, קען דער געפאַנגענער ניט האָפּען אויף קיין שטיצע, אויף קיין פאַלשע פערדריסליכע רחמנות, וואָס עס פאַלט אָפּט אויס אויף דעם גורל פון שוואַכע מענשען און גיט זיי מעגליכ-קייט צום לעבען, וואָס דאָס איז געגען דעם גרונד-צוועק פון דער נאַטור. איך מוז זיך מודה זיין, אז איך טראַכט מיט שטאַלץ ווע-גען דעם, וואָס די אַכטונג און אנערקענונג, וועלכע איך האָב פון

און ניט מאָגער, האָב געזונדע לונגען און כמעט נאָך אלע צייהנער, מיט דער אויסנאָהם פון צוויי צייהנער, וואָס פעהלען מיר אויף דער לינקער זייט ; מיין כאַראַקטער איז פאַרטערפליך, מעסיג, שלאָף שטאַרק, האָב כמעט גאָר קיין חלומות ניט. מיין פיגור, וועלכע דריקט אויס אַ מין רוהיגע קראַפט און זיכערהייט און אַזוי אויך מיין פנים, דערמאָנט אויף מיקעל־אַנדזשעלאַס בילד פון משה — אַזוי ווייניגסטענס זאָגען מאַנכע פון מיינע ליבעליכע בעזוכער.

פאַר דער קרעפטיגונג פון מיין נשמה און מיין קערפער האָט נאָך געווירקט ניט אַזוי די געזונדע און ריכטיגע אָרדנונג, ווי יענע וואונדערליכע, פערשטענדליכע און נאַטירליכע אייגענשאַפט פון אונזער טורמע, לויט וועלכער עס פערשווינדט אין גאַנצען דער עלעמענט פון צופאַל, פון אונערוואַרטעטעס. ניט האָבענדיג ניט קיין הויזגעזינד, זינד, ניט קיין פריינד, בין איך פטור פון יענע שרעקליכע יסורים, וואָס אַ מענש האָט פון אונטריישאַפט, פון דער קראַנקהייט און ענדליך פון דעם פערלוסט פון זיינע נאָהענטע. זאָל זיך דער לעזער דערמאָנען וויפיעל מענשען עס זיינען אומגעקומען פאַר זיינע אויגען ניט איבער זיך גופא, נור דערפאַר בלויז, ווייל דער קאַפּריזנער שיקר זאָל האָט פערבונדען זייער לעבען מיט אונווירדדיגע מענשען. ניט אויסוועקסלענדיג מיין געפיהל פון ליבעע אויף קליינע, פערזענליכע פערבינדונגען, בעפריי איך איהם דערמיט גופא, אַז ער זאָל קענען זיין דער געפיהל פון מעכטיגע, ברייטע ליבעע פאַר דער גאַנצער מענשהייט. און אַזוי ווי די מענשהייט איז אונשטערבליך און בעוועגט זיך אַלס גאַנצעס צו האַרמאָנישער פאָלקאָמענהייט, דערפאַר איז די ליבעע צו דער מענשהייט אַ גאַראַנטיע פאַר קערפערליכער און גייסטיגער געזונדהייט.

מיין טאָג איז קלאָהר, און אַזוי קלאָהר זיינען אויך אלע קומענדיגע טעג, וועלכע שווימען גראד און ליכטיג מיר אַנטגעגען. צו מיר וועט זיך אַהער ניט אַריינרייסען קיין גזלן, קיין רוצח ; מיך וועט קיין צוטראַגענער אויטאָמאביל ניט צוקוועטשען ; קיין קראַנקהייט פון מיינעם אַ קינד וועט מיך קיין יסורים ניט בריינגען ; צו מיר וועט זיך פון דער פינסטער ניט אונטער'גאַנגענע אַ בייזער מסור ; מיין געדאַנק איז פריי ; מיין האַרץ איז רוהיג ; מיין נשמה איז ליכטיג און קלאָהר. די קלאָהרע און פינקטליכע רעגעלען פון אונזער געפענדיג

פערשלאָסען און די אויגען אַראָפּגעלאָזען, זאָגט מען : ער האָט חרטה, דער געוויסען פלאַגט איהם. פערקעהרט, אויב ער איז אין זיין אונשולד מונטער און א ליכטיגער שמייכל שפּיעלט אויף זיין פנים, דאָן זאָגט מען : דאָס איז א ביסעל א פאַלשער, פערשטעלטער פנים. קורץ, וואָס ער זאָל ניט טהאָן, דוכט זיך אז ער איז שולדיג. אזוי איז שוין די מאכט פון פאַראורטהייל, געגען וועלכע מיר קומט אויס צו קעמפּפּען. אָבער איך בין אונשולדיג און וועל פאַר זיך אַליין זיין זיכער אז מײן קלאָהרער גייסט וועט צושטערען דעם בייזען כישוף פון פאַראורטהייל."

אויף מאָרגען האָט מיר שוין דער נאַטשאַלניק פון טורמע גע-
דריקט די האַנד אנערקענענדיג מײן ניצליכע ענטדעקונג, און אין אַ
מאָנאַט אַרום האָבען שוין אין אַלע טהירען, אין אַלע טורמעס פון
דער מלוכה געזעהען זיך פּיצניקע פענסטערלאַך, דורך וועלכע מען
זאָל קענען בעאָבאַכטען די געפאַנגענע. מיך האָט שוין איצט געפרעהט
דאָס בעוואוסטזיין, אז אויך אין דער צוועקמעסיגקייט פון געפּענג-
ניס זיינען נאָך פאַראַן וועלכע עס איז חסרונות, איז דאָס ניט מחמת
דעם, וואָס דאָס זאָל חלילה אין גרונד זיין אַ פאַלשע אידעע, נור
מחמת דעם, וואָס דעם מענשענס כוחות זיינען נאָך בעשריינקט ;
אָבער דאָס וואָס איינער קען ניט אויפטהאָן קען אויפטהאָן דער אַנ-
דערער, און אזוי בעוועגט זיך די מענשהייט אין דער געמיינשאַפּטלי-
כער, פריינדליכער אַרבייט און שטרעבט צו דער פּערווירקליכונג פון
די גרויסע געבאָט פון שכל און די שטריינגע פאָדערונגען פון יושר.
די גאַנצע אָרדנונג וואָס איז איינגעפיהרט אין טורמע גיט מיר
גרויס בעפריעדיגונג. די שטונדען ווען אויפצושטעהן און ווען צו
שלאָפּען, ווען צו עסען און ווען צו שפּאַצירען זיינען אזוי ראַציאָנאַל
איינגעטהיילט געוואָרען, לויט די ווירקליכע פאָדערונגען פון דער נא-
טור, אז עס פערלירט זיך גאַנץ גיך דער איינדרוק פון צוואנג און
דאָס ווערט אַ גאַנץ נאַטירליכע זאַך, דאָס ווערט זאָגאַר אַ טהייערע
געוואָנהייט. און בלויז דערמיט קען איך ערקלעהרען דעם פאַקט,
וואָס זייענדיג אויף דער פרייהייט אַ נערוועזער, אַ שוואַכער בחור'ל,
גענייגט אָפּט צו פערקיהלען זיך און קראַנק ווערען, בין איך אָבער
דאָ, אין אונזער טורמע אזוי געזונד און שטאַרק געוואָרען, אז אַלס
אַ זעכציג יאָהריגען מעג מען מיר מקנא זיין. איך בין ניט דיק

טישען זינען האָבען די פריהעריגע ניט חכמה'דיגע רינגען געדינט פאָלשטענדיג פאר דאָס, וואָס מען האָט זיי געדארפט. אָבער דאָס פענסטערעל אין טהיר איז מיין ערפינדונג און יעדערער וואָס וועט דאָס וואַגען אַבצולייקענען איז אַ ליגנער און אַ לומפּ.

און געקומען בין איך צו מיין ערפינדונג דורך פאָלגענדע אומיִ שטענדען : עס האָט געטראָפּען איין מאָל, אז אין צייט פון רעווע- "ירען, ווען דער אויפּוועהער איז אריין אין טורמע, האָט איין אַרעסטאַנט אַ כאַפּ געטהאָן אַ פיסעל פון בעט און האָט איהם דער'הרג'עט. נאָטירליך האָט מען דעם לומפּ אויפּגעהאַנגען באַלד דאָ טאַקע אין הויף פון אונזער טורמע. די לייכטזיניגע אַדמיניסטראַציען האָט זיך דערפון בערהייגט, מיינענדיג אז אַלעס איז שוין אין אָרדנונג ; מיך האָט עס אָבער ניט געלאָזט רוהען : ווען עס זיינען מעגליך אַזעלכע שוידערליכע זאַכען, איז וואָס איז די האַרמאָנישע צוועקמעסיגקייט פון אונזער טורמע. ווי איז עס מעגליך געווען ניט צו בעמערקען, אז דער אַרעסטאַנט האָט אויסגעבראַכען אַ פוס פון זיין בעטעל ? ווי האָט מען דאָס ניט בעמערקט זיין אויפּגערעגטען צושטאַנד, אין וועלכען ער האָט זיך מסתמא געמוזט געפינען איידער ער איז בעגאַנגען דעם פערברעכען. ווען מען וואָלט איהם גענוי בעטראַכטען וואָלט מען דאָך מסתמא בעמערקען פון פריהער אין וואָס פאר אַן אויפּגע- רעגטען צושטאַנד ער איז און עס וואָלט דאָן מעגליך געווען צו פער- היטען, אז דאָס זאָל ניט פאַסירען !

קוקענדיג אַזוי גלייך און ריכטיג אויף דער פראַגע בין איך שוין דערמיט אַליין געווען נאָהענט פון איהר לייזונג. און אין פערלויף פון צוויי דריי וואָכען האָב איך די פראַגע ווירקליך געלייזט ; גאַנץ אונ- ערוואַרטעט איז מיר געקומען דער געדאַנק פון מיין גרויסער ער- פינדונג. איך מוז אָבער מודה זיין זיך גאַנץ אָפּענהערציג, אז ביז וואָס נען איך האָב עס אויסגעזאָגט דעם הערן נאָטשאַלניק האָב איך איבערגעלעבט זעהר שווערע מינוטען ; מיר איז געווען שווער צו ענטשליסען זיך איהם אויסצוזאָגען מיין ענטדעקונג. אָט וואָס איך האָב דאָן פערשריבען אין מיין טאַגעבוך ; איך וועל יענע ווערטער ציטירען פאַר'ן לעזער.

„ווי שווער איז די לאַגע פון אַ מענשען, וועלכער איז אונשולדיג פעראורטהיילט, אַזוי ווי איך. איז ער אומעטיג און האַלט די ליפּען

אזוי נאך אנדערע ערשיינונגען פון אן אונרוהיגען און ניט ריינעם גע-
וויסען. בלויז גאנץ ווייניג מענטשען, מיט א זעהר שטארקען ווילען,
קענען ליגען זאגען אויך אין שלאף. זיי בעהערשען אזוי קונציג די
מוסקולען פון פנים, אז אפילו אין שלאף זעהט מען א העפליכען שמיי-
כל אויף זייערע ליפען, אין דער צייט, ווען זייער נשמה ציטערט
פון די אימה'דיגע געשפענסטער. אבער אזעלכע זיינען אן אויסנאהם
און מען האט זיי דארום ניט וואס צו רעכענען. און איך רעכען זיך
פאר גליקליך דערמיט וואס איך בין ניט קיין פערברעכער, וואס מיין
געוויסען איז רוהיג און ריין : „לעז, מיין פריינד, לעז !“ — זאג
איך דער וואכענדער אויג אן לייג זיך רוהיג שלאפען — „אויף מיין
פנים וועסטו גארנישט אויסלעזען.“

נור איין מאָל האָט פאָסירט אז יענער וועלכער גיט אויף מיר
אכטונג, איז געוואָרען ניט ווילענדיג מיין אנפערטרויער. דער לעזער
פערשטעהט מסתמא, אז איך רייך דאָ וועגען מיין געליעבטער נ. נ. —
איך מוז אָבער פון דעסטוועגען זאָגען דעם אמת, אז מיין שומר טרעט
אָב גאָנץ איידעל, ווען ער דערוועהט מיין אויפגערייצטען צושטאנד
און מיינע פאָרבערייטונגען דערצו. זעהר מעגליך, אז אזוי האָט אָב-
געגעבען זיין בעפעהל דער נאָטשאַלניק, פיהלענדיג נאָטירליך דאָנק-
בארקייט, וואָרום דאָס פענסטערעל אין טהיר איז מיין אייגענע ער-
פינדונג. יא, דאָס האָב איך ערפונדען דאָס פענסטערעל אין טהיר.
דערנאָך שוין, ווען איך האָב געזעהען מיין ערפאָלג אין דיעזער
ערפינדונג, האָב איך אָנגעהויבען ענטדעקען און אויספיהרען קליינע
פערבעסערונגען אין פערשיעדענע זאכען, וואָס זיינען שייך צום לעבען
פון אונזער טורמע : די פאָרמען פון די שלעסער און אנדערע אזעל-
כע קלייניגקייטען, וועלכע האָבען אלע צוזאמען פערגרעסערט די
פינקטליכקייט און די שעהנקייט פון געפענגניס, אָבער קיין שטעמד
פעל ווער דער פערפאָסער זייערער איז, דאָס איז אויף זיי ניט געבלי-
בען. א חוץ דעם, האָט מען לויט מיין עצה געענדערט די קאנדאלען
אין אונזער טורמע : אָנשטאָט וואָס די קייטען זיינען פריהער געווען
פון רינגען, האָב איך ערפונדען א האַלב-אָוואַלען דאָפּעל-רינג אין
דער פאָרם פון יענע צייטען, וועלכער סימבאָליזירט אין מאַטע-
מאטיק אונענדליכקייט. איבריגענס בעלאנגט דיעזע ערפינדונג צו דעם
ראיאן פון פילאסאפיע, ד. ה. לשם אויספוצען זיך, וואָרום אין פראַק-

דער ווייטער שטאָדט און אויף אַ טהייל פון פוסטען פעלד, וואָס שפּרייט זיך אויס צו רעכטס. צו לינקס קען שוין מיין בליק ניט זע-
הען; דאָרט געפינט זיך די פאַרשטאָדט, ווי מען האָט מיר דער-
צעהלט, און דער קלויסטער מיט דעם שטאָדטישען בית-עולם הינטער
איהם. איבריגענס האָב איך וועגען דער עקזיסטינץ פון'ם קלויסטער
און בית-עולם שוין געוואוסט פון פריהער, הערענדיג דעם גלאַקען-
קלאַנג, ווי דער מנהג איז ווען מען איז עמיצען מקבר.

דער אינעוועניג פון טורמע איז אויך אזוי צוועקמעסיג און האר-
מאַניש איינגעריכט ווי זיין אויסערליכע זייט. אום קלאָהר דאָס פאַר-
צושטעלען פאר מיין לעזער, וועל איך זיך ערלויבען בריינגען אַ משל
פון אַ משוגענעם, וועלכען עס וואָלט אַרויף אויפ'ן זינען צו אנטלוי-
פען פון אונזער טורמע. לאָמיר אָננעהמען, אַז דער געוואָגטער יונג
האָט כח פון אַ הערקולעס און ער ברעכט דורך דעם שלאָס פון זיין
טהיר. אָבער וואָס געפינט ער? אַ קאַרידאָר, וועלכער איז פיעל-
פאכיג איבערגעצאָמט מיט גראטען-טהירען, וואָס קענען אפילו פון
קאנאָנען ניט אויפגעריסען ווערען, און בעוואפענטע אויפזעהער.
לאָמיר אָננעהמען, אַז איהם געלינגט שוין אויסצו'הרג'ענען אַלע
אויפזעהער, דורכברעכען אַלע טהירען, און ארויסלויפען אין הויף.
מיינט ער אפשר, אַז ער איז שוין פריי? און די ווענד וואו זיינען!
די ווענד, וועלכע רינגלען אַרום אונזער טורמע מיט אַ דרייפאכען
מויער-רינג!

איך האָב מיט אַ כיון דאָ ניט גערעדט וועגען דער שמירה. און די
שמירה שלאָפט ניט. טאָג ווי נאכט הער איך הינטער דער טהיר די
טריט פון דעם וועכטער; טאָג ווי נאכט קוקט אין קליינעם פענסטער'ל
פון מיין טהיר עמיצענס אויג, קאָנטראָלירענדיג מיינע בעוועגונגען,
לעזענדיג אויף מיין פנים מיינע געדאַנקען, מיינע אבזיכטען און
אפילו מיינע חלומות. בייטאָג קען איך נאָך פערשלעפערן זיין אויפ-
מערקזאמקייט מיט ליגען, ווייזענדיג איהם אַ פּרעהליכען אונבעזאָרג-
טען פנים, אָבער איך האָב נאָך כמעט אזא מענשען ניט בעגעגענט,
וועלכער זאָל קענען פאלש זיין אפילו אין שלאָף. ווי איך האָב זיך
ניט געהיט בייטאָג, פלעג איך זיך אָבער ביינאכט, אין שלאָף, ניט
קענען פערשטעלען: אַ קרעכץ, אַ געוויין פון שלאָף, דער פנים קרימט
זיך און נעהמט אָן דעם אויסדרוק פון מיעדקייט, און ביינשלאָפט, און

האָבען קיין צוטרוי, נור דערפאר וויל אזא פלאן איז א שטאַטס-
געהיימניס.

דאָס וואָס איך וועל איצט דערצעהלען וועגען אונזער טורמע, וועט
געוויס ניט זיין קיין פאָלשטענדיגע בעשרייבונג, ווארום אין גרונד
גענומען קומען מיינע אויסקינפטע בלויז פון דאָס וואָס איך האָב
אַליין בעאָבאַכטעט; ווייטער, וואָס עס אנבעלאנגט דעם אויסערליי-
כען אויסזעהען פון דער טורמע, האָבען מיר מיינע בעזוכער געגעבען
א פינקטליכע פאָרשטעלונג וועגען דעם און האָבען מיר זאָגאר צוגע-
שטעלט א היבשע ביסעל שריפטליכע און מינדליכע שילדערונגען,
צייכענונגען און זאָגאר פאָטאָגראַטישע בילדער. איך בין זיך מודה,
אז איך פיהל אביסעל אונרוהיג, ווען איך געה שילדערען אונזער
טורמע.

דאָס איז א מורא'דיג גרויסער בנין, פינף עטאזש די הויך, מיט
ווענדר, וואָס זיינען אויף פינף און זעקס ציגעל דיק. זי שטעהט ביים
ברעג שטאָרט, ניט ווייט פון א פוסטען, מיט דערנער פערוואַקסער
נעם פעלד און זי פאָקט דעם בליק פון דעם וואַנדערער מיט איהרע
אונגעהויערע פאָרמען, וואָס באַטען איהם אן שטילקייט און רוה פון
זיינע אונגענדליכע וואַנדערונגען. זייענדיג אָהן שטוקאטור האַלט אויף
די געביידע איהר נאַטירליכען דונקעל־ברוינעם פארב פון אַלטע צי-
געל. פון נאָהענט מאַכט זי, זאָגט מען, א טרויעריגען, דראָהענדען
איינדרוק, בעזונדער נאָך אויף גערוועזע מענשען, וועלכע דערמאה-
נען זיך אויף בלוט און אויף בלוטיגע שטיקער מענשען־פלייש, ווען
זיי דערזעהען די רויטע ציגעל. די קליינע, דונקעלע, פלאַכע פענסטער
מיט די אייזערנע גראַטעס גיבען נאָך נאַטירליך מעהר צו צו דיעזען
איינדרוק, און צוזאַמען מאַכט דאָס אן איינדרוק פון א בייזער האַר-
מאַניע, פון א טרויעריגער, מרה־שחורה'דיגע שעהנהייט. אפילו
אין שעהנע טעג, ווען די זונן לייכט אויף אונזער טורמע, הערט
זי אַלץ ניט אויף אויסצוזעהען גדלות'דיג־בייז און פינסטער־מעכטיג
און הערט ניט אויף צו דערמאהנען דעם מענשען, אז עס עקזיסטיר-
רען געזעצע און אז די פערברעכער ערוואַרט שטראַף, שטראַף און
שטראַף.

מיין צעלע געפינט זיך אין דער הויך, אויף דעם פינפטען עטאזש
און אין דעם גראַטען־פענסטער צועפענט זיך א שעהנער בליק אויף

4.

אום צו מאַכען די ווייטערע ערצהלונג פערשטענדליכער פאר דעם לעזער, בין איך געצוואונגען צו זאָגען עטליכע ווערטער וועגען דער אויסשליסליכער שטעלע, וואָס איך פערנעהם אין אונזער טורמע; א שטעלע, מיט וועלכע איך וואָלט געמעגט שטאַלצירען, הגם איך האָב עס פיעלייכט נישט פערדיענט. פון איין זייט מיין קלאָהרער שכל, מיין בעשטימטע וועלטאנשוואונג און די נאָבעלקייט פון מיינע גע- פיהלען, וואָס איז אן איבערראשונג פאר אלע, וועלכע פערבריינגען מיט מיר; פון דער אנדער זייט, די אייניגע קליינע טובות, וואָס איך האָב געטהאָן פאר דעם נאטשאַלניק פון טורמע, דאָס צוזאמען האָט מיר געגעבען די מעגליכקייט צו האָבען א גאנצע רייהע פון פרווילעגנען, מיט וועלכע איך בענוץ זיך געוועהנליך נישט צופיעל דערפאר ווייל איך וויל נישט פארלעצען דעם אַמאָליגען פלאַן און סיסטעם פון אונזער טורמע. די פרווילעגנען זיינען: מען לאָזט צו צו זעהען זיך מיט מיר אלעמען, ווער עס האָט נור א פערלאנג מיך צו זעהען אין דער צייט פון בעזוך יעדע וואָך, און אָפט האָב איך א גאנץ היב- שען אוידיטאָריום. איך נעהם זיך נישט די העזה צו גלויבען, ווי אונ- זער נאטשאַלניק זאָגט א ביסעל איראָניש, אז איך וואָלט געקענט זיין דער שטאַלץ פון דער „געליעבטער טורמע“, אָבער פון דעסטוועגען וועל איך זיך ערלויבען צו זאָגען אַהן פאלשקייט, אז מיינע ווערטער ווערען גערעכענט פאר זעהר וויכטיג און אז צווישען מיינע בעזוכער קען איך אנרעכענען א היבשע צאָהל היסע פערעהרער און בעגייסטער- טע פערעהרערנס. איך וויל נאָך דערביי זאָגען, אז אפילו דער הערר נאטשאַלניק אליין, און אזוי אויך זיין געהילף, טהוען מיר אָפט אן די עהרע צורצוהערען זיך צו מיינע רייד, שעפענדיג דערפון קרעפטען פאַרטצוועצען זייער נישט גרינגע ארבייט. נאטירליך, בענוץ איך זיך גאנץ פריי מיט דער ביבליאטעק פון טורמע און מיט איהר ארכיוו. אמת, עס האָט געטראָפען אז דער נאטשאַלניק האָט מיר אָבגעזאָגט אין מיין בקשה צו געבען מיר א פאַלשטענדיגען פלאַן פון דער טור- מע, אָבער דאָס איז נישט דערפאר ווייל ער זאָל חלילה צו מיר נישט

צו איז דאָס ניט אַ פּאָלגע פּוֹנ'ס עסטעטישען געזעץ וועגען קאָנטראַסט-טען? און דאָרום פּיהלט זיך דאָס ב ל ו י ע בעזונדער בולט אין איין רייע מיט ש ו ו א ר י. אָדער צו איז דאָס ניט אַן אויסדרוק פון עפעס אַ נייעם העכערען געזעץ לויט וועלכען דאָס א ו נ ע נ ד - ל י כ ע קען בעגריפען ווערען פון מענשליכען שכל בלויז דאן, ווען מען פיהרט איהם אַרײַן אין דאָס ענדליכע, אין דאָס בעגרענעצטע, צום ביישפּיעל איינשפּאַרען איהם אין אַ פּיער-עק?

ווען איך האָב זיך דערנאָך דערמאָהנט, ווי אין אמאָליגען לע-בען, ווען איך פלעג קוקען אין אַ ברייטען, אָפענעם פענסטער, פלעג איך דערפיהלען אַ בענעהר צו פליהען — אַ בעגעהר, וואָס מאַטערט אויס דערפאר ווייל ער איז אומזיסט און זינלאָז, — האָב איך פלוצ-לונג דערפיהלט אַ צערטליכקייט צו דער גראַטע, אַ מין צערטליכע דאנקבאַרקייט, כמעט ליבעלע. די גראַטע, וואָס איז געשמידט גע-וואָרען מיט די הענד, מיט די שוואַכע הענד, פון אַ וועלכען ניט איז אַנוויסענדען שמידע, וועלכער האָט אַליין ניט פערשטאַנען דעם טיעפען זינען פון זיין שעפּפונג; די גראַטע, וואָס איז איינגעמויערט געוואָרען אין וואַנד פון אַן אַנוויסענדען מוליער, איז געוואָרען דער מוסטער פון צוועקמעסיגקייט, נאָבעלקייט און קראַפט. איינפאַסענ-דיג אין איהרע אייזערנע פּיער-עקען דאָס אונענדליכע, איז זי פער-גליווערט געוואָרען אין אַ קאלטער און שטאַלצער רוהיגקייט, שרעקענ-דיג דונקעלע מענשען, געבענדיג שטאַף צום נאָכדיינקען פאר מענשען דיינקענדע און ענטציקענדיג די חכמים!

דיעזע גליקליכע בעאָבאַכטונג, וועלכע איך האָב געמאַכט אין דעם גליקליכען פריה-מאָרגען פון זעקסטען מאַי, איז נור געווען אַן אָנפאַנג פאר אַ גאַנצער רייע פון אַזעלכע בעאָבאַכטונגען. אָבוואַר-פענדיג אַלעס פערזענליכעס, איינקוקענדיג זיך אין דאָס אַרומיגע מיט דעם בליק פון אַ קאלטען און פאַרשענדען בעאָבאַכטער, בין איך באַלד געקומען צו דעם שעצבארען אויספיהר, אַז אונזער גאַנצע טורמע איז אויסגעמויערט געוואָרען לויט זעהר אַ צוועקמעסיגען פלאַן, וועלכער רופט אַרויס אַן ענטציקונג מיט זיין גאַנצקייט.

מויער. אמת, זעהר שווער איז מיר געווען דאָס צו דערפיהלען ; דאָס איז געווען די אימה פון פערליערען יעדע האָפּענונג.

איך קען בשום אופן זיך ניט עראינערן, וואָס מיט מיר איז פאָרגעקומען אין די ערשטע צוויי אָדער דריי מאָנאטען נאָך דעם, ווי איך האָב דאָס דערפיהלט. איך ווייס נור אז מען האָט מיר דאן געגעבען נייע קליידער און אז איך בין דיקער געוואָרען. (זעה טאָגער-בוך פון א געפאָנגענעם פון 16 אפריל . . . 18).

דער פאקט איז, אז ווי עס זיינען אין מיר פערלאָשען געוואָרען אלע האָפּענונגען צו אנטלויפּען און איך האָב אויפגעהערט צו זיין אזוי אויפגערגענט, האָט זיך דערמיט בעפרייט פון שקלאפּעריי מיין שכל, וועלכער איז שוין דאן געווען גענייגט צו העכערע אנשויאונגען און צו האָבען נחת פון מאטהעמאטיק. איך האָב אָנגעהויבען צו פערברענגען מיין צייט אויף צו טרעפּען און אונגעפעהר אויסצורעכענען די דיקקייט און פעסטקייט פון וואַנד, איינשליסענדיג דעריין אויך יענע ווענד וואָס האָבען פון אלע זייטען אַרומגערינגעלט אונזער טורמע. די פיעלע צייכענונגען, וועלכע געפינען זיך אין מיין דא-מאָלסדרייטע טאָגעבוך, קענען ערות זאָגען וועגען יענער פליסיגער אַר-בייט פון מיינע ערוואַכטע געדאַנקען. און אין צוויי פלעצער געפינט זיך נאָך פערצייכענט דאָס אונטערגעשטריכענע וואָרט „יעוורעקא“, וואָס האָט מיר געגעבען דעם שמאָלין צו פערגלייכען זיך מיט דעם בעריהמ-טען חכם פון אלטערטהום, וועלכער האָט געקענט לייען גרויסע פראָבלעמען אונטער דעם האָנעל פון דעם שונא'ס פיילען, אויף די חורבות פון זיין הימאט-שטאָרט.

אַבער אלס ערשטען ווירקליכען טאָג פון מיין בעפרייאונג רעכען איך דעם פאָלגענדען : דאָס איז געווען א שעהנער פריהלינגס-מאָרגען דעם זעקסטען מאי און אין אָפּענעם פענסטער האָט אַריינגעשטראמט די לעבהאפטע, ערפרישענדע לופט ; און שפאצירענדיג אין מיין צעלע האָב איך יעדע וויילע אונבעוואוסטערהייט אומגעקוקט זיך צום הויכען פענסטער, וואו עס האָט זיך שאַרף און בולט אָנגעצייכענט די אייזערנע גראטע אויף דעם גרונד פון בלויען, וואַלקענלאָזען הימעל.

— פאר וואָס איז דער הימעל אזוי שעהן דוקא דורך דער גרא-טע ? — האָב איך געטראכט אַרומשפאצירענדיג אין מיין קאמער.

ניט ווייניגער רעאליסטיש אלס יענע, וועלכע עס וואָלט אונז געקענט דערצעהלען דער פאקטישער מאַן פון מאַדאָם נ. וועגען זיין לעבען מיט איהר.

דיעזער פאַל איז פיעלייכט ניט אזא בעדייטענדער, אָבער ער האָט מיר געווייזען, אז דער מענש אלס פערנינפטיגע בריאה איז בעי-גאָבט ניט נור מיט אן אינסטינקט נור אויך מיט אַ שכל און ער קען זיך ערהויבען העכער פון די אומשטענדען און געפינען אן אויס-גאנג דאָרט, וואו דאָס טהיער, וואָס האָט קיין שכל ניט וואָלט זי-כער אומגעקומען אלס אַ קרבן פון מאַטערענדע אונבעפריידיגונג.

דער צווייטער פאַל האָט געטראָפּען כמעט אין דערזעלבער צייט, וואָס איך האָב חתונה געהאַט — דאָס איז געווען מיין קומען צום פערשטאַנד אז אַנטלויפּען פון טורמע איז פאר מיר בשום אופן ניט מעגליך.

אין דער ערשטער צייט פון מיין געפאנגענשאפט האָב איך, ווי אַ היציגער יונגער מענש און פאנטאזיאַר, געפלאַנט אלערליי מיטלען ווי צו אנטלויפּען און מאַנכע פלענער האָבען זיך מיר געדוכט אלס פאַלשטענדיג מעגליך אויסצופיהרען. האָבענדיג די עזע פאַלשע האָפּע-נונגען, וואָס האָבען זיך קיין מאָל ניט געקענט פערוויירקליכען, האָט עס מיך נאָטירליך שטענדיג געהאַלטען אין אן אויפגערענטען צושטאַנד און האָט מיך געשטערט צו קאָנצענטרירען מיניע געדאנקען אויף וויכ-טיגערע און ווירקליכערע זאַכען. ווען איך פלעג פערצווייפּעלט ווערען דורך דער אונמעגליכקייט פון איין פלאַן, פלעג איך גלייך זיך נעה-מען בויען אן אנדער פלאַן, אָבער אין אמת'ן האָב איך דערמיט ניט געמאַכט קיין שריט פאָרווערטס און האָב זיך בלויז בעוועגט אין א פערשלאָסענעם קרייז. עס איז איבעריג צו דערצעהלען, אז ביי יעדען איבערגאנג פון איין טרוימערישען פלאַן צום צווייטען, האָב איך שרעקליך געליטען און דאָס האָט געפייניגט מיין נשמה, ווי דער אדלער האָט געפייניגט פראמעטעאוס'ס קערפער.

אָבער ענדליך האָב איך איין מאָל זיך פערקוקט מיט אַ מיעדען בייק אויף די ווענד פון מיין צעלע און איך האָב פלוצלונג דערפיהלט, ווי אונדורכדרינגליך דיק עס זיינען די שטייגער, ווי שטאַרק עס איז דער צעמענט, וואָס פעראייניגט זיי און ווי קינסטליך און זיכער אויסגערעכענט עס איז געוואָרען די פעסטקייט פון די עזען אימה'דיגען

מיט אנדייטונגען. אָבער זאָל דער גרויסער שכל, וועלכען איך האָב ענטדעקט, דורך לאנגע נסיונות און יסורים, אין אלע ערשיינונגען פון לעבען, געבען אייך די מעגליכקייט קלאָהר צו זעהען דאָס, וואָס ניט קלוגע און אנווייסיגענדע מענטשען, און אָפט צובעקעס, פערדונג קעלען און פערפינסטערען אין די וויכטיגסטע זייטען פון מענטשענס לעבען. אויב די ווייטערע ערצעהלונג וועט האָבען אויסערליך אונאָנגעשטענדיגעס, דערפאר אָבער וועט דאָס פערענטפערט ווערען דורך דעם אונשולדיגען, ריינעם און הויכען זינען, וואָס ליגענט אין דעם, וואָס איך וועל דערצעהלען.

ווי איהר האָט שוין וואַהרשיינליך אַליין געטראָפּען האַנדעלט זיך דאָ וועגען דער זאָגענאָמטער „שענדליכער עבירה“, צו וועלכער איך בין געבראכט געוואָרען, נאטירליך, צו פערדאנקען אלע אומשטענדען. אָנפאנגס, ווען איך האָב געפיהלט אַ מיאוס'ען אבשטויס, האָב איך זיך האַרטנעקיג געראנגעלט מיט דער נאטירליכער רייזונג ; אָבער ענדליך האָבען די זיסע האַלוצינאציעס און חלומות און די פאָלשטענדיגע אונמעגליכקייט צו קעמפּפּען ווייטער געגען דעם גוף, וועלכער האָט געזעצליך געפאָדערט דאָס זייניגע, געבראכט מיך דערצו, אז איך האָב אָפּען און דרייט אָנגעהויבען קינסטלעריש צו בעפריידיגען די געשלעכטליכע פאָדערונג. זייענדיג פון דער נאטור בעגאבט מיט אַ פאַנטאַזיע, איז דיעזע פאָדערונג געוואָרען מיין געוועזענע כּלה, מיין ליבע, מיין טרוים און איך האָב מיט איהר געלעבט, אויב מען קען זיך אזוי אויסדריקען, ווי מיט אַ געזעצליך געהייראטער אין פערלויף פון די צעהנדליגע יאָהרען, ביז וואַנען איך בין אַלט געוואָרען און אין מיר איז גאָנץ נאטירליך פערלאָשען געוואָרען די לוסט צו געשלעכטליכער פערבינדונג. און די מאכט דער צייט, וועלכע גלייכט אויס פאקטען מיט פראָדוקטען פון דער פאַנטאַזיע, אז עס בלייבט פון זיי בלויז אַן עראינערונג און ווייטער ניט, גיט מיר די זיסע מעגליכקייט פון דיעזע עראינערונגען. אויב איך וואָלט ניט מורא האָבען, אז איך וועל מייער מאַכען דעם לעזער, וואָלט איך איהם געקענט איבערגעבען אַ לאַנגע ערצעהלונג פון ליבעס'ענטציקונגען, יסורים פון אייפערזוכט, ביינקשאפטליכע ערווארטונג און שמחה פון פלוצלונגע, געהיימע בעגעגעניס. און איך בין זיכער, אז דיעזע ערצעהלונג וואָלט געווען בשום אופן ניט ערגער, ניט קירצער און

מענשען. איך געדיינק וואָס פאר אַן עקעל איך האָב דערפיהלט פון דעם פוילען ריח, אַ געפיהל פון אַבישטויס און זאָגאַר פחד, ווען איך האָב זיך דאָס ערשטע מאָל צוגעריהרט מיט מיינע לעבעדיגע פינגער צו די פוילענדע פלייש. אָבער פאראינטערעסירט אין דער פאָרשענדער אַרבייט, בין איך ביסלעכווייז געוועהנט געוואָרען צום שלעכטען גערוך, און אין גיכען בין איך שוין געווען גאַנץ גלייכגילטיג צו דעם. איין אווענד ווען מיר איז אויסגעקומען צו אַרבייטען איינער אליין, האָב איך אונערווארטעט דערפיהלט אַ טיעפע ענטציקונג פון דאָס, וואָס איך האָב פאר זיך געזעהען — דאָס איבערגעהן פון'ם שטאף פון לעבען צום טויט; ווי עס פערוואנדעלט זיך דער קאמפליד צירטער לעבעדיגער אָרגאניזם אין די איינפאכסטע עלעמענטען פון מאטעריע. לאנג האָב איך געקוקט מיט אַ מין רעליגיעזע בעגייסטערונג און הנאה געהאַט צו זעהען דעם טויטען קערפער, בלייבענדיג שטעהן מיט'ן לאנצעט אין איין האַנד און מיט אַן אויפגעהויבענע צווייטע האַנד אונבעוועגליך, ווי דער געגענשטאַנד פון מיין בע-אָבאַכטונג. אזוי האָט שוין אויך אין די יונגע יאָהרען מיך בעזוכט צופעליג די שענהע וואהרהייט, וועלכע איך בעזיץ ערשט איצט פאָל-שטענדיג און האָב אַ רעכט דערויף שטאַלץ צו זיין.

נאָך דעם ווי איך האָב זיך ערלויבט אָבטרעטען אַ ווילע פון מיין ערצהלונג, געה איך איצט איבער צו דעם ווייטערען סיפור המעשה.

3.

אזוי האָב איך טרויעריג אָבגעלעבט אין געפענגניס פינף אָדער זעקס יאָהר.

דער ערשטער רעטענדער שטראהל האָט פאר מיר אַ שיין געטהאָן אקוראט פון יענער זייט, פון וועלכער איך האָב איהם ווייניגער ווי פון אַנדערשװאָו געקענט ערווארטען. דאָ מוז איך זיך אָבער ענט-שולדיגען פאר די לעזער, בעזונדער נאָך פאר די צויבערליכע לעזער-רינען, וואָס איך וועל געצוואונגען זיין צו ריידען וועגען זאַכען, ווע-גען וועלכע מען שווייגט געוועהנליך אָדער מען בעשריינקט זיך בלויז

נעם פערנינפטיגען געזעץ פון לעבען, לויט וועלכען קיין זאך איז
 נישט אייביג : נישט פריינדשאפט, נישט ליעבע, נישט אפילו די צערט-
 ליכסטע געפיהלען פון א שוועסטער און א מוטער. זייענדיג פערבלענד-
 דעט פון דער ליגענהאפטטיגקייט פון די פאָעטען, וועלכע פראָקלאמיר-
 רען די אייביגקייט פון ליעבע און פריינדשאפט, האָב איך נישט גע-
 וועלט זעהען דאָס, וואָס מיין גנעדיגער לעזער בעאָבאכטעט טאָג-
 טעגליך פון די פענסטער פון זיין וואָהנונג : ווי פריינד, קרובים,
 מוטער און פרוי, בעגאסענע, דוכט זיך, מיט טרעהרען און פער-
 צווייפעלטע, געהען צו דער לוייה פון זייער טהייערען פערשטאָרבע-
 נעם און קעהרען זיך צוריק. קיינער בערגאָבט זיך נישט
 צוזאמען מיט דעם געשטאָרבענעם, קיינער בעט איהם נישט א רוק
 טהאָן זיך און לאָזען נעבען זיך א פלאַץ פאר איהם אין קבר. און
 אויב די פערצווייפעלטע פרוי שרייט נעבען קבר בעגיסענדיג זיך מיט
 טרעהרען : „א, בערגאָבט מיך צוזאמען מיט איהם !“ דריקט זי
 בלויז דערמיט אויס סימבאָליש איהר אויסערסטע פערצווייפלונג,
 און נישט מעהר : אין וואָס מען קען זיך איבערצייגען, ווען מען זאָל
 צום ביישפיעל פרוברען, צום שפאס בלויז, א שטויס טהאָן זי
 אין קבר. און די, וואָס האַלטען זי צוריק דריקען אויך בלויז סימ-
 באָליש אויס זייער מיטגעפיהל, כדי צוצוגעבען דערמיט דער בע-
 גרעבעניס דעם אונפערמיידליכען כאַראַקטער פון פייערליכען טרויער.
 דער מענש דארף געהאָרען די געזעצע פון לעבען און נישט פון
 טויט, און נישט די אויסטראכטונגען פון פאָעטען, ווי שעהן דאָס זאָל
 נישט זיין. און ווי קען גאָר אויסגעטראכטעט זיין שעהן ? איז דען
 נישטאָ קיין שעהנהייט אין דעם שטריינגען אמת פון לעבען ? איז דען
 נישטאָ קיין שעהנהייט אין דער מעכטיגער ווירקונג פון איהרע אונפער-
 ענדערליכע געזעצע, וועלכע מאַכען אונטערטעניג צו זיך די בעווע-
 גונג פון די הימלישע קערפער, און אזוי אויך די אונרוהיגע פערבינד-
 דונג פון יענע קלייניקע בעשעפעניסען, וואָס רופען זיך מענשען !
 איך דערמאהן מיך דערביי אויף אן אינטערעסאנטען פאל, וועל-
 כער האָט פאסירט אין יענער ווייט־פערגאנגענער צייט, ווען איך בין
 געווען נאָך א יונג בחור'ל — א סטודענט פון צווייטען קורס. צוזאמען
 מיט מיינע חברים סטודענטען, האָב איך עקספערמענטירט אויף
 דעם טויטען קערפער פון עפעס אן אונבעקאנטען, שוין עלטערען

וואָס פאר אן אימה ! ווי שמערצליך ! פריינד מיינע, איהר
האָט מיך איבערגעלאָזען איינעם אליין ! פריינד מיינע, קענט איהר
פערשטעהען וואָס איהר האָט געטהאָן ? איהר האָט מיך איבערגעלאָז-
זען איינעם אליין ! איז עס דען מעגליך, אז א מענש זאָל קענען
בלייבען איינער אליין ? אפילו א שלאנג האָט דאָך א חבר, אפילו
ביים שפין איז דאָך פאראן א פריינדיג — און איהר האָט א מענשען
איבערגעלאָזען איינעם אליין ! מען האָט איהם געגעבען א נשמה —
און איבערגעלאָזען איינעם אליין. מען האָט איהם געגעבען א הארץ,
א שכל, געגעבען א האנד, מיט וועלכער צו געריסען, ליפען, מיט
וועלכע צו קושען — און איבערגעלאָזען איינעם אליין. וואָס זשע זאָל
דער מענש טהאָן, ווען מען לאָזט איהם איבער איינעם אליין ? אזוי
האָב איך געשריעבען אין מיין טאָגעבוך פון א געפאנגענעם און מיין
הארץ איז צוריסען געוואָרען פון יסורים, פון ניט פערשטעהן עס.

זייענדיג פערבלענדעט פון מיין יונגקייט, מיט א יונג און אונט-
ערפאָהרען, צוואווייטאָגט הארץ, האָב איך אלץ ניט געוואלט פער-
שטעהן, אז איינזאמקייט, אויף וואָס איך האָב זיך אזוי בעקלאגט,
איז א מתנה פון גאָט, ווי דער שכל, און איז געגעבען געוואָרען דעם
מענשען אלס א פאָרטהייל, מיט וואָס ער צייכענט זיך אויס פון
אנדערע בעשעפעניסען, אום ער זאָל קענען בעשיצען פון פרעמדע בלי-
קען די הייליגע סודות פון זיין נשמה. זאָל מיין ערנסטער לעזער
אליין בעטראכטען, וואָס וואָלט געוואָרען פון'ם מענשען, ווען מען
זאָל פון איהם אָבנעהמען זיין רעכט, זיין פפליכט צו זיין אליין מיט
זיך ? אין דער מסיבה פון פוסטעפאסנע פלוידערזעק, אין דער
לאנגווייליגער געמיינשאפט פון דורכזיכטיגע, גלעזערנע פופען, וועל-
כע טויטען איינע די אנדערע מיט זייער איינטעניגקייט, אין דער
ווילדער שטאָדט, וואו אלע טהירען זיינען אָפּען, די פענסטער צו-
עפענט און דער פערבייגעהער זעהט תמיד דויעלביגע סצענעס פון
פאמעליען-לעבען. בלויז יענע בעשעפעניס, וואָס איז איינזאם, האָט
א פנים ; און ביי יענע ברואים, וואָס ווייסען ניט פון זיין אליין,
פון דער גרויסער, געבענשטער, הייליגער איינזאמקייט פון דער
נשמה, ביי יענע איז א מאָרדע אנשטאט א פנים.

און רופענדיג מיינע פריינד „פעררעטהער, אונטרייע, מוסרים“
האָב איך, אונגליקליכער יונגער מענש, ניט געקענט פערשטעהן יע-

בראָך, פון דעסטוועגען וואָלט דאָס אַליין נאָך ניט בריינגען איהר קיין טויט — די אמת'ע אורזאכע איז געווען דאָס וואָס זי איז שוין געווען גאנץ אַלט און האָט געליטען אַ גאַנצע רייזע פון קראנקהייטען, וואָס האָבען צוטרויסעלט איהר אַמאָליגען געזונדען אָרגאניזם. אין נאָמען פון גערעכטיגקייט מוז איך זאָגען, אז מיין פערשטאָרבענער פאָטער, וועלכער איז געווען אַ מענש מיט זעהר אַ שוואַכען כאַראַקטער, איז גאָר ניט געווען אזא טרייער מאַן און פאָטער און דאָס וואָס ער האָט מיט זיינע אונטרייהייטען, מיט זיין פאַלשקייט און אָבנאַרונג גען, געטריבען מיין מוטער אין פערצווייפלונג, האָט אָהן אַן אויפהער בעליידיגט איהר שטאַלץ און איהר שטריינגע, פעסטע וואהרהייטליכקייט. אָבער דאן האָב איך דאָס ניט פערשטאַנען, און מיין מוטער'ס טויט האָט מיר אויסגעוויזען זיך אַלס איינע פון דער שרעקליכסטער וועלט־אונגערעכטיגקייט. און דאָס האָט אין מיר אַרויסגערופען אַ נייעם שטראָם פון צוועקלאָזע און גאָט־לעסטערנדע בעגריפע.

איך ווייס ניט, אויב עס איז נאָך נויטיג צו מיער מאַכען דעם לעצטער מיט דערצעהלען נאָך די איבריגע עהנליכע פאַסירונגען, וואָס האָבען דאן געטראָפּען. איך וועל נור בעמערקען אין קורצען, אז איינער נאָך דעם אנדערען האָבען מיך אויפגעהערט צו בעזוכען מיין פריינד, וועלכע זיינען מיר געבליעבען פון יענער צייט, ווען איך בין געווען גליקליך און פריי. לויט זייערע ווערטער האָבען זיי געגלויבט אז איך בין אונשולדיג און אויף דער ערשטער צייט האָבען זיי מיר הייס אויסגעדריקט זייער מיטפיהלען. אונזער לעבען — מיין לעבען אין געפּענגניס און זייער לעבען אין פרייהייט — איז געווען אזוי פערשידענע, אז ביסלעכווייז, אונטער דעם דרוק פון נאַטירליכע אורזאכען, ווי פערגעסליכקייט, בעשעפטיגונג און פערשידענע פּפליכטען, די אבוועזענהייט פון געמיינשאַפטליכע אינטערעסען, האָבען זיי אָנגעהויבען צו בעזוכען מיך אַלץ זעלטענער און זעלטענער און זיינען ענדליך אין גאַנצען פערשוואונדען. איך קען ניט איינהאַלטען זיך פון אַ שמייכל צו טהאָן ווען איך דערמאהן זיך: אפילו דער טויט פון מיין מוטער, אפילו די אונטרייהייט פון מיין געליעבטער האָבען ניט אַרויסגערופען אין מיר אזא ביטער געפיהל, ווי עס האָבען אַרויסגערופען אין מיר די עזע העררען, וועמענס נעמען איך געדרינק שוין קוים.

דיינע פאלשע אויגען! לאָז מיך בלוז הערען דיין פאלשע שטימע! לאָז מיך נור אָנהערען מיט מיינע פינגער דיין צארטע האַלז און אין דיין געשריי פון טויטען-אנגסט אַריינגיעסען מיין ביטערען געלעכטער." (פון מיין טאָגע בוך פון אַ געפאַנגענעם" פון פערצעהנטען דעצעמבער ... 18)

פון דעם געבראכטען אויסצוג פון מיין טאָגעסבוך וועט מיין גוטגערייגער לעזער דערזעהען ווי גערעכט עס זיינען געווען די ריכטיגער, וואָס האָבען מיך פּעראורטהיילט פאר מאָרד: זיי האָבען באמת אַרויסגעזעהען אין מיר דעם פערברעכער.

צו דער מרה-שחורה'דיגקייט פון מיין דאמאָלסדיגער וועלט-אַנטי-שויאונג האָבען בייגעטראָגען נאָך אַנדערע פאַסירונגען, אָבער מיין צומישטער מוח האָט דאָן נישט געקענט פערשטעהען די נאַטירליכקייט פון יענע פאַסירונגען. אין צוויי יאָהר אַרום נאָך מיין כלה'ס חתונה, ד. ה. דריי יאָהר נאָך דעם ווי מען האָט מיך אַיינגעשפּאַרט אין געפּענגעניס, איז געשטאָרבען מיין מוטער. און ווי מען האָט מיר איבער-געגעבען איז זי געשטאָרבען אויס האַרצווייטאָג איבער מיר. ווי זאָגט דערבאר דאָס זאָל נישט זיין, זי האָט אָבער ביז די לעצטע טעג פון איהר לעבען געגלויבט אויף זיכער, אז איך האָב דאָס בעגאַנגען דעם שוידערליכען פאַרברעכען. אַ פנים ווי די דאָזיגע איבערצייגונג איז געווען דער קוואַל פון יסורים און די הויפט אורזאַכע פון יענער מע-לאַנכאַליע, וועלכע האָט פערזיגעלט איהרע ליפּען צום שווייגען און וואָס האָט געבראַכט איהר טויט פון אַ האַרץ-שלאָג. ווי מען האָט מיר דערזעהלט האָט זי קיין מאָל נישט דערמאָנט מיין נאָמען, ווי אויך נישט די נעמען פון די אומגעקומענע און האָט די גאַנצע ירושה, איבער געגעבן מיין נאָמען. און דער מאָרד איז בעגאַנגען געוואָרען, אָבער שריעבען פאר פערשידענע וואָהלטהעטיגע אַנשטאַלמען. כאָטש דאקטעריסטן איז נאָך דאָס, וואָס נישט קוקענדיג אויף אַזעלכע אומ-שטענדען, איז דאָך נישט פערשטיקט געוואָרען אין איהר דער אינ-סטנקט פון אַ מוטער. אין אַ בעמערקונג צו דער צואה האָט זי אָב-געשריעבען אויך פאר מיר אַ גאַנץ בעדייטענדע סומע און האָט דער-מיט פערזיכערט מיין אויסקומעניש ווי אין טורמע אזוי אויך ווען איך זאָל זיין פריי.

איצט פערשטעה איך, אז ווי גרויס עס איז נישט געווען איהר

גלויבט אז איך בין אונשולדיג. נאָך ביי אונזער לעצטען שיידען זיך האָט זי זיך געשוואָרען, אז זי וועט מיר בלייבען טריי ביז'ן טויט, און וועט ליכערשט שטארבען איידער בלייבען אונטריי צו איהר לעבן. און עס האָט ניט גענומען מעהר פון א יאָהר ווי זי האָט חתונה געהאַט פאַר אַ מאָן, וועלכען איך האָב געקענט — אַ מענש מיט איי-ניגע מעלות, אָבער זעהר ניט קיין חכם. איך האָב זיך ענטזאָגט צו פערשטעהען אויף וויפּיעל אזא הייראַטא איז געווען גאַנץ נאַטירליך פאַר אַ שעהן, יונג און געזונד מיידעל, וועלכע איז נאָך דערצו געווען בעגאַבט מיט אַ בעזונדער נייגונג צו מוטערליכקייט ; זייענדיג אַליין פּעראורטהיילט צו אַ לאַנגזאַמען טויט האָט זיך מיר געוואָלט ניט אַני-דערש, אז זי זאָל טהיילען מיין שיקזאַל, סתם אָהן אַ פאַררוואָס און פאַררווען. בעזונדער ווילד קומט נאָך אויס אזא בליק, ווען מען זאָל זיך דערמאָנען, אז איך בין געווען גוט בעקאַנט מיט נאַטורוויי-סענשאַפט און האָב געקענט פערשטעהען בעסער פון אַלע אַנדערע, ווי בעפּעהלענד עס זיינען די פּאָדערונגען פון אַ בעזונדער נאַטור. אָבער איך, מיר פערנעסען אַלע וועגען נאַטורוויסענשאַפט, ווען די געליכע-טע ווערט אונז אונטריי. זאָל מען מיר מוחל זיין דיעזען קליינעם שפּאַס. מאַדאַם נ. נ. איז איצט אַ גליקליכע און רעספּעקטפּאָלע מוטער און דאָס ווייזט בעסער פון אַלעס, ווי צוועקמעסיג און איינשטימיג מיט דער פּאָדערונג פון נאַטור און לעבען יענע הייראַטא איז געווען, וועלכע האָט מיר אַזוי פּיעל שמערצען פערשאַפט.

איך מוז זיך אָבער מודה זיין, אז אין יענער צייט בין איך געווען ווייט פון צו קענען רוהיג זיין. איהר בעזונדער ליכעליכער בריעף, אין וועלכען זי האָט מיר געמעלדעט וועגען איהר הייראַטא, אויס-דריקענדיג טיעפע בערויערונג, וואָס די געענדערטע אומשטענדען און פּלוצלונגע ליכע צווינגען זי צור צוציהען איהר געגעבענעם פער-שפּרעכען — דער דאָזיגער ליכעבר, וואָהרהייטליכער בריעף איהר רער, וואָס האָט געשמעקט מיט פערפיום און האָט געטראָגען די שפּיר רען פון איהרע איידעלע פינגער איז פאַר מיר דאָן געווען אַלס אַ שריפט פון'ם סאַמע טייפּעל.

די פייעריגע שריפט האָט געברענגט מיין צומאַטערטען מח און איך האָב מיט ווילדען צאָרען געטרויסעלט די טהירען פון מיין צעלע און האָב גערופּען, שרייענדיג : „קום ! לאָז מיר בלויז איינקוקען אין

געהאלטען אין איין שרייען וועגען מיין אונשולד און האָב ווילד גע-
פאָדערט מען זאָל מיך גלייך בעפרייען ; איך האָב זאָגאר געקלאַפט
מיט די פויסטען אין טהיר און אין די ווענד, פון וואָס די טהיר און
די ווענד זיינען געבליעבען טויב ווי געווען און נור מיינע הענד האָ-
בען געפיהלט דעם ווייהטאָג. איך געדריינט, אז איך האָב זאָגאר גע-
שלאָגען זיך קאָפּ אן דער וואַנד און פלעג שטונדען-לאַנג בלייבען ליי-
גען אָהן זינען אויף די שטיינערנע דיִלען פון מיין געפענגניס-קאמער ;
און אין פערלויף פון א געוויסער צייט, דערגעהענדיג ביז פערצווייפ-
לונג, האָב איך זיך ענטזאגט פון געברויכען נאָהרונג, ביז וואַנען די
שטריינגע פאָדערונגען פון מיין אָרגאניזם האָבען ניט מנצח געווען
מיינע עקשנות. נאטירליך איז מיין גייסטיגער לעבען געווען אויף
דעמעלבען אופן. איך האָב פערשלאָטען מיינע ריכטער און האָב
געסטראשעט צו נעהמען פון זיי נקמה ; איך האָב ענדליך פערפלוכט
דאָס גאַנצע מענשליכע לעבען, די גאַנצע וועלט, און אפילו דעם הימעל
האָב איך אָנגעהויבען רעכענען פאר איין גרויסער אונגערעכטיגקייט,
פאר אַ מין חוזק-מאכעריי פון מענשען. איך האָב זיך דאָן פערגעסען,
אז אין מיין לאַגע איז אונמעגליך אז אַ מענטש זאָל קענען אונפאר-
טייאיש אורטהיילען ; איך האָב מיט דער זיכערהייט פון אַ יונגען
מענשען, מיט דער שמערצליכער שאַרפקייט פון אַ געפאָנגענעם אָנ-
געהויבען צו פערלייקענען פאָלשטענדיג דאָס לעבען און דעם גרוי-
סען זינען פון לעבען. דאָס זיינען ווירקליך געווען שוידערליכע טעג
און נעכט, ווען אַ פערשטיקטער פון די ווענד, ניט בעקומענדיג קיין
ענטפער אויף קיין איינע פון מיינע פראַגען, האָב איך אונאויפהערליך
ארומגעשפרייזט אין מיין צעלע און האָב איינס נאָך דאָס אנדערע
געשליידערט אין תהום אלע גרויסע ווערטעהען, וועלכע דאָס לעבען
האָט אונז געשיינקט : פריינדשאַפט, ליבע, שכל און יושר.
איך קען זיך בלויז אייניגע-רמאססען פערענטפערען דערמיט,
וואָס אין יענע ערשטע און שווערסטע יאָהרען האָט געטראָפּען אַ
גאַנצע רייהע פון פאָסירונגען, וועלכע האָבען שרעקליך געווירקט אויף
מיין פערשטאנד. איך האָב זיך דאָן מיט טיעפער ערביטערונג דער-
וואוסט, אז דאָס מיידעל, וועמעס נאָמען איך וועל דאָ ניט אָנרופען
און וועלכע האָט געדארפט ווערען מיין פרוי, האָט געהייראט מיט
אן אנדערען. זי איז געווען איינע פון די ווייניגע, וועלכע האָבען גע-

טראָגען איבער מיין קאָפּ און וואָס האָבען ווייס געמאַכט מייןע האָר, קענען ניט פערטויבען יענע לייכטע אויפגענונג, וועלכע איך פיהל ווען איך דערמאָהן מיך אויף יענע מינוטען, ווען עס האָבען זיך מיט אַ סקריפּעריי פון די פערראָסטע זאָויעסעס געעפענט און דערנאָך זיך אויף אייביג פערמאַכט הינטער מיר דיעזע אימה'דיגע טהירען.

ניט האָבענדיג קיין ליטעראַרישען טאַלאַנט, וואָס איז אייגענמייַד ליך אַ נאַטירליכע אייגענשאַפט אויסצוטראַכטען, ליגען זאָגען, וועל איך זוכען פאַרצושטעלען פאַר מיין גוטעריגען לעזער וואָס איך בין געווען אין יענער לאַנג פערלאָפענער צייט.

שטעלט זיך פאַר אַ יונגען מאַן פון זיעבען-און-צוואַנציג יאָהר, ווי איך האָב שוין איין מאָל אויבען דערמאָהנט, מיט אַ ניט איינגעהאַל־טענער נאַטור, אַ פעהיגער אויף שאַרפע ווענדונגען, אַ טרוימער, ווי אַלע יונגע זיינען, אַ זעלבסט־ליעבענדער, און אזא וועלכער ווערט בעליידיגט פון יעדער קלייניגקייט און שפּרינגט אויף ביי יעדער מינדעסטער געלעגענהייט, מיט אַ היציגער נייגונג צו לייזען וועלט־פּראָבלעמען, מיט אנפּעלע פון מרה־שחורה, וועלכע פערבייטען זיך אויף לעבען אַזעלכע ווילדע אנפּעלע פון שמחה. דאָס אַלעס האָט צוגעגעבען דעם יונגען מאַטהעמאַטיקער אַ שוואַנצענדען כאַראַקטער פון אַ טרויעריגער און שאַרפּער דיסחאַרמאַניע. אזאַ בין איך דאן געווען.

איך רעכען פאַר ניט איבעריג צו דערמאָהנען אויך, אז איך בין צו אַלעם דעם געווען נאָך זעהר גדלות'דיג ביי זיך — דאָס איז אַ פאַמיליען־פעהלער, וועלכען איך האָב גע'ירש'נט פון מיין מאַמען, און דיעזער כאַראַקטער־צוג האָט מיר אָפט געשטערט צוצוהערען זיך צו די עצות פון געניטערע און עלטערע מענשען. דערצו בין איך נאָך געווען אַ גרויסער עקשן אין אויספיהרען מייןע צוועקען — אן אייר־גענשאַפט, וועלכע איז ניט קיין שלעכטע אייגענטליך, וועלכע ווערט אָבער געפעהרליך אין יענע פעלע, ווען דער געשטעלטער צוועק איז ניט גענוג דורכגעטראַכט און בעגרינדעט.

און דאָרום האָב איך אין די ערשטע טעג פון מיין געפאנגענשאַפט געפיהרט זיך ווי אַלע יענע אונזיניגע מענשען, ווען זיי פאַלען אַריין אין טורמע. איך האָב הויך, און זעלבסטפערשטענדליך אומזיסט,

אין מיינע כתבים בענוצען אָפט, אויף וויפיעל דאָס וועט זיין נויט-ווענדיג, מיט מיין „טאגע-בוך פון א געפאנגענעם“ וועלכער איז דעם לעזער ניט בעקאנט. די פולע פערעפענטליכונג אָבער פון מיין טאגע-בוך רעכען איך פאר צו פריהציטיג און אפשר זאָגאר פאר גע-פעהרליך. איך האָב איהם אָנגעהויבען צו שרייבען נאָך אין מיין פרי-הער יוגענד, אין דער צייט פון שרעקליכע ענטווישונגען, ווען אלע האָפנונגען און דער גאנצער גלויבען זיינען אין מיר צושמעטערט גע-וואָרען, און ער אטהעמט מיט דער טיעפסטער פערצווייפלונג. פלע-צער-ווייז קען ער דיענען אלס עדות, אז זיין פערפאסער איז געווען אין א צושטאנד, אויב ניט פון פולער משוגעת איז יעדענפאלס גאנץ נאָהענט דערפון. און אויב מיר ווייסען ווי אנשטעקענר עס איז אַזא קראנקהייט, וועט דאן פאר אונז גאנץ פערשטענדליך זיין פאר וואָס איך מוז מיט דער בענוצונג פון מיין טאגע-בוך זיין זעהר פאָר-זיכטיג.

א, בליהענדע יוגענד! מיט טרעהרען אין די אויגען דערמאהן איך זיך אויף יענע רייכע חלומות, יענע געוואלטע פאנטאזיען און שטרעבונגען, יענע ברויענדע קרעפטען — אָבער איך וואָלט ניט וועלען דו זאָלסט זיך אומקעהרען צוריק צו מיר, דו בליהענדע יוגענד! בלויז ווען מיר בעקומען שוין גרויע האָאַר, דאן קומט צו אונז דער קלאָהרער שכל און די גרויסע פעהיגקייט פון אונליידענר שאפטליכער בעאַבאכטונג, וועלכע מאַכט אלע אַלטע לייט פאר פילאָ-זאָפען, און זאָגאר פאר חכמים.

2.

יענע פון מיינע גוטהערציגע בעזוכער, וועלכע טהוען מיר אָן די עהרע מיט דעם וואָס זיי דריקען אויס זייער ענטזיקונג, און אפילו — זאָלען זיי מיר מוחל זיין דיעזע קליינע אונבעשיידענהייט — אפילו פערעהרונג פון מיין קלאָהרען שכל, קענען זיך קוים פאָרשטעלען, וואָס איך בין געווען, ווען איך בין אריינגעבראכט געוואָרען אַהער אין טורמע. די צעהנדליגע יאָהרען, וואָס האָבען זיך אַריבערגע-

אמת, אויס אכטונג צו וועלכען איך דערלעב מיינע לעצטע יאָהרען אויף דער ערד.

דער איינצלענער צוועק, וואָס בעוועגט מיך צו שרייבען דיעזע כתבים, איז כדי צו ווייזען דעם גוטען לעזער, ווי אין די שווערסטע אומשטענדען, ווען עס בלייבט, דוכט זיך, קיין פלאץ ניט, ניט פאר האָפענונג ניט פאר לעבען, קען דאָך דער מענטש, אלס אַ העכער־רעם וועזען, וואָס בעזיצט אַ שכל און אַ רצון, געפינען ביידע זאכען, אי האָפענונג אי לעבען. איך וויל ווייזען, ווי אַ מענטש, וואָס איז פער אורט הייליג צום טויט, האָט מיט פרייע אויגען אַ קוק געטהאָן אויף דער וועלט דורך דעם גראטען־פענסטער פון זיין תפיסה און האָט ענטדעקט די גרויסע צוועקמעסיגקייט, האַרמאָניע און שעהנהייט — און עס מעגען זיך שעהמען יענע אונזיניגע מענטשען, וועלכע לעבען אין פרייהייט, פערגעניגען און גליק און פערלוימדען שענדליך דאָס לעבען.

מאָכע פון מיינע בעזוכער מאַכען מיר פאָרוואַרף אין גדלות און פרעגען פון וואַנען האָב איך זיך גענומען דאָס רעכט צו לעהרנען אנדערע און פרעדיגען: זיי זיינען אזוי אכזריש אין זייער שוואכען דיינקען, אז זיי וואָלטען וועלען פעריאָגען דעם שמייכל פון'ם פנים פון אַ מענטשען, וועלכער איז אויף אייביג איינגעשפאָרט אין געפענענע נים אלס מערדער. ניין — עס וועט ניט אַראָב פון מיינע ליפען דער גוט־ווינשענדר און מונטערער שמייכל, וואָס איז אַן עדות פון אַ ריינעם און אונפערפֿלעקטען געוויסען, און עס וועט ניט פער־פינסטערט ווערן מיין נשמה, וועלכע איז אָהן פחד דורכגעגאנגען דורך די קלאַמערען פון לעבען און האָט מיט דער מעכטיגער ערהויבונג פון'ם ווילען אריבערגעטראָגען מיך איבער יענעם שרעקליכען תהום, וואו אזוי פיעל גבורים האָבען געפונען אַ העראָאישען, אָבער ליידער אַ פרוכטלאָזען טויט. אויב דער טאָן פון מיינע כתבים וועט זיך אויס־ווייזען פאר'ן ווערטעהען לעזער אלס צו זיכער, איז דאָס ניט דער־פאַר חס וחלילה, ווייל מיר פעהלט בעשיידענהייט, נור דערפאַר, ווייל איך בין פעסט איבערצייגט אז איך בין גערעכט און ווינש צו זיין ניצליך פאר אנדערע אויף וויפיעל מיינע שוואכע כחות זיינען ביכולת.

איך מוז זיך אָבער דאָ גלייך ענטשולדיגען, אז איך וועל זיך

אײך געדיינק נאָך עד היום יענע איבערראשונג, וועלכע אײך האָב געפיהלט מיט פחד, ווען אײך האָב אונערווארטעטערהייט גע- מאַכט די פאָלגענדע ענטדעקונג : זאָגענדיג דעם אמת בריינג אײך אַ מין פערבלענדונג אויף די מענשען און זיי פאלען אַריין אין טעות'ן, דאָס הייסט, אַז אײך נאר זיי אָב דערמיט ; זאָגענדיג אָבער ליגען, עפען אײך זיי די אויגען, אַז זיי זאָלען דערוועהן דעם ווירקליכען אמת. אײך האָב נאָך דאָן ניט פערשטאנען, אַז מיט מיין אונערווארטעטער ענטדעקונג, ווי ניוטאן'ס ענטדעקונג מיט זיין בעריהמטען עפעל, האָב אײך ערפונען יענעם געזעץ, אויף וועלכען עס איז געבויט די גאנצ- צע געשיכטע פון מענשליכען דיינקען, וועלכער זוכט ניט דעם אמת, וואָס איז אונמעגליך צו וויסען, נור דאָס וואָס עס שיינט צו זיין אַלס אן אמת, דאָס הייסט, די האַרמאָניע צווישען דאָס זעהבארע און דיינקבארע אויפ'ן גרונד פון שטריינגע געזעצע פון לאַגישען דיינקען. און אנשטאט דעם וואָס אײך זאָל זיך פרעהען מיט מיין ענטדעקונג, האָב אײך מיט אַ נאאיווער פערצווייפלונג פון א יונגען מענשען אויס- געשריען : „וואו זשע איז דער אמת אין דיעזער וועלט פון גע- שפענסטער און שקרים ? וואו זשע איז דער ריינער אמת !“

אײך ווייס אַז איצט, ווען מיר איז בלוז געבליעבען צו לעבען נאָך אַ וועלכע ניט איז פינף אָדער זעקס יאָהר, וואָלט מען מײַך לייכט געקענט בעגנאָדיגען, ווען אײך זאָל דערלאנגען אַ בקשה וועגען דעם, אָבער שוין אַ חוץ דעם וואָס אײך בין געוועהנט געוואָרען צום גע- פענגניס־לעבען און אנדערע וויכטיגע אורזאכען, וועגען וועלכע אײך וועל ריידען שפעטער, האָב אײך פשוט קיין רעכט ניט צו בעטען בע- גנאָדיגונג און דערמיט שטערען דעם נאַטירליכען גאנג פון זאכען און דעם געזעצליכען און פאָלשטענדיג גערעכטען אורטהייל. אײך וואָלט בשום אופן ניט וועלען, אַז מען זאָל צו מיר צופאַסען די ווערטער „אַ קרבן פון אַ געריכטליכען טעות“, ווי עס האָבען זיך ליידער אויסגע- דריקט מאַנכע פון מיינע גוטטהערגיגע בעזוכער. אײך ווידערהאָל, אַז קיין טעות איז ניט מעגליך דאָרט, וואו צו פערדאנקען געוויסע פאק- טען, קומט דער נאָרמאַלער און ענטוויקעלטער מח צו איין און איינציג- גען שלום.

אײך בין מיט רעכט פעראורטהיילט געוואָרען, הגם אײך בין ניט בעגאנגען קיין פערברעכען — אַזוי איז דער פשוט'ער, קלאָהרער

וואָס איז דערנאָך פערביטען געוואָרען אויף לעבענסלענגליכע געפענג-
 נים אין איינצעלהאפט. עס איז פשוט געווען אזא אונגלייכער צו-
 פאל, צו פערדאנקען פערשיעדענערליי קלענערע און גרעסערע אומ-
 שטענדען, צו פערדאנקען מיין דונקעלען שווייגען און אונקלאָהרע
 ווערטער, וואָס איך, דער אונשולדיגער האָב אויסגעזעהען פאר אלע-
 מען אלס דער מערדער. און עס וועט זיין א גרויסער טעות, ווען
 עמיצער וועט מיינען אז איך האָב עפעס געגען מיינע שטריינגע ריכ-
 טער. ניין, זיי זיינען געווען פאָלשטענדע גערעכט, פאָלשטענדיג
 גערעכט. אלס מענשען, וועלכע קענען אורטהיילען וועגען זאכען און פא-
 סירונגען לויט ווי זיי זעהען אויס, און האָבען ניט די מעגליכקייט
 אריינצודרינגען אין די בעהאַלטענע סודות פון זאכען, האָבען זיי ניט
 געדארפט און ניט געקענט אנדערש האַנדלען. עס האָט שוין אזוי אונ-
 גלייכליכערווייז פאסירט, אז דער אמת וועגען מיינע האַנדלונגען האָט
 אויסגעזעהען ווי אַ מיאוסער, געמיינער שקר, און דעם אמת האָב
 איך בלויז אליין געוואוסט. און ווי זאָנדרבאַר דאָס זאָל ניט אויס-
 זעהען פאר מיין לעבענסווירדיגען און ערענסטען לעזער, האָב איך
 נ י ט ד ו ר ד ז אָ ג ע ז ד ע ס א מ ת , נ ו ר ד ו ק א
 ד ו ר ד ז אָ ג ע ז ל י ג ע ז ג ע ק ע נ ט ב ע ו ו י י ז ע ,
 א ז א י ד ב י ז א ו נ ש ו ל ד י ג . ווען איך האָב דערנאָך,
 שוין זיצענדיג אין געפענגניס, נאָך אַמאָל צונומען און איבערגע-
 טראַכט אלע איינצעלהייטען פון דעם פערברעכען און פון דעם פראָצעס
 און האָב זיך געפרופט פאָרשטעלען, ווי איך וואָלט געהאַנדעלט ווען
 איך וואָלט געווען איינער פון די ריכטער, בין איך יעדען מאָל גע-
 קומען צו דער איבערצייגונג, אז איך וואָלט אויך געמוזט קומען צום
 שלום, אז איך בין דער שולדיגער. דאן אָבער, בעת דעם פראָצעס,
 האָב איך אויפגעטהאָן אַ זעהר אינטערעסאנטע און בעלעהרענדע אר-
 בייט : איך האָב אין גאַנצען אוועקגעלייגט אן אַ זייט די פראגע ווע-
 גען אמת און ליגען ; איך האָב בלויז גענומען די פאקטען און ווערטער
 און האָב זיי אויף אזא אופן קאָמבינירט, ווי קינדער בילדען אַ בנין
 פון קלעצערך, אזוי אז הגם די פאקטען און ווערטער גופא זיינען
 געווען פאָלש, זיינען זיי אָבער אזוי געווען צונויפגעשטעלט, אז מיין
 ווירקליכע אונשולד זאָל דורך דעם בעוויזענען ווערען קלאָהר און
 זיכער.

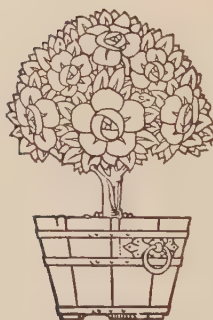
מיינע כתבים

1. .

איך בין דאן אלט געווען זיבעצן-און-צוואנציג יאָהר, איך האָב נור-וואָס מיט ערפּאָלג געענדיגט מיין ווערק אום צו בעקומען דעם דיפּלאָם אלס דאָקטאָר פון מאטעמאטיק — ווען מען האָט מיך אין מיטען נאכט צוגענומען און אריינגעשליידערט אַהער אין טורמע. איך וועל זיך דאָ ניט נעהמען גענוי דערצעהלען וועגען דעם שוידערליכען פערברעכען, אין וועלכען מען האָט מיך בעשולדיגט: עס גיבען אזעלכע פאַסירונגען, וועלכע עס איז בעסער אז מענשען זאָלען ניט געדיינקען, זאָלען ניט וויסען, כדי זיי זאָלען ניט דערפיהלען אן עקעל געגען זיך גופא; אָבער מסתמא געפינען זיך נאָך אין לעבען מענשען וועלכע געדיינקען יענעם שרעקליכען פראָצעס פון דעם „מענ-שען-חיה“, ווי מיך האָבען דאן די צייטונגען אָנגערופען. זיי גע-דיינקען נאָך געוויס, ווי די גאַנצע געבילדעטע געזעלשאַפט פון לאַנד האָט אין איין קול געפאָדערט טויט-שטראף פאר דעם פערברעכער, און בלויז דעם בעזונדערען חסד פון דעם דעמאָלטיגען קאָפּ פון דער רעגירונג האָב איך צו פערדאנקען דעם פאַסט, וואָס איך לעב און שרייב איצט דיעזע ציילען אלס מוסר השכל פאר שוואַכע און אונ-ענטשלאָסענע מענשען. איך וויל בלויז זאָגען קורץ: מיין פאָטער, מיין עלטערער ברודער און אַ שוועסטער זיינען בעסטיאליש ערמאָר-דעט געוואָרען, און דעם דאָזיגען פערברעכען האָב איך יאָכבי בע-גאנגען כדי צו בעקומען אן אונגעהויער גרויסע ירושה.

איך בין איצט שוין אן אלטער מאַן, וועל באַלד שטאַרבען און איהר האָט קיין שום גרונד ניט צו צווייפלען אין מיינע רייד, ווען איך וועל אייך זאָגען, אז איך בין געווען לחלוטין אונשולדיג אין דער שוידערליכער רציחה, פאר וועלכע די צוועלף עהרליכע און גע-וויסענהאַפטע ריכטער האָבען מיך איינשטימיג פער'משפט צום טויט,

קאטשערין צוגעפרעכט די ליפען צום ברוינעם קלייד, און זיין דין
פאסיקעל, וואָס ער האָט געהאַלטען צווישען די ליפען און דער
פאַרזיכטיגער האַנד, איז ניט געווען קיין גראָב און שטויביגע שטי-
קעל ביליגער שטאָף, נור עס איז געווען דאָס ריינע און ליכטיגע,
צוליעב וועלכען עס לוינט זיך צו לעבען אויף דער וועלט.
עס איז געקומען אויך קאטשערין'ס יום-טוב.

דעל'ס שולטער און א שעפצע געטהאָן, אויסציהענדיג די ליכט :

— פאר'ן ערלייזער !

זי האָט ניט איינגעהערט, ווייל זיין קול איז געווען טויב און האָט געציטערט, האָט מיט א פראגע אויפגעהויבען פריינדליך איהרע געדיכטע וויהעס און האָט נאָהענטער צוגעבויגען דעם אויער. און אזוי פיעל ריהרענדער צוטרויליכקייט איז געווען אין דיעזער פראָס-טער בעוועגונג, אז זי האָט מיט אן אָנבעקאנטער, וואונדערליכער קראפט פערניכטעט די וואַנד, הינטער וועלכער, פערפרעמדט פון מענשען און דער וועלט, עס האָט זיך געמאַטערט אן איינזאמע נשמה. כוואַלעס פון וואונדערליכע פרייד, דורכזיכטיגע, ליכטיגע כוואַל-ליעס האָבען זי אונטערגעכאַפט און זי אוועקגעטראָגען, און די נשמה איז געווען גליקליך אין איהר אָנבעהילפליכקייט. איבערגעבענדיג די ליכט מיט א ציטערענדער האַנד, איז קאטשערין געפאלען אויף די קניע — און די וועלט האָט פערלָאָרען פאר איהם איהר ווירקליכ-קייט. ער האָט ניט פערשטאַנען, וואָס ער איז, ווער עס שטעהט נעבען איהם און וואָס מען זינגט דאָרטען און פון וואַנען עס גיסט זיך אויף איהם אזוי פיעל ליכט. ער האָט ניט געוואוסט, וועגען וואָס ער וויינט מיט אַזעלכע ביטערע און אַזעלכע גליקליכע טרעהרען, און ער האָט פערשעהמט בעהאַלטען, קינדערש פערשטעלענדיג מיט די הענד דעם פנים. ער האָט זיך געפיהלט אזוי גוט און בעקוועם ביי די מענשליכע פיס, וואָס האָבען איהם פערשטעלט פון אַלע זייטען. אַלעס, וואָס עס האָבען געזעהען זיינע אויגען און וואָס עס האָט געפיהלט זיין גייסט, האָט זיך צוזאמענגעגאַסען אין איין מעכטיגען און האַרמאָנישען אַקקאָרד : אי זי, דיעזע ליכע און ריינע מיידעל, צו וועלכער עס איז אן אימה זיך צוצוריהרען, ווי צו א הייליגקייט, אי דער ברענענדער אומעט פאר זיין אייגענע זינדיגקייט און שלעכט-קייט, אי א האַרצרייסענדער ליידענשאַפטליכער געבעט נאָך א ניי און ליכטיג לעבען. עס איז ניט געווען קיין פרייד אין דיעזען וואונ-דערליכען ליעד פון אן ערוואכטער נשמה, אָבער פאר איין ריינעם, ביינקענדען קלאנג פון דיעזען ליעד האָט מען געמעגט אוועקגעבען די גאַנצע פרייד, וואָס די גרענצלאָזע וועלט פערמאָגט. און קאטשערין האָט געוויינט, און יעדע טרעהר האָט געבלישטשעט אין זיין נשמה, ווי א קאָסטבארער שטיין. מיט א שרעקעדיגער צערטליכקייט האָט

דאווענדע זיינען ניט געווען קיין אויפגענדע פערשיעדענפאר-
ביגע און העלע יום־טוב קליידער און נור אויף זייערע פנים'ער האָט
געשיינט דער יום־טוב, דער זעלבער גוטער און שטילער יום־טוב,
וואָס אין דער הויף. רוקענדיג זיך פאַרזיכטיג צו דער וואַנד, האָט
קאטשערין בעמערקט אַ מיידעל אין זיינע יאָהרען, און אין אַ דונקעל-
ברוינעם גימנאָזיסטישען קלייד, און ער האָט זיך אוועקגעשטעלט
הינטער איהר. זי האָט לאַנג ניט בעמערקט זיין צודרינגליכען בליק,
אַבער דערנאָך האָט זי זיך אומגעקעהרט און האָט איהם בעגריסט
מיט'ן קאָפּ, ווייל זיי זיינען געווען בעקאנט, און זי האָט פריינדליך
און ליבעליך אַ שמייכל געטהאָן. קיין בוש און קיין נייגעריגקייט
האָט ער ניט געזעהען אין דעם בליק פון איהרע קלאָהרע אויגען, און
איהר שמייכל איז געווען אזוי פראָסט, צוטרויליך און ליבע, ווי
איהר גאנצער יונגער, שענהער פנים. די צוטרויליכקייט און פראָסט
קייט האָט מען געקענט מערקען אין דעם, ווי זי האָט לאַנגזאָם אויפ-
געהויבען איהרע געדיכטע וויהעס, אין דער דורכזיכטיגער און ריי-
נער געזיכטס־פארב, אַבער בעזאָנדערס האָט זיך קאטשערין אויפ-
געזעהען אין די פראָסטע און נאָטור־ליעבליכע רינגלאַך פון די דונ-
קעלע האָר, וואָס האָבען זיך געהויבען פון דעם ווייסען נאָקען.

און עס האָט זיך אויסגעוויזען קאטשערין'ען, אַז אזוי האָט מאַקע
בעדארפט געשעהען: אַז ער זאָל קומען אהער און זיך שטעלען גע-
בען איהר, און אנדערש האָט גאָר ניט געקענט זיין. אימיצער האָט
לאַנג און שווער אַ זיפֿן געטהאָן הינטער קאטשערין'ען, אימיצענס
תפילה האָט אַריינגעדורנגען אין זיין אויער, און ער האָט געקוקט
אויף די בימה, וואָס איז געווען פערצויגען מיט רויך און האָט בלייב
געבלישצט, ער האָט געקוקט אויף די רינגלאַך האָר, און אויף
די ווייסע, צארטע האַנד, וואָס האָט אַלכעוועגליך געהאַלטען די
ליכט, און ער האָט ניט פערשטאַנען, וואָס עס הויבט זיך אזוי הייס
אין זיין ברוסט. אימיצענס האַנד האָט פאַרזיכטיג אָנגעריהרט זיין
שולטער און האָט אויסגעצויגען צו איהם אַ ווייס ליכטעלע, וואָס איז
געווען אַרומגענומען מיט אַ דין גאָלדען פאַסיקעל.

— פאר'ן ערלייזער! — האָט אַן אונבעקאַנטער קול שטיל גע-

בעטען פייער.

קאטשערין האָט אויך אזוי פאַרזיכטיג אָנגעריהרט דער מיי-

הויכע און שמאלע טרעפ. עס האָבען געסקריפעט די טרעפלאך אונ-
טער די שווערע טריט, און קאטשערין האָט זיך מיט איין האַנד גע-
האַלטען פאר'ן גליטשיגען שטאַנג און די צווייטע געהאַלטען אויסגע-
צויגען פאר זיך; און ער האָט געטראכט, ווי שטיל און געהיימניס-
פול דאָ איז און ווי פערשידען פון דעם, ווי ניט ווייט אונטען דא-
ווענט אַ המון פון טויזענדער און מען זינגט הייליגע תפילות.

אָבער אַט האָט אַ צארט ווינטעלע פון פריהלינג-נאַכט אַ בלאָז
געטהאָן אויף זיין קאָפּ, און ער האָט דערזעהען נעבען זיך די מע-
שענע, שווייגזאַם רהענדע פערזעהענישען, און אונטען די פלאַטשי-
גע דעכער פון הייזער, אַזוי ווי זיי וואָלטען געלעגען אויף דער ערד.
אויף די אייזערנע עקען פון די דעכער האָבען געברענט לאַנטערנעלאַך
און זייער פלאם האָט זיך געבויגען פון'ם שטילען ווינטעל, וועלכען
נור זיי האָבען געשפירט. און אויף ווי ווייט דער בליק האָט געקענט
כאַפּען, האָט ער געזעהען נור רהיג-שווייגענדע גלאַקען-טהורעמס
און פייערלאַך פון לאַנטערנעס, וואָס האָבען אַרויסגעקלעטערט אַזוי
הויך, ווי שטערן. דאָ איז אויך געווען יום-טוב, אָבער אַן אנדער
יום-טוב — אַ רהיגער, פייערליכער און צארטער, ווי די לאַשצענדע
פריהלינגס-לופט. דיעזער יום-טוב האָט ניט געמאַטערט קאטשערניען,
האָט איהם ניט גערייצט מיט זיין העלען פייער און רוישיגער פרייד,
נור ער איז אַריינגעדונגען צו איהם אין ברוסט, אַזא פריינדליכער
און שטילער אַז עס איז איהם ווארעם געוואָרען אויפ'ן הארצען. און
ווען קאטשערין האָט אָנגעריהרט מיט דער האַנד דעם קאַלטען עק פון
גלאַק, האָט ער אַרויסגעגעבען אַ שטילען און עטוואָס טרויעריגען
קלאַנג, וואָס האָט ניט אויסגעזעהען אַזוי שרעקליך און אכזריות'דיג,
ווי אונטען. אַזוי ווי זיין מעשענע ברוסט וואָלט אויך מיער געוואָרען
פון די שטורמיגע קלאַנגען פון רוישיגער פרייד.

פערטראכט און מיט אַ ווייכע הארץ האָט זיך קאטשערין אַראָב-
געלאָזט פון טהורעם און איז אַריין אין קלויסטער, וועלכער איז איהם
געוואָרען נאָהענט און טהייער, ווייל פון אלע קלויסטערס האָט ער
איינער איהם בעגעגענט אַזוי פריינדליך און גוט. עס איז וואהר-
שיינליך געווען אַן אַרימע געגענד, אָדער אפשר זיינען אלע גוט-
געקליידעטע, רייכע לייט געשטאַנען נאָהענטער צו דער בימה און
צו גאָט, ווי זיי האָבען געמיינט, אָבער אין דעם ענגען המון פון

דערזעלבער פרעהליכער, שאלענדער שפראך. און נור קאטשערין האָט ניט פערשטאנען דיעזע שפראך און עס האָט איהם געמאָטערט דאָס משונה'דיג בעוואוסטזיין פון איינזאמקייט.

און קאטשערין האָט פערלאָזען די גימנאזיע מיט איהרע פייערען און איז אוועק זוכען רוהע אין די פינסטערע גאסען. אָבער וואו ער איז געגאנגען, האָט ער אומעטום בעגעגענט שטראהלענדע קירכען, און געבען זיי האָט זיך רוישיג געשפארט דער המון, און דורך די פענסטער־שויבען האָט ער געזעהען יונגע און אַלטע געזיכטער אָהן קנייטשען, און קעפּ, וואָס האָבען זיך לאנגזאם געבויגען אין תפילה. קיין קלאנג איז ניט דורך די דיקע שויבען, און דיעזע שטומע רייהע פון שיינענדע געזיכטער, וואָס האָבען געצימערט אין א גע־פיהל פון אייניגקייט מיט גאָט, האָט געוואָרפען אן אימה אויפ'ן יונגען אויסווארף. אזוי איז ער געגאנגען פון איין קירכע צו דער צווייטער, האָט אומעטום אריינגעקוקט אין די פענסטער און האָט געזעהען דיעזעלבע געבויגענע קעפּ און שעפצענדע ליפּען. און אַלץ משונה'דיגער האָט זיך קאטשערין געפיהלט. עס האָט זיך איהם אויס־געדוכט, אז דיעזעלבע קירכע מיט דיעזעלבע מענשען וואקסט יעדע וויילע אויס פאר זיינע אויגען און פערשטעלט איהם דעם וועג, און דונערט מיט איהרע פייעריגע פענסטער, מיט אַלע איהרע ביזע, מעכ־טיגע גלעקער :

— פערפלוכטער ! פערפלוכטער !

און ווען קאטשערין האָט זיך דערמאהנט אן זיינע יסורים פון דעם וואָס מערקלאָוו איז ניט געקומען און האָט איהם פערראטהען, האָט ער פערשטאנען ווי אונבעדייטענר און שוואַך דיזע יסורים זיינען אין פערגלייך מיט דיעזער אימה פון איינזאמקייט און פערוואָרפענ־הייט, וואָס האָט בעהערשט זיין נשמה. און אַלץ מעהר רעטזעלהאפט און שרעקליך איז געוואָרען דער יום־טוב, וועלכען ער האָט שוין אר־מעטום געזעהען, אָבער ער האָט איהם ניט געפיהלט און ניט פער־שטאנען. די גרויזאם־פרעהליכע גלאַקען, וואָס האָבען איהם פון אַלע עקען פון דער פינסטערער שטאָרט געשיקט קלאָות און חוזק, זיינען אנשוויגען געוואָרען, און גאנץ מאשינאַל האָט קאטשערין אָנגע־הויבען קריכען צוזאַמען מיט אנדערע מענשען אויף עפעס אַ גלאַך־קע־טהורם. א געזיכטער חשך האָט איהם אַרומגעכאַפט אויף די

זייער פרייד, וואָלט שוין אַרויס אָדער געזאָלט יעדע מינוט אַרויס פון די ברעגעס.

קאטשערין האָט געפיהלט, ווי עס הויבען זיך אַלץ העכער און העכער אַרום איהם די כוואָליעס פון ליכטיגער פרייד, און ווי די מענער שטענדיג פערבלינען זיך אין איהר. ער האָט זיך צוגעהערט צו די גע- שפרעכען; ער האָט אַריינגעקוקט אין די פנים'ער, האָט זיך צו- פרעגט ביי די לאַכענדע אויגען — און אַלעס אין זיי איז געווען ניי, אונבעקאַנט און פרעמד. די אַלטע בעקאַנטע געוועהנליכע פראַזען האָבען געקלונגען זאָנדערבאַר-פרעהליך און זאָגאַר, אַזוי ווי קלוג. מענשען האָבען זיך בעגעגענט, האָבען געשטייכעלט, האָבען זיך בעגריסט, און עס האָט אויסגעזעהען, ווי אַ קוש. ביים וואַרעמען שיין פון די ליכט, וואָס האָט זיך געגאָסען פון אַלע זייטען, האָבען זיך פערגלעט די קנייטשען אויף די געזיכטער, און מען האָט זיי ניט געקענט דערקענען, און אין די אויגען האָט געשיינט אַ ניי פיער'ל: אפשר איז עס געווען דער אבשיין פון די ליכט, און אפשר דער אבשיין פון אַן אינערליכען ליכט. אַלץ העכער און העכער איז בער קאטשערין'ס קאָפּ האָבען זיך געהויבען די כוואָליעס פון רוישיגער און שמחה'דיגער פרייד, אָבער קיין איין טראָפען איז ניט אַריין צו איהם אין ברוסט און האָט ניט ערפרישט זיינע ליפען, וואָס זיינען פערטריקענט געוואָרען פון דורשט. און אַזוי ווי דאן אין קלאַס האָט אַ שיין געטהאָן דאָס בעוואוסטזיין פון זיין איינזאַמקייט און האָט בעלויכטען דעם שוואַרצען אַבגרונד, וואָס האָט אַבגעטהיילט דיזען מרהשחורה'דיגען בלאַנדזשענדען מענשען פון דער גאַנצער וועלט און אַלע אַנדערע מענשען.

— יום-טוב . . . ווי שרעקליך דאָס איז — יום-טוב, — האָט געשעפּצט קאטשערין און איז אַבגעטראָטען פאַר די שפּאַרענדע פרעהליכע, צופריעדענע מענשען, וועלכע האָבען אַזוי פריינדליך געקוקט אויף איהם, אָבּוואָהל זייערע נשמות זיינען געווען אַזוי ווייט פון איהם. און מיט אַן אימה, וועלכע פלעגט איהם אַזוי לייכט בע- הערשען, האָט זיך קאטשערין מיט אַ מערקווירדיגער דייטליכקייט פאָרגעשטעלט, אַז ער איז עפעס אַן אויסוואָרף, אַ קין, אויף וועל- כען עס ליגט דער שטעמפּעל פון אַ פערשאַלטענעם. די גאַנצע וועלט פון לעבעדיגע מענשען און נישט-לעבעדיגע זאָכען האָט גערעדט מיט

נאָהענט, און, אַרויסגעהענדיג פון הויז, האָט קאָטשערין ווידער דערשפּירט דעם זיסען געפיהל פון ערוואַרטונג. פון אומעטום זיינען מענטשען געגאַנגען אין קירכע, און דאָס קלאַפּען פון אונגעחליגע פיס האָט זיך געטראָגען איבער דער שטילער גאס, און עס האָט גע-שיינט, אז אַלע איבעריגע קלאַנגען זיינען אָבגעשטאַרבען. זקנות האָבען לאַנגזאַם און שווער געשארט מיט די פיס, האָבען זיך אַלע וויללע אָבגעשטעלט און געזיפצט; מיט אַן אָפטען, שנעלען טראָט זיינען געגאַנגען די קינדער, און האַרט און פעסט האָבען געקלאַפט איבער די שטיינער די פיס פון די ערוואַקסענע. און אַן אונגעוועהנ-ליכע האַסטיגקייט האָט זיך געפיהלט אין דעם, ווי דער המון האָט געשטרעבט פאַראויס צו עפעס, וואָס איז אונבעקאַנט, אָבער שמחה'דיג. מען האָט זאָגאַר ניט געהערט קיין געשפרעכען, אַזוי ווי די מענטשען וואָלטען מורא געהאַט צו פערלירען אפילו איין מינוט און פערשפּעטיגען; קאָטשערין האָט אָנגעהויבען געהען שנעלער און, וואָס מעהר ער האָט אנדערע אַריבערגעיאָגט, אַלץ מעהר האָט ער זיך געאַילט.

אָט איז שוין די גימנאַזיע. אין דעם גרויסען זאַל, אין וועלכען די גימנאַזיסטען האָבען פערבראכט צווישען און אין די פרייע שמונ-דען, זיינען געשטאַנען אין רייהען קוילעטשען און נעבען יעדען האָט געברענט אַ ליכט. דאָ האָט מען ניט געקענט הערען די קירכען-דיענסט, אָבער די דיענסטען, וואָס זיינען געשטאַנען ביי די קוין-לעטשען, האָבען זיך גע'צלם'ט. איבער די קאָרירדאָרען האָט אַרומ-געשפּאַצירט אַ געדיכטער און פערשיעדענפאַרביגער המון פון גימנאַ-זיסטען אין יוניפאָרמען און פרייליינס אין ווייסע און קאָלירטע קלייד-דער; און עס איז געווען זעהר זאָנדערבאַר צו זעהען די עזע פרעמדע, פּרעהליכע, רעדעוודריגע מענטשען אין די קאָרירדאָרען, וואו אַלעס איז פריהער געווען אַזוי שטרענג און ווירדיג, און וואו עס זיינען אַרומגעגאַנגען לעהרערס אין פראַקען און מיט זשורנאַלען. און אַלע שפּאַצירענדע האָבען געלאַכט, גערעדט, און אויף אַלעמענס געזיכ-טער האָט געשיינט אַ פרייד — מן הסתם איז שוין פאַר זיי געווען יום-טוב. אַזוי ווי עס וואָלט שוין געשעהען עפעס אונגעוועהנליך-שמחה'דיגעס, אָדער עס קומט יעצט פאַר, און די מענטשען קוקען זיך צו. אַזוי ווי דער טייך, פון וועלכען די מענטשען האָבען ערוואַרט

עם האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ אין טהיר.
— קאַליא, און דו וועסט דען ניט געהען אין קירכע ? —
האָט זיך דערהערט דער מוטערס קול.

קאטשערין האָט האַסטיג אַ כאַפּ געטהאָן די פּלאַט מיט'ן וויין
און די גלעזלאַך און האָט זיי אויף די שפיט'ן פינגער צו געטראָגען
צום פענסטער. דערנאָך איז ער צוגעגאנגען צו דער טהיר, שטארק
קלאַפענדיג מיט די פיס, און האָט זי געעפּענט.

— און דיין מערקולאָוו איז גאָר ניט געקומען, — האָט די מור
טער געזאָגט, בעטראַכטענדיג דעם צימער. — איך האָב געדרינקט,
דו זיצט דאָ מיט איהם.

— וואַהרשינליך, האָט איהם אימיצער פּערהאַלטען, — האָט
קאטשערין גלייכגילטיג און זאָרגלאָז געענטפּערט.

— מן-הסתם. ער האָט דאָך אזוי פיעל בעקאנטע. און איך
מיט'ן פאָטער פאָהרען אוועק.

די מוטער האָט ווידער בעטראַכט דעם צימער און איז אַרויס-
געגאנגען ; קאטשערין האָט זיך אויסגעדאַכט, אז זי האָט בעזאָרג-
דערס לאַנג געקוקט אויף די פאָרהענגלאַך פון פענסטער, הינטער וועל-
כע עס איז געשטאַנען די פּלאַט.

קאטשערין האָט דערפיהלט, אז פאַר איהם האָט זיך שוין אַלעס
געענדיגט אין לעבען און איצט איז גאנץ עגאַל, צו וועט ער געהן
אין קירכע, צו ער וועט בלייבען צו הוויז. און עס האָט זיך איהם
פּערגלויסט געהען זעהען, ווי אַלע מענשען זיינען פּרעהליך און גלייך-
ליך, און ווי ער איינער איז אונגלייךליך. ער וועט אומיסטנע לאַכען
און שפּאַסען, און קיינער וועט זיך ניט אָנשטויסען, אז דיעזער
בחור, וואָס איז אזוי יונג, אזוי גוט און פּרעהליך, דענקט נור וועגען
טויט און ווינשט זיך נור דעם טויט. ער האָט דערזעהען אין שפי-
געל זיינע גרויסע אויגען און דונקעלע פאַסען אונטער זיי און אַ בליי-
כען צירועהטאָנטידיגען פנים. קאטשערין האָט זיך אָנגעבלאָזען, דער-
נאָך האָט ער ביטער אַ שמייכעל געטהאָן און האָט אַ טראַכט געטהאָן,
אז דאָס מאַכט ער נאָר אַן אָנשטעל.

— זאָל זיין איך מאַך אַן אנשטעל. איך בין דאָך אַ טויגע-
ניכטס, — האָט ער שמייכלענדיג אַ ציה געטהאָן מיט די שולטערן.
דער גרויסער און רעטזעלעאפּטער יום-טוב איז שוין געווען גאָר

נור מיט מערקולאָווען. נור ער, נור ער אליין האָט געהאַט דעם ענטפער אויף דיעזע אלע מאַטערענדע פראַגען, האָט פערשפראַכען גליק און שמחה און רוהע. אָ, ווען ער וואָלט קומען!
— לומפ !

קאַטשערין שטעלט אַוועק אויפ'ן טיש די פלאַש מיט'ן רויטען וויין און די צוויי גלעזלאַך און קוקט אויף זיי מיט אַ ביטערען שמייר כעל. פון יענעם גלעזעל האָט ער געזאָלט טרינקען. שמיכלענדיג און שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ, גיעסט קאַטשערין אָן די צוויי גלעזלאַך, נעהמט זינס און טרינקט לחיים.

— פאַר... דיין געזונד ! — זאָגט ער אויף אַ קול און בע-
מערקט עס ניט.

זעה'זשע, דו וואָס ביזט פערבליעבען מיט געמיינע מענשען, ווי עס קומט אום דיין פריינד, וועלכער האָט זיך אזוי הויך געליעבט. זעה, ווי ער שיכור'ט זיך אָן אין איינזאַמקייט, מיט דעם שאַטען פון דער פערגאַנגענהייט פאַר די אויגען, ווי ער פאַלט אלץ נידעריגער און נידעריגער. לוינט זיך דען צולעבען, ווען די מענשען זיינען אזוי קליינליך און געמיין ! לוינט זיך דען צו לעבען, צו טראַכטען וועגען זיך, וועגען די אייגענע ווירדע און לעבען, ווען ליגען און פאַלשקייט הערשען איבער דער וועלט. זאָל אלעס צו גרונד געהען ! קאַטשערין האָט שוין אויסגעטרונקען גאַנצע צוויי גלעזלאַך און איז נאָך געווען פאַלקאָם ניכטער. ער איז אַרומגעגאַנגען איבער'ן צימער, האָט זיך צוגעלייגט און איז ווידער אַרומגעגאַנגען, האָט זיך געכאַפט מיט די הענד פאַר די ברוסט און פאַרן קאָפּ. עס האָט זיך איהם געדוכט, אז באלד וועט זיך דאָרט עפעס צורייסען און אָנ-שטאָט קאָלירלאָזע טרעהרען וועט בלוט זיך אַ גאָס טהאָן פון די אוי-גען. און ער האָט אַי געשאַלטען, אַי רחמים געבעטען, אַי געטראַכט וועגען ראַכע, אַי וועגען טויט, און ער איז געווען איבערצייגט, אז קיינער אין דער וועלט האָט ניט געליטען אַזעלכע יסורים, ווי ער, און אז צו קיינעם זיינען נאָך די מענשען און דאָס לעבען ניט געווען אזוי האַרצלאָז. און ווען ער האָט זיך דערמאָנט אָן די ליכטיגע מינ-טען פון ערוואַרטונג און וועגען דעם, ווי לאַנג און געדולדיג ער האָט געוואַרט, האָט זיך איהם געגלוסט צו בעליידיגען זיך אליין מיט דער שווערסטער און שענדליכסטער בעליידיגונג.

דערהערט דער גערויש פון אן עקיפאזש און קאטשערין האָט זיך אויפגעהויבען. עס קומט צו נעהענטער. מיט אלע זייע אייזערנע טהיילען האָט געקלאַפט דאָס צובראָכען וועגעלע, און נאָכ'ן קלאַנג אליין האָט ער זיך אָנגעשטויסען, אז דאָס פאָהרט אַ היים אַ לייך דיגער פערשפעטיגטער איזוואָזשטיטיק. מען האָט געקענט הערען, ווי די רעדער פאלען אריין אין גריבער, וואָס דאָס וואַסער האָט גע'מאַכט אויפ'ן שליאָך און ווי עס פלויסקעט אונטער דעם פערדס פיס די נאָסע בלאָטע — און ווידער הערשט די טיעפע שטילקייט פון דער פינסטערער אפּריל-נאַכט. לאַנג איז נאָך קאטשערין גע'זעסען און האָט זיך פיעלע מאָהל אָבגענאַרט, מיינענדיג, אז אָט קומט שוין ענדליך מערקלאָוו.

מערקלאָוו איז ניט געקומען.

קאטשערין וואָלט ניט געקענט מיט ווערטער בעשרייבען יענעם געפיהל, וועלכער האָט איהם בעהערשט, ווען ער האָט זיך אומגע'קעהרט פון דער קעלט אין זיין ריינעם און וואַרעמען צימער. עס האָבען איהם געשטיקט אַ כעס, אַן אומעט און טרעהערען, וואָס האָבען זיך איהם געשמעלט אין האַלז. ער האָט אין די געדאַנקען איבערגע'הזר'ט פאָרוואָרפען, וועלכע ער וואָלט געמאַכט מערקלאָווען, ווען ער קומט יעצט, אָבער האָט זיי ניט געקענט פערבינדען, און זיי האָבען זיך פערוואַנדעלט אין איין משונה'דיגען און זינלאָזען געשריי :

— לומפ ! לומפ !

לוינט זיך דען נאָך דעם צו לעבען ? אַ האַלבען יאָהר האָ'בען זיי זיך ניט געזעהען ; אַ האַלבען יאָהר האָט ער טאָג ווי נאַכט געטראַכט וועגען יענער מינוט, ווען ער וועט דערזעהען זיין פריינד און וועט איהם אלעס דערזעהלען, ווי שווער און מאַטערענער דאָס לעבען איז, ווען מען האָט קיין צוועק אין לעבען, ווען מען האָט ניט לעבען זיך קיין נשמה, מיט וועלכער מען זאָל קענען טהיילען די יסורים. אַ האַלבען יאָהר האָבען זיי זיך ניט געזעהען — און ער האָט ניט געקענט קומען און איז פערבליבען מיט אַנדערע קליינליכע מענשען, וואָס זיינען איהם אינטערעסאַנט, טהייער און ליעב ! און עס דוכט זיך אויס קאטשער'נען, אז די גאַנצע ליידענשאַפטליכע ער-וואַרטונג, וועלכע האָט איהם אַזוי לאַנג געמאַטערט, וועלכע ער האָט געלייענט אויף אלע געזיכטער און זאכען, האָט געהאַט אַ שייכות

וועלכע דער אויפציטערענדער פייער פון די לעמפעלאך האָט גע-
וואָרפֿען אַ בין־השמשות ליכט. די ווייסע פאָרענגלאַך אויף די פענס-
טער האָבען אויך אזוי ווי אויפגעציטערט און עס איז אלץ געווען אי-
אביסעל שרעקליך, אי פרעהליך, פול מיט אַ שטילער און ליכטיגער
ערוואַרטונג, — ווי עס דארף זיין אין אזא גרויסען און גוטען יום-
טוב.

באלד וועט קומען מערקולאָוו. עס האָט איהם עפעס פֿערהאַל-
טען.

עס איז געווען שטיל אויפ'ן הויף און אין גאָרטען, וואוהין קאט-
שערין איז זיך אביסעל דורכגעגאנגען. אין שטאהל האָט אַ פֿערד
שטאַרק אַ קלאַפ געטהאָן מיט דער קאָפיטע, און ער האָט אַ ציטער
געטהאָן ביי דיזען קלאַנג און האָט אַ טראכט געטהאָן : באלד וועט
קומען מערקולאָוו. ביי דער צועפענטער טהיר פון שטאהל האָט גע-
ברענט אַ לאַנטערנע און דער קוטישער יעוומען האָט מיט עפעס גע-
שמירט זיינע שטיוועל.

— באלד געהט מען שוין צום מאָרגען־געבעט האָ? — האָט
ער פֿריינדליך געפרעגט, דערקענענדיג דעם פֿריצ'על אין דער דוג-
קעלער דאַרער פיגור, און האָט באלד גוטמוטיג אַ וואונק געטהאָן :
און דאַשקע איז אַוועק מיט די קוילעטשען.

אזוי ווי אלע אין הויז, אויסער די עלטערען, האָט ער געוואוסט
וועגען קאַטשערין'ס לייעכע צו דאַשען און האָט פֿריינדליך געקוקט
דערויף.

פאַר וואָס זשע קומט ניט מערקולאָוו ?

קאַטשערין איז זיך ווידער דורכגעגאנגען איבער אלע פלעצער,
וואו ער איז שוין געווען דיזען אָבענד, און, שעהמענדיג זיך פאַר
זיך אליין, איז ער צוגעגאנגען צום טיהרעל אין טויער. ער איז געווען
זיכער, אז ווען ער וועט עס עפענען און וועט אַרויסקוקען אויף דער
גאַס, וועט ער דערזעהען דעם צוקומענדען מערקולאָווען און וועט דער-
הערען זיין לייעכען קול : „וואָס מאַכסטו קאַליאַ.“ קאַטשערין האָט
פאָרויכטיג און לאַנגזאַם געעפענט דאָס טיהרעל, האָט אַרויסגע-
קוקט, איז דערנאָך אַרויסגעגאנגען אויפ'ן גאַס און האָט זיך צו-
געזעצט אויף די קאַלטע טרעפלאַך פון דעם שטיינערנעם גאַנעק.
אויפ'ן גאַס איז געווען פוסט און שטיל. פון דער ווייטענס האָט זיך

ווייטער. אזוי האָט ער זיך אַרומגעדריעהט איבער'ן גאַנצען גאָרטען, אזוי ווי ערוואָרטענדיג און זוכענדיג עפעס, איז ווידער געווען אין שטאַהל און האָט עטליכע מאָהל אַרויסגעקוקט אין גאַס, אזוי ווי דער יום-טוב וואָלט בעדאַרפט קומען פון דאָרטען. אזוי איז ער אַרומגע- גאַנגען איבער'ן הויז און איבער'ן הויף ביז שפעט אין דער נאַכט און האָט איטליכען געשטערט, און האָט ביי יעדען שווייגענדיג זיך נאָכגעפרעגט : ווען וועט ער שוין ענדליך קומען, אייער יום-טוב ? שבת בייטאָג גיט איהם די מאַמע אַ זאָג :

— דיין מערקולאָוו איז שוין געקומען, מיר האָבען איהם נור וואָס געזעהען אויף מאַסקווער גאַס. ער האָט צוגעזאָגט צו קומען אויפדערנאַכט.

קאָטשערין האָט פערשעהמט אַ שמייכל געטהאָן.

— מיך פּרעהט עס אויך, — האָט די מוטער געענטפּערט אויף זיין שמייכל. — וועסט זיך ניט פיהלען אזוי לאַנגווייליג און וועסט ניט שטערען יעדען איינעם.

יעצט האָט קאָטשערין קלאָהר פערשטאַנען אַלעס אַרום זיך און ער האָט אָנגעהויבען געדולדיג צו וואַרטען, וויסענדיג אז דאָס וואָרט ער אויף מערקולאָווען. ער האָט דורכגעטראַכט, וואָס ער וועט דערצעהלען זיין פריינד, און עס האָט זיך איהם אויסגעדרוכט, אז איין פשוט'ע ערצעהלונג וועט זיין גענוג אום צו צופלאַנטערען און קלאָהר מאַכען דעם פלאַנטער פון זיין לעבען, וועלכער האָט נור וואָס אויסגעזעהען אונלייזבאַר און ער האָט זיך צוגעגרייט אויפצונעהמען מערקולאָווען : מיט דאָשא'ס הילף האָט ער געקראָגען אַ פלאַש רוי- טען וויין און צוויי גלעזלאַך און האָט דאָס אַלעס אַוועקגעשטעלט אויפ'ן פענסטער אין זיין צימער. אין יענער מינוט האָט ער פערנע- סען, אז איינער פון די פעהלערען וואָס רופען ביי איהם אַרויס אַן עקעל צו זיך אַליין, איז זיין געוואָנהייט צו וויין, וואָס עס האָט זיך אָנגעהויבען מיט איהם יענעם יאָהר.

דער אָבענד האָט זיך אָנגערוקט, און דאָס גרויסע הויז האָט זיך אָנגעהויבען בערוהיגען. זעלטענער האָט געקלאַפט די טהיר אין קיך און אין קינדער-שטוב האָבען אויפגעהערט דער אַס'ס בייזע גע- שרייען און די הילכיגע קינדערשע קולות. קאָטשערין איז זיך דורכ- געגאַנגען איבער די ריינע און יום-טוב'דיגע שטילע צימערען, אויף

האָט מען גאָר נישט בעדאַרפט עסען. די דיענסט דאַשאַ האָט בעגעגענט קאַטשערנינען אין שפּיידקאַמער, ווען דאָרט איז קיינער נישט געווען, און אַבוואָהל זי האָט איהם אַ קויש געטהאָן, אָבער זי האָט עס גע-טהאָן האַסטיג און נאכלעסיג. איהרע האָאר זיינען נישט געווען פער-קאַמט און פון די נאַקעטע הענד האָט געשפּאַרט דערוועלכער אויפֿ-רעגענדער ריח פון וואַנילע.

— קום אַרויס אין גאָרטען — האָט קאַטשערין געזאָגט.

— ניין־ניין־ניין! — האָט דאָסאַ פּערוואָרפען מיט הענד און פיס. — אָט! — האָט זי צושפּרייט די הענד, ווייזענדיג, וויפּיעל אַרבייט זי האָט.

קאַטשערין איז אַרויסגעגאַנגען אין גאָרטען, און עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אַז די זעלבע ליידענשאַפטליכע ערוואַרטונג פיהלט אָן דעם גאָרטען. די שטענעלאַך אַרום הויז זיינען שוין געווען אָבעררייניגט און בעשאַטען מיט געלען זאַמד, אָבער ווייטער אין דער טיפּפּקייט פון גאָרטען איז געווען נאָס און פּערלאָזט, ווי שטענדיג נאָך ווינטער. דאָרט זיינען אויף די שטענעלאַך געלעגען די פּאַרדאָ-יאַהריגע בלעטער, וואָס האָבען זיך צוגעקלעפט צו דער ערד, פער-שוואַרצעטע און דורכגענעצטע; אין די ווינקלען ביי די צאַמען איז נאָך געלעגען דער ווייסליכער שוואַמיגער שניי און פון אונטער איהם זיינען גערונען קלייניקע שטראָמען וואַסער, וואָס איז געווען ריין און דורכזיכטיג, ווי אַ טרעהר. ערטערווייז האָט אַרויסגעשפּראָצט אין דונקעל־גרינע בינטלאַך די יונגע קראָפּעווע און נישט ווייט פון איהר האָט איינזאַם און מיט שרעק אַרויסגעקוקט אַ דין גרעזעל. די בענק, אָנגעוואַרעמטע פון דער זונן, האָבען געבריהט די האַנד, און די גאַנצע אונבעוועגליכע לופט איז געווען געדיכט אָנגעזאַפט מיט זונען־וואַרעמקייט, מיט אַ גערוך פון ערד און נישט־זעהבארער יונגער גראָז. שמח'דיג און שטיל איז געווען אין גאָרטען, און מען האָט געקענט היימליך הערען, ווי עס סקריפען די טויערען און ווי מען ציהט וואַס-סער פון דעם ברונען. אָבער קאַטשערין האָט נישט געקענט קלייבען קיין נחת פון דיעזער רוה, און עס האָט זיך איהם געדוכט, אַז איצט טהאָר מען עס זאָגאר נישט טהאָן, נור מען דאַרף וואַרטען דערויף, וואָס מען רופט „יום־טוב.“ און ער איז געגאַנגען פון איין באַנק צו דער צווייטער, האָט זיך צוגעזעצט אויף אַ וויילע און איז געגאַנגען

שחור'דיג און מען האָט ניט געזעהען אויף זיי דאָס, וואָס פריהער — דיזעלבע האָפנונג אויף אן אונגעוועהנליכע שמחה, ווי ביי איהם. אפשר, איז דער שלעכטער וועטער געווען שולדיג דעריין, ווייל יעדעם זונטאָג האָט געשנעט און דריי טעג נאָכאנאנד נאָכדעם איז געווען קאלט און נאָס, און מען האָט ניט געקענט קיין פענסטער עפֿען. אָבער אין דער לופטען האָט זיך פאָרט געטראָגען עפעס אזוינס, וואָס האָט אויפגערעגט. אויף די גאָסען איז מען געפאָהרען און געגאנגען מעהר ווי אימער, מען האָט זיך בעוועגט האסטטיגער, מען האָט גערעדט העכער, און אלע האָבען נור געשמועסט ניט וועגען דעם היינט, נור וועגען דעם, וואָס זיי וועלען טהאָן דאָן, אז עס וועט זיין יום-טוב. אזוי ווי די געגענווארט וואָלט ערגעץ איינגעזונקען, און אלע וואָלטען נור געהאט אין זינען די צוקונפט.

און ווען די זונן האָט זיך פרייטאָג בעוויזען און האָט באַלד אָנגעוואַרעמט און אויסגעטריקענט די ערד, האָט אלעמען בעהערשט דער קומענדער יום-טוב, און קאטשערין האָט איהם דערפיהלט אין אלע ווינקעלאַך. אָבער דאָס איז נאָך אַלץ געווען ניט מעהר ווי ערוואַר-טונג, און עס האָט אויפגערעגט און געמאטערט. קאטשערין האָט בע-זוכט די שטאָהל, — דאָרט האָבען דער קוטשער און דער הויף-דיי-נער געוואַשען די עקיפאָזשען און גערייניגט די פערד, און זיי זיינען געווען ביז און ניט ריידעוודיג. ער האָט עטליכע מאָהל אַריינגע-קוקט אין קיך — דאָרט איז פאָרגעקומען עפעס אונגעוועהנליכעס. ביי די קאטשעריןס האָט מען אויך אין דער וואָכען אַ סך און גוט גע-געסען, אָבער איצט האָט מען אַלץ געקאכט און געבאָקען, און מען האָט זיך צו קיין זאך ניט געהאָרט צוריהרען, ווייל עס איז אלעס געווען אויף יום-טוב. די מוטער און דער פאָטער זיינען אָבגעפאָהרען אויף אַן אַלט וועגעלע און האָבען געבראכט אַלץ נייע פעקעלאַך און זיינען ווידער געפאָהרען, און איבער'ן גאנצען הויז האָט זיך געטראָ-גען אַן אויפגענדער, אונגעוועהנליכער ריח פון וואַנילע, פרישען טויג און אייער. פאר אלע הייליגע בילדער האָבען לעמפעלאַך געברענגט, און די אַם האָט געשאַלטען די קינדער און האָט זיי ניט אַריינגעלאָזט אין זאָל און גאסט-צימער, וואו מען האָט שוין אויסגערייניגט די דילען און אלעס אויפגעראמט. אין דער פריה האָט מען גאָר ניט אָנגעביסען, און דער וואַרעמעס איז געווען אזוי שלעכט, אזוי ווי איצט

עס זיינען איהם איינגעפאלען פיעלע אונלייזבארע פראגען און האָ-
בען ארויסגעשטופט פון זיין קאָפּ די לאַטיין און מאַטהעמאַטיק : צו
דארף ער גאָר לעבען און צו וואָס זאָל ער לעבען ? ווי זאָל ער מאַכען,
אז ער זאָל זיין צופריעדען מיט זיך און אז אַלע זאָלען איהם לייעב
האַבען ? דעם לעצטען מאָל האָט ער בעקומען אין גימנאַזיע צוויי
שלעכטע באַללען, און ער איז צוליעב דעם געווען אין געפאהר צו
בלייבען אויף נאָך אַ יאָהר אין זעלבען קלאַס. און ער האָט זיך נאָך
מעהר געערגערט דערפון, וואָס ער לערנט זיך אזוי שלעכט און בע-
האַלט עס פון די עלטערן, וועלכע לויבען איהם גוטמוטיג. און
ווען אָט די אַלע, וואָס האַלטען פון איהם, וואָלטען נאָך געוואוסט,
וואוהין ער געהט מיט די חברים און וואָס ער טהוט דאָרט !

און דאָס גרויסע, ליכטיגע און אביסעל אימה'דיגע, וואָס האָט
זיך אָנגערוקט אין דער וועלט און האָט זיך גערופען מיט דעם אַלטען
נאָמען „יוס־טוב“, האָט אזוי ווי געבראכט אן ענטפער. און קא-
טשערין האָט זיך געטראכט, אז דער ענטפער קען ניט זיין אַ טרויער-
ריגער, און אז עס וועט זיכער קומען אימיצער, וואָס וועט ער-
קלעהרען, ווי אזוי מען דארף לעבען און צו וואָס מען דארף לעבען.
צו וועט עס זיין מערקולאָוו, וועלכער וועט קומען אַ וואָך פאַר יוס-
טוב, צו אן אנדערער, האָט קאטשערין ניט געוואוסט, און האָט
זיך געטראכט, אז אפשר וועט עס גאָר ניט זיין קיין מענטש, נור אַ
זאָך. און ער האָט געווארט.

און דער יוס־טוב האָט זיך אָנגערוקט.

2.

דאָס יוס־טוב'דיגע און נייע האָט זיך אָנגעהויבען נאָך אַ וואָך
פאַר יוס־טוב, אָבער קאטשערין האָט עס ניט באַלד דערפיהלט. ער
איז געגאנגען אין קירכע פאַר גימנאַזיסטען, האָט זיך געזעהען דאָרט
מיט די חברים און לעהרער און עס האָט אַלעס אויסגעזעהען וואָכעדיג
און אַלט. דער אויפזעהער, וועלכען מען האָט געגעבען אַ זאָגדער-
באַרע צונעמעניש „גליסט“, האָט איהם געכאַפט רויכערען, און האָט
איהם געוואָלט מסור'ן פאַר'ן אינספּעקטאָר. אַלעס איז געווען לאַנג-
ווייליג און גרוי, און אַלעמענס געזיכטער האָבען אויסגעזעהען מרה-

ארויסרופען אין זיך אזא פאָרשטעלונג, הגם ער האָט דאָס גאַנץ אָפּט געפרופּט דערמיט, וואָס ער האָט זיך געזעצט אין דערזעלבער פּאָזע און אונטערגעשפּאַרט זיין קאָפּ מיט דער האַנד. אָבער דערפאַר איז פאַר איהם אַלעס געוואָרען איצט ניי און פול מיט רעטענישען: די חברים, דער טאַטע, די מאַמע, די ברודער און ער אליין.

קאַטשערין איז געווען אַ שילער פון זיעבעטען קלאַס גימנאַזיע, און זיינע אַלטע חברים האָבען איהם גערופּען פשוט „קאַצא“, נור די נייע חברים האָבען איהם גערופּען „ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש“. ער איז געווען ניט קיין הויכער, אַ מאַנערער, אַן איידעלער, מיט אַ זעהר צארטער געזיכטס-פאַרב און פלעגט רעדען שטיל און העפּליך. וואָנציגעס האָבען זיך נור וואָס אָנגעהויבען אַרויסצושלאָגען אויף זיינע פרישע, רויטע ליפּען און האָבען זיך געצויגען, ווי אַ פּוכיג שטענעל אונטער זיין נאָז. קאַטשערין'ס עלטערן זיינען געווען זעהר רייכע מענשען און האָבען געהאַט אַן אייגען הויז אין איינער פון די ווייטע גאַסען פון שטאָדט. נעבען הויז איז געווען אַ גרויסער גארטען, אין הויף גרויסע שטאַלען, און זאָגאַר אַ ברונען, פון וועל-כען די גאַנצע גאַס האָט געשעפּט פאַר זיך וואַסער.

קאַטשערין האָט געהאַט פיעלע חברים און איין פריינד מערקור-לאָוו, וועמען ער האָט הייס און צערטליך ליעב געהאַט, און ער פלעגט איהם יעדע וואָך שרייבען אַ לאַנגען, געדיכט-אָנגעשריעבענעם בריעף. מערקולאָוו איז געווען מיט צוויי יאָהר עלטער פאַר איהם; זייט לעצטען הערבסט האָט ער זיך געלערנט אין מיליטער און פלעגט קומען צו פאָהרען אַהיים נור אויף די גרויסע ימים-טובים. קאַטשערין האָט אויך געהאַט שונאים, אַם וועניגסטען, איין שונא, אַ שילער פון רעאַליזשואַלע; נאָך אַלס קינדער האָבען זיי זיך צושלאָגען, און זייט דאן פלעגט זיך קאַטשערין אנבלאָזען, בעגעגענענדיג איהם, און אַ שטיק צייט האָט ער זאָגאַר געטראָגען אַ קאַסטעט אין קעשענע. ער האָט אויך געהאַט אַ געליעבטע — אַ יונגע, שענהע און פרעהליכע דיענסט, וועלכע האָט געפאַנגען זיין האַרץ. אין יימנאַזיע אין דער-היים און ביי בעקאַנטע האָט מען איהם געהאַלטען פאַר אַ זעהר גליק-ליכען בחור'ל, אָבער ער אליין האָט זיך געפיהלט זעהר אונגליקליך. און זיין אונגליק איז בעשטאַנען אין דעם בעוואוסטזיין, אז ער איז זינדיג און פאַלש, און אז זיין לעבען ברענגט קיין נוצען ניט. און

יום-טוב

1.

נאך לאנג פאר יום-טוב האָט קאטשערין דערפיהלט, אז אין דער וועלט רוקט זיך אָן עפעס גרויסעס, ליכטיגעס און אביסעל אימה'דיגעס איבער דער גרויסער יום-טוב'דיגקייט. און אָבוואָהל דאָס אָנקומענדע האָט זיך גערופען מיט דעם אלטען וואָרט „יום-טוב" און פאר אַלע אנדערע איז דאָס געווען איינפאך און פארשטענדליך, איז דאָס אָבער פאר קאטשערין'ען געווען עפעס ניי און רעטהעלעאפט — אזוי ניי, ווי ווען מען קומט צום בעוואוסטזיין פון דער אייגענער עקזיסטענץ, און אזוי רעטהעלעאפט, ווי דיעזע עקזיסטענץ.

אין דעם לעצטען יאָהר האָט זיך קאטשערין'ען אָנגעהויבען צו דוכטען, אז ער איז נור וואָס ערשיענען אויף דער וועלט, און אלעס האָט איהם זיך אויסגעוויזען וואונדערליך און אינטערעסאנט; און דאָס וואָס איז פריהער געווען און האָט זיך גערופען קינדהייט, האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט פאר שפאסהאפט און פרעהליך און עפעס אזעלכעס, וואָס האָט מיט איהם קיין שייכות ניט. און ער געדענקט דעם מאָמענט, ווען זיין לעבען האָט זיך אָנגעפאנגען. ער איז געזען סען דאן אין זיין קלאס און האָט זיך געפיהלט לאנגווייליג; פלוצלונג האָט זיך מיט אַ וואונדערליכער קלאַהרקייט איהם פאָרגעשטעלט, אז דער דאָזיגער, וואָס זיצט אויף דער דריטער באַנק און האַלט אונז טערגעשפארט מיט זיין האַנד דעם קאָפּ און פיהלט לאנגווייליג, איז דאָס ער, ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש קאטשערין; און אז די איבעריגע אַלע — יענער, וואָס רעדט דאָרט פון קאפּעדע און די אנדערע שיהלער, וואָס זיינען צוועצט אויף די בענק — זיינען גאָר אנדערע מענשען און אַן אנדער וועלט.

דיעזע פאָרשטעלונג איז פאר איהם געקומען אזוי בולט, אזוי שאַרף און פלוצלונג, אז קיין מאָל דערנאָך האָט ער ניט געקענט

— ריכטיג אזוי, אייער וואָהלגעבורט. איך וועל איך, אייער וואָהלגעבורט, אָבארביי . . .

— נו, נו! וואָס פאר נאָרישקייטען?

דער קאפיטאן האָט אַ ציה געטהאָן דעם פאפיראַס און, אַרייַנ-
זעצענדיג זיך טיעפער אין צוריסענעם פוטעל, האָט ער זאנפט פער-
מאַכט די אויגען. קוקשקין איז געזעסען אויפ'ן עק פון בענקעל און,
האַלב עפענענדיג דעם מויל, האָט ער געכאַפט יעדע בעוועגונג פון
קאפיטאן.

— דיינסטו, הייסט עס, אז זיי פרעהען זיך?

— ווי דען, אייער וואָהלגעבורט, דאָס האָב איך, נו, שוין
זשע . . .

— אזוי, אזוי.

. . . לאנג און פינסטער איז די ווינטערנאַכט, אָבער זי גיט
זיך אויך אונטער דער קראפט פון אלזיגענדען פריהמאָרגען . . . עס
ווערט ליכטיג אין מזרח־זייט . . .

אין קאפיטאן'ס שטיבעל ליגט מען זיך שלאָפען. קוקשקין ציהט
אַראָב פון קאפיטאן די שטיוועל און טהוט עס אזוי פלייסג אז ער
שלעפט אַראָב פון בעט דעם קאפיטאן. דער קאפיטאן שפאַרט זיך
אן און בעזיעגט דעם דענשטשיק'ס פלייסגייט. צוטוליענדיג צו
זיך צערטליך די שטיוועל, וועלכע קוקען שעהמעוודיג אויף דער
וועלט מיט דעם דורכגעלעכערטען אָבזאך, געהט קוקשקין אַרויס
אויף די שפיץ פינגער.

— ווארט אויס . . . זאגסטו, הייסט עס, אז אַ טאָכטער?

— ריכטיג אזוי, אייער וואָהלגעבורט. אַוודאָטיאַ.

— נו, געה, געה.

מערקווירדיג איז, וואָס די ביטערע געדאַנקען, וועלכע האָבען
געזאַלט זיין אַ סימן אויפ'ן אָנפאַנג פון אַ שיכרות־אַנפאַל, האָבען
אויף דיעזען מאָל געזאָגט אַ ליגען; ניט דעם צווייטען טאָג, ניט
אין די שפעטערע טעג האָט זיך דער שיכרות־אַנפאַל ניט בעוועזען.

— אייער וואָהלגעבורט . . .

אין דעם דענשטשיקס קול האָט זיך געהערט פונקט דאָס זעלבע, וואָס דער קאפיטאָן האָט אזוי קונציג אַראָבעווישט. דעם קאפיטאָן'ס פעטע פלייצע איז געווען אונבעוועגליך.

— נו וואָס ? — האָט זיך דערהערט פערטויבט פון'ם פענסטער.

— אייער וואָהלגעבורט . . . בעשטראפט מיך.

— גענוג, גענוג שוין נאָרישקייטען רעדען.

ניקאָלאַי אינאָנאָוויטש האָט זיך אומגעקעהרט, און קוקשקין, אַ וואָרף טהענדיג זיך מיט אַמאָל אויף די קניע, האָט געוואָלט אַרומ'נעהמען זיינע פיס. מיט אַן אויסדרוק פון פערלאָרענהייט, פון ליי-דען און נעמיות אויפ'ן אָנגעשוואָלענעם רויטען געזיכט האָט דער קא-פיטאָן איהם אויפגעהויבען, האָט איהם אונבעקוועם אַ קוש געטהאָן אין זיינע האַרטע האָר און, אַברייסענדיג די האַנד פון זיינע ליי-פען, האָט ער איהם שפּאַס האַפּט און פערשעהמט אַבגעשטופט פון זיך.

— געה שוין, געה ! . . . וואָס בין איך, אַ גייסטליכער, צו וואָס. גיס נור אָן אַ ביסעל בראַנפּען אין פלעשעל אַריין ! לעבעדי-גער ! איין פוס דאָרטען, און די צווייטע דאָ זאָל זיין.

אַ, ווי שרעקליך ! דאָס גראַב־בייכיגע פלעשעל, וואָס האָט צעהן יאָהר טריי און עהרליך געדיענט דעם קאפיטאָן, איז אונטער-געכאַפּט געוואָרען פון דעם דענשטשיק'ס לעבעדיגער האַנד, איז אַרויף אין דער לופטען, האָט בעוויצען זיין פוסטע דנאָ, האָט זיך אַ ווילע אַ דרעה געטהאָן נעבען דער האַנד און, ענדליך בעשליסענ-דיג זיך, איז עס אַרונטערגעפאלען און האָט זיך צובראָכען אויף שטיקלאַך.

— ס'מאַכט ניט, ברודער. שלעפּ די גרעסערע פלאש !

. . . לאַנג און פינסטער איז די ווינאכטען נאַכט. עס שלאַפּט שוין לאַנג די קריסטליכע וועלט. נור אין די פענסטער פון דעם קא-פיטאָן'ס שטיבעל לייכט זיך נאָך אַ פייער'ל, וואַרפענדיג אַ געלבליי-כען אַבשיין אויפ'ן שנעע . . .

— זאָגסטו, הייסט עס, אז דו האָסט דאָס געלד אַהיים אַב-

געשיקט ?

דרוק איז געווען אזוי ניי און זאָנדרבאר, אז ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש
איז אויף די שפיץ פינגער אַרויס פון קיך און האָט זיך מיט ספּץ
אַרומגעקוקט: עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז דאָס צימער איז
אויך ניט דאָס זעלבע.

עס איז אַוועק אַ האַלבע שטונדע. איבער די צימערען האָט זיך
דערהערט אַ שאַלענדער קול:

— קוקשקין!

אַבער אין דעם הייזעריגען קול האָבען געקלונגען נייע, אונבעקאַנט-
טע נאָמען.

קוקשקין האָט זיך אַ ריהר געטהאָן, און נאָך דעם צווייטען
געשריי איז ער אַריין אין צימער, פאַרזיכטיג קלאַפענדיג מיט די אָב-
זאַצען. ער איז געבליעבען שטעהען ביי דער שוועל מיט אַן אַראָבגע-
לאָזטען קאָפּ, ווי אַ פערשטאַרבענער. און אויף דיעזען צרה'דיגען
מענשען האָט עס דער קאפיטאַן געקענט זיך ביזערען!

— קוקשקין!

דעם דענשטשיק'ס פינגער האָבען זיך קוים אַ ריהר געטהאָן און
זיינען ווידער פערשטיינערט געוואָרען.

— האָסט צוגע'גנב'עט דאָס געלד?

— צוגע'גנב'עט . . . ניין . . . ניין . . .

קוקשקין'ס קול האָט אַ ציטער געטהאָן, און זיינע פינגער האָ-
בען זיך אָנגעהויבען שנעלער בעוועגען. דער קאפיטאַן האָט גע-
שוויגען.

— הייסט עס, מיר וועלען דיך איצט משפּט'ען?

— אייער וואָהלגעבורט . . . בריינגט מיך ניט אום.

דער קאפיטאַן אין אויפגעשפרונגען און, צוגעהענדיג צו קו-
קשקין'ען, האָט ער איהם אָנגענומען פאַר די שולטערן.

— שוטה, וואָס דו ביסט. מיינ איך עס דען אויף דער אמת'ן?

אך דו! — דער קאפיטאַן האָט אַ ציה געטהאָן קוקשקין'ען, און,
זיך אומקעהרענדיג, איז ער צוגעגאנגען צום פענסטער'ל, אזוי ווי
מען וואָלט געקענט עפעס זעהן אויף דער גאס אין דיעזער פינסטערער
וויינאַכטען-נאַכט. אַבער דער קאפיטאַן האָט דערזעהען און, אויפ-
הויבענדיג די האַנד צום געזיכט, האָט ער אַראָבגעווישט עפעס, וואָס
האָט זיך ניט געלאָזט זעהן קלאָהר.

קאפיטאַן זיין גליק, איז אַרויסגעשוואומען פאר איהם אַ דינע, אן אנציהענדע. „ליעבינקע מיינע!“ — האָט ניקאָלאַי אַיוואַנאָוויטש צערטליך צונויפגעלייגט זיינע גראָבע ליפּען. און פאר איהם זיינען אַלץ געשוואומען און געשוואומען אנדערע. דער קאפיטאַן איז געזע- סען אויפ'ן ברעג פון דיעזען טייך, וועלכער האָט געטראָגען אין אב- גרונד אַריין זיינע האָפנונגען און טרוימען פון מענשליכען גליק, און ער האָט זיך געפיהלט אַלץ טרויעריגער, האָט אַלץ מעהר מיטלייד געהאַט מיט זיך. אין פלאש איז פערבליעבען אַלץ וועניגער בראנפען, וואָס האָט זיך אומגעוואנדעלט אין געפיהלען, וועלכע עס איז איהם זעלטען בעשערט געווען צו וועקען אין דער מענשליכער נשמה: גע- פיהלען פון מיטלייד, פון ליעבע און תשובה. קיינער דארף איהם ניט, דעם קאפיטאַן; קיין איין נשמה וועט ניט ליכטיג ווערען, דערוועגנדיג זיין צוגאָסענעם, שיכור'ען און שמוציגען פנים. זיין גראָבען, אַפּאָפּלעקסישען האַלז וועלען ניט אַרומנעהמען קיינע ווייכע קינדערשע הענטלאַך, צו זיין שטעכעדיגער מאָרדע וועט זיך ניט צו- טוילען קיין צערטליכע באַק. אנדערע האָבען כאָטש אַ הונד, וועל- כען זיי האָבען ליעב און וועלכער האָט זיי ליעב. דעם קאפיטאַן'ס געדאנקען האָבען זיך זאָנדערבאר צונויפגעפלאַכטען, און ער האָט זיך דערמאָהנט אן קוקושקין'ען. פאר וואָס זאָל איהם קוקושקין ליעב האָבען? קוקושקין... און וואָס איז אייגענטליך דיעזער קו- קושקין?

שווער אויפהויבענדיג זיך פון בענקעל, האָט דער קאפיטאַן גע- נומען דעם לאַמפּ און איז אַוועק אין קיך אַריין. דער דענשטשיק איז געשלאָפּען, מיט אַ פּערוואָרפענער קאָפּ. אין זיין לינקער האַנד האָט ער נאָך געהאַלטען דעם שטיוועל, די רעכטע איז שווער אַראָבגע- האַנגען פון באַנק. זיין פנים איז געווען בלייך און קראַנקהאַפט. דער קאפיטאַן האָט צום ערשטען מאל געזעהען קוקושקין'ען, ווי ער שלאָפט, און ער האָט איהם אויסגעוויזען גאָר אן אנדער מענש. צום ערשטען מאל האָט ער בעמערקט קנייטשען אויף דיעזען יונגען פנים אָהן וואַנצעס, און דיעזער פנים מיט קנייטשען, מיט איין עטוואָס אויפגעהויבענער ברעם האָט אויסגעזעהען דעם קאפיטאַן אונבעקאנט, אָבער געהנטער, ווי יענער פנים, וועלכען ער האָט געזעהען יעדען טאָג, ווייל דיעזער איז געווען אַ פנים פון אַ מענשען. דער איינ-

— וואָס-זשע, משפט. פיעללייכט, טאקע צוגע'גנב'עט. א מענ-
שען קען מען אימער בעליידיגען. — קוקשקין האָט זיך צואוויינט.
דער קאפיטאן, פיהלענדיג, ווי עס שטיקט איהם דער כעס, האָט
דורך די צייהן אַרויסגעשיפעט :

— שלאָפען געה, בהמה. מאַרגען אין רעגמענט אַרײַן.

— ווי איהר ווילט, אָבער איך וועל אומזיסט אומקומען.

— ש—שווייג! שווייג, זאָג איך!

דער קאפיטאן האָט א טופע געטהאָן מיט די פיס און איז אַרויס
פון קיך, און קוקשקין האָט געפרופט ווידער זיך נעהמען פאַר'ן שטי-
וועל, ער האָט זיך אָבער צו שטאַרק א בעוועג געטהאָן און א פיהר
טהאָנדיג מיט דער באַרשט, איז ער אומגעפאלען אויף דער באַנק.

דעם קאפיטאַן'ס כעס, וואָס האָט דערגרייכט די העכסטע שטופע
און האָט זיך אויסגעגאָסען אין איינצעלנע אויסגעשריען, איז באַלד
פערטרונקען געוואָרען אין עטליכע גלעזלאַך בראַנפּען און האָט זיך
פער-ריטען אויף א געפיהל פון ביטערער בעליידיגונג. "אפילו א יום-טוב
לאָזט מען אויך נישט צו בעגענגען ווי עס דאַרף צו זיין" — האָט זיך גע-
ערגערט דער קאפיטאַן, דורכלעבענדיג אין די געראַנקען דאָס ליכטי-
גע בילד פון דער שמחה, וואָס האָט נישט שטאַטגעפונען. "ווי גוט
עס וואָלט געווען." דעם קאפיטאַן'ס בליק האָט זיך אָנגעשטעלט אויף
א ווילע אויפ'ן בילד פון דער אונערפילטער שמחה, און דאָס בילד איז
אזוי ווי פינסטער געוואָרען. "אָבער איך וועל איבערצייגען, אז עס
וואָלט גוט געווען!" האָט אויסגעשריען דער קאפיטאַן און האָט אָנ-
געהויבען ברענגען בעווייזע. אָבער א זאָנדרבארע זאָך : וואָס מעהר
בעווייזע דער קאפיטאַן האָט געבראכט, אלץ אָפטער האָט ער אַרייַג-
געגאָסען אין זיך דעם אַרגומענט פון פלאַש, אלץ צווייפּעלהאפטער
איז געוואָרען דאָס בילד.

"א שיכרות-אַנפאל!" — האָט מיט אימה א טראכט געטהאָן ניש-
קאָלאַי איוואַנאָוויטש, אָבער דיעזע אימה האָט זיך באַלד פערביטען
אויף פרייד, — אויף די פרייד פון א מענשען, וואָס וואַרפט זיך אין
אבגורנד, אום צו בעפרייען זיך פון קאַפּ-וועהטאַג. ווי צורייסענדיג
די שמידענדע קייטען, האָבען זיך פאַר'ן קאפיטאַן א לאָז געטהאָן
בילדער, מרה-שחור'דיגע, שווערע און מאַטערנד-טרויעריגע. דער
געשטאַלט פון דער ליבער מיידעל, וואָס האָט געזאָלט ברענגען דעם

דערפאר. וואָס אַ מענש קען דיר אויסטראכטען, — האָט קוקושקין ניט ערנסט אַ שמייכל געטהאָן און האָט זיך צוגעאיילט. אָבער דער פינף-און-צוואַנציגער האָט זיך בעוועגט אין קעשענע, און פון אינ-וועניג האָט עפעס געשטופט, געשטופט — און האָט אַרויסגעשטופט אן ענטפער !

— איך וועל זאָגען, אז איך האָב פערלאָרען.

— „גאָט זאָל זיך ערבאַרמען !“ האָט ווידער אויסגעשריען קוקושקין און האָט זיך מיט שרעק אַ לאָז געטהאָן אין דער ערשטער טהיר. דאָס איז געווען די טהיר פון אַ שיינק.

דער צובייזערטער און בעאונרוהיגטער ניקאָלאַי איזאָנאָוויטש האָט געלאָזט וויסען אלע אָפּיצערען, וואָס האָבען זיך געקליבען צו איהם, אז זיין דענשטשיק איז פערשוואונדען מיט דעם געלד, און, דערנאָך קומענדיג אַהיים, האָט ער געפונען דעם פערשוואונדענעם דענשטשיק אין קיך. קוקושקין איז געזעסען אויף אַ באַנק, און ווי-גענדיג זיך און צושאָקלענדיג מיט'ן קאָפּ, האָט ער פלייסנדיג געפוצט דעם קאָפיטאָנס אַ שטיוועל.

— וואו ביזטו עס פערפאלען געוואָרען, לומפ ? ביזט שיכור ?

— נ-נ-ניין, אייער וואָהלגעבורט.

— שיכור ווי לוט . . . ווי האָסטו עס געוואגט זיך אָנצו'-

שכור'ען ? אַ ?

— אויף מיינע קאָסטען גע'שיכור'ט, ניט אויף אייערע.

— וואָס ? וועסט נאָך אנטקעגען ענטפערען ? וואו איז דאָס

איינגעקויפטע, וואו איז דאָס געלד ?

— פערלאָרען. אָט איך שווער איך ביים אויבערשטען . . .

דער קאפיטאן האָט אַ פאטש געטהאָן מיט די הענט און האָט שוויגענדיג אָנגעשטעלט אויפ'ן דענשטשיק זיינע פערגאָסענע אויגן-לאך. אויב דער קאפיטאן האָט בשעת מעשה דערמאָנט נאָפּאלעאָנען, איז קוקושקין געווען אָקסאן, וואָס האָט אָהן מורא אַריבערגעטראָגען דעם בליק פון וועלט-הערשער. די פערוואָלקענטע אויגען פון דענשטשיק זיינען מיט דער גוטער רוהיגקייט פון אן אונשולדיגען בעלידיגטען געווען געווענדעט אויף ניקאָלאַי איזאָנאָוויטש'ען.

— האָסט צוגע'גנב'עט ? זאָג !

ניט קיין ברויט און אויף וויינאכטען וועט ער מוזען באַרגען ביי אי-
ליא איוואַנעטש, אויב ער וועט נור געבען. „און מיט טרעהרען בעט
מען דעם ליבען זעהן פערטרושאַ צו שיקען געלד, ווייל כאַטש נעהם
און שטאַרב“. קוקושקין האָט געשיקט מיט'ן לאַנדסמאן אַ רובעל,
אַבער אליין איז ער פערצווייפלט געוואָרען. אין זיינע צורודערטע
געדאַנקען האָט זיך געטראָגען אַ קלאָהר בילד פון דער ביטערער נויטה
אין דערהיים, און וואָס נאָהענטער דער יום-טוב איז געקומען, אלס
קלאָהרער און מאַטערנדיג איז געוואָרען דאָס בילד. ניט זייענדיג גע-
וואָהנט צו חירות, האָבען זיך דעם דענשטשיקס געדאַנקען שווער
בעוועגט, זיך אנשטריינגענדיג מיט אלע קרעפטען צו פערשטעהען
דעם פאַקט, וועלכער איז געווען אויסגעדריקט אזוי פראָסט: אין
דערהיים זיצט מען אָהן הענד און אָהן ברויט, און איך קויף ביי מאַד-
טעקין האַללענדער העררינג“.

און איצט האָט קוקושקין בעטראַכט דיעזען נאָקעטען פאַקט און,
ניט קענענדיג פילאָזאָפירען, האָט ער געשפּיגען און האָט פרוכט-
לאָז פראָטעסטירט מיט זיין גאַנצען וועזען — צו זיין אייגענער פער-
וואונדערונג און זאָגאר ערגערניס, ווייל דיעזער צושטאַנד האָט איהם
אויסגעזעהען זעהר אונאַנגענעהם און עפעס ווי אַן אָנגעשיקטע זאך
פון דער זייט. צוערשט האָט ער געטראַכט וועגען אַנטלויפּען, אָבער
דאָס איז געווען אזוי נאַריש, אז קוקושקין האָט גאַנצע צוויי טעג
נאָך דעם זיך בעגאַנגען מיט'ן קאַפיטאַן מיט אַ בעזונדערער איראַניע
און האָט פאר דער צייט געפאָדערט פון זיין קאָללעגע — דענשטשיק
טיוטקין די צוואַנציג קאַפּיקעס, וואָס ער האָט איהם געליהען, און
ווען יענער האָט איהם צוליעב פאַרמעלט אורזאַכען ניט געגעבען,
האָט ער איהם אָנגעזידעלט רופענדיג איהם דאָרף-יונג און לומפּ.

קוקושקין האָט זיך דערנעהנטערט צו דער קלייט, ווען צוזאַמען
מיט דער עראינערונג אַן דעם געלד, האָט איהם עפעס אינעווייניג
אַ שטאַרקען זעץ געטהאָן, און פון זיך אליין איז אַרויסגעשפרונגען
די פראגע:

— און אפשר זאָל איך צו'גנב'ענען ?

— גאָט זאָל זיך ערבאַרמען ! — האָט זיך קוקושקין דערשראָקען
און זיך איבערגע'צל'ט. „אין אונזער גאַנצער משפּחה זיינען קיינע
גנבים ניט געווען, און איך זאָל צו'גנב'ענען. די תּלּיה איז דאָך וועניג

— אָט בין איך אַריינגעגאַנגען און געכאַפּט אַ טרונק! — האָט ער טריאומפֿירענד צוגעגעבען, אַרויסגעהענדיג פון שיינק און אַרויס-לאָזענדיג אַ כוואַליע פון שטינקענדער לופט. ווי אַרויסרופענדיג די גאַנצע וועלט אויף אַ קאַמפּף, האָט זיך קוקושקין שטאַלץ אַרומגע-קוקט, און, דערוועגענדיג אַן אָפיצער, האָט ער זיך מאַמענטאַל אויסגעצויגען און סאַלוטירט.

פון אַ הויכען באַרגהעראַב האָט זיך קוקושקין בעדאַרפט אַראָב-לאָזען אויף אַ בריק. אויף יענער זייט טייף, הינטער אַ רייע קויר-מענס פון שטאַדט, וואָס האָבען אַרויסגעלאָזט ווייסע געדיכטע און גלייכע זיילען רויף, האָט זיך געזעהען דאָס ווייטע ווייסע פעלד, וואָס האָט געבלישטישעט אויף דער זונן. ניט אַכטענדיג אויף די ווייטקייט, האָט מען געקענט זעהען דעם שליאָך און אויף איהם אַ לאַנגע, אונבעוועגליכע רייע פון פוהרען. רעכטס האָט זיך געהויר-בען, ווי אַ בלויער רויף, דער וואַלד. זעהענדיג דאָס ריינע פער-שנעטע פעלד, האָט אַ רעשיגער און ביטערער פראָטעסט מיט אַ נייער קראַפּט אָנגעפילט קוקושקין'ס אונרוהיגען קאָפּ. „און דו זיין דאָ!“ — האָט ער אַ טראַכט געטהאָן ווי מיט כעס, אָדער פער-צווייפלונג.

מיט אַ וואָבען דריי צוריק האָט קוקושקין בעגעגענט אויפ'ן מאַרק אַ לאַנדסמאַן, וועלכער, דערצעהלענדיג איהם אלע נייעס פון דאָרף סאָבאַקיניע, האָט ער איהם אַריינגעוואָרפען אין אַ פער'כישופ'—טע וועלט פון דאָרפס-אינטערעסען — פער'כישופ'טע, ווייל קוקושקין איז אי געבוירען געוואָרען, אי געלעבט, אי צוגענומען געוואָרען פון דאָרף — אלעס אָהן אַ פארוואָס. דיעזע אינטערעסען האָט שוין קוקושקין עטוואָס פערגעסען, אָבער אפילו נור אַ לייכטע עראינערונג אַן זיי האָט צורודערט זיין פויערשע בלוט, וועלכע האָט גערופען קוקושקין'ען צו שווערער האַנד-אַרבייט—צו דער ערר און דעך סאָכע. דער לאַנדסמאַן האָט איהם אויף דערצעהלט, אז ביי איהם, קוקושקין'ען, איז אַ מאַכטער געבוירען געוואָרען, אָבער זיין יונגע פרוי איז קראַנק און מען האָדעוועט דאָס קינד מיט אַ זויג-פלעשעל. וויי-טער האָט ער זיך דערוואוסט, אז קוקושקין'ס פאטער האָט קיין אר-בייטער ניט, אז מיט'ן ברודער איוואן אליין קען ער די ווירטהשאַפּט ניט פיהרען, און ער איז אין גאַנצען אָבגעשוואַכט; עס סטאיעט

קוקושקין ארויסגעגאנגען, און אונטער'ן איינפלוס פון דער קרעפטיר גער, פראָסטיגער לופט איז ער ניט ווילענדיג געגאנגען האַסטיגער, ניט אזוי ווי ער פלעגט שלעפען די פיס ווען ער איז געווען אין רעגלמענט, פאר וואָס מען האָט איהם פון דאָרט אַרויסגעיאָגט. אויפ'ן פראָסט האָט זיך בעזאָנדערס געלאָזט פיהלען די וואַרעמקייט פון דעם אויסגעטרונקענעם בראַנפּען, אָבער דאָס האָט ניט פערבסערט זיין געמיט. שיקענדיג צו אַלע רוחות אַ ווייבעל, וואָס האָט איהם אַ שטופ געטהאָן, און וועלכע האָט פון איהר זייט מיט אַ געוויסען רעספעקט איהם מיטגעטהיילט, אַז זי האָט נאָך קיין מאָהל ניט גע-זעהען אַזאַ לאַנגען טייפּעל, איז קוקושקין דעמאָנסטראַטיוו פערביי-געגאנגען אונטער דעם סאַמע נאָז פון אַ צובושעוועטען פערדעל, און ווען דער פוהרמאַן האָט איהם געמאַכט אַ פאָרוואַרט, האָט ער איהם נאָכגעשריען :

— וואָס פאר אַ טייַוואָלים טראָגען אייך דאָ, איהר לייצעס-שלעפּער !

אַלעס, וואָס קוקושקין האָט שפּעטער בעגעגענט אויפ'ן וועג, האָט ביי איהם אַרויסגערופען פראָטעסטען און ביטערע בעמערקונגען. וואָס גלאַטער, וואָס זאטער און יום-טוב'דיג פּרעהליכער עס האָט אויס-געזעהען אַ פנים, וואָס ער האָט בעגעגענט, אַלץ מיט מעהר האַס האָט ער געקוקט אויף איהם. „האָט זיך אָנגעפרעסען, דער פעטער הונד“, האָט ער אין די געדאַנקען בעגריסט אַ סוחר, וואָס איז גע-זעסען אין שליטען און האָט צוגענומען ביי אַ אינגעל פּעק און פּעק-לאָך. „ס'איז איהם נאָך אַלץ וועניג : זעה נור, ווי זיין בויך האָט זיך צולאָזט“. דער געדאַנק, אַז דער קאפיטאַן האָט איהם געשיקט אויף אַן אַנדער עק שטאָרט, אזוי ווי דאָ וואָלטען קיין גוטע קלייטען ניט געווען, האָט אַרויסגערופען ביי קוקושקין'ען לויטער מענשען-האַס. „מאָרדעוועט זיך פון וואוילטאָג“ — „ביי מאַטעקין'ען זאָלסטו די העררינג קויפּען, הערסט ?“ האָט ער איבערגעקרימט דעם קאַ-פיטאַן און האָט מיט עקעל אויסגעשפיגען.

— און אפשר זאָל איך גאָר אין שיינק אַריינגעהען ? האָט קו-קושקין אַ פרעג געטהאָן ביי עמיצען, וואָס האָט איהם צורוה ניט געלאָ-זען, און, אַ שטופ טהוענדיג פערעכטליך מיט דער פוס די טהיר פון שיינק, איז ער פערשוואונדען הינטער איהר.

טען זיך מיט ווירדע, האָט ער איהם דערצעהלט מיט אַ שטרענגען קול, אז ער, דער קאפיטאַן, איז אַ גוטער מענש, אָבער מען האָט איהם נישט פערשטאַנען. און ווען דער דענשטשיק פלעגט אויך אוועקגעהען פון דעם משוגע'נעם „זיין וואָהלגעבורט“, האָט זיין וואָהלגעבורט אוועק געלייגט דעם קאָפּף אויפ'ן טיש און געוויינט אליין, אלץ ביטערער, אלץ ערנסטער און שטאַרקער, אָבוואָהל נישט וויסענדיג פאַר וואָס ער וויינט. ווען דער שיכרות-אַנפאַל פלעגט פערבייגעהען, האָט זיך דער קאפיטאַן נישט געקענט בעפרייען פון אַ רייע דונקעלע, שווערע ער-אינערונגען, אָבוואָהל ער האָט זיך געשעהמט צו דערמאָהנען און צו רעדען וועגען זיין שיכור'ען. איינע פון די לייכטע עראינערונגען איז געווען וועגען דעם, ווי קוקושקין האָט אזוי ווי געהאַלפּען און מיטגעד-פיהלט מיט'ן קאפיטאַן. צו איז ער געווען שטאַרקער אויף די פיס, ווי אנדערע דענשטשיקעס, און האָט לענגער געקענט אויסשטעהען, ווען דער קאפיטאַן פלעגט זיך צולאָזען, ווי זיין שטייגער איז געווען אַ מאָהל מיט אַ גלאָז אין קאָפּף אָדער עפעס מיט אַן אנדער זאך, וואָס האָט זיך געמאַכט אונטער'ן האַנד, צו האָט ער אויף אַן אנדער מין אופן אויסגעדריקט זיין צערטליכע בעהאַנדלונג, דער קאפיטאַן האָט זיך נישט געקענט קלאָהר ערקלעהרען, אָבער ער האָט געפיהלט אַ דאַנקבאַרקייט צו קוקושקין. צוליב דעם האָט ער ביז איצט נישט ארויסגעטריבען קוקושקין און האָט געדולדעט זיין אָפּיציעל אַנד-ערקענטע נאַרישקייט און זיין גאַנצע אונבעדייטונג אין דעם קאפיטאַנס ווירטהשאַפט; וואָס קוקושקין האָט נישט געקענט צוברעכען, האָט ער קאַ'יע געמאַכט אויף אַן אנדער מעהר אָדער וועניגער שאַרפּ-זיניגען אופן. דעם קאפיטאַנס בעפעהלע האָט ער פערשטאַנען אזוי קאַ-פּווער, אז זאָגאַר אנדערע דענשטשיקעס האָבען געלאַכט.

אויסמירנענדיג נאָך אַ גלעזעל, איז ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש אוועק אויף בעזוך צו בעקאַנטע, איבערגעבענדיג דער בעל-הבית'טע, וואָס האָט געוואָהנט אין שכנות, די שליסעל און די זארגען פון דער וואָהנונג. דער קאפיטאַן האָט זיך צוריקגעקעהרט שפעט ביי-נאַכט, אָבער קוקושקין איז נאָך נישט געווען. עס איז אוועק די נאַכט, און נאָך איהר דער פּאָלגענדער טאָג — און קוקושקין איז נאָך אלץ נישט געווען צוריק.

אַריינלייגענדיג דעם קאפיטאַנס ליסטע אין אַרבעל אַרײַן, איז

מיטהעלפער — די פלאש. ווען ער פלעגט אין דער-פריה אויסטרייטן קען צוויי-דריי גלעזלאך בראנפן, איז אלעס פאר איהם געווארען קלאהר, פערשטענדליך און פראסט. דאס שמוציגע, נאקעטע צימער האט זיך ניט געווארפען אין די אויגען מיט זיין ארימקייט; ער האט אויך ניט בעמערקט, אז ער אליין איז געווארען אונריין און פויל; ער בייט קיין וועש ניט וואכענווייז, פוילט זיך צו רייניגען די נעגעל; און ווען ער פלעגט זיך אפילו יא ארנמקוקען דערויף, האט ער באלד געהאט א תירוץ: „איך דארף דאך ניט אומגעהן מיט פרייליינס.“ זיין הפקות האט איהם אויך געפאסט ביי דער ארבייט; עס האט איהם אויך ניט אזוי שטארק בעליידיגט דער פאקט, וואס ער איז צו פופ-ציג יאהר א שטאבס-קאפיטאן, אין דער צייט ווען אייניגע פון זיינע חברים זיינען שוין פאלקאוויקעס, און זאגאר גענעראלען. עס האט איהם אויך אויפגעהערט צו מאטערען דאס פורכטלאזע בער-יערען, וואס ער האט א פערטעל יאהרהונדערט אוועקגע'הרג'עט אויף א זיג-לאזען לעבען, וואס, אין זיין קליינליכע יאגעניש נאך דעם מאג-גע-דיגען טאג, האט ער פערלארען אויפ'ן וועג שטיקלעכווייז זיין נשמה. א לייכטער אואנגענעמער וואלקען האט זיך געטראגען פאר ניד-קאלאי איוואנאוויטש און האט פערשטעלט פאר זיינע אויגען אלעס, וואס איז ניט דער פערטער רעגמענט פון דעם האראנער רעזערוו באטאליאן מיט דעם זשיר אבראמקא, מיט א קליינעם פרעפערענס, מיט רעגמענטס-פערארדנונגען און אנדערע טאג-טעגליכע אינטערעסען.

און נור צוויי מאהל אין יאהר האט פאסירט, אז דעם קאפיטאנס מיטהעלפער האט זיך פערוואנדעלט אין זיין ערגסטען שונא. מיט א מאטערענדע קלאהרקייט און וועהטאג פלעגט ער דאן איינזעהען די שרעקליכע זיגל-זיגקייט פון זיין לעבען, — און ניקאלאי איז וואנאוויטש פלעגט דאן שיכור'ען צו צוויי וואכען נאכאנאנד, זיצענדיג צו הויז נור אין אונטערוועש מיט אן אָנגעשוואַלענעם רויטען פנים. מיט שיכור'ע אויגען האט ער זיך דעקלאגט פאר זיינע חברים. אז מען האט איהם רואנירט, און ווען די חברים האבען פערלאזען דעם מענש, וואס פלעגט ווילד און האלב משוגע וויינען פון דעם אלקאהאלישען סם, פלעגט ער אוועקשטעלען דעם דענשטשיק ביי דער טהיר און, אָנשטריינגענדיג זיך מיט די לעצטע כוחות צו פעהאל-

וואָס אַריינגעפאלען אין דיעזען שמוציגען שטעדטעל און אין דיעזער אונגליקליכער דיוויזיע, וואו די אָפיצירען לעבען אזוי לאַנג און וואו מען געהט אזוי לאַנגזאַם פאַרווערטס. דאן האָט ער נאָך נישט געהאַט קיין פליך און אָט דעם רויטען צוקנייטשטען פנים. גאָר מיט אַן אנדער שפראך האָט דאן גערעדט דערזעלבער פייער, וואָס בלאָזט מיט אַזאַ אונאַנגענעמעם היץ אין געזיכט אַריין. יענע שפראך איז געווען וועניגער פערשטענדליך, ווי די איצטיגע; עפעס אַ נאָרישע און לעבערליכע שפראך איז דאָס געווען. זי האָט גערעדט וועגען דער אַקאַדעמיע, וואוהין ניקאָלאַי אינוואַנאָוויטש וועט פאַהרען לערנען זיך; יענע שפראך האָט שטיל און געהיימניספּאָל געשעפּצט וועגען עפעס אַ שעהנער און גוטער מיידעל, וועלכע וועט זיך אין איהם איינליען בען; דער פייער האָט געמאָהלען לעבעדיגע בילדער פון אַ פרעה ליכען רעש'דיגען באָל, אויף וועלכען דער שעהן-געוואַקסענער אפיציר מיט אַ פערצויגענער טאַליע טאַנצט קונציג און צום טאַקט אַ מאָזורקע און פיהרט אַ וויציגען און אינטערעסאַנטען שמועס. טענץ . . . וואָס פאַר אַ לעבערליכע זאך טענץ זיינען!

ניקאָלאַי אינוואַנאָוויטש האָט בעטראַכט זיין קיילעכדיגען בויך און, פאַרשטעלענדיג זיך טאַנצענדיג און שמועסענדיג מיט אַ פריי-לין, האָט ער אַ שמייכל געטהאָן.

— און איצט איז דען נישט גוט? ביי-גאָט, ס'איז גוט! — האָט דער קאַפיטאַן געענטפערט עמיצען און אום צו איבערצייגען, אַז איהם איז גוט, האָט ער אויסגעטרונקען נאָך אַ גלעזעל בראַנפּען, אָבער צום אויווען האָט ער זיך מעהר נישט צוגעזעצט. עס איז געווען פערנינפטיגער אַרומצושפּאַנען איבער'ן צימער. עס זיינען איינגעפאַלען געוועהנליכע, רוהיגע, פוילע געדאַנקען — וועגען דעם, ווי דער זייד אַבראַמקא האָט קאַליע געמאַכט דעם פאַרטשיק אילין זיינע לאַקירטע שטיוועל; וועגען דעם, וויפיל גלד ער וועט קריגען, אַז ער וועט זיין ראָטנער קאַמאַנדיר, און אַז דער קאַזאַטשע איז אַ גוטער מענטש, אַבּוואָהל ער איז אַ פּאָלאַק.

די לעצטע יאָהרען איז ניקאָלאַי אינוואַנאָוויטשען אויסגעקומען צו זוכען שטאַרקע בעווייזע, אַז עס לעבט זיך איהם גוט, אזוי, ווי מען דאַרף לעבען. אָבער די בעווייזע האָבען זיך איהם נישט געלייגט אויפ'ן זיינען, ביז דער קאַפיטאַן האָט זיך נישט פערזאָרגט מיט אַ מעכטיגען

היגער איז געוואָרען דער אויסדרוק פון זיינע אויגען ; דער קאפיטאן וואָלט געזאָגט, אז אין זיי לייבט זיך דורך אַ איראָניע, ווען ער זאָל ניט וויסען אויף געוויס, אז קוקשקין איז אַ נאָר און איז ניט פער- היג צו איראָניזירען. אויסגעבען האָט מען בעדארפט אַ רובעל צעהן, אָבער דער קאפיטאן האָט געהאַט נור אַ פינף-און-צוואַנציגער, און ער האָט איהם דערלאָנגט דעם דענשטשיק. ניט פערלירענדיג נאָך אַלץ די האָפנונג צו בעלעבען קוקשקין און אַרויסצורופען אין איהם אַ מעהר אַקטיווע בעציהונג צו דער ווירקליכקייט, האָט איהם ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש אונטערגעטראָגען אַ בעכער בראַנפּען, זאָ- גענדיג אז דאָס איז צוליב דעם פראָסט. קוקשקין האָט זיך איבער- גע'צלם'ט, האָט אויסגעטרונקען דאָס בראַנפּען, אָבער ער האָט ניט אַ קרעכץ געטהאָן, האָט ניט אָבגעשפיגען און האָט ניט בעדאָנקט ווי זיין שטייגער איז געווען, ער האָט נור אָבגעווישט די ליפּען מיט אַזאַ ערביטערונג, אזוי ווי ער וואָלט געוואָלט פערניכטען יעדן דען שפור פון דאָס געטרונקענע. שפעטער מיט עטליכע מינוט האָט שטאַרק אַ קלאַפּ געטהאָן די קיך-טהיר.

— וואָס פאַר אַ פליעג האָט עס איהם אַ בים געטהאָן ? — האָט אַ טראַכט געטהאָן דער קאפיטאן. — געווען אַ יונג, ווי עס דאַרף צו זיין, און איצט ווי פון זינען אַראָב, האָט גראָב געענטפערט אייערנעכטען. די בעל-הבית'טע בעקלאָגט זיך. נו, דער טייפּעל נעהם איהם. לאַמיר בעסער טראַכטען, ווי גוט און פּרעהליך עס וועט זיין כּאָרגען אויפדערנאָכט.

ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש האָט אויסגעטרונקען נאָך צוויי גלעז- לאַך בראַנפּען, איז זיך דורכגעגאָנגען איבער'ן צימער, האָט אַרייַן- געקוקט אין'ם פערפרוירענעם פענסטער, פון וועלכען עס האָט שוין אָנגעהויבען אַרונטערינען וואַסער, דאן האָט ער גענומען אַ קליינעם קאסטען און האָט זיך צוגעזעצט אויף איהם ביים בורטשענדען און שיפענדען אויווען. פון דער אָפּענער לאַך האָט אויף איהם אַ זעץ גע- טהאָן אַ היץ. דאָס שיפען האָט אויפגעהערט, און געלע פלאַם-צונגען האָבען זיך פויל אָנגעבויגען און האָבען אָבגעלעקט די צוגעברענטע שייטלאַך האַליץ.

עס איז שוין אַוועק צוואַנציג יאָהר, זייט ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש איז אַט אזוי געזעסען אויפ'ן קאסטען ביים אויווען. דאן איז ער נור

— אמת, ריכטיג אזוי, — האָט זויער אַ בורטשע געטהאָן קור-
קושקין און האָט פערקאטשעט די אויגען.

— אוי ביסטו אַ שוטה, ברודערעל, און וואָס דרעהסטו מיט
דער מאָרדע? ביסטו שיכור געווען?
— ניטאָ פאר וואָס צו טרינקען.

ניט וועלענדיג זיך פערדארבען דעם געמיטה, האָט ניקאָלאַי איי-
וואַנאָוויטש שווייגענדיג אַ קוועטש געטהאָן מיט דער פלייצע און
האָט זיך געהייסען דערלאנגען בראַנפֿען און צובייסען און איינהיי-
צען דעם אויווען.

— וואָס איז דאָס! — האָט דער קאָפיטאן אָנגעוויזען מיט די
אויגען אויף דעם טהעע־בעכער מיט פערשיעדענפארביגע בילדלעך,
וועלכער איז געווען, וואַהרשיינליך, קוקשקיןס אייגענטום, און וועל-
כען ער האָט דערלאנגט צוזאמען מיט אַ פֿלאַש בראַנפֿען און סאַר-
דינס. — אַ וויין גלעזעלע? — דער קאָפיטאן האָט אַראָבגעלאָזט די
אויגען.

— אמת, ריכטיג אזוי.

— נו, ביסטו אַ שוטה. נעהם ביי דער בעל־הבית'טע.

בשעת דער דענשטשיק האָט זיך געפֿאַרעט ביים אויווען און
האָט, בריהענדיג זיך, אונטערגעהייצט מיט קאָרע דאָס נאָססע, שנעע-
בעדעקטע האָלץ, האָט ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש אַרומגעטראַכט זיינע
פֿלענער אויף מאָרגענדיגען אָבענד. דער קומענדר יום־טוב האָט גע-
פֿאַדערט פון איהם עפעס יום־טוב'דיגעס, און מאָרגען, ווינאָכטען,
האָט דער קאָפיטאן בעשלאָסען צו מאַכען ביי זיך אַ סעודה; אָבער
אַפנים ניט פאר פרויען, ווען מען נעהמט אין אַכט די צאָהל אָנ-
געגרייטע געטרענקע. דער קאָפיטאן האָט שוין לאַנג ניט אָנגעקוקט
קיין פרוי, ווייל די דאָמען פון רעגומענט, מיט וועלכע ער פֿלעגט
שפּילען אין קאָרטען, האָט ער ניט גערעכענט פאר פרויען, און מיט
אנדערע איז איהם ניט אויסגעקומען צו בענגענען זיך. דער קאָפי-
טאן האָט צוזאמענגעשטעלט אַ ליסטע פון וויינען און צובייסענס און
האָט עס דערלאנגט עטוואָס אונצופרידען דעם דענשטשיק, וועל-
כער האָט אָנשטאָט דער ערוואַרטעטער הסכמה געענטפערט, ווי
אַ פּאָפּנאָי: „אמת, ריכטיג אזוי.“ און „איך געהאָרף, I“ אָבער וואָס
מעהר ער האָט „געהערט“, אַלץ מעהר צושטרייטער און מרה־שחורה־

שטאבס קאפיטאן קאבלוקאוו

דורך די פענסטער-שויבען, וואָס זיינען געווען פערפרוירען און בעדעקט מיט אייז-אוואָרען, האָבען אַריינגעדראַנגען די פריהמאָרגען-שטראַהלען פון דער ווינטער-זונן און האָבען אָנגעפיהלט מיט אַ קאַלטען, אָבער שמח'דיגען ליכט די צוויי גרויסע, הויכע און נאָקעמע צימערען, וועלכע האָבען אין איינעם מיט דער קיך צוזאַמענגעשטעלט די וואָהנונג פון שטאַבס-קאָפיטאַן ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש קאַבלאָ-קאָוו און זיין דענטשטיק*) קוקושקין. עס האָט געשיינט, אז דער פראָסט איז ביינאַכט שטאַרקער געוואָרען, ווייל אויף די פענסטער, ביי די ווינקלען פון די שויבען, זיינען אָנגעוואַקסען אייז-געשווירען, און ביים אַטהעמען האָט זיך געהויבען אַ פאַרע אין דער קאַלטער לופט, וועלכע האָט זיך פאַר דער נאַכט אָבגערייניגט פון דעם טאָבאַק-רייך. — קוקושקין, — האָט מיט אַ מוטהיגען באַריטאָן אַ געשריי גע-טהאָן ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש, זופענדיג פון גלאָז די הייסע שטאַרקע טהעע.

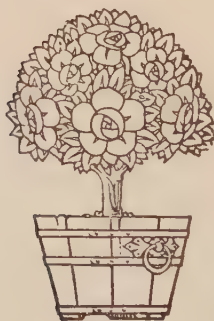
פערטשעפענדיג זיך אין טהיר, איז אַריינגעקומען דער דענש-טישיק, וועלכען מען האָט בעפרייט פון דיענסט אין רעגimענט פאַר זיין אומגעלומפערטקייט, ווי עס האָט זיך אויסגעדריקט דער פערלר-פעבעל. זיין קליינער קאַפּף מיט גרויסע היינגענדע אויערען האָט טרויעריג אַרויסגעשטעקט פון לאַנגען און דאַרען קערפער, וועלכער האָט צופרידען אָנגענומען יעדע פאַזע אויסער דער, וואָס מען האָט פון איהם פערלאַנגט.

— אוי ביסטו, ברודערלי, ניט ריהרעוודיג, — האָט איהם דער קאָפיטאַן געמאַכט אַ ווייכען פאָרוואָרף. — מען דאַרף זיך שנעל אָב-רופען ווען מען רופט.

*) דענשטישק איז אַ סאָלדאַט וואָס דיענט ביי אַ קאָמאַנדיר אין

הויז.

רום געפאָהרען אַהיים מיט איין פוהרמאַן. אויפ'ן וועג האָט פאָמעראַנ-
צעוו פיעל גערעדט וועגען היינטיגען משפּט, האָט מיטלייד געהאַט
מיט טאַניאַ און האָט זיך געפרעהט, וואָס מען האָט האָבאָטיעווען
פערמינדערט די שטראָף. קאָלאָסאָוו האָט פויל געענטפערט מיט
איינצעלנע זילבען. אין דער היים האָט זיך קאָלאָסאָוו לאַנגזאַם אויס-
געטהאָן, האָט אַ פרעג געטהאָן, צו זיין פרוי שלאָבט שוין, און פער-
בייגעהענדיג די קינדער-שטוב, האָט ער געוואָלט, ווי געוועהנליך,
אריינגעהען און אַ קוש טהאָן די קינדער, ער האָט אָבער חרטה גע-
קראָגען און איז אַוועק גלייך צו זיך אין שלאָף צימער.

רויכערענדע פובליקום טהוט זיך א שפאר אין זאל אריון, שטופענדיג זיך אין טהיר. פון בעראטחונגס-צימער געהען ארויס איינער נאך'ן צווייטען די איינגעשוואַרענע און דער זאל ווארט מיט איינגעהאלטע-נעם אטהעם. די מוילער זיינען האלב אָפּען, די אויגען זיינען מיט געשפּאַנטער נייגערדיגקייט געווענדעט אויפ'ן פּאַפּיר, וועלכען דער פּאַרזיצענדער נעהמט רוהיג צו פון דעם הויפט איינגעשוואַרענעם, לעזט גלייכגילטיג איבער און צייכענט אונטער. קאַלאַסאָוו שטעהט אין טהיר און נעהמט קיין אויג ניט אַרונטער פון דער בלייכער טאַניאַ. דער הויפט איינגעשוואַרענער לעזט, מיט מיה די אונדרייטליכע האַנדשריפט.

— איז די פויערטע פון מאַסקווער גובערניע, בראַנניצקער אור-יעזר, טאַטיאַנאַ ניקאָנאָראָוונאַ פּאַלאַצאווא, איין און צוואַנציג יאָהר צילט, שולדיג אין דעם, אז אין דער נאַכט פון אַכטען אויפ'ן ניינטען דעקאַבר . . . האָט זי מיט'ן צוועק פון רויב . . . מיט דער הילפּע פון אַנדערע פּערזאָנען. . . דערשטיקט. . . — יא, שולדיג.

האָט עס זיך נור אויסגעוויזען קאַלאַסאָווען, אָדער טאַניאַ האָט זיך ווירקליך אַ שאַקעל געטהון? אָדער אפשר האָט ער זיך גאָר אַליין אַ שאַקעל געטהאָן?

מען דאַרף ווארטען נאָך אַ האַלבע שטונדע, ביז דאָס געריכט וועט אַרויסטראָגען דעם אורטהייל. אַנדערע פּאַולאָוויטש איז ניט אים שטאַנד צו פערבלייבען אין דער מיט פון דעם לעבענדיגען פובליקום און געהט אַוועק אין די ווייטע, פוסטע און שוואַך בע-לויכטענע קאָרידאָרען. לאַנגזאַם געהט ער הין און צוריק, און זיינע טריט הילכען אָב אונטער דער סטעליע. אָט האָט זיך דערהערט פון זאַל אַ רעש פון טריט, אַ גערויש, קולות — אַלעס איז צו ענדע. קאָ-לאַסאָוו לאָזט זיך שנעל געהען צו דער מאַססע, הערט הויכע, כמעט ישמחה'דיגע קולות „צעהן יאָהר קאַטאַרגע“. . . און ער בלייבט שטעהען ביי דער טהיר, פון וועלכער עס געהען אַרויס די פערברעכער. ווען טאַניאַ געהט פערביי איהם, נעהמט ער אָן איהר לעבענסלאָזע אַראַב-געלאָזטע האַנד, בויגט זיך אָן און זאָגט:

— טאַניאַ! זיי מיר מוחל!

קאַלאַסאָוו און פאַמעראַנצעוו זיינען שכנים און זיי זיינען דא-

דער פראָקוראָר האָט געענדיגט זיין רעדע. א מינוט האָט מען געהוסט, גערייניגט די נעזער און צופיהרט די פיס, און דערנאָך האָט אָנגעהויבען רעדען פאָמעראַנצעווי. זיין גלאַטע, שענהע רעדע האָט זיך געגאָסען, ווי א טייכעלע. דער געזונטער, ווייך וויברירענדיגער קול פערטרייבט אזוי ווי די פינסטערנים. אָט האָט זיך דערהערט א לייכטער געלעכטער — דאָס האָט פאָמעראַנצעווי פערבייגעהענד געזאָגט א ווייז איבער'ן פראָקוראָר, קאָלאָסאָו קוקט אויף'ן חבר'ס פולען, שענהעם געזיכט, פאָלגט נאָך זיינע רונדע בעוועגונגען און זיפצט: „גוט איז דיר; ווייסט נישט פון קיינע יסורים און פער-שטעהסט זיי נישט...“ ווען קאָלאָסאָו האָט ענדליך אָנגעהויבען רעדען, האָט ער נישט דערקענט זיין אייגענעם קול: א טויבער, סקרי-פענדער, איז ער איהם אליין געווען אונאָנגענעהם. די איינגעשוואַרע-נע האָבען צוערשט אָנגעשטעלט מויל און אויערען, אָבער נאָך די ערשטע פראַזען האָבען זיי זיך אָנגעהויבען בעוועגען, קוקען אויפ'ן זיגער, געניצען. די פראַזען זיינען געמאַכטע, אונגאַטירליכע, פאַ-סען זיך נישט צוזאַמען, און מאַכען לאַנגווייליג די פערמאַטערטע ריכ-טער. איינע פון יענע געוועהנליכע, עקעלאַפּטע רעדעס, וועלכע זיי האָבען געהערט אין די הונדערטע. דער פאָרזיצענדער הערט זיך אויף צוצוהערען צו דער רעדע און שעפצט זיך וועגען עפעס איבער מיט א געריכטס-מיטגליעד, „הלאַי ענדיג איך שוין וואָס שנעלער!“ — טראַכט קאָלאָסאָו.

די איינגעשוואַרענע זיינען אַוועק אין בעראַטהונגס-צימער, ווי מאַטערענד-לאַנג עס שלעפט זיך דיעזע האַלבע שטונדע! קאָלאָסאָו וויל אויסמיידען חברים און געשפרעכען, אָבער איינער, א יונגער, א פרעהליכער, א גראַבער, וואָס פערשטעהט נישט, וואָס מען מעג און וואָס מען טאָהר נישט זאָגען, יאָגט איהם אָן:

— וואָס האָט איהר עס, פאָטעריל, היינט אזוי שלעכט געמאַכט?

און מיר זיינען אומישטען געקומען אייך הערען. קאָלאָסאָו שמייכלט העפליך, בורטשעט עפעס אונטער, אָבער יענער, דערווענדריג פאָמעראַנצעווען, טהוט זיך אַ לאַז צו איהם, שרייענדיג פון דער ווייטענס:

— גוט גערעדט, סערגעי וואַסילעוויטש! א געזונדע רעדע! אַט קלינגט מען שוין. דאָס שפרעכענדע, שפאַציערענדע און

קאלאָסאָוו מיט דער גאנצער אימה'דיגער קלאָהרהייט און דריקענדרער קראפט דערפיהלט, וואָס פאר אַ שרעקליך שווערע פּעראַנטוואָרטליכ-קייט עס לייעגט אויף איהם. זיין האַרץ האָט זיך געצאָפּעלט, די הענט האָבען געציטערט, און אַ דראָהענדרער קול האָט וויעדער-האַלט : דו ביסט אַ מערדער... דו ביסט אַ מערדער !.. — קאלאָ-סאָוו האָט מורא געהאַט זיך אומצוקוקען : טאָמער וועט ער פּלוצלונג בעגעגענען טאַניאַ'ס אויגען און וועט דורכלעזען אין זיי אַ יאָמערליי-כען רעטונגס-דוף און אַ בלינדען גלויבען אין איהם ? צו וואָס האָט ער זי אין געפּענגנים בערוהיגט און האָט זי פּערזיכערט, אז אַ בער-פרייאונג איז מעגליך ? ..

... אלץ שוואַרצער ווערט די שרעקליכע אָנקלאַגע-כמאָרע, וואָס הענגט איבער טאַניאַס קאָפּ. מיט דער זעלבער אַכזריות'דיגער רור-היגקייט רעדט דער פּראָקוראָר וועגען דער פּערגאָנגענהייט פון „טאַנ-ד" קאָ מיט די ווייסע הענט, וועלכע האָט פּערשמוצט איהרע ווייסע הענטלאַך מיט אונשולדיגע בלוט. דערמאָהנט די גנבה, צוגעבענ-דיג, אַז, פיעלייכט, איז זי שוין ניט געווען די ערשטע.

אין דעם שטילען זאַל סטאַיעט ניט קיין לופט. קאלאָסאָוו שטיקט זיך, ער פּערמאַכט די אויגען און, ווי אַ פּערברעכער פאר דער הינד-ריכטונג, זעהט ער אין דער טיעפער ווייטקייט די זונן, די גרינע לאַנקעס, דעם העל-בלויזען ריינעם הימעל. ווי שטיל און רוהיג עס איז יעצט ביי איהם אין דער היים ! די קינדער שלאָפּען אויף זייערע בעטלאַך ; עס וואָלט גוט געווען אַוועקגעהען יעצט צו זיי. אַוועק-שטעלען זיך אויף די קניע און צולייגען דעם קאָפּ, ווי זוכענדיג שוין, צו זייער רייניגן קערפּערעל. מען דאַרף לויפּען פון דיעזער אימה ! לויפּען ! ... לויפּען ? אָבער זי האָט דאָך אויך געהאַט אַ קינד ? נור אין איין געשריי, אין איין לאַנגען, פּערצווייפּעלטען, ווילדען גע-שריי וואָלט קאלאָסאָוו געקענט אויסדריקען זיינע געפיהלען. אַז, ווען ער וואָלט געהאַט די שפּראַך פון די געטער ! וואָס פאר אַ דור-נערענדע, וואַהנזיניגע רעדע עס וואָלט זיך געלאָזט הערען פאר דיעזען המון ! עס וואָלטען זיך צועפּענט אַכזר'ישע הערצער, אַ יאָמער וואָלט אָנגעפיהלט דעם זאַל, די ליכט וואָלטען פּערלאַשען געוואָרען פון אימה, און די ווענט וואָלטען פּערציטערט געוואָרען פון מיטלייד און וועהטאָג ! ווי שווער עס איז צו זיין אַ מענש, אַ פשוט'ער מענש !..

געהער האָט מיט מיה אויפגענומען די קלאנגען ; ער האָט ניט פער-
שטאנען די רייד, און ער האָט אַרויסגערופען ביים פאָרויצענדען א
בעמערקונג, אז ער האָט צוויי מאָל געשטעלט איין פראגע. אפאטיע
און לאנגוויילע האָבען איהם אַרומגענומען. ער האָט זיך אָנגעשטרענגט
צו בעוועגען זיך, האָט אין די אונטערברעכונגען גערויכערט ביז קאפ-
וועהטאָג, האָט אויסגעטרונקען א גלעזל קאניאק, אָבער דאָס האָט
איהם אויפגערעגט נור אויף א רגע, און די ענערגיע האָט איהם זא-
פאָרט ווידער פערלאָזען. „גאָטעניו, וואָס איז דאָס מיט מיר ?“ —
איז פערבייגעלאָפען מינוטענווייז דער געדאנק, און ער האָט גע-
שפירט א שרעק, און א ציטער איז איהם דורכגעגאנגען איבער דער
פלייצע. פאָמעראנצעווען, א מוטהיגער, ריהערעוודיגער און צודרינגלי-
כער, האָט פראכטפאָל געפיהרט די אונטערזוכונג ; האָט געצויגען
פאר דער נשמה די עדות, האָט ביטער געקעמפּט מיט'ן פאָרויצענ-
דען און פראָקוראָר (אנקלעגער) און האָט אַרויסגערופען ביים פובלי-
קום גוטע מיינונגען.

די רעדען האָבען זיך אָנגעפאנגען ערשט עלף דעם זייגער אין
אָבענד. דער פראָקוראָר, א מיטעל-יעהריגער איינגעבויענער מענש,
מיט א קלוגען, אָבער אויסדרוקסלאָזען געזיכט, האָט געהאלטען א
שטילע, רוחיגע און ישענע רעדע, און איז געווען שטרענג און אונ-
בארעמהערציג, ווי די לאָגיק אליין — דיעזע לאָגיק, וואָס איז זעהר
לינגעריש, ווי אלעס אין דער וועלט, ווען מען מעסט מיט איהר די
מענשליכע נשמה. שטיצענדיג זיך אויף פאקטען און נור אויף פאק-
טען, אָהן שרייענדע פראָזע און געמאכטע עפּפּעקטען, האָט דער פראָ-
קוראָר א פעטליע נאָך א פעטליע געצירעוועט אויף'ן נעץ, וועלכער
האָט פערפלאָנטערט טאניאן. אָבמאָהלענדיג געפיהללאָז די אומגע-
בונג, אין וועלכען עס האָבען געלעבט די פערברעכער, איז ער צוגע-
טראָטען צום פערברעכען גופא.

קאלאָסאָווען, וועלכער האָט מיט גערוועזע און קאלטע הענד דורכ-
געבלעטערט די נאָטיצען, האָט געשיינט, אז מיט יעדען וואָרט פון
אנקלעגער לעשט זיך א לעמפעלע אין זאָל און עס ווערט פינסטער.
ער האָט געפיהלט הינטער זיך די שטיל-געוואָרענע טאניא ; איהרע
אויגען צו גענען זיך ברייטער ביי יעדען וואָרט, וועלכעס קלאפט איהר
אין קאָפּ אריין, ווי א שווערער האַמער. צום ערשטען מאָהל האָט

מיט א לייכטער איראָניע פאָרטגעזעצט דער פאָרויצענדער. אין די אונטערשטע רייהען פון פובליקום האָט זיך דערהערט א פרעך געלעכערטער⁵.

טאָניא האָט געשוויגען.

— האָט מען אייך ניט גע'משפּט אַמאָל פאַר צו'גנב'ענען אַ ביי'טעלע ביי אַ שיכור'ען? האָט אייך דער פריעדענס'דיכטער ניט פער-אורטהיילט צו צוויי מאָנאַט געפּענגנים?
טאָניא האָט געשוויגען. צו וואָס זאָל זי רעדען? עס איז נור אַ שאד, וואָס זי האָט צובייזערט אַנדערע פאָולאָוויטש דערמיט, וואָס זי האָט ניט געקענט גוט דערצעהלען.

מען האָט אָנגעהויבען אויספרעגען די אונזעהליגע עדות. פאַר קאָלאָסאָו'ס פערוואָלקענטע אויגען זיינען פערבייגעגאנגען העפליכע, רעדעוויגע און בכבוד'ע שיינקאייגענטהימער, פערשלאָפענע און אַזוי ווי בעטויבטע משרתים. זיי האָבען געשאטען מיט טויזענדער אונבעדייטענדע איינצעלהייטען, און מען האָט זיי ניט געקענט צוויינגען אנשוויגען צו ווערען; פון אַנדערע האָט מען געמוזט אַרויסציהען יעדעס וואָרט. עס איז ערשינען אַן עדות — אַ סימפּאטיש, רייך געקליידעט אינגעל, אַ דארער און שעהמעווידיגער. אויפמונטערענדיג איהם מיט עטליכע ווערטער, האָט דער פאָרויצענדער געפרעגט, וואָס עס האָבען געטהאָן טאָניא און די אַנדערע, ווען זיי זיינען אַריינגעקור מען צו זיין באָבען אין הייזקע.

— זיי האָבען געלייניגט קאַלטאַפּעל, — האָט געענטפערט דאָס אינגעל, און אַ קוק טהאָנדיג אונטער'ן שטערען אויפ'ן פאָרויצענדער, האָט ער אַ שמייכל געטהאָן.

עס האָבען אַ שמייכל געטהאָן די ריכטער, עס האָבען אַ שמייכל געטהאָן די איינגעשוואָרענע, עס האָט אויך אַ שמייכל געטהאָן די שטיל וויינענדע טאָניא און טרעהערענדלאך האָבען אַ בלישצע גע-טהאָן אויף איהרע אויגען. קאָלאָסאָו האָט בעמערקט דיעזען ליער בענדען שמייכל פון אַ מוטער, וואָס האָט בעערדיגט איהר קינד, און ער האָט אַ טראַכט געטהאָן: „צוליעב דיעזען איינציגען שמייכל דארף מען זי בעפרייען.“ עס זיינען אַוועק שטונדען נאָך שטונדען, און אַנדערע פאָולאָוויטש האָט זיך געפיהלט אַלץ ערגער און ערגער. פאַר זיינע אויגען האָבען זיך דורכגעצויגען בלישצענדע פּעדים; דאָס

קאַלאַסאָוו האָט מיט שרעק ערוואַרטעט איהרע ווערטער, — און נאָך די ערשטע קלאַנגען פון איהר ציטערנדען קול האָט ער פערשטאַנען, אז עס האלט שמאָהל. עס זיינען ערגעץ־וואו אַהינגעקומען יעדע אָפּענהערציגקייט און פּראָסטקייט, וועלכע האָבען איהם אַזוי בעד צויבערט און וועלכע זיינען, אייגענטליך, געווען טאַניאַ'ס איינציג געם געוועהר. פּלאַנטערנדיג זיך אין אונגוויטהיגע איינצעלהייטען און זייטיגע פאַקטען, בעליידיגענדיג דאָס געהער מיט וואַלגארע און שאַרפע אויסדריקע, האָט זיך טאַניאַ צו אָפּען אָנגעשטרענגט ריינצורוואַשען זיך און אַרויפּוואַרפען די שולד אויף אַנדערע, און וואָס מעהר זי האָט זיך געסטאַרעט, אַלץ אַן ערגערען איינדרוק האָט זי געמאַכט. „בעסער וואָלט זי גאָר געשוויגען!“ האָט קאַלאַסאָוו ביז אַ טראַכט געטהאָן, מיט יסורים צוהערענדיג יעדע פאַלשע נאָמע. ער האָט ניט געקוקט אויף די געשוואַרענע און ניט אויפ'ן פּובליקום, אָבער מיט'ן גאַנצען קערפּער האָט ער געפיהלט, ווי עס וואַקסען פּינדליכ־קייט און אונצוטרוי.

— אויב איהר זייט ניט שולדיג אין דעם מאָרד, טאָ צו וואָס האָט איהר זיך מודה געווען אין איהם אין דער פּאָליציי און ביים סלע־דאָוואטעל (פערברעכענס־אונטערזוכער)? — האָט געפרעגט דער פאָר־זיצענדער.

טאַניאַ האָט זיך צומישט און האָט געענטפערט, אז אין דער פּאָליציי האָט מען זי געשלאָגען. אין דיעזען ענטפער האָט זיך גע־פיהלט אַן אָפּענער און „אונפערשעהמטער“ ליגען. און ווירקליך טאַניאַ האָט איהר פערטהיידגער וועגען דעם קיין וואָרט ניט געזאָגט. אָבער ווי האָט זי אַנדערש געקענט ערקלעהרען דיעזע אַלע געהויבענע פריצים יענעם שרעק, וועלכען זי האָט געשפּירט פאַר'ן פריסטאוו, אז עס האָט זיך איהר גאָט ווייס וואָס פאָרגעשטעלט, ווען ער האָט אויף איהר נור אַ קוק געטהאָן! קען דען אָט דיעזער פריץ מיט גאָל־דענע קנעפּ פערשטעהען, אז מען קען מורא האָבען אפילו נור פאַר ליכטיגע קנעפּ? דיעזען מאָל האָט ניט נור דער פריץ, נור אפילו קאַלאַסאָוו אויך ניט פערשטאַנען טאַניאַ'ן. צונויפּדריקענדיג ביז זיינע צייהן, האָט ער זיך אָנגעבויען צום טישעל, אום ניט צו זעהען די צווייפלענדע שמייכלעך.

— און דער סלעדאָוואטעל האָט אייך אויך געשלאָגען? — האָט

פאנגט זיך אָן. דאָס שוּטקען און שעפּצען, וואָס האָט זיך פערביי-
געטראגען איבער דעם זאָל, האָט בעוויזען, אז מען בייט זיך מיט
די איינדריקע. דאָס געוועהנליכע אויסזעהען פון אייוואָן גאָראָשקין
און האָבאָטיאָוו האָט אַרויסגערופען ניט קיין שמויכלענדע בעמער-
קונגען, דערפאר איז אָבער טאַניאַ געפעלען געוואָרען — אן אמת'ע
העלדין פון אַ דראַמע.

נאָך דעם געוועהנליכען אויספרעגען פון די פערקלאָגטע וועגען
זייערע נעמען און וואַניע, האָט דער פאָרויצענדער אַ פרעג געטהאָן
טאַניאַ'ן וועגען איהר בעשעפטיגונג, און זי האָט געענטפערט :
— פראָסטימוטקע.

און דיעזעס וואָרט, אַריינפאלענדיג אין דערמיט פון אויסגע-
פוצטע, ריינע פרויען, זאטע און צופריעדענע מענער, האָט אַ קלונג
געטהאָן, ווי אַ לוי-הגלאָק, ווי אַ דראָהענדער פאָרוואורף פון אלעם
טויטען צו די לעבעדיגע. אָבער קיין איין קאָפּ האָט זיך ניט אַרונטער-
געלאָזט, קיין איין פאָגאַר אויגען האָבען זיך ניט אַראָבגעלאָזט. זיי
האָבען זיך אָנגעצונדען מיט נאָך מעהר נייגעריגקייט — די אנגעקלאַגט
טע שפיעלט אזוי גוט איהר ראָלע ! צוערשט האָט געהאַט דאָס וואָרט
גאָראָשקין, אַ דונקעלער, גאַנץ שעהנער מאַנסביל מיט זעלבסט-צור-
פריעדענע מאַניערען פון אן אנערקענטען לעבעדיגונג. ער האָט גע-
רעדט ניט געאיילט, האָט צוגעקליבען די אויסדריקע און האָט זיך
געהאַלטען אזוי ווי ער וואָלט גוט געוואוסט, אז ער שטעהט העכער
פון די אַרומיגע, אָבער ער וואָלט זיך געשעהמט צו קלאָהר עס אַרויס-
צוצייגען. לויט זיינע ווערטער האָט געהייסען, אז אלע דריי האָבען
געהאַט דעם זעלבען חלק אין דעם בעגאָנגענעם מאָרד. ער האָט גע-
האַלטען דעם אונבעקאַנטען פאַר די הענד, טאַנקאַ האָט איהם אַרױפּ-
געוואָרפען די פעטליע אויפ'ן האַלז און האָבאָטיעוו האָט געוואָרגען.
האָבאָטיעוו, אין אלע הינזיכטען אַ גאַנץ געוועהנליכער סוביעקט,
האָט ווידערהאַלט דיזעלבע געשיכטע, ער האָט נור ניט איינגעשטימט
מיט גאָראָחאָו'ען אין אייניגע אונזיכטיגע איינצעלהייטען וועגען דאָס
איינטהיילען פון'ם געלד. ניט קימערענדיג זיך וועגען דער קאטאַרגאַ,
וואָס האָט איהם ערוואַרטעט, האָט ער ביי זיך ניט געקענט פועל'ען,
וואָס אייוואָן'ען איז אָנגעקומען די גרעסטע טהייל פון רויב. עס איז
געקומען טאַניאַ'ס רייע.

האַט זיי אליין ניט געהערט און וואָס הערט זיי ניט איצט ? נעכטען ביינאָכט (בייטאָג איז ער געווען פערנומען) האָט זיך אנדרעי פאָולאָוויטש געגרייט צו דער פערטהידיגונג. צוערשט האָט זיך די אַרבייט ניט געקלעפט, אָבער נאָך עטליכע גלעזער שטארקען טהעע און אַ צעהנדליג פאַפיראַסען האָבען זיך די צושטרייטע געדאנקען אָנגעהויבען צונויפלייגען אין אַ סיסטעם. אויפגענדיג זיך אַליין מעהר, העצענדיג זיך מיט געלונגענע אויסדריקע, שעהנע פראַזען, האָט קאָלאָקאָוו, ענדליך, צוזאַמענגעשטעלט אַ הייסע, איבער-צייגענדע רעדע, וועלכע האָט פאַר אַלעמען איבערצייגט איהם אַליין. אויף אַ וויילע האָט איהם פערלאָזען די מורא, מיט וועלכער טאַניאַ האָט איהם אַזוי ווי אָנגעשטעקט, און ער האָט זיך געלייגט שלאָפען, פערזיכערט אין אַ זיעג. אָבער שלאָפלאָזיגקייט האָט געטהון איהר אַרבייט. היינט איז זיין קאַפּ שווער און פוסט. איינצעלנע פראַזען פון דער רעדע, וועלכע ער האָט אָנגעשריעבען אויף פאַפיער, זעהען אויס קינסטליך און צו שרייענד. די איינציגע האָפנונג איז, אַז זיינע נערווען וועלען זיך בערוהיגען און צו דער נויטיגער מינוט וועט ער זיך בעהערשען.

ער האָט זיך שוין היינט געזעהען מיט טאַניאַ', און עס האָט איהם אונאַנגענעהם איבערראשט יענע הילצערנע גלייכגילטיגקייט, וועלכע האָט געקלונגען אין איהר קול.

— זעהט'זשע, טאַניאַ, גיט איבער אַלעס אַזוי, ווי איהר האָט מיר

דערצעהלט. גוט ?

— גוט, — האָט טאַניאַ געהאָרכזאם געענטפערט, אָבער אין דיעזער געהאָרכזאמקייט האָט געקלונגען יענע מורא, וועלכע נור ער האָט פערשטאַנען, וועלכע האָט דורכגעדרונגען איהר גאַנצעס וועזען. דער משפט האָט זיך אָנגעהויבען.

ווען עס האָט זיך געעפענט די טהיר, וואָס פיהרט פון קאָרריי דאָר צו דער גראַטע, אונטער וועלכער עס געפינען זיך די פערקלאַנטע, און זיי האָבען אָנגעהויבען אַריינקומען איינער נאָך דעם צווייטען, האָט זיך דאָס פובליקום, וועלכען דאָס ווארטען האָט זיך שוין דערעסען, אַ שאַקעל געטהאָן. עס האָבען אַ קלונג געטהאָן די שפּאַרען ביי די זשאַנדארמען, עס האָבען אַ בלישצע געטהאָן זייערע ענטבלויזטע סאַבליען, און די צושויער האָבען פערשטאַנען, אַז די דראַמע

קאלאסאָוו פערשטאנען, אז טאניא איז אויך פעהיג אויף זעלבסט־ פערטהייריגונג. אזוי פערטהייריגט זיך א פערשלאָפען חיה'לע, ליי גענדיג אויף דער פלייצע און שטשירענדיג מיט וואוט די צייהן אויף די אויפגעהויבענע האַנד, — אָבער אין דיעזען כלומרשט'דיגען וואוט איז מעהר אימה און טויטליכער בענקעניש, ווי אין דעם פערצוויי־ פעלסטען יאָמער. מיט טרעהרען און ספקות, אז עמיצער זאָל לייגען ציטרויען אויף איהרע ווערטער, האָט טאניא דערצעהלט, ווי דער מאָרד איז געשעהען. ווען זיי זיינען אלע אַרויס פון דעם לעצטען שיינק און זיינען געגאנגען איבער אַ פוסטען פלאץ, האָבען זיך איר וואָן גאַראַשקין, איהר ליבעהאבער און וואַסילי האָבאָטיעוו אַרויפ־ געוואָרפען אויף דעם אונבעקאַנטען און האָבען איהם אָנגעהויבען ווערגען.

— איך האָב זיך דערשראָקען אויף טויט, פרייז. איך האָב א געשריי געטהאָן אויף זיי: „וואָס טהוט איהר עס, גזלנים?“ וואָנ־ קא האָט נור אָנגעשריען אויף מיר, און יענער הויבט שוין אָן כריפען. איך האָב זיך אַ וואָרף געטהאָן צו זיי, האָט מיר וואַנקא, דער גזלן, מיט'ן פוס איבער'ן בויך דערלאנגט. שווייג, זאָגט ער, אז ניט, וועסטו קריגען דאָס זעלבע. האָב איך זיך געלאָזט לויפען פון זיי איר בער די גארטענס, און ווייס אלליין ניט, ווי איך האָב זיך ביז מאַרפֿ־ שא'ס בעט דערשלעפט. לויפענדיג האָב איך די שאל פערלאָרען.

אויף מאָרגען האָט טאניא געפרופט מוסר'ן איוואַנ'ען, אָבער יענער האָט איהר מיט אַ פאָאָר קולאַקעס איבערצייגט, אז געטהאָן איז פערפאלען, און שפעטער מיט אנדערהאלבען שטונדען האָט טאָניא געזונגען לייערער און געטרונקען בראַנפֿען, וואָס מען האָט געקויפט פון דעם גערויבטען געלד.

קאלאסאָוו האָט נאָך אַ פאָאָר מאָל בעזוכט טאניא'ן, און נאָך יעדען בעזוך האָט איהם אלץ שווערער אויסגעזעהען די פאַרשטעהענדע פערטהייריגונג. נו, וואָס וועט ער זאָגען אויפ'ן געריכט? מען מוז דאָך דערצעהלען אלעס, וואָס איז נור ביטער און רעכטלאָז אויף דער וועלט, דערצעהלען וועגען דעם אייביגען, אונאויפהערליכען קאַמפֿ פאַר עקזיסטענץ, וועגען די קרעכצען פון די בעזינגטע און בעזיגער, וואָס וואַלגערען זיך אין איין קופע אויפ'ן בלוטיגען פעלד... אָבער קען מען דען דערצעהלען וועגען דיעזע קרעכצען יענעס, וואָס

עפעס א פערבייפאָהרענדער חברה־מאן, ווייזט אויס א משרת אָדער פּישיהענדלער, האָט געהוילעט די נאכט צוזאַמען מיט צוויי אָבגעריי סענע אויסווארפען און א גאסען־פּרוי „טאַנקע — מיט די ווייסע הענד“, האָט בעוויזען אַלעמען א בייטעל מיט געלד, און אויפ'ן צווייטען טאָג האָט מען איהם געפונען אין די גאָרטענס א דערשטיק־טען און בערויבטען. אין א וואָך אַרום האָט מען פּערהאַלטען „טאַני קאַן“ און די אויסווארפען, און זיי האָבען זיך מודה געווען אין דעם מאָרד. קאָלאָסאָו האָט בעדארפט פּערטהייד־גען „טאַנקאַן“ מיט די ווייסע הענד“. אין טורמע, וואו ער איז געגאַנגען זיך זעהען מיט דער בעשולדיגטער, האָט איהם בעגעגענט עטוואָס אונערוואָרטעטעס. „טאַנקאַ“ אָדער טאַניאַ, ווי ער האָט זי אָנגעהויבען רופען, איז געווען א יונגינקע, שענהינקע מיידעל מיט גלאַט־פּערקאמטע בלאַנדע האָר, א בעשיידענע און שרעקעדיגע. צו די איינזאַמע גע־פּענגנים האָט אַראָבגעוואַשען פון איהר געזיכט דעם שמוץ פון איהר שטענדיכער בעשעפטיגונג, צו די שרעקליכע גייסטיגע יסורים האָבען איהר פּעראיידעלט, אָבער עס איז אונמעגליך געווען צו זעהען אין איהר יענע פּעראַכטעטע און צרה'דיגע בעשעפּעניס, וועגען וועלכע אנדריי פּאַוּלאָוויטש האָט אָפט געהערט. נור דער קול, זייענדיג עטוואָס הייזעריג און גראָב, האָט דערמאָהנט אן נעכט פון אויסגע־לאַסענהייט און שיכרות.

נאָך דער ערשטער בעגעגעניש האָט קאָלאָסאָו שוין פּערשטאַנען, אז טאַנקאַ איז דורכאויס ניט שולדיג אין דעם מאָרד. די מורא האָט זי פּערניכטעט. די מורא פון א בעשעפּעניש, וואָס שטעהט אויפ'ן נידעריגסטען טרעפּעל פון'ס געזעלשאַפּטליכען לייטער און וואָס ווערט געשטיקט פון יעדען, וואָס שטעהט איבער איהר. אַלע זיינען געווען שטאַרקער פון טאַניאַ'ן, און אַלע האָבען זי בעליידיגט, עס האָט געמעגט זיין איהר געליעבטער, א כעס'ן און מערדער, אָדער דער גאָראָדאָוואַי (פּאָליציי־מאַן), וואָס שיינט מיט אַלע זיינע בלעכלאַך און מעדאלען און וואָס האָט אַרויפגעוואָרפען א שרעק און אימה אויף די אייגענטהימערין פון דעם געלען בילעט נור מיט זיין יופיטערישען אויסזעהען. פון טאַניאַ'ס ליידענשאַפּטליכער און לויפּענדער שפּראַך, פון איהרע ברענענדע אויגען און פון דעם, ווי איהר דארער קערפּער האָט אויפגעציטערט פון ענדלאָזען האס צו איהרע פּערפאָלגער, האָט

די פינגער. לעבענס-מיטלען ווערען אלץ טהייערער, די קינדער פאָדערען אויף זיך אלץ מעהר און מעהר. די שולדען וואַקסען. איז בערמאָגען דאָרף ער צאָהלען דיר-הגעלד, פופציג רובעל דאָרף ער אוועקלייגען, און פערמאָגען פערמאָנט ער סך הכל צעהן. ווידער אַמאָל וועט ער זיך מוזען, הייסט עס, ווי עס איז אַרויסדרעהען. די ווייב . . .

ביי דעם געדאנק וועגען די שולדען און דער ווייב האָט זיך קאָ-לאָסאָו פערקרימט און האָט אַ זיפּין געטהאָן.

— וואו ביסטו עס פערפאלען געוואָרען? איך האָב דיר געזוכט און געזוכט! — איז אַריינגעפלויען אין צימער קאָלאָסאָו'ס חבר ביי דער היינטיגער פערטהיידדיגונג, פאָמערעאנצעוו, אויף אַ גע-הילפס-אָדוואָקאט, וועלכער האָט זיך שוין ערוואָרבען אַ נאָמען, אלס טאַלאַנטפולער קרימינאַליסט. זייענדיג אַ שעהנער ברונעט, אַ ריה-רעוודיגער, אַ רעדעוודיגער און לעבענס-לוסטטיגער, אָבער אַביסעל אַ שרייבער און קריכער, האָט פאָמערעאנצעוו געהאַט אַ זעלטענעם מזל. אין דער היים, צווישען זיינע רייכע פערוואַנדטע, האָט מען איהם פערגעטערט, דער מזל האָט איהם בעגלייט אין אלע זיינע געשעפטען — ווי אויף רעלסען האָט ער זיך געטראָגען צו בעריהמט-הייט און געלד.

— מיר מוזען זיך צוזאַמענרעדען וועגען דער היינטיגער פער-טהיידדיגונג — האָט האַסטיג געזאָגט פאָמערעאנצעוו.

— טשעפעט זיך אָב, אום גאָטעס ווילען. זאָל זיין שפעטער,

— האָט געענטפערט קאָלאָסאָו אַ פערציטערטער.

— ווי הייסט שפעטער?

קאָלאָסאָו האָט מיער אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד, און פאָמערעאנצעוו איז שנעל אַרויס, אַ קוועטש טהוענדיג מיט די שול-טערען.

דער משפט, ביי וועלכען עס זיינען אויפגעטראָטען קאָלאָסאָו און פאָמערעאנצעוו, האָט בעהאַנדעלט אַ פראָסטע פאַסירונג. ערגעץ אונטער'ן שטאָרט אין מאַסקווע, דאָרט וואו דער שיינק בייט זיך אום אויף אַ רעסטאָראַן, אויף אַ טהעעהויז און ווידער אַמאָל אויף אַ שיינק, און וואו עס וואָהנען אין ענגשטפּט די אויסוואורפען פון דער הויפט-שטאָדטישער בעפעלקערונג, איז געשעהען אַ מאָרד.

די פערטהידיגונג

(א געשיכטע פון איין טאָג).

א הויכער, דארער בלאַנדין, אָנגעטאָן אין אַ פראַק, האָט אַרומגעשפּאַצירט איבער'ן קאַררידאָר פון געריכט. געהייסען האָט ער אנדערע פּאַוואָלויטש קאַלאָסאָוו און איז שוין דאָס דריטע יאָהר גע-ווען אַ געהילפּס־אָדוואָקאַט. פאַר יעדען וויכטיגען משפּט האָט זיך אנדערע פּאַוואָלויטש שטאַרק אויפגערעגט, אָבער דיעזען מאָל איז זיין שלעכטער געמיט אַריבער אַלע געוועהנליכע גרענעצען. עס זיי-נען געווען פיעלע אורזאכען דארויף. די הויפט אורזאכע זיינען געווען קראנקע נערווען. דעם לעצטען יאָהר האָבען זיי זיך פשוט אָבגעזאָגט צו דיענען, און די קאַלטע בעדער, וועלכע קאַלאָסאָוו האָט גענומען, האָבען וועניג וואָס געהאָלפּען. ער וואָלט בעדארפט אַוועקוואַרפּען רויכערען, אָבער די געוואָהנהייט איז געווען אַזוי שטאַרק, אַז ער האָט זיך ניט געקענט בעשליסען דארויף. און איצט האָט זיך איהם אויך פערגלוסט רויכערען, אָבוואָהל אין מויל האָט ער געפיהלט יעדעם אונאנגענעם טעם, וועלכער איז אַזוי גוט בעקאַנט אַלע שטאַד-קע רויכערערס. קאַלאָסאָוו איז אַריינגעגאַנגען אין אַ זייט־צימער, וועלכער איז צופעליג געווען פוסט, האָט זיך צוגעלייגט אויף אַ סאַ-ראַטענעם דיוואַן און האָט פאַררויכערט. אַך, ווי מיעד ער איז ! אַ גאַנצע וואָך קריכט ער ניט אַרויס פון פראַק. וואָס אַ וואָך ! דאָ איז ער ביי די פריערענס־ריכטער, דאָ ווידער אין צוזאַמענפאַהר, נעכטען האָט ער זיך אָבגעמאַטערט אַ גאַנצען טאָג ביז ניין דעם זייגער אויפדערנאַכט אין בעצירק־געריכט עפעס צוליעב אַ פוסטען ציי-וויל־משפּט. די חברים זיינען איהם מקנא, וואָס ער פערדיענט אַזוי פיעל, שטעלען איהם אַרויס פאַר אַ ביישפיעל פון אונערמיעדליכקייט, אָבער וואָס קומט אַרויס דערפון ? די דריי טויענד רובעל אַ יאָהר, וועלכע ער שטוקעוועט צונויף מיט אַזוי פיעל מיה, קיינלען זיך איבער

בען פון טיפוס. פאר'ן טויט האָט ער געשיקט נאָכ'ן גלח און יענער האָט נייגעריג אָנגעקוקט די געוועזענע מיסס קאראיטאָ, האָט צונומען זיין ברייטען בארד און האָט אַ זאָג געטהאָן פיעלדייטיג :

— יא . . .

עס איז אָבער קענטיג געווען, אז ער פיהלט רעספעקט פאר סעיִ-מיאן וואסיליעוויטש פאר זיין אַריגינאליטעט, אָבוואָהל ער רעכענט אזא אַריגינאליטעט פאר אן עבירה.

ווען דער גלח האָט זיך אָנגעבויען צו דעם שטארבענדען, האָט דער לעצטער זיך אָנגענומען מיט כוחות און האָט צועפענט דאָס מויל אום אויסצושרייען :

— איך האָס דעם שוואַרצ־פנים'דיגען טיפּעל !

ער האָט זיך אָבער דערמאהנט וועגען „זיין עקסעלענץ“, וועגען דער בעלזונג וואָס ער האָט בעקומען אויסער די געוועהנליכע שכירות, האָט זיך דערמאהנט וועגען דעם גוטען אנטאָן אייוואנא-וויטש און וועגען נאסטענקא, האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם שוואַרצען פערווינטען פנים און האָט געזאָגט שטיל :

— פאטער'ל, איך האָב זעהר ליעב געגערטעס, זיי האָבען אין

זיך עפעס עקזאָטישעס.

מיט די לעצטע כוחות האָט ער געזוכט צו מאַכען אַ גליקליכען שמייכעל און איז געשטאָרבן מיט דיעזען גליקליכען שמייכעל אויפ'ן פנים. און די ערד האָט איהם צוגענומען גלייכגילטיג, ניט פרע־גענדיג צו האָט ער געליעבט נעגערטעס אָדער ניט, און זיין גוף איז צופוילט געוואָרען צומישענדיג זיינע ביינער מיט די צופוילטע אונבע־וואוסטע ביינער פון אנדערע געשטאָרבענע מענשען און האָט פערניכ־טעט יעדען סליאד פון דעם פאפיערענעם, ווייסען קראַגעלע.

און דער צווייטער דעפארטמענט האָט לאַנג דערמאהנט צו גור־טען דאָס אנדרינקען פון סעמיאן וואסיליעוויטש, און ווען די וואָס פלעגען קומען מיט בקשות פלעגט מיאוס ווערען ווארטענדיג, פלעגט דער שווייצאר אַריינפֿיהרען זיי צו זיך אין צימער רויכערן און פלעגט זיי דערצעהלען וועגען דעם וואונדערליכען בעאַמטען, וועלכער האָט שרעקליך געליעבט נעגערטעס, און אלעמען איז געווען אנגע־נעהם, ווי דעם דערצעהלער אזוי די צוהערער.

גאָר ניט לויט דער רייהע בעקומען די שטעלע פון אסיסטענט פון דעם פערוואלטער פון פערטען טיש פון דער קאנצעלאריע. און דאָס קינד וואָס איז ביי איהם געבאָרען געוואָרען איז גאָר ניט געווען אין שטרייפּען, זאָנדערן א מין גרויער, אָדער ריכטיגער געזאָגט, פון א מין אליוען-קאליר. סעמיאן וואסיליעוויטש האָט ניט אויפגעהערט אומעטום צו דערצעהלען ווי ער לייעבט זיין פרוי, זיין קינד, ער האָט זיך אָבער קיין מאָל ניט געאיילט צו געהן אַהיים, און ווען ער פלעגט געהן אַהיים האָט ער זיך קיין מאָל ניט געאיילט אַנצוקלינגען מען זאָל איהם עפענען די טהיר. און ווען איהם פלעגן בעגעגענען אויפ'ן יטוועל די ברייטע צייהן, ווי קלאווישען פון א פינאנא, און די רונדע ווייסע טעלער פון אויגען און ווען זיין גלאט-פערקאמטער קאָפּ האָט זיך צוגעדריקט צו עפעס שוואַרצעס, גלאנציג-פעטעס מיט א ריח, פלעגט ער פערשטארבען ווערען פון א ביינקשאפטס-געפיהל, טראכט טענדיג: ווי גליקליך זיינען יענע מענשען, וואָס האָבען ווייסע וויי-בער און ווייסע קינדער.

— לייעבניקע — פלעגט ער זאָגען אונטערטעניג און אויף דער פאָדערונג פון דער גליקליכער מוטער פלעגט ער געהן אַנקוקען דאָס קינד.

ער האָט געהאסט דעם גראָב-ליפענדיגען און גרוי-שוואַרצליכען קינד, האָט אָבער אונטערטעניגליך אַרומגעטראָגען זיך מיט איהם אויף די הענד און האָט געטראכט בשעת מעשה, ווי גוט עס וואָלט געווען ווען ער וואָלט ביי איהם אונגערן אַראָבעפאלען פון די הענד אויף די דילען.

נאָך לאנגע מאטערנעס, זיפצענעס און קלעמעניש האָט ער אָנגעשריעבען צו זיין מוטער א בריעף וועגען זיין הייראט, און ווי פערוואנדערט איז ער געוואָרען ווען ער האָט פון איהר ערהאלטען א זעהר ערפרעהטען ענטפער. איהר איז אויך געווען אנגענעהם, וואָס איהר זעהן איז אזא אַריגינעלער מענש וואָס אַלס אונטערפיהרער ביי איהם איז געווען זיין עקסעלענץ אליין. און וואָס אנבעלאנגט דער שוואַרצקייט פון קערפער און דעם שלעכטען ריח, האָט זי זיך אזוי אויסגעדריקט: „זאָל זיך די מאָרדע זיין א שעפסענע אבי די נשמה איז א מענשליכע".

און אין צוויי יאָהר אַרום איז סעמיאן וואסיליעוויטש געשטאָר-

געווען פּעראַנשטאַלטעט ביי אַנטאָן אַיוואַנאָוויטש, און סעמיאן וואָ סיליעוויטש איז אויף דעם אבענד געווען אן אבסאָלוצער העלד. בלויז נאסטענקא איז יעדע האַלבע שטונדע אַוועקגעלאָפּען אין איהר צימער אַויסצואַוויינען זיך, און האָט זיך דערנאָך אַזוי געפּודערט, אַז עס האָט זיך פון איהר פנים געשאַטען די פּודער, ווי מעהל פון מיהל־שטיינער, און איהרע צוויי שכנים, וועלכע זיינען געווען אָנגעטהאַן אין שוואַרצע רעק, זיינען אַזש ווייס געוואָרען פון דער פּודער, וואָס האָט זיך פון איהר געשאַטען אָהן אויפהער.

ביים אבענד־מאהלצייט האָבען אלע גראטולירט סעמיאן וואָס־ליעוויטש'ען און אַנטאָן אַיוואַנאָוויטש האָט זיך דערביי אַזוי צולאָזען, אַז ער האָט אַ זאָג געטהאָן :

— איין זאך איז אינטערעסאַנט, ברודער'ל, פון וועלכער פאַרב וועלען דינע קינדער זיין ?

— אין שטרייפּען — האָט טרויעריג בעמערקט דערויף פאַל־זיקאוו.

— ווי איז דאָס מעגליך אין שטרייפּען ? — זיינען איבערראַשט געוואָרען די געסט.

— אַזוי : איין שטרייף אַ גויסער, איין שטרייף אַ שוואַרצער ; איין שטרייף אַ וויסער און איין שטרייף אַ שוואַרצער — האָט ניט אויפּגעהערט צו ערקלעהרען מיט דערזעלבער טרויעריגקייט פאַלזיקאוו, וועלכער האָט פון גאַנצען האַרצען רחמנות געהאַט אויף זיין אַלטען פריינד.

— דאָס קען ניט זיין ! — איז עמפּעהרט געוואָרען סעמיאן וואָ־סיליעוויטש אַ בלייכער.

און נאסטענקא האָט זיך דאָ שוין ניט געקענט צוריקהאַלטען, האָט זיך אָנגעצונדען און אַנטלאָפּען פון טיש, איבער וואָס עס איז אַרויסגעקומען אן אַלגעמיינער אונאַרדנונג.

צוויי יאָהר איז סעמיאן וואָסיליעוויטש געווען דער גליקליכס־טער מענש, און אלע האָבען זיך געפּרעהט קוקענדיג אויף איהם און בעדינקענדיג זיין אונגעוועהנליכען מזל. איין מאָל איז ער זאָגאַר געווען אויפּגענומען אַלס גאסט פון זיין עקסעלענצ'ס פרוי אַליין. און ווען ביי איהם איז געבאָרען געוואָרען אַ קינד האָט ער בעקומען אן עקסטרא בעלאָהנונג אויסער זיינע שכירות. באַלד נאָך דעם האָט ער

אַלײן האָבען זיך געוווּזען שונאים, וועלכע האָבען אַזען בעהויפטעט, אז ער האָט קיין בעגריף ניט פון נעגערטעס, אָבער אזוי ווי אן ענטפער אויף די רייד פון אַזעלכע שונאים איז אין איין צייטונג ערשיענען אן אינטערוויו, אין וועלכען סעמיאן וואסיליעוויטש האָט עפענטליך ערקלעהרט, מיט דער ערלויבניס פון זיין נאטשאלסטווא, אז ער לייעבט ווירקליך נעגערטעס, ווייל זיי האָבען אין זיך עפעס עקזאָטרישעס און סעמיאן וואסיליעוויטש'עס שטערן האָט ווידער אָנגעהויבען צו שיינען מיט אן אונפערלאָשענער ליכטיגקייט.

איצט איז ער שוין געווען דער סאמע געווינשמער גאסט אויף די אבענדען ביי אנטאָן איוואנאָוויטש'ען, און נאסטענקא האָט שוין ניט איין מאָל פערגאַסען ביטערע טרעהרען, ווארום איהר האָט וועה געטהאָן דאָס הארץ פאר זיין אומקומענדער יונגקייט. און ער אַלײן איז שטאַלץ געזעסען ביים סאמע מיטען טיש און פיהלענדיג אויף זיך פון אַלע זייטען אויסגעשטעלטע אויגען, האָט ער אנגעצויגען אויף זיך עפעס אַ מעלאַנכאָלישען און דערביי עפעס אויך עקזאָטישען פנים. און אַלע געסט האָבען געפיהלט אָנגענעהם, און ניט נור אנטאָן איז וואנאָוויטש אַלײן, נור אפילו די אַלטע באָבע, וועלכע איז געשטאַנען אין קיך און געוואשען די געשיר, האָט געפיהלט עפעס בער זונדער אנגענעהם, וואָס זייער הויז בעזוכט אָפט אזא אַריגינעלער מענש. סעמיאן וואסיליעוויטש גופא האָט זיך אומגעקעהרט אַהיים און האָט געוויינט איינגראָבענדיג דעם פנים אין קישען, ווארום ער האָט זעהר שטאַרק געליעבט נאסטענקא און האָט פון גאַנצען הארצען ניט געקענט געדאכטען די שווארצע מיסס קאַראַיטאַ.

פאַר פסח האָט זיך פערשפרייט דער קלאַנג, אז סעמיאן וואסיליעוויטש געהט חתונה האָבען מיט דער נעגערטע, מיסס קאַראַיטאַ, וועלכע וועט צוליעב דעם אָנגעהמען דעם פראוואסלאוונעם גלויבען און זיך אָבזאָגען פון איהר פלאץ ביי מאסיא זשאק דעקלא, און אַלס אונטערפיהרער וועט זיין ביי זיי ניט קיין קלענערע פערזאָן אַלס "וײן עקסעלענץ" אַלײן. אַלע מיט־בעאַמטע און די שווייצארען האָבען גראטולירט סעמיאן וואסיליעוויטש, און ער האָט זיך פערנייגט, אָבוואָהל ניט אזוי נידעריג ווי פריהער, אָבער דערפאַר מעהר גאלאנט און זיין גלאַט־פערקאמט קעפּעל האָט געגלאַנצט אין די שטראַהלען פון דער פריהלינגס־זון. דער לעצטער אבענד פאר דער חתונה איז

און „זיין עקסעלענץ“ האָט גאָר אזוי ווי ער וואָלט קיין זאך ניט בע-
מערקט, נאָך צוגעלייגט :
— ער בעהויפטעט, אז נעגערטעס האָבען אין זיך עפעס עקזאָ-
טישעס.

אין די קרייזען פון די טשינאוויקעס און אין דער הויפט־שטאָרט
אין אַלגעמיין איז געוואָרען פאָפולער דער פאל, אז אין צווייטען דע-
פארטמענט געפינט זיך אן אָריגינעלער טשינאוויק און, ווי עס איז
אימער דער פאל, האָט עס אַרויסגעבראכט פיעלע אונגעלונגענע און אונ-
גליקליכע נאכאחמער. איין אלטער שרייבער, וועלכער האָט געהאַט
א גרויסע פאמיליע און האָט שוין געדינט אין אַכטען דעפארטמענט
28 יאָהר, האָט אין איין טאָג ערקלעהרט, אז ער קען בילען ווי א
הונד, און ווען עס האָט זיך אויפגעהויבען א געלעכטער און די גאנצע
קאנצעלאריע האָט אָנגעהויבען בילען, כריקען, הירזשען און מיאקען
האָט ער זיך דאָס אזוי גענומען צום האַרצען, אז ער האָט זיך פער-
שיכור'ט אויף צוויי וואָכען נאָכאנאנד און האָט אפילו פארגעסען צו
רעפאָרטען, אז ער איז קראנק, ווי ער פלעגט דאָס געוועהנליך טהאָן
אין אזא פאל די גאנצע 28 יאָהר פון זיין דינסט. אן אנדער בעאַמ-
טער, א יונגיקער האָט זיך פארשטעלט אז ער איז פערליעבט אין
דער פרוי פון'ם כינעזישען געזאַנדטען, און אויף א געוויסער צייט
האָט ער אויף זיך געצויגען אַלעמענס אויפמערקזאַמקייט און זאָגאר
מיטגעפיהל. אָבער געניטע בליקען האָבען באַלד דערקענט, אז דאָס
איז א געפעלשעוועטע, פארשטעלטע אָריגינאַליטעט און ניט קיין
ווירקליכע, און דער יונגיקער טשינאוויק איז שענדליך געבליבען
אונבעמערקט ווי פריהער. עס זיינען געווען נאָך אנדערע פערזענלעכע
צו זיין אָריגינעל און אין אַלגעמיין איז יענעם יאָהר צווישען די טשי-
נאוויקעס געווען צו בעמערקען א בעזונדער מונטערקייט און לעבע-
דיגקייט ; די לאַנג פערשטיקטע ביינקשאפט צו זיין אָריגינעל האָט
מיט א בעזונדער קראפט אָנגעכאַפט די בעאַמטען־יוגענד און האָט אין
אייניגע פעלע געפיהרט צו טראגישע פאָלגען : איין קאנצעלאריסט,
א זון פון אנשטענדיגע עלטערן, וועלכער האָט ניט געקענט צוטראכ-
טען עפעס אָריגינעלעס, האָט זיך אויסגעפיינט דערמיט וואָס ער האָט
גראָב אָנגעזידעלט זיין נאטשאַלסטוואָ און מען האָט איהם אַרויסגע-
יאָגט פון זיין אַמט. און אפילו געגען סעמיאן וואסיליעוויטש'ען

— דאָס הייסט ווי איז דאָס איהר ווייסט ניט, ווי ווייסט איהר דאָס ניט? ווער דען קען עס וויסען? זייט ניט אַראָבגעפאלען, מיין ליבערער, זשענירט זיך ניט. איך לייעב אז מיינע אונטערנגעאָרדענטע זאָלען ווייזען אַמאָל זעלבסטשטענדיגקייט און אין אַלגעמיין זעלבסט-טהעטיגקייט, אויב זיי איבערטערטען ניט, נאָטירליך, געוויסע גע-זעצליכע גרעניצען. זאָגט מיר דאָך אָפּען, ווי איהר וואָלט דאָס זאָגען אייער אייגענעם טאָטען: פאר וואָס זשע לייעבט איהר גע-גערטעס?

— זיי האָבען אין זיך עפעס עקזאָטישעס, עקסעלענץ. דעם זעלבען טאָג אין אבער, ווען דער גענעראל איז געזעסען אין דעם ענגלישען קלוב און געשפּיעלט ווייסט, האָט זיין עקסעלענץ אויסטיילענדיג די קארטען, געמאכט די כעמערקונג: — און ביי מיר אין קאנצעלאריע איז דאָ אַ טשינאָוויק, וועלכער האָט שרעקליך לייעב געגערטעס. אַ געוועהנליכער שרייבער, שטעלט זיך פאַר.

און די אנדערע דריי גענעראלען האָבען זיך מתקנא געווען. יע-דערער פון זיי האָט אין זיין דעפארטמענט געהאט פיעל בעאמטע; אָבער דאָס זיינען געווען גאנץ געוועהנליכע טשינאָוויקעס, אָהן שום אָריגינאליטעט, מענשען אָהן יעדען קאליר, וועגען וועלכע עס איז קיין זאך ניט געווען וואָס צו דערזעהלען. דער גאליגער אנאטאלי פעטראוויטש האָט לאנג געדרינקט, האָט פערלאָהרען יענעם קאָן און ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ נייער קאָן, האָט ער אַ זאָג גע-טהאָן:

— און ביי מיר אין קאנצעלאריע דינט אַן עקזעקוטאָר איז איין העלפט באָרד ביי איהם שוואַרץ און די אנדערע העלפט רויט. אָבער אלע האָבען פערשטאנען, אז דער זיעג איז געווען אויף דער זייט פון „זיין עקסעלענץ“, ווארום דער עקזעקוטאָר איז דאָך ניט שולדיג וואָס ביי איהם איז אזא באָרד, דאָס איז דאָך אָהן זיין ווילען ביי איהם אויסגעוואקסען אזא, און ער איז זיכער אַליין ניט גערן דערפון, וואָס אַ העלפט באָרד איז ביי איהם רויט און אַ העלפט שוואַרץ; אָבער יענער טשינאָוויק האָט דאָך לייעב געגערטעס זעלבסט-שטענדיג, לויט זיין אייגענעם ווילען, און אזא ליידענשאַפט איז אַ זיכערער בעווייז אז ער איז אַ מענש מיט אַן אָריגינעלען געשמאַק.

— זאָגט איהר, זייט אזוי גוט, אז נעגערטעס האָבען אין זיך עפעס עקסעלענשעס.

און אלע זיינען געווען זעהר צופריעדען. ווען סעמיאן וואס-ליעוויטש האָט דאָס ערשטע מאל אַ קוש געטהאָן די נעגערטע אין האַנד האָבען זיך אלע צונויפגעקליבען קוקען, אלע ארטיסטען און פיעלע פון די צושייער, און איין קופעץ, באַנדאן קארנעיעוויטש סעלי-ווערסטאוו איז דערפון געווען אזוי געריהרט, אז טרעהרען זיינען איהם אָנגעלאָפּען אין די אויגען פון האַרציגקייט און פון פאטריאָטישע גע-פיהלען.

דערנאָך האָט מען געטרונקען שאַמפאניער און צוויי טעג נאָכאנאָנד נאָך דעם האָט סעמיאן וואסיליעוויטש געליטען פון האַרץ-קלאַפּעניש. ער האָט זיך ניט געוויזען אין קאנצעלאריע און האָט עטליכע מאל אָנגעהויבען שרייבען דער מאַמע אַ בריעף: „ליעבע מאַמינקע“ — אָבער פון שוואַכקייט האָט ער דעם בריעף ניט געקענט ענדיגען. און ווען ער איז ענדליך ערשינען אין קאנצעלאריע, האָט מען איהם איינגע-לאָרען אין קאבינעט פון „זיין עקסעלענץ“.

סעמיאן וואסיליעוויטש האָט צוגעלעגט מיט אַ בערשטעל די האָאַר, וועלכע זיינען צוקודעלט געוואָרען אין דער צייט פון זיין קראַנקהייט, האָט צורעכט געמאַכט די דונקעלע שפיצלעך פון זיינע וואַנציקעס, כדי ער זאָל קענען דייטליכער ריידען און איז אַריינגעגאנגען צו זיין עקסע-לענץ אין קאבינעט אַ פערשטאָרבענער פון אימה.

— הערט, איז דאָס אמת, וואָס מען האָט מיר דערצעהלט וועגען אייך, אז איהר . . . זיין עקסעלענץ האָט זיך צושטאַמעלט — איז דאָס אמת, אז איהר ליעבט נעגערטעס ?

— ריכטיג, אייער עקסעלענץ.

דער גענעראל האָט אויסגעשטעלט זיין בליק אויף סעמיאן וואס-ליעוויטש'עם שייטעל פון קאָפּ, האָט דערזעהען ווי אין סאַמע מיטען פון די גלאַט פערקאמטע האָאַר שטעהען דיבאַם אַ פאָאַר הערלעך און ציטערען, און ער האָט אַביסעל אַ פערוואַנדערטער אָבער זעהר מילד אַ פּרעג געטהאָן :

— ע, אָבער פאַר וואָס האָט איהר זיי ליעב ?

— איך ווייס ניט, עקסעלענץ — האָט ער געענטפערט, וואָרום ער האָט פערלאָהרען זיין גאַנצע העלדישקייט.

וואָנצעס, האָט אַ קאָטשע געטהאָן די אויגען צום הימעל, ווי ער וואָלט דאָרט וואָס זוכען און האָט ענטשלאָסען אַ זאָג געטהאָן :

— נעגערטעס ? דאָס איז גרויסאַרטיג. ביי מיר זיינען איצט פאראן דריי פראכטפולע נעגערטעס.

סעמיאן וואסיליעוויטש איז אַביסעל בלייכלעך געוואָרען, אָבער מאסיא זשאק, וועלכער האָט זעהר געליעבט זיין אנשטאלט, האָט קיין זאך נישט בעמערקט. און דער רעפארטער האָט אַ בעט גע-טהאָן :

— איהר דארפט איהם געבען אן אומזיסטען בילעט, זשאק איי-וואנאוויטש, פיר אַ גאנצען סעזאָן.

פון דעם דאָזיגען אבענד אן האָט סעמיאן וואסיליעוויטש אָנגעד-הויבען צו פריינדלעך זיך צו דער נעגערטע, מיסס קאָראַטיאָ, ביי וועלכער די ווייסלעך פון די אויגען זיינען געווען ווי טיפע טעלער-לעך און דער שוואַרצ-פּעל ווי אַ פּאָאָר פלוימען, און ווען זי האָט לאַנגזאָם אַ קעהר געטהאָן דיעזע גאנצע מאַשינעריע, מאַכענדיג איהם חז'לעך, זיינען ביי איהם די פיס קאלט געוואָרען און ער האָט זיך שנעל פערנייגט, גלענצענדיג אונטער די עלעקטריצטע מיט זיין גלאַט-פּערקאממען קאָפּ, און האָט מיט האַרץ-וועה געדיינקט וועגען זיין אַרעמער מוטער, וועלכע וואָהנט אין דער פּראָווינץ. מיסס קאָ-ראַטיאָ האָט קיין רוסיש נישט פערשטאַנען, קיין איין וואָרט נישט ; אָבער צום גליק האָבען זיך שוין געפונען פיעלע פרייוויליגע איבערזע-צער, וועלכע האָבען גענומען נאָהענט צום האַרצען די אַנגעלעגעהיי-טען פון דאָס יונגע פּאָאָרעל און האָבען איבערגעגעבען איהם פינקטליך די בעגייסטערטע מיינונג, וועלכע וועגען איהם האָט די ענטציקטע שוואַרצע פרייליין :

— זי זאָגט, אז זי האָט נאָך קיין מאָל נישט געזעהען אזא ליע-בענסווירדיגען, שענהעם דזשענטעלמען. ריכטיג ?

מיס קאראטיא האָט נאָכאנאנד געשאַקעלט מיט'ן שוואַרצען קאָפּ, האָט אויסגעשטעלט די צייהן, וועלכע זיינען געווען ברייט ווי די קלאַ-ווישען פון אַ פארטפיאנא און האָט בעוועגט איהרע טעלערלעך אין אַלע זייטען. און סעמיאן וואסיליעוויטש האָט אויך אזוי אונגע-וואוסטערהייט געשאַקעלט זיין קאָפּ און האָט געמורמעלט :

— אָבער פאַר וואָס ?

און אַלעמען איז געווען זעהר אנגענעהם, און ווען דער אינטער-
רעסאנטער גאסט איז אַוועק, האָט מען וועגען איהם גערעדט מיט
גרויס מיטגעפיהל און נאסטענקא האָט איהם אָנגערופען אַ קרבן פון
פערניכטענדער ליידענשאַפט. סעמיאן וואסיליעוויטש'ען איז נאסטענ-
קא זעהר געפעלען געוואָרען, אָבער אזוי ווי ער האָט ליעב געהאַט
בלויז נעגערטעס, האָט ער זיך ניט געקענט ענטשליסען אַרויסצו-
ווייזען דאָס, און ער האָט זיך דאָרום פערהאַלטען בלויז העפליך,
אָבער קאַלט און ניט צוגענגליך. דעם גאַנצען וועג האָט ער געטראכט
וועגען נעגערטעס, ווי שוואַרץ זיי זיינען, ווי גלאנציג זיי זיינען און
אבשטויסענדיג ; און פארשטעלענדיג זיך, אז ער קושט איינע פון זיי,
האָט איהם אָנגעהויבען צו קעהרען ברעכען, האָט זיך געוועלט צו-
וויינען און שרייבען דער מאַמען אין דער פראַווינץ אז זי זאָל קומען
צופאַהרען. אָבער איבער נאכט האָט ער איבערוועלטוגט דעם אַנ-
פאַל פון קליינניסטיגקייט, און ווען ער איז אין דער-פריה ערשיע-
נען אין קאנצלאַריע האָט מען פון זיין גאַנצער פיגור, פון דעם רוי-
טען האַלזטוך, פון דעם געהיימניספולען אויסדרוק אויף זיין פנים,
געקענט זעהען, אז דער דאָזיגער מענש האָט זעהר ליעב נעגערטעס.
באַלד נאָך דעם האָט אַנטאָן איוואַנאָוויטש, וועלכער האָט גענו-
מען אַנטהייל אין זיין שיקזאַל, בעקאנט געמאַכט איהם מיט אַ טהעאַ-
טער-רעפאָרטער, און דער רעפאָרטער האָט איהם פריי אַריינגעפיהרט
אין אַ קאפּע-שאַנטאָן און איהם פאָרגעשטעלט דעם דירעקטאָר,
מאסיא זשאק דיוקלאָ.

— דיעזער הער — האָט ערקלעהרט דער רעפאָרטער, אַרויס-

רוקענדיג פאָראַויס דעם בעשיידענעם סעמיאן וואסיליעוויטשען —
דיעזער הער האָט זעהר ליעב נעגערטעס, קיינעם אויסער נעגערטעס.
א זעלטען אָריגינעלער מענש ! איהר זייט גוט צו איהם, זשאק אי-
וואַנאָוויטש, וואָרום אויב מען זאָל אַזעלכע מענשען ניט בעפריינדען,
וועמען זשע דען זאָל מען ? דאָס איז אַן עפענטליכע אנגעלעגענהייט,
זשאק איוואַנאָוויטש.

דער רעפאָרטער האָט אַ פאטש געטהאָן מיט בעזונדער פריינד-
ליכקייט זשאק איוואַנאָוויטש'ען איבער דער ענגער, אָנגעצויגענער
פלייצע, און דער פראנצויזישער דירעקטאָר מיט העלדישע שוואַרצע

מעהר צו זאָגען וועגען זיי און האָט געהאַלטען דאָרום אין איין טענה'ן : „זיי זיינען, ברודער'ל, פייעריגע“.

— נו, וואָס האַמפּערסט דו זיך, קאסטיא ? — האָט ביז אַ זאָג געטהאָן טראַיאַצקי, פארטשעפּענדיג זיך און שליאַפּענדיג אין בלאָטע מיט זיין גרויסען, פערביטענעם קאלאָש — אַ מערקווירדיגער עקשן ביסט דו, וואָס דיר געפּעלט אַליין ניט. אַז ער לייעבט מסתמא ווייס ער דאָך פאר וואָס. הער זיי ניט, די פתאים, לייעבט סעמיאשקא, לייעבט זיי, די נעגערטעס. דו ביסט ביי אונז אַ בריה אַ יונג, אָט ווער לען מיר גלייך אַ נעהם טהאָן זיך און מאַכען אַ סקאַנדאַל, ווי דו זעהסט מיך לעבען, און צום טיפּעל !

— שוואַרץ איז שוואַרץ און ווייטער גאָרנישט — האָט בייזלעך-טרויעריג געהאַמפּערט זיך פּאַליזקאוו.

— ניין, קאסטיא, דו פארשטעהסט עס ניט — האָט איהם מיט ווייכקייט געגעבען צו פערשטעהן סעמיאן וואסיליעוויטש. און אזוי זיינען זיי געגאנגען וויגענדיג זיך פון בעזויפענהייט, לאַכענדיג, האַמט פערענדיג, שטויסענדיג זיך און זעהר צופריעדענע.

אין אַ צייט פון אַ וואָך האָט שוין דער גאַנצער דעפארטמענט גע-וואוסט, אַז דער בעאַמטער קאטעלינקאוו האָט זעהר לייעבט נעגערטעס; און אין אַ מאָנאַט אַרום האָבען שוין וועגען דעם געוואוסט די שוויי-צארען פון אַלע בענאכבאַרטע הייזער, אַלע וואָס קומען אין דעפארט-מענט מיט בקשות און דער גארדאוואי, וואָס שטעהט ביים ווינקעל פון גאס. סעמיאן וואסיליעוויטש'ען פלעגען געהן אַנקוקען די מייד-לעך, וואס ארבייטען אין דעפארטמענט אויף די רעמינגטאנישע שרייב-מאַשינען, און ער איז זיך געזעסען שטיל און בעשיידען און האָט אַליין ניט געוואוסט צו וועט מען איהם לויבען אָדער מען וועט איהם אַנברעכען די ביינער. ער האָט שוין איין מאָל בעזוכט אַנטאָן אי-וואנאוויטש, האָט דאָרט געטרונקען טהעע מיט קארשען-איינגעמאַכטס אויף אַ נייער קאמטשאטסקער טישדעקע און האָט ערקלעהרט, אַז נעגערטעס האָבען אין זיך עפעס עקזאָטישעס. די פרייליינס זיינען געווען שעחמעוודיג און האָבען זיך געפיהלט אין פערלעגענהייט, און דעם ווירטהם טאַכטער, נאסטענקא, וועלכע האָט שוין זיך אָנגעלע-זען ראָמאַנען, האָט געזשמורעט איהרע קורצזיכטיגע אויגען, האָט פערריכט די גרייזלעך אויפ'ן שטערן און האָט אַליין געפרעגט :

וואָס מען האָט איהם ענדליך דערזעהען און אָבגעשעצט לויט זיין ווערט, אי ער האָט עפעס מורא געהאַט, אז מען זאָל איהם ניט אָנברעכען די ביינער, און ער האָט פאר יעדען פאל געהאַלטען מיט דער האַנד פארשטעלט די ברוסט, אז ער זאָל קענען בעשיצען זיך ווען עס וועט נויטהיג זיין, בעשיצען, מען זאָל ניט קענען צוקומען נאָדענט און מאַכען אַ תל פון זיין פנים און פון זיינע גלאַט־פערקאמטע האָר. נאָך פאלזיקאווען האָט ער אויסגעטרונקען אויף ברודערשאפט מיט טראַאיצקין און נאוואסיאלאוו און מיט די איבריגע, און האָט זיך אזוי שטארק געקושט, אז די ליפּען זיינען ביי איהם געשוואַלען געוואָרען. אַנטאָן איזאנאוויטש האָט מיט איהם קיין ברודערשאפט ניט געטרונקען, ער האָט איהם אָבער העפליך ערקלעהרט :

— ווען איהר וועט זיין אַמאָל אין אונזער געגענד, קומט אַריין, ביטטע. איהר ליעבט אפילו נעגערטעס, אָבער איך האָב טעכטער און זיי וועט זיין אינטערעסאַנט אַ קוק צו טהאָן אויף אייך. מיינט איהר דאָס טאַקע ערנסט ?

סעמיאן וואסיליעוויטש האָט זיך פערנייגט און אָבוואָהל ער האָט זיך אַביסעל געוויגט פון צופיעל ביער, נור אַלע האָבען בעמערקט, אז אַ חוץ אַלעמען האָט ער אויך שעהנע מאַניערען. ווען אַנטאָן איז וואנאוויטש איז אַוועק האָט מען נאָך געטרונקען, און דערנאָך איז די גאַנצע קאָמפאַניע מיט תקיפות אַוועק איבער נעווסקי פּראָספעקט און האָבען קיינעם ניט אָבגעטראָטען דעם וועג, האָבען נאָך געצוואונגן גען אנדערע אָבצוטערעטען דעם וועג פאר זיי. סעמיאן וואסיליעוויטש איז געגאַנגען אין מיטען געארעמט מיט טראַאיצקי און מיט דעם טרויע־ריגען פאלזיקאווא און האָט גענעכען צו פערשטעהן :

— ניין, ברודער קאַסטיא, דו פערשטעהסט דאָס ניט ; אין נעגערטעס איז פאַראַן עפעס בעזאָנדערעס, עפעס עקזאָטישעס.

— איך וויל נאָרניט פארשטעהן ; שוואַרץ איז שוואַרץ און ווייַס טער נישט.

— ניין, ברודער קאַסטיא, דערויף דאַרף מען האָבען אַ גע־שמאַק. נעגערטעס, דאָס זיינען ברודערקע . . .

ביז דעם דאָזיגען טאָג האָט סעמיאן וואסיליעוויטש קיין מאָל ניט אַ טראַכט געטהאָן וועגען נעגערטעס און האָט ניט געוואוסט, וואָס

— עקזאָטישעס ?

און ווידער האָבען אלע אויסגעשקאסען א געלעכטער, נור לאַ-
כענדיג האָבען זיי זיך בעדיינקט, אז סעמיאן וואסיליעוויטש איז זאָ-
גאר א געבילדעטער און קלוגער מענש, ווען ער ווייס אזא זעלטענעם
וואָרט „עקזאָטיש“. דערנאָך האָבען זיי אָנגעהויבען היציג אַרגומענ-
טירען, אז מען קען ניט ליבען קיין נעגערטעס: זיי זיינען שוואַרץ,
מיט א פעטען גלאַנץ, ביי זיי זיינען גראַבע ליפען און פון זיי פיהלט
זיך א פאסקודנער ריח.

— און איך האָב זיי ליב — האָט מיט בעשיידענהייט געשפּאָרט
זיך סעמיאן וואסיליעוויטש.

— ווי איינער וויל — האָט געזאָגט ענטשיידען אַנטאָן איזא-
נאָוויטש — און איך וועל זיך בעסער פערליבען אין א ציג אלס אין
אזא שוואַרצוכע.

אָבער אלעמען איז געוואָרען אנגענעהם, וואָס צווישען זיי,
אלס זייערער אן אייגענער חבר, געפינט זיך אזא אַריגינעלער מענש,
וואָס האָט ליב נעגערטעס און גאַנץ ערענסט זאָגאר. און דאָרום
האָט מען בעשטעלט נאָך א האַלב דוצענד ביער, און אויף די אַנדערע
טישען, וואו עס זיינען ניט געווען קיין אַריגינעלע מענשען, האָבען
זיי אָנגעהויבען קוקען מיט א מין פּעראַכטונג.

און עס האָט זיך אָנגעהויבען צווישען אלעמען א געשפּרעך, גאָר
העכער און פרייער פון פריהער, און סעמיאן וואסיליעוויטש האָט
שוין אויפגעהערט אליין אָנצורייבען א שוועבעלע צו פעררויכערען זיין
פאפיראס און האָט געוואָרט ביז וואנען דער לאַקעי וועט איהם דער-
לאַנגען פייער. ווען דאָס ביער איז געווען אויסגעטרונקען און מען
האָט בעשטעלט נאָך, האָט דער דיקער פאלזיקאוו ביזלעך א קוק
געטהאָן אויף סעמיאן וואסיליעוויטש און האָט מיט פאָרוואָרף א זאָג
געטהאָן:

— פאר וואָס זאָגען מיר איינער דעם צווייטען אלץ „איהר“,
סעמיאן וואסיליעוויטש? מיר זיצען, דוכט זיך, און פראצעווען
אין איין קאנצלאריע ביידע. אז איהר זייט שוין אזא אנשטענדיגער
מענש, לאָמיר טאָקע אויסטרינקען ברודערשאפט.

— זעהר גערן! פון מיינטוועגען, מיט פערנעניגען — האָט
צוגעשטימט סעמיאן וואסיליעוויטש. ער האָט אי געשיינט פון שמחה

אנטאן איז אונאווויטש, דער ביוראשעף, האָט זיך אויסגעהוסט, און זייענדיג נאָך רויט פון אנשטריינגונג, האָט ער אויפּמערקזאם און ניין געריג בעקוקט מיט אַ פּאָר אויסגעשטעלטע אויגען סעמיאן וואס־לעוויטשען, וועלכער איז געבליבען אין פערלעגענהייט און האָט מיט אַ בעזונדער אנדרייטונג אַ פרעג געטהאָן :

— האָט איהר, סעמיאן . . . הממ . . . ווי הייסט איהר ?
— סעמיאן וואסיליעוויטש — האָט איהם דערמאָהנט קאטעלניי-קאוו און האָט אַרויסגערעדט דייטליך ניט „וואסיליטש“ נור פול און קלאהר „וואסיליעוויטש“. און דאָס איז אויך אַלעמען געפעלען געוואָרען אלס אן אויסדרוק פון אַ געפיהל פון זעלבסט־רעספעקט און זעלבסט־ווירדע.

— ליעבט איהר, הייסט עס, סעמיאן וואסיליעוויטש. נע-
גערטעס ?
— יא, איך ליעב זעהר נעגערטעס.

און ניט קוקענדיג דערויף וואָס זיין שטימע איז געווען אַ שטיי-לינקע און עפעס אזוי ווי צוקנייטשט, פון דעסטוועגען האָט זי געקלונג-גען אנגענעהם. אנטאן איז אונאווויטש האָט פערביסען די אונטערשטע ליפ, אזוי אז די גרויע וואָנצעס זיינען אַריינגעקראַכען אין סאמע שפיץ פון'ס רויטען נאָז, האָט געוואָרפען אַ בליק אויף אַלע בעאַמטע מיט זיינע רונד־געוואָרענע אויגען און האָט נאָך דער נויטהווענדיגער פויזע זיך צולאכט וואזשנע און זאפטיג :

— כאַ-כאַ-כאַ ! ער ליעבט נעגערטעס — כאַ-כאַ-כאַ !
און אַלע האָבען זיך מונטער צולאכט און אפילו דער טרויעריגער, דיקער פאלזיקאוו, וועלכער האָט בכלל ניט געקענט לאכען, האָט זיך אויך צוהירזשעט : גהיגהיגהי ! . . .

סעמיאן וואסיליעוויטש האָט אויך געלאכט מיט זיין שטילען און דראבנעם געלעכטער, ווי טרוקענע ארבעס, איז רויט געוואָרען פון הנאה, האָט אָבער אין דערזעלבער צייט געציטערט : עס זאָל עפעס דערפון ניט אַרויסקומען קיין אונאנגענעהמליכקייט.

— מיינט איהר דאָס ערענסט ? — האָט אַ פרעג געטהאָן אנטאן איז אונאווויטש, נאָך דעם ווי ער האָט זיך אָנגעלאכט.

— גאנץ ערענסט ! עפעס איז אין זיי אין די שוואַרצע פרויען, פאַראן פלאַמיגעס, עקזאָטישעס.

אן אַריגינעלער מענש

דאָס איז געווען אין אַ מינוט, ווען אלע זיינען אנשוויגען גע-
וואָרען. און צווישען דער בראַזשנעריי פון מעסער, גאָפּעל און טעלער
און דעם דונקעלן שמועס צווישען די געסט אַרום די ווייטערע טישען,
מיט דעם סקריפען פון די דילען אונטער די האַסטיגע פיס פון די לאַ-
קיען, האָט עמיצענס אַ שטילער ווייכער קול אַ זאָג געטהאָן :

— און איך ליעב גענערטעס !

אנטאן אייוואנאוויטש האָט זיך פּערהוסט פון'ם בראַנפען, וואָס
ער האָט געשלאָנגען. דער לאַקעי, וועלכער האָט אויפגעראַמט דאָס
געשיר, האָט אַ קוק געטהאָן נייגעריג פון אונטער'ן שטערען. אלע האָ-
בען מיט איבערראַשונג אַ קעהר געטהאָן זיך צו דעם שפּרעכענדען און
האָבען דאָ ערשט דערזעהען דאָס קליין פנים'על מיט רויטע וואַנציק-
לעך, די ברעגען פון וועלכע זיינען געווען אָנגעווייקט אין שנאָפּס און
באַרשטש, מיט די פארבלאָזע קליינע אויגלעך און גלאַט פארקעמטען
קעפּעל פון סעמיאן וואַסיליעוויטש קאטיעלניקאווא.

שוין פינף יאָהר ווי זיי דינען צוזאַמען מיט קאַטעלניקאווען,
יעדען טאָג האָבען זיי זיך מיט איהם געגריסט און וועגען וואָס ניט
איז געשמועסט ; יעדען צוואַנציגטען פון מאָנאַט נאָך דער ערהאַל-
טונג פון שכירות האָבען זיי צוזאַמען מיט איהם געגעסען מיטאָג אין
רעסטאָראַן, ווי היינט, און צום ערשטען מאל האָבען זיי דאָס איהם
היינט דערזעהען — האָבען איהם דערזעהען און זיינען איבערראַשט
געוואָרען. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז סעמיאן וואַסיליעוויטש
איז זאָנאַר גאָר ניט קיין מאַוס'ער, אויב מען זאָל ניט רעכענען זיי-
נע וואַנציקלעך און זומערשפּריינקלעך, וועלכע זיינען עהנליך צו בלאָד-
טיגע שפּריצען פון אַ גומי-בעצויגענעם ראַד, אַז ער קליידט זיך
שעהן און אַז זיין הויכער, ווייסער קראַגען איז דער ריינסטער, אַבי-
וואָהל אַ פאַפּיערענער.

אינהארט פערצייכנים:

5	אן אַריגינעלער מענש
19	די פערטהידיגונג
32	שטאַבס קאַפּיטאַן קאַבלוקאָוו
47	יום טוב
64	מיונע כתבים
164	אַ מעשה וועגען סערגעי פערטאָוויטש
208	שעהן איז דאָס לעבען
213	די ערשמע שכירות
233	דער מלאך'ל

COLLECTION OF WRITINGS

by

LEONID ANDREIEV

Translated into Yiddish by **M. KATZ**

Copyright 1912,

Hebrew Publishing Company, New York.

געקליבענע
שריפטען
— פון —

לעאניד אנדרעעז

איבערזעצט פון
מ. קאטץ.

צווייטער באנד.

היפרו פאבלישינג קאמפאני
52-50 עלדרידזש סטריט, ניו-יארק.

for

